

18778
IN CONSTITUTIONEM

APOSTOLICAE SEDIS

QUA CENSURAE LATAE SENTENTIAE LIMITANTUR

COMMENTARII

AUCTORE

JOSEPHO CARD. D'ANNIBALE

EDITIO QUARTA

CURANTE

FRIDERICO CAN. POLIDORI

AB EODEM AUCTORE ULTIMIS STUDIIS NOTABILITER EMENDATA ET AUCTA

PRATI

EX OFFICINA LIBRARIA GIACHETTI, FILII ET SOC.

1894

PROPRIETAS LITERARIA

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

- 1 « Apostolicae Sedis moderationi convenit, quae salubriter
« veterum canonum auctoritate constituta sunt, sic retinere,
« ut, si temporum rerumque mutatio quidpiam esse tem-
« perandum prudenti dispensatione suadeat, EADEM APOSTO-
« LICA SEDES congruum supremae suae potestatis remedium
« ac providentiam impendat. Quamobrem cum animo Nostro
« jampridem revolveremus, ecclesiasticas censuras, quae per
« modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae ad
« incolumitatem ac disciplinam ipsius Ecclesiae tutandam,
« effraenemque improborum licentiam coercendam et emen-
« dandam sancte per singulas aetates indictae ac promul-
2 « gatae sunt, magnum ad numerum sensim excrevisse;
« quasdam etiam, temporibus moribusque mutatis, a fine
« atque causis, ob quas impositae fuerant, vel a pristina
« utilitate, atque opportunitate excidisse; eamque ob rem
« non infrequentes oriri sive in iis, quibus animarum cura
« commissa est, sive in ipsis fidelibus *dubietates, anxietates,*
« *angoresque conscientiae*; Nos ejusmodi incommodis occur-
« rere volentes, plenam earundem recensionem fieri, No-
« bisque proponi jussimus, ut diligenti adhibita considera-
« tione, statueremus, quasnam ex illis servare ac retinere
« oporteret, quas vero moderari, abrogare congrueret. Ea

« igitur recensione peracta, ac Venerabilibus Fratribus
« Nostris S. R. E. Cardinalibus in negotiis Fidei Generalibus
« Inquisitoribus per universam Christianam Rempublicam
« deputatis in consilium adscitis, reque diu ac mature
« perpensa, *motu proprio*, certa scientia, matura delibera-
« tione Nostra, deque Apostolicae Nostrae potestatis pleni-
3 « tudine, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus,
« ut ex quibuscumque censuris sive excommunicationis,
« sive suspensionis, sive interdicti, quae per modum latae
« sententiae ipsoque facto incurrendae hactenus impositae
« sunt, *nonnisi illae, quas in hac ipsa Constitutione inse-*
« *rimus, eoque modo, quo inserimus* robur exinde habeant;
« simul declarantes, easdem non modo *ex veterum canonum*
« *auctoritate*, quatenus cum hac Nostra Constitutione con-
« veniunt, verum etiam *ex hac ipsa Constitutione Nostra,*
« *non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam*
« *prorsus accipere debere.* »

CAPUT I.

PRAENOTANDA

4. Facturus, jussu Ejus (*) cui non parere nefas est, interpretationem Const. *Apostolicae Sedis*, qua, sapientissimo consilio ac prope divino, ecclesiasticae censurae latae sententiae limitantur, prius de ipsis Censuris, et de ratione hujus Constit. interpretandae nonnulla paucis animadvertere existimavi; nec illotis, ut Caji verbis utar, manibus protinus materiam interpretationis tractare. Sane haec libentius ad lectionem propositae materiae perducunt, et cum ibi venerimus, evidentiorum praestant intellectum (**).

ART. I. — *Generalia de Censuris.*

5. Censura est — *Poenam medicinalem, qua Christiano delinquenti, et contumaci quorundam bonorum spiritualium adimitur usus* (1) — Est autem vel *sententiae ferendae*, vel *latae sententiae*. Ferendae sententiae ea dicitur, quae irrogatur officio judicis; latae quae, delicto admissio, sine iudice, illico reum tenet. Censura igitur est poena medicinalis; proinde ad eam incurrendam qua *poena*, delictum; qua *medicina* est, contumacia requiritur.

6. Et primo delictum. Delictum proprie est — *Externa legis poenalis violatio dolo malo facta*. Legem poenalem accipere debemus eam, quae certam poenam irrogat transgressoribus; adeoque non naturalem, neque divinam, sed humanam tantum (2). Itaque non transgressio legis naturalis, aut divinae, seu peccatum; sed legis humanae

* Hujusmodi Commentarii editi primum fuerunt jussu Ill.mi ac R.mi Fr. Aegidii Mauri O. PP. Episcopi Reatini, cujus Pro-Vicarii Generalis munere fungebat.

** L. 1. *De Orig. Jur.*

1 Ex Suar., *De Censur.*, Disp. 1, Sect. 1, n. 5.

2 Ex C. 1, Dist. 82; Suar., IV, 8, 20; S. Alph., VII, 350.

transgressio delictum, crimen facit: ideoque non illius vel istius violatio censuris obnoxia est, sed hujus tantum. Hujus autem violatio sine actu interno et externo ne intelligi quidem potest. Proinde, ut sit delictum, necesse est, quoad *internum*, ut quis delinquat sciens volens (3), non casu, non culpa civili (4); quoad *externum*, quia versamur in odiosis, perfecto et consummato delicto opus est, nisi aliud in lege fuerit expressum (5). Hac re non sufficit ad incurrendam censuram actus internus, si externus desit (6); nec externus si desit internus (7); nec uterque, si non fuerit consummatus (8): adeoque cum lex *actum*, v. c. matrimonium, prohibeat, si hic nullius momenti sit, excommunicatio cessat (9), nisi forte lex coerceat actum hujusmodi quasi merum factum (10). Amplius si delictum ex effectu capit perfectionem, utputa consilium, mandatum, censura non intelligitur antequam effectus sequutus fuerit (11). Sed neque effectum

3 Ex L. 3, § 1, D. De Injur., C. 2, De Constit.

4 Ex C. 23, *De Reg. Jur.* in 6°. De casu expedita res est; culpa civilis in casum recidit (Lugo, *De Justit.* VIII, 107).

5 L. 1, § *Haec autem*, D. *Quod quisq. Jur.*, C. 4, § 1. *De Cler. non resid. Communissima. Nisi* etc.; ut in C. 1. *De Homic.* in 6°, L. 16, D. *De Poenis.*

6 L. 225, *De Verb. signif.*; S. Alph., Lib. VII, n. 34. Veluti si haereticus haeresim animo et cogitatione abdat (Lugo, *De Fide*, 93, 11, etc.).

7 Ex C. 54, De S. E. (*Sententia Excommunicationis*). Utpote si quis negat aliquem fidei articulum oretenus (Salmat., Tract. X, *De Censur.*, Cap. I, n. 44).

8 Suar., 22, 1, 23; Salmat., 10, 1, 44. Puta si manus in Clericum levaveris, nec percusseris; aut percusseris, si ille ictum declinavit (S. Alph., VII, 273).

9 L. 5, C. *Si mancip. ita fuer. alienat.*; Suar., *De Legib.* V, 34, nn. 10, 13; S. Alph., III, 90. Ut ecce si Diaconus religiosus praesumat ministrare laicis sacramentum E. U. (§ 144) sine licentia Parochi; nam quod ministrat nihil est (Suar., *De Censur.* 22, 45).

10 L. 13, § 3, *De iis qui notant. infam.*; quod tenendum est quoties coer-

cet actum alias irritum, velut matrimonium subdiaconi vel Religiosi (§ 155), vel quem ipsa coerendo irritum facit, ut puta absolutio compliceis. Nempe heic non *juris effectus*, sed *animi destinatio cogitatur* (L. 18, C. Ad L. Jul. De Adulter.), idest *effectus intentionis cum opere subsequuto* (C. ult. *De Bigam.*). Verum heic necesse est ut *facto* hujusmodi essenziale (juxta naturam cujusque actus) nihil desit, alias nec *factum* dici posset (L. 6. *Ad L. Corn. De Fals.*). Heinc., v. c., constitutus in ordine sacro, aut solemnino voto castitatis obstrictus (§ 155) contrahentes matrimonium verbo tenus, sine consensu, non incurrunt excommunicationem (Sanch., M. VII, 48, 8): is qui e. g. rebaptizat (valide baptizatum) in vino, vel corrupta forma, vel sine intentione rebaptizandi non contrahit irregularitatem: scilicet actus simulatus nihil est (Suar., XI, 3, 14; Bonac. Disp. I, Quae. 22, P. 3, n. 3; Salmat., X, VIII, 61; S. Alph., VII, 356).

11 C. H. § 1. *De Cler. non resid.* *Quid enim obest conatus cum delictum nullum habuerit effectum* (L. 1, § 1. *Quod quisq. jur.*)? Ut ecce si indigno suffragium tuleris, et ille non fuerit electus (C. 7, *De Elect.* in 6°): si quem letaliter vulneraveris, et is

sequutum fuisse nocet, si actio non fuerit mala in ipso opere externo, et graviter mala (12); graviter inquam, materialiter et per se, non formaliter et per accidens tantum (13).

7. Deinde censura non incurritur sine contumacia (14). Contumacia hoc loco est: *Contemptus censurae* (15). Ideo censura nec potest irrogari propter delictum, quod sub nulla censura vetitum erat; nisi forte habeat *tractum*, uti ajunt, *successivum* (16). Et si quis post delictum admissum, ante effectum sequutum, recedat a contumacia; idest si ipsum delicti poenituit, et studuit effectum impedire, verius effugit censuram (17), nam quorsum medicina, sanato morbo?

8. A censuris, *qua sunt poenae*, excusat quidquid a delicto excusat; qua sunt *censurae*, quidquid excusat a contumacia. Age nunc, a DELICTO idest a transgressione legis humanae excusat metus, nempe gravis (seu absolute, seu relative) et injustus: quamvis non excuset a peccato letali, forte quia delictum quod perpetratur jure quoque naturali vetitum est: veluti si quis Clericum occidat jussus, alias ipse occidendus (18); ratio est, quia censura cohaeret legi, a qua sancita ea fuit, idest (§ 6) humanae (19); cujus nulla regulariter

deinde incendio, naufragio, vel quo alio ictu, maturius perierit (LL. 11, 15, 30. *Ad L. Aquil.*); vel ex miraculo convaluerit (Suar., 4, 3, 4). *Ex effectu* etc. Nam si absque eo perfectus ex se, consummatusque intelligitur, de effectu non queritur: veluti si quis pejeraverit, ut reus absolveretur, isque nihilominus fuerit condemnatus: si legem contra Ecclesiae libertatem ediderit (§ 64), licet subditi eam non receperint. Eoque minus effectus inspicitur, si locum habere non possit; utputa in appellatione a Romano Pontifice ad futurum Concilium (§ 46).

12 Suar., *De Fide*, 21, 2, 12. Veluti si quis haeresim suam proferat quasi librum legens, vel audita referens, vel in somno (Croix, Lib. VI, Par. II, n. 1650). *Et graviter mala* (Lugo, *De Poenit.* Disp. XX, n. 5; Croix, VII, 51; S. Alph., 273): puta si quis Clericum, quem confossurus telo petiit, forte scarificat (S. Alph., VII, 34).

13 Ex *L. Qui injuria* 55, pr. *De Furt.*; Croix, VII, 51. Quamobrem si excommunicatio lata esset in fures, eam non incurreret qui surriperet acum sarcin-

tori, grave exinde damnum passo (Mazzot., *De Cens.*, Disp. I, Q. 1, Cap. 1, § 3).

14 C. 11. *De Constit.*; CC. 3, 9, 13. De S. E. in 6º.

15 Laym., *De Cens.* V, 4; S. Alph., VII, 43.

16 Pirhin., *Ad Decretales*, V, 29, 32; Schmalz., V, 39, 67; S. Alph., VII, 54, tametsi gravissimum sit (Suar., 2, 12, 3), ut blasphemia. *Nisi* etc. (Ex C. 23, *De Verb. Sign.*; C. 5, *De S. E.*): ut furtum, detractio, damnum injuria datum etc.

17 Ex CC. 23, 31, *De Sponsal.*; Salm., XI, I, 153; S. Alph., VII, 40. - Veluti si quis abortivum dederit puellae praegnanti, et incontinenti id doluit, vel antidotum praebuit.

18 Ex CC. 15, 28, *De Sponsal.*; Suar., *De Cens.* 4, 13, 4; S. Alph. VII, 46, 350. Et immerito, ex recentioribus, id negat Panzuti, et subdubitat Grassi. Nisi forte extorqueri velit in contemptum Religionis, vel Ecclesiae (Ex C. 5. *De his quae vi*). Dixi seu *relative* V. Summula, I, § 138, 14.

19 Ex C. 2, Dist. 82; Salm., 10, 1, 204.

est obligatio cum incommodo gravi. Sed an excusentur hi, qui parere necesse habent? Et in his quae leviora sunt excusari puto (20) quodam quasi metu reverentiali, utputa si Religiosus laico viaticum ministraverit (§ 144): in gravioribus non item (21), veluti si jussus fuerit ejicere Episcopum e suo territorio (§ 49). A CONTUMACIA excusat ignorantia; non enim *contemnit qui ignorat* (22); et nedum facti, haec enim vel a peccato excusat (§ 6, n. 3); sed et juris, canonici inquam, vel solius censurae (23). Scilicet voluntaria (nam involuntaria a delicto excusat); et ea quae dicitur *vincibilis* simpliciter, excusat semper, adeoque etsi gravi non vacet (24), *crassa et supina*, excusat si censura lata sit in eos, qui *temere aliquid faciunt*, vel in eos, qui *facere praesumunt* (25), demum *affectata*, si censura in eos lata sit, qui aliquid faciunt *consulto-scienter*; quae plurimum sententia est (26).

20 Ad ea quae non habent atrocitatem, facinorosis ignoscitur servis, si dominis obtemperaverint (L. 202, *De Reg. Jur.*).

21 L. 19, *De Action. et oblig.* Ut puta si *occidere*, aut *furtum facere* alicui jussus fuerit (Ibi).

22 L. *Si ignorans* 54 *Locati*.

23 V. Salm., 10, 2, 48. *Facti*, ut puta si quis percusserit Clericum, quem laicum putabat (C. 4, *De Sent. excomm.*). *Juris*, v. c., si ingressus fuerit septa monialium, nesciens id vetitum esse (Ex C. 9. *De Cler. excomm. min.*). *Canonici*, adeoque etsi non ignoraverit, rem vetitam esse naturali jure, aut divino; utputa si nupserit consobrinae, nesciens hujusmodi matrimonia ab Ecclesia prohiberi (Suar., IV, 8, 20; S. Alph., VII, 350). Verum ignorantia juris vix admittitur in foro externo. *Censurae* (S. Alph., I, 169, VI, 1072); cujus est et alia ratio; quia censura est poena extraordinaria (S. Alphons., VI, 1074; VII, 351).

24 Sanch., *Matrim.*, IX, 32, 31; Pala., Avil., Dian., Henriquez., etc. ap. Salm., X, I, 196. Nam si vacet gravi, censura cessat ex alio capite (V. § 6). Et ideo haec sententia vel ipsi Suaresio (*De Virt. Fid.*, 24, 1, 13), qui contrariam tuetur, probabilis visa est.

25 Navarr., *Manual.*, XXVII, 74; Suar., 22, 4, 21; Laym., *De Censur.*, V, 8;

S. Alph., VII, 47. *Praesumere* enim dolum importat (Sanchez, *De Matr.* II, 40, 4). Porro haec verba exsulant in primis 12 excomm. R. P. r.; in coeteris rariora quam antea.

26 Sanch., *De Praecept. Decal.*, Lib. 2, Cap. 10, n. 38; Bonac., *De Censur.* Dis. I, Quae. 2, Prop. I, n. 4; Salm., X, I, 199: ibique Diana, Roncag., alique ap. S. Alph., VII, 58. Porro affectata ignorantia ejus dicitur, qui eo consilio scire negligit, ne ab agendo prohibeatur. Contraria sententia est communior, sed nostra *reapse improbabilis dici nequit*, ait S. Alph., H. A. Tr. XIX, n. 8. Et quidni sit oppido probabilis, et fortassis verior? Nam ignorantia ex quacumque causa profuat (quae naturam ignorantiae non mutat), differt a scientia, et *reipsa*, quod planum est; et *moraliter*, ut ita dixerim; nam qui transgreditur legem sciens prudens, legem aperte contemnit; qui causat ignorantiam, eam adhuc aliquatenus vereri videtur (Salm. cit. n. 199). Et S. U. I., 1 Febr. 1871 ex Oraculo Sanctissimi respondit: censuras latas in eos qui *ausu temerario* aliquid fecerint, vel facere *praesumpserint*, ab eo solum incurri, qui haec facit *prudens ac sciens*. Ad haec excusat et inadvertentia, et oblitio, quae velut brevis ignorantia est; ut ecce si quis, dum Clericum percutit, non me-

9. At vero et delictum, et contumacia consistunt ex transgressione ejus legis, quae sub censura aliquid vetat; ideo necesse praeterea est, ut quis hujusmodi legem reipsa violaverit, et non tantum opinione sua: quamobrem si falso putet se legem violare, v. c. Clericum caedere, dum caedit laicum, licet *quoad animi cogitationem nocens sit*, nihilominus excommunicationem non subit (27); non enim contra jus canonicum, sed contra conscientiam peccat. Demum, quia in odiosis versamur, in dubiis semper id quod reo est favorabilius tenendum est (28); seu dubium sit facti, quia iniquum foret propter delictum incertum certa poena coerceri (29); seu juris tantum, quia lex dubia non obligat (30). Verum quoad dubium *juris* non brevis doctrina est, et recidit in legis interpretationem (doctrinalem); de qua non obiter prorsus agendum existimavi, propter varias hujus nostrae Constit. Commentatorum sententias; hoc enim toto versamur cardine rerum.

10. Haec igitur definitur — *In re obscura voluntatis legislatoris diligens investigatio* — Triplex est; declarativa (*comprehensiva*), extensiva, et restrictiva. *Illa* utimur cum VERBA legis obscura sunt, vel ambigua: *ista et hac* cum MENS legislatoris non satis apparet: nempe extensiva si verba legis *minus*, restrictiva si *plus* quam legislator voluit continere videantur. Principio igitur hoc certissimo jure utimur, in odiosis strictius interpretandum esse (31). Proinde cum maxime odiosae sint poenae, *in poenis benignior est interpretatio facienda* (32): *et legum interpretatione molliendae potius sunt quam exasperandae* (33). Quoties igitur utendum erit interpretatione declarativa, *verba legis in toto rigore ac proprietate teneantur, et strictissime limitentur quantum proprietates verborum permiserit* (34). De extensiva haec regula esto. *Nulla poena sine lege* (35): ideo ea uti, et legem extendere de

minit excommunicationis (Suar., VI, 2, 12; Salm., X, II, 189, 191; Croix, VI, II, 1614; S. Alph., I, 169; VII, 360, V. Ideo *communissima*; Thesaur., *De Poenis*, I, 15; Schmalz., IV, VII, 60).

27 Ex L. falsus 44, § *Si quis sponte*, *De Furt.*; L. 22, § *Etsi ei* - *Ad L. Corn., De Fals.*; Suar., 22, 1, 53.

28 LL. 168, 198, *De Reg. Jur.*; C. 49, *Eod. tit.* in 6°.

29 CC. 1, 14. *Qui filii sint legit.* - *Satus est impunitum relinqui facinus nocenti, quam innocentem condemnare* (L. 5, *De Poenis*).

30 Ex L. 11, *De Transact.*

31 C. 15, *De R. J.* in 6°.

32 C. 49, *Eod.*, L. *Factum* 1198, *De R. J.* 33 L. 42, *De Poenis*.

34 Suar., IV, 3, 4. - V. c. interdicta *Parochia*, Parochiam accipimus ecclesiam parochialem, non oppidum, pagum - Hac re, suspensionibus latis in male *ordinatos* (§ 204) non subjacent Episcopi, quippe qui non ordinari sed *consecrari* dicuntur (Suar., 31, 1, 29; V. Schmalz., V, 39, 70 etc.).

35 L. 19, *De Verb. Oblig.* Id est - *Nulla poena incurritur nisi in jure sit expressa* - (Salm., XI, 4, 39; S. Alph., VI, 150 - VII, 343, 345); alias - *Poenae non excedunt proprium casum* (Suar., *De Legib.*, VI, 3, 5).

persona ad personam, de casu ad casum, nefas est (36); quamvis, par ratio, et fortassis gravior, id exigere videatur, et haec in ipsa lege sit expressa (37). Duo tantum casus excipiuntur: 1° si perpetua et universali Doctorum traditione aliud receptum fuerit, ut in excom. Canonis; quia non sunt mutanda quae interpretationem semper certam habuerunt (38); 2° si alias absurdum manifestum, evidens, sequeretur (39). Contra restrictiva utendum est, non quidem pro lubitu, sed quum ratio juris id patitur (40); nam si alias, heic maxime, capienda est occasio quae praebet benignius responsum (41).

11. Restat ut videamus quinam sint obnoxii censuris. Et profecto obnoxii eis sunt omnes Christifideles; exceptis his, qui delinquendi sunt incapaces; idest homines non suae mentis, et personae morales quas vocant (42). Et praeterea, juris beneficio, impuberes, nisi

36 Thesaur.; *De Poenis*, Par. I, Cap. I. *Et haec est juridica ratio exponendi omnes canones poenales; et destructo hoc generali fundamento, tollitur certitudo in his legibus explicandis* (Suar., l. c., n. 7). Quod velim ne excidat. Hinc non licet ratiocinari, v. c., Clericus qui exercet ordinem quem non habet, propter temeritatem fit irregularis (C. 1, *De Cler. non ordin. min.*); ergo et laicus (Reiff., V, 28, 10) — Sacerdos qui dubitat an admiserit homicidium, debet se abstinere altaris ministerio quia in dubio tutior pars est eligenda (CC. 12, 18, *De Homic.*); ergo et is qui dubitat an rebaptizaverit (Sanch., Dec. I, 10, 48).

37 Ex C. 26, *De S. E.*; S. Alph., III, 473; VII, 345. Saepe enim leges in delicta animadvertunt, non quod atrociora illa sunt, sed quod aut frequentiora, aut periculosiora (Ex L. 16, § *Evenit, De Poenis*; D. Tho., 1, 2, 105, 2, ad 9). V. c. Clerici, qui commiscendo sexum mutant, excidunt omni privilegio clericali (S. Pius V, C. *Horrendum*), num igitur, immo magis, si speciem mutant? Minime (S. Alph., III, 474).

38 L. 22, *De Legibus*.

39 Ex L. 1, § 4, *Ad Senat. Cons. Turpil.*; Suar., *De Legib.*, IV, 3, 4; Laym., *De Legib.*, 18, 9; Salm., XI, IV, 39. Ut ecce in Ministro rebaptizante (V. *Summul.* Prol. § 410, 15). Verum

extensio poenarum ipso jure locum habet in contentis (Ex L. 22. *Ad L. Jul. De Adulter.*); hinc v. c. poenae in haereticos latae tenent Apostatas. Verum quae hic extensio? Nam in toto pars continetur.

40 Ex C. 22, *De Elect.* in 6°. Jure Civili puniebatur patronus qui jurejurando adigebat libertum, ne uxorem duceret; et nihilominus, si castratum adegisset, abibat impune (L. 6, § 2, *De jure patr.*). Et penes nos, licet ex Const. S. Pii V male ordinati sint a suorum ordinum executione suspensi, hoc ad ordines tantum male susceptos, justa interpretatione, coarctatum est (Suar., 31, 1, 31). Et excommunicatio lata adversus eos qui spectant duellum (§ 112), ad eos qui prospiciunt e conclavi non pertinet.

41 L. 129. *De Reg. Jur.*

42 Quae igitur in personas morales feruntur (§§ 187, 223, Appendix), censuras accipimus lata significatione. Ceterum nihil prohibet, quominus veris censuris, v. c., excommunicatione, coerceri possint singuli, ex quibus persona moralis coalescit, ut puta singuli Decuriones, Deputati, Senatores suffragium ferentes (C. 7, *De Elect.* in 6°), Consiliarii condentes leges contra Ecclesiasticam libertatem (C. 49, *De S. E.*; Suar., 21, 2, 88; Bonac., Disp. I, Quae. 16, Sect. 2, 3, 3, n. 9, ibiq. Alter., Duard., Reginal.) etc.

aliud in jure sit expressum (43). Sed nec Episcopi *et alii superiores Praelati* eas incurrunt, excepta excomm., si censurae latae sunt in omnes generaliter, nisi eos nominatim comprehendant (44); immo, probabilius, ne excommunicatione quidam excepta, si latae fuerint in *Clericos*, quia Clericorum appellatione non veniunt in jure apices dignitatum (45). Amplius, quia heic strictius interpretandum est (§ 10), latae in clericos non tenent Regulares (46); latae in Regulares, seu moniales, non tenent Religiosarum Congregationum viros, seu mulieres, qui simplicia nuncupant vota. Latae adversus facientes regulariter non tenent mandantes, praeterquam si, non nudum factum, sed negotium aliquod mandantis nomine gerendum sit (§§ 136, 179); heic enim valet regula - *quod quis per alium facit per seipsum facere videtur* -. Nec latae adversus mandantes, facientes tenent (47); nec adversus utrosque latae tenent qui eos receptant, vel eis auxilium, consilium, favorem praestant (48). Quod si et in hos latae sint, proculdubio et eos tenent, sed tria inquirenda sunt; 1° quinam dicendi sint mandantes, consulentes etc.; 2° quo facto opus sit, ut hi censuris fiant obnoxii; et 3° an eas incurrant si praestitum consilium, auxilium, etc. in irritum cesserit.

43 Ex CC. 1, 2, *De Delict. puer.*; CC. 1, 60. *De S. E.*; S. Alph., VII, 14. Puberes autem dicuntur foeminae a 12, mares a 14 an. completo (L. 3, C. *Quando tut. vel curat.*). Nisi aliud etc. ut violentes clausuram monialium (Trid. XXV, Ref. 5).

44 C. 4, *De Sent. Excomm.* Licet electi tantum et confirmati, necdum consecrati (Suar., 28, 2, 7; Salmat., 10, 5, 46). *Alii superiores* etc. Nempe S. R. E. Cardinales (IV, 24). Quin multi putant S. R. E. Cardinales excommunicationi quoque eximi, quod alii negant, et rectius; nullo enim jure constat hoc privilegium eis constitutum esse: in dubio autem possidet lex.

45 Ferrar., V. *Clericus*, I, 20. Scilicet Episcopi semper nominibus quam amplissimis appellati sunt, ut a ceteris de clero distinguerentur; ut puta *Summi Sacerdotes - Angeli Ecclesiarum - Principes Populi - Successores Apostolorum - Apostoli* (V. Selvag., *Antiq. Christ.*, Lib. I, Cap. XII; Mamach., *De Origin. et Antiquit. Christ.*, To. IV).

46 Salm., 10, 6, 17; S. Alph., VII, 331. Nempe non Clericos (Suar., 28,

2, 9; Salm., 10, 6, 40). Sententia nostra media est inter sententias eorum, quorum alii omnino affirmant (Navarr., Covarr. etc.), alii omnino negant (Fagnan. Reiffenst., Schmalz. etc.) clerico- rum appellatione in odiosis Regulares contineri. Haec sententia communior est, eamque tenet S. Alph., VII, 331; quam proinde sequi et tutum et aequum puto: et ideo limitationem ex Suar., et Salmatic. (quae ceteroquin mihi vera est) in notis rejeci. Et hoc semel dixisse sufficiat.

47 Ex C. 6, § *qui vero*, *De homic.*; C. 1, *De Poen.* in 6°; Clem. 1, *Eod. tit.*; Schmalz., V, 39, 70; Sanch., *Matr.*, III, 49, 2; Lugo, *De Fide*, 21, 75; S. Alph., VII, 371, *Communissima*. Hinc, v. c., suspensio lata in conjungentes spon- sos alienae dioecesis (Trid. XXV, Ref. m. 1), non tenet eos, qui dant manda- tum conjungendi (Sanch., l. c.; Bonac., Disp. 3, q. 3, P. 5, n. 4): prout, ex di- versis, excomm. lata in mandantes as- sassinium (C. 1, *De homic.* in 6°), ipsos assassinos non tenuit (S. Alph., III, 364).

48 Salm., 10, 1, 145.

12. Quoad primum duplex eorum genus constituendum est; alterum eorum qui in *animum*, alterum eorum qui in actum *externum* AGUNT. Qui in animum, seu actum internum, agunt, sunt mandantes, et consulentes. Mandantem accipimus qui rogat, vel jubet, aliquid fieri vice sua (49). Consilium dare intelligitur *qui persuadet et impellit* alium ad aliquid faciendum (50): *persuadet*, ideo non tenetur qui consilium praestat doctrinale, uti vocant (51): *impellit*, proinde nec is tenetur qui id alii suadet, quod huic jam certum erat admittere (52), v. c. duellum (53). In opus, seu actum externum, agunt defensores, receptatores, seu receptores: quippe auxilium vel favorem praestant. Hi non differunt specie, *sed ut magis, aut minus* (54); unum enim praestant omnes; *opem*. Porro defendere est protegere aliquem ut tuto et libere aliquid facere possit (55). Modus defensionis est aliquem recipere. *Recipere*, seu receptare, est — *Refugium abscondendi causa praestare in suo, vel in alieno loco* — (56): nec interest quis recipiat; privatus aliquisne, an magistratus, an Princeps (57). *Auxilium* praestare est — *opem ferre ad patrandum delictum* — (58). Demum *favere* est quamvis operam alicui praestare; ideo et auxilium et consilium continet: verum quia tria haec auxilium — consilium — favor — in jure canonico separantur, favorem, si quid opinor, accipere debemus cum quis (citra auxilium, et consilium) alicui studet, et quasi suppetias fert, alio quovis modo; ut puta suffragio, commendatione, praesentia; et in primis omittendo, ut res illi succedat, quae ex justitia facere debuisset (59).

49 L. 12, § *Idem Marcellus*, D. *Mandat.*; Salm., X, 1, 158. Dixi rogat *ut sua vice* etc., nam alias magis *consilium* (§ 6, Eod.), vel *exhortatio* (L. *Ob haec*, 20; D. *De his qui notant. inf.*) intelligitur.

50 L. *In furti*, 51, § *Consilium*; D. *De furt.*

51 Ex L. *Consilii*, 48, *De Reg. Jur.*; C. 62, *Eod. tit.* in 6°.

52 Salm., 10, 1, 147; S. Alph., III, 563. Itaque teneor consilii, si *persuaserim*, ut J. C. verbis utar, *alias nolenti* (L. *Non solum*, 8, § *Attilicinus*, D. *De Injur.*).

53 Pignatelli, Tom. IX, *Cons.* 88, n. 100.

54 Suar., *De Fide*, 24, 1, 4.

55 Bonac., Tom. III, Disp. 1, Q. 21, P. 11, n. 27. Porro quoties deinceps hunc auctorem allego, erit ex To. III, nisi aliud expressero.

56 L. 1, § 3, D. *De Serv. Corrupt.* Et eo pertinet, ut is qui delictum admisit poenas effugiat.

57 Sanch., Dec., II, X, 10; Reiff., *Ad Decret.*, V, 3, 249. *Receptatores* vero accipimus etsi *semel* recipiant (Sanch., l. c.; Suar., l. c.).

58 Bonac., l. c.

59 Ex C. 3, Dist. 83; C. 8, § 9, *De Haeret.*, in 6°; Sanch., Dec., II, 10, 11; Suar., l. c., n. 6. Dicitur 1° *facere debuisse*, quia non est omissio moralis, ait Suar., l. c., n. 6., *nisi de his*, quae *facere tenemur*; 2° *jure officii proprii* (Sanch., l. c.), quia necessaria est obligatio, ut iterum Suaresius ait, *quae aliquo modo sit justitiae*. Hac re quamvis in C. 47, *De Sent. Exc.* generaliter cautum fuerit, excommunicationi obnoxios et eos fore, qui Clerici *percussionem* impedire potuissent, obtinuit, hoc ad eos non pertinere, qui non ex

13. At enim ad censuram incurrendam necesse est, haec praestari 1° ut alter delictum patrare, non ut delicti jam perpetrati poenam (excepta receptione), nisi hoc habeat tractum successivum, evadere possit (60); 2° non utcumque, sed *formaliter* (61). Scilicet necesse est, ut qui, v. c., haereticum recipit, eum recipiat *quia* haereticus est: ideo non intelligitur haereticum receptare, si eum abscondit cum a militibus quaeritur ob aliud crimen, v. c. ob furtum, homicidium, quod nemo dubitat; sed nec cum quasi haereticus quaeritur, si ei effugium praestet quasi amico, vel consanguineo; quod aut probabilius est, aut certe probabile (62). Illud non interest, utrum is cui consilium, auxilium etc. praestatur, sit in bona fide; quia bona ejus fides non tollit legem, adeoque non excusat peccatum alterius; ut ecce si quis faveat haeretico dumtaxat materiali; vel si jubeat Sejo caedere Sempronium Episcopum, vel S. R. E. Cardinalem, et Sejus putet Sempronium esse hominem laicum (63).

14. Verum seu mandet quis, seu consulat, seu opem praestet, dubitari potest, an incurrat censuram, si haec in irritum cesserint, nam censura regulariter non incurritur, nisi effectus sequutus fuerit (§ 6). Et si haec facta *coercentur* propter se, nempe quasi *delicta sui generis*, ut perjurium, raptus, homicidium, proculdubio eam incurrit; sin propter aliud (v. c. propter illud quod impediri vult), seu quasi *accessoria*, non item (64). Regulariter autem tenendum est, puniri propter aliud, ac proinde quasi accessoria, ea quae dumtaxat ante delicti perpetrationem praestari possunt, ut consilium, mandatum etc. (65).

justitia, sed ex caritate obligantur (Glo. ibi Pirinh., V, 39, 36; Schmalz., V, 39, 220; Reiff., V, 39, 114); licet *ex odio* non impedierint (S. Alph., VII, 269), quia animus opus non mutat. Numquam vero faventium appellatione veniunt hi qui consilium dant, illi enim in opus externum, hi in animum agunt (Reginald., IX, 263; Suar., 21, 2, 17).

60 Suar., 21, 2, 72.

61 Suar., 4, 3, 11. Etenim *maleficia distinguunt intentio et propositum faciendi* (L.).

62 Sanch., Dec., II, 10, 5; ibiq. Cajet., Sot., Navarr.; Salm., X, IV, 68; S. Alph., VII, 307. Ex L. 5, *De Recept.* V. The-saur., v. *Haereticus*, Cap. 2, § 1.

63 Moli., To. IV, Disp. 62.

64 Ex L. 36, *Qui servo*, § *Pius*, *De Furt.*; Sanch., n. 9 in fl.; Cajet., v. *Eccom.*; Suar., 21, 2, 16; Filliuc., XVI, 3.

65 Ex cit. L. 36; Bonac., Disp. I, Q. 21, P. I, n. 27. Nisi lex aliud exprimat. Sane plures ex Nostris docent consilium, vel mandatum puniri quasi delicta sui generis, quoties puniuntur non propter id quod mandatur, consulitur, sed propter ipsum consilium, mandatum (Croix, VII, 59, 60; Salm., 10, 1, 147; S. Alph., VII, 38). Ita porro, sed quaestio in eo posita est, quando propter se puniantur, et non propter aliud. Nempe, ajunt egregii Comm. Patavini, I, 18, quando poena lata est in solum consilium, vel in solum mandatum. Utique si in ipsa lege caveatur poena coerceri *solum* consilium, *solum* mandatum; at cum fertur in mandatum, vel consilium simpliciter, numquid haec eo casu *accessoria* esse desinunt? Et si non desinunt, quidni in dubio tenendum sit, ea coerceri quasi accessoria? Sane suf-

De his quae praestari possunt et ante et post illud perpetratum, cen receptio, defensio, Sayrus putat coerceri quasi delicta sui generis; atque ideo censuram non effugere (66): contra Bonacina adhuc quasi accessoria coerceri putat, adeoque non esse censuris obnoxia. Sayrii sententiae adhaeret Suaresius; nihilominus is fatetur, rem dubiam esse: nos igitur quod minimum est sequimur. Itaque si haereticum receptaveris, defenderis, etc., ne caperetur, et ille nihilominus captus fuerit, excommunicationem latam in receptatores, vel defensores haereticorum non incurris (67). Amplius si effectu nondum sequuto, praestiti auxilii, vel defensionis poenitueris, mandatum, consilium revocaveris, licet revocatio innotescere nequiverit ei, cui mandatum, consilium dedisti, quia (ex multerum sententia) cessavit contumacia (§ 7, 26), *censura evanescit* (68). Demum quamdiu moraliter tibi non constet effectum revera sequutum, et ope, consilio, mandato tuo revera sequutum fuisse, censura non incurritur (69).

15. Ad ultimum tria quaeri possunt: 1º Si una eademque censura coercentur plures actiones; v. c., S. R. E. Cardinalem caedere, insequi, ejicere e suo territorio (§ 49), et aliquis plures ex his actionibus faciat, vel eandem pluries, utrum unam, an plures censuras incurrat. 2º Si, ex diverso, eadem actio pluries ab eodem legislatore punitur censuris, ejusdem speciei quidem, sed quoad reservationem diversis, utrum is qui omnes has leges transgreditur plures censuras contrahat; ut ecce si quis percutiat Episcopum (§§ 49, 107), vel emat bona ecclesiastica (§ 170) ab usurpatore (§§ 89, 97). Demum 3º quando plures Censurae ejusdem speciei, v. c., plures excommunicationes, coercent actiones diversas, utrum omnes teneant eum, qui unam actionem patrat, qua omnes virtualiter continentur; v. c., eum qui dat nomen sectae (§ 116), quae haeresim profitetur (§ 28) - Et quandoquidem censura peccato cohaeret, existimo unam dumtaxat censuram incurri quousque ex omnibus, sive diversis, sive repetitis actionibus, unum dumtaxat peccatum lethale coalescit; plures vero,

fragium indigno latum excomm. coeretur; electio non item (C. 7, *De Election.* in 6º); et nihilominus si indignus non fuerit electus, excomm. cessat. Quid, quod lex, quando voluit coercere mandantes, vel consulentes effectu non sequuto, id expressit, ut in L. 5, *Ad L. Jul. Majest.* - et C. 1, *De homic.* in 6º?

66 Sayr., Thesaur., Tom. I, Lib. 3,

Cap. 5, n. 4. Cui adhaerent Suar., *De Fide*, XXIV, 1, 14; Lugo, *De Fide*, 25, 9.

67 Bonac., D. 1, Q. 2, P. 3, n. 3; Sanch., Dec., II, 10, 9; Laym., *De Fide*, Cap. XIV in fl.; Salm., X, IV, 69, 70.

68 Duard., 21, Can. XI, q. 12 in pr. et q. 13; S. Alph., VII, 40; Salm., 10, 1, 148, ubi late.

69 Salm., n. 172 in fl. Et probabile est S. Alph., VII, 30.

pro numero peccatorum, quoties peccata seu specie, seu numero multiplicantur (70).

16. Est autem triplex censura, excommunicatio, suspensio et interdictum. Excommunicatio solius censurae vim habet: at suspensio, et interdictum nonnunquam irrogantur per modum solius *poenae*, nonnunquam per modum cuiusdam *privationis* (71); quod cum fit censurae quidem, sed lata significatione nomen retinent. *Per modum poenae* quoties non contumacia coercetur, sed singulis irrogantur vel pro delictis praeteritis quae nullum habent tractum successivum (72), vel in perpetuum, vel in diem certum, vel quamdiu videbitur irroganti, aut Ordinario (73). *Per modum privationis* quoties non singulis irrogantur, sed in Collegium aliquod, vel Universitatem. Inter censuras autem, et poenas vel privationes hoc maxime distat, quod is, qui censuram violat ordinem exercendo, contrahit irregularitatem (74); at violatio poenae, vel privationis, neminem facit irregularem, nisi aliud in jure cautum sit nominatim (75).

17. Porro olim quotquot censuram aliquam contrahebant, *vitandi* erant; verum post Conc. Constant. hi solum vitandi sunt, in quos censura lata fuit *nominatim*; nec illico, sed postquam haec a iudice publicata vel denunciata fuerit specialiter, vel expresse: caeteri *tolerati* dicuntur (76). Haec distinctio ei qui censuram subiit prodest

70 Adeoque 1° unam excomm. contrahere qui caedit S. R. E. Cardinalem ejiciens eum e suo territorio, duas qui hodie caedit, cras ejicit; 2° unam qui emit bona Ecclesiae ab Usurpatore, vel Episcopum pereutit (et re quidem vera, in utroque hoc casu una excommunicatio in altera, quasi species in genere continetur); 3° contra duas qui sectae haereticae se adjungit, quippe duo praecepta transgreditur, alterum contra obedientiam Ecclesiae debitam, alterum contra fidem. Porro S. U. J. consulta, utrum is qui peccat in materia quam et Conc. Tridentinum, et Const. Ap. *Sedis* attingunt, duplici excomm. innodetur, respondit, die 8 Julii 1874: *Negative* (*Acta Ap. Sedis*, IX, 315).

71 Salm., 10, 1, 80; S. Alph., VII, 52; Schmalz, V, 39, 30.

72 Suar., IV, 5, 6. Ut in C. 33, § Ult. *De Testib.*

73 Suar., 25, 1, 3; 2, 4. Scilicet censura est *medicina* (§ 5); et quando non

adhibetur quasi medicina, censura esse desinit. Medicina autem nec in perpetuum datur, nec in definitum diem, nec quamdiu videbitur medico, sed quoad aegrotus convalescit. Quando igitur *censura* irrogatur, sic irroganda est, ut reus absolvi possit statim ac recesserit a contumacia, non serius ocyus, nam secus *poena* erit. Qui plures poenas quae ipso facto contrahuntur, seorsim incurrit, v. c., plures suspensiones ad mensem, ejus quam secundo contraxit dies computatur, non elapso mense prioris, sed statim a delicto admissio (Suar., 29, 1, 2; Sanch., M., III, 50, 3); et si toto eo mense non permanserit in suspensione, sed per aliquot dies, v. c., sacrum fecerit, nihilominus suspensio, elapso eo mense, finitur (Suar., n. 12).

74 C. 1, pr. *De Sent. et Re Judic.* in 6°.

75 S. Alph., VII, 314, 317. Nisi etc. ut in cit. C. 1.

76 Mart. V., C. *ad Evitanda*.

nihil, quia nihil quoad ipsum mutatum est; sed aliis tantum: scilicet, quamdiu ille *toleratus est*, perinde quoad nos habetur, ac si nulla censura irretitus esset: atque ideo non prohibemur communicare cum eo, ceteris paribus, neque in humanis, neque in divinis (77).

ART. II. — *Generalia de Const. Ap. Sedis* (1).

18. Ante omnia sciendum est 1°, ex omnibus censuris l. s. quae hactenus per RR. PP. impositae fuerant, hodie *nonnisi* eas robur habere, quae in Const. Ap. Sedis insertae sunt: nempe 2° *non secus ac si ab ea primum editae fuerint*; et 3° *eo modo quo in ea sunt insertae* (§ 4). Ergo (ex 1°) ceterae omnes quae in corpore juris Canonici, Constitutionibus Pontificiis, et Conciliis oecumenicis continebantur, cessant, exceptis Tridentinis (§ 184), et his, quae respiciunt electionem R. Pontificis, vel ad internum regimen ordinum regularium pertinent (§ 223). Nec distinguitur utrum generales sint, an pro certis quibusdam locis vel personarum genere specialiter, immo singulariter (2) latae. Nam omnium accuratissimam et plenissimam recensionem factam fuisse dubitandum non est. Illae quoque exsulant, quae instar poenarum erant, vel privationum tantum (§ 16); quippe et harum recensio facta fuit, et aliquot ex eis quoque comprehendit, easdemque propterea limitat Constitutio nostra. Quoties igitur disputatur utrum aliqua sive ex *illis* sive ex *istis*, sive ex *his* adhuc vigeat, evidenter ostendi debet eam insertam esse in C. Ap. Sedis (3). Quae vero in ea sunt insertae (ex 2°), tenent ubique terrarum, ideoque his etiam locis, ubi antiquatae fuerant (4). Quorsum autem valeant, hoc (ex 3°) re-

77 S. Alph., VII, 139. Porro quos nos vitandos dicimus, in jure dici solent excommunicati, aut suspensi, aut interdicti *nominatim* (C. 29, § *De S. E.*; Rit. Rom. *Quib. non lic. dar. eccl. sep.*; C. Ap. Sedis, § 149, 150, 164, 204, 217.

1 Quo studio, quibus RR. CC. et EE. PP. collatis consiliis, quanta demum prudentia et maturitate edita fuerit haec Constitutio, nemo satis mirari potest, nisi qui acta perlegerit Supremae Cong. S. U. R. I., quod mihi, minus Adessoris in ea obeunti facillime datum fuit.

2 Ut ecce excomm. lata in eos qui fe-
rabantur animalia in Statu Pontificio,
vel a furibus emebant (Greg. XIII, C.
Non sine), vel ab eo extrahebant sine

licentia frumentum, oleum etc. (Paulus V, C. *Inter gravissimas*); in edentes libellos adversus Inst. Ord. Praedicator (Alex. IV, Const. *Ex alto*), oppugnantes Institutum S. I. (Gregor. XIII, *Adscendente Domino*), prohibentes nomen dare Congregationi Olivetanae (Jul. II, C. *Etsi ad universas*): suspensiones latae in Italos Graecos qui ordines recipiunt ab Episcopo sui ritus sine dimissorias Episcopi latini cui subjecti sunt (C.

3 Comm. Patav., I, § 37.

4 S. U. I., 1 Febr. 1871. Atque ideo non obstante quavis contraria consuetudine, etiam immemorabili, seu generali, seu speciali (Ex S. U. I., 22 Decem. 1880).

gulariter ex verbis quibus heic sunt insertae aestimari oportet; si verba obscura sunt, adeunda est Supr. Congregat. S. U. I., cui Summus Pontifex potestatem fecit huius Constitutionis authentice interpretandae: verum quia hoc nec semper, nec omnibus datur, necesse est de doctrinali ejus interpretatione aliquid addere.

19. Principio igitur censurarum quae in Const. A. S. continentur triplex genus constituendum est: unum earum quae cum veteri jure plane conveniunt; alterum earum, quae ab eo nonnihil differunt; tertium earum, quae utrum plane conveniant, an aliquatenus differant, non satis apparet (V. § 2). Qua conveniunt (sive ex toto sive ex parte), aestimari debent *ex veterum canonum auctoritate*: et quia illae quae reservantur R. P. speciali modo, omnes, decima excepta, depromptae sunt ex Bulla in *Coena Domini* legi solita, ex hac interpretationem capere eas oportet: qua discrepant, ex Const. nostra, *non secus ac si nunc primum* ab ea editae fuerint (cit. § 3): adeoque in obscuris *illic* a receptis Canonistarum et Nostrorum interpretationibus recedendum non est, v. c., quoad percussores Clericorum, quorsum valeant ea verba - *injacere manus violentas* - (§ 97); *hic* novae interpretationi ex regulis juris (§ 10), et consultis Theologorum et Canonistarum, qui Const. *Ap. Sedis* sive commentariis (5) sive adnotationibus (6) illustrarunt, studendum erit.

20. Principio igitur, cum in omni, quae de alicujus legis suscipitur interpretatione, optimum sit explorare qua mente edita illa fuerit (7), juverit ante omnia animadvertere, Sapientissimum Pontificem censuras latae sententiae ad quam paucissimas redegissem, nedum quod ex eis quaedam exciderant a pristina utilitate et opportunitate, et propter earum magnum numerum, sed et ad *tollendas*, sive a Confessariis, sive a poenitentibus, *dubietates, anxietates, angoresque conscientiae*: adeoque Constitutionem hanc vere esse *beneficium Principis*, Confessariis et poenitentibus cum primis concessum. Ex

5 Horum agmen duxit Petrus Avanzini (vir de Jurisprud. Canonica optime meritis), qui omnium primus Commentarium edidit in Const. A. S., quem morte interceptus, non potuit ampliare, uti erudiissime coeperat; quemque subinde prosequendum latissime susceperunt Continuatores Ephemeridum - *Acta Apostolicae Sedis* - seu cl. Josephus Pennacchi, R. mus Formisani Nolanus Episcopus, Commentatores Patavini, Ciolli, P. a Varceno, et R. mus Del Vecchio.

6 Cl. P. Antonius Ballerini S. J., Cardoni, in notis ad Gury, et Scavini.

In horum labores nunc primum (nam exceptis Avanzinio, et Cardoni, ceteri in lucem prodierunt post editum Interanne an. 1873 Commentariolum meum) introivi, omnesque in rem meam expilavi: sed non *tacite*; veteris Graculi (tempora nunc licet feliciora) sortem veritus (V. Phoedr., Lib. I, Fab. 8).

7 L. 19, D. *Ad Exhib.*

quo sequitur eam latissime interpretandam esse (8), et *nulla juris ratio patitur, ut eam nos duriore interpretatione contra ipsorum (et maxime poenitentium) commodum producamus ad severitatem* (9).

21. Quando igitur Constitutio nostra cum veteri jure non plane convenit, omnis interpretatio cum primis regulariter ex ejus verbis petenda est (10). Idcirco sedulo perpendenda sunt hujus Const. verba; nec aliter recedendum ab eis est, quam cum *manifestum est* aliud sensisse legislatorem (11). Quamobrem si quid durius aut mitius in ea continetur *nec clementiae, nec severitatis gloria affectanda est* (12). Demum si non satis appareat utrum Const. A. S. a veteri jure discrepet, an secus, quamvis posteriores leges ad priores regulariter trahendae sint (13), nihilominus, et quia Const. nostra est beneficium Principis, et quia versamur in odiosis, et maxime odiosis, existimo interpretandam esse ex veteri jure si hoc mitius statuit; sin se-

8 C. 16, *De Verb. Signif.*; L. 3, D. *De Const. Princip.* Quamvis derogatoria sit, nam et *motu proprio* concessa est, et favorem Religionis spectat; quorum vel unum sufficit ut late interpretari possit (Suar., *De Legib.*, VI, 17, 11; Sanch., *De Matr.*, VIII, 1, 56; Laym., *De Legib.*, XXIII, 5; Reiff., I, 3, 138).

9 L. *Nulla*, 25, D. *De Legib.*, C. 61, *De Reg. Jur.* in 6°.

10 L. 1, § 20, *Si is, De exerc. actio*: Quorsum enim sunt verba, nisi ut demonstrent voluntatem dicentis?

11 L. 67 pr. *De Legat.*, 3.

12 L. 11, *De Poenis* - Non CLEMENTIAE: quare cum hodie coerceantur excomm. impediens exercitium jurisdictionis ecclesiasticae (§ 70), procurantes abortum, effectu sequuto (§ 158), rei simoniae confidentialis (§ 129), non licet amplius distinguere inter jurisdict. ordinariam et delegatam; inter foetum inanimatum et animatum; et excommunicatio tenet non eum solum, qui beneficium accipit in confidentiam, ut antea ex CC. Pii IV, et S. Pii V., sed et dantem (Comm. Patav., II, 268 in fl.). Et is qui cum excommunicato communicat in crimine criminoso (§ 149) hodie non excusatur, ut olim (C. 29, § 2, *De S. E.*), quod non scienter communicaverit. Qua in

re notandum est non paucas censuras quae veteri jure latae fuerant in *temere* facientes - facere *praesumentes*, - in C. A. S. translatae fuisse detracta *temeritatis* etc., mentione: quamobrem ab his hodie non excusat, ut antea, ignorantia crassa et supina (§ 7) - Non SEVERITATIS: quamobrem cum hodie v. c. excomm. subeant soli *injicientes manum* in Clericos (§ 107), soli *usurpantes* bona ecclesiae (§ 93), non puto ea teneri qui percussione suo nomine factam ratam habuit; nec eos qui empta ab usurpatoribus retinent, velut haeredes, legatarii, vel hi quibus a primis emptoribus donata, revendita fuerint (Sed V. §§ 89, 94). Ab hac regula, quod ad hanc partem attinet, recedunt, nec raro, quidam Nostrae Const. Interpretes, qui in sententias interdum severiores discedunt, et contrarias quasi erroneas exhibant; et nonnumquam satis hercule confidenter. At praeterquam id a regulis juris, a mente sapientissimi Pontificis quoque alienum est: ea enim fuit ne censuris magna hominum pars implicaretur. Sed et, absit verbo invidia, inconsultum videtur; et senescente mundo perinde est, ac mittere vinum novum in utres veteres.

13 L. *Sed et* 27, D. *De Legib.*

verius, non item. Porro quoad censuras depromptas ex Bulla in *Coena Domini* legi solita, satis apparet eas heic brevioribus quidem verbis, verum, uti illic erant, fuisse translatas, earumque vigorem non exasperatum, regulariter, sed mitigatum fuisse; quamobrem in his interpretandis illae prae oculis semper habendae sunt: adeoque nihil durius ex verbis Constit. nostrae exprimendum puto, nisi palam appareat eam fuisse mentem legislatoris. Quod velim ne excidat.

22. Ad haec admonendi sumus C. *Ap. Sedis* abrogatum vel obrogatum fuisse juri antiquo quoad censuras latae sententiae, et privilegia earum absolutionem respicientia dumtaxat. Quidquid aliud igitur in hoc jure obtinebat quando C. *Ap. Sedis* edita fuit, integrum permanet, adeoque obligat ut ante. Et in primis *praecepta* seu *vent* seu jubeant aliquid (14) et *poenae* etiam latae sententiae (15), *privationes*, *inhabilitates* (16), *decreta* demum *irritantia*, quae vocant (17), perinde ac antea vigent. Et ex diverso privilegia quaelibet cuivis concessa, praeter ea quae ad censuras absolvendas pertinent, salva permanent (18).

23. Nihilominus, quia a jure alienum est *ob idem crimen pluribus legibus reum fieri* (19), his quoque abrogatum fuisse tenendum est quoad ea crimina in quae Const. nostra Censuris latae sententiae *nunc primum* animadvertit, quamvis levius (20). Amplius mihi indubitatum est, constitutionem A. S. non derogasse *Concordatis* (quae vocant) cum viris Principibus initis; nam si *Concessionones* sunt Romanorum Pontificum, S. Sedes discedere ab eis non solet: sin *pacta conventa*, neutri licet ab eis discedere, altero invito, vel inconsulto. Et quamvis alicubi, novo jure, et usque in hunc diem inaudito, inconsulta Sede Apostolica, rescissa, deleta fuerint, rescissiones hujusmodi S. Sedes hactenus non agnovit (21).

14 Ut ecce quae vetant legere, retinere, etc. improbatae praelectionis libros (§ 34); quae jubent in ecclesiis Regularium servari interdicta, quae in ecclesia cathedrali ejus loci servantur (Clem. I, *De Sent. Excomm.*).

15 Ut poenae latae contra eos qui utuntur literis Apostolicis falsis, aut falsificatis (C. 7, *De Crim. fals.*).

16 V. c. *Ad obtinenda* beneficia ecclesiastica, si quis resignaverit beneficium in manu R. Pontificis, reservata sibi pensione, et postea hanc redimat contra C. *In sublimi*, §§ 3 et 4 Bened. XIV, privatio vocis activae et

passivae, etc. Nempe exceptis suspensionibus et interdictis latis ad instar poenarum, vel privationis cujusdam (§ 18).

17 Utpote nullitas absolutionis a censuris per metum extorta (C. Un. *De iis quae vi* in 6°).

18 Veluti privilegium locandi praedia ecclesiastica citra beneplacitum Apostolicae Sedis.

19 C. 4, § ult. *De Judic.*; L. *Senatus*, 14, D. *De Accusat.*

20 Sanch., M., III, 48, 4; Suar., 12, 4, 13.

21 Comm. Rom., p. 267, v. *Quaeri*.

24. Haec generaliter: nunc singulas, quas Const. nostra recenset, censuras ingrediamur. His adjicimus censuras Tridentinas, quas Const. A. S. sarctas tectas servat. At vero censurarum hujusmodi duo genera ponuntur; unum earum, quas Trident. invexit, sanxit; alterum earum, quas ex veteri jure vel restituit, vel confirmavit: quasnam servavit Const. nostra? Utique *illas*: ait enim, quos Sacros. Conc. Trid. *excommunicavit vel suspensos, aut interdictos ipso jure esse voluit, nos pariter ita excommunicationi, etc. obnoxios esse volumus et declaramus* (§§ 184, 222). Non item *has* (22); nisi, cum antea essent fer. sent., Concilium latae sent. eas effecit (23). Quin et illae eximendae sunt, quae postea, mutatis temporibus, exoleverunt (24); et ea loca sunt eximenda ubi Tridentinum amplius non viget; sive ibi receptum non fuerit, sive postea rejectum.

V. cl. De Angelis, *Praelection. Jur. Canon.*, To. I, Par. I; *Append. De concordatis* (Romae, 1877). Neque enim credendum est R. Pontificem quod alias excogitatum est multis vigiliis uno Verbo subvertere voluisse (C. 57, *De Elect.*).

22 Avanzi.; Baller. ad Gury, II, 293. *Confirmavit*, utputa Sess. XXIV, *De*

Ref., CC. 1, 3, in fi.; *restituit*, idest innovavit; seu generaliter, utputa Sess. XXI, *De Ref.*, Cap. 1, XXIV; *De Ref.*, Cap. 2, seu specialiter, prout Sess. XIV, *De Regul.*, Cap. 6.

23 Velut Sess. XXII, *De Ref.*, Cap. 1.

24 Nempe Sess. XXV, *De Ref. Regul.*, Cap. 4; Sess. XXIV, *De Ref. Matr.*, Cap. 9.

CAPUT II.

DE SINGULIS CONSTITUTIONIS APOST. SEDIS
EXCOMMUNICATIONIBUS, SUSPENSIONIBUS, ET INTERDICTIS

ART. I. — *Excommunicationes.*

PRAENOTANDA

25. Excommunicatio est. — *Censura quae removet excommunicatum vel a communione fidelium, vel a participatione Sacramentorum.* — Inde in majorem, et minorem diducitur. At vero quoties excommunicatio simpliciter dicitur, major intelligitur (1). Haec definitur — *Censura, qua quis separatur a communione fidelium.* — Communionem accipimus hodie non amplius in humanis, nam hoc obsolevit (2), sed in divinis; et tum externam, tum internam. *Externam*, inde excommunicatus arcetur Sacramentis, divinis officiis, et sepultura Ecclesiastica: *Internam*, et hinc expers est bonorum, quae cuique fidelium contingunt ex Sacrificio Missae, ex publicis Ecclesiae precibus, ex indulgentiis. Ex quibus licet intelligere, excommunicationem esse omnium poenarum spiritualium maximam atque gravissimam, et velut poenam capitis esse (3).

26. Quoad haec igitur excommunicatus prohibetur omni communione fidelium, et, ex diverso, fideles ab omni excommunicati communione prohibentur (4). Sed ille semper, hi si ille fuerit vitandus, non item si toleratus (§ 17). Quocirca is abstinere debet a Sacramentis et divinis officiis, et expers est fructus Sacrificii Missae, indulgentiarum etc., seu vitandus sit, seu toleratus. At fideles, quamdiu toleratus est, perinde eum habent, quasi nulla censura irretitus esset: sed postquam vitandus esse coeperit, communione ejus prohibentur. Idcirco nequeunt, sub gravi, ei conferre Sacramenta, excepta Poenitentia in articulo mortis (5); adesse cum eo divinis officiis (6); eique vita functo dare Ecclesiasticam sepulturam,

1 C. 59, *De S. E.*

2 Ex S. Poenit., 5 Jul. 1867.

3 Suar., 18, 3, 5.

4 C. 20, *De Cons.*, D. 1. Verum et haec prohibitio quoad divina Officia obsolevisse videtur.

5 Ex C. 11, *De Poenit.* Et probabiliter etiam Viatico; non item Extr. Unct., nisi forte aliud Sacramentum recipere nequiverit (S. Alph., VI, 88).

6 CC. 18, 29, *De S. E.* Quamobrem si, dum haec celebrantur, vitandus

atque ideo justa ei persolvere: nequeunt Missam pro eo celebrare, publice orare, et indulgentias applicare, seu adhuc vivat, seu vita decesserit.

27. Excommunicationum latae sententiae triplex genus est; nam vel 1° reservatae sunt R. P., vel 2° locorum Ordinariis, vel 3° nulli prorsus reservationi sunt obnoxiae. Singulas ingrediamur. A reservatis R. P. est ordiendum: quarum duo genera ponuntur, unum earum, quae *speciali modo*: alterum earum quae *simpliciter* ei reservantur. De illis primum, quae, excepta X, omnes depromptae sunt ex Bulla olim in *Coena Domini* legi solita.

SECTIO I.

EXCOMMUNICATIONES LATAE SENTENTIAE SPECIALI MODO R. P. RESERVATAE

« Itaque excommunicationi latae sententiae, speciali modo R. P. reservatae subjacere declaramus: »

I.

28. « Omnes a christiana fide apostatas, et omnes ac singulos haereticos quocumque nomine censeantur, et cujuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, « fautores, ac generaliter quoslibet illorum defensores (1). »

29. *Unus Dominus, una fides* (Ephes. IV, 5): ea nempe quam profitetur S. Romana Catholica Ecclesia. Qui, post hanc fidem in baptismo susceptam, ab ea recedunt, siquidem ex toto, Apostatae; sin ex parte, haeretici dici solent. Itaque apostasia heic est — *A fide christiana recessio* (2). — Apostata vero qui a fide christiana descivit. Crimen apostasiae in *recessione* consistit, ideo nihil interest, utrum apostata ad Judaismum abierit, an ad Paganismum, vel utrum in Deismum, vel Atheismum, vel Indifferentismum (uti Liberi cogitatores etc.) prolapsus fuerit.

supervenerit eis *adfuturus*, aut extrudendus est, aut cessandum (C. 16. et Clem. 2. *De S. E.*). Tantum si Missa celebratur, et Sacerdos Canonem fuerit ingressus, persequi debet usque ad Consumationem, cetera in Sacristia, vel quo alio loco decenti, absoluturus (Suar., 12, 1, 15: omnibus interim recedentibus: qui, si remanserint, levi non carent (V. S. Alph., VII, 176. 177).

1 B. C. (*Bulla Coenae*), § 1. Excommunicationes in hac Sect. comprehen-

sae, omnes, decima tantum excepta, depromptae fuerunt ex *B. Coenae*. Et licet RR. PP. multas ex eis deprompserint ex Decretalibus, et Constitutionibus Pontificiis, nihilominus earum interpretatio ex illa dumtaxat capienda est, prout veteribus mos fuit; nec ad eas exasperandas licet quidvis sive ex illis sive ex istis adicere, quippe ex hac Constit. perinde habendae sunt, ac si nunquam latae fuerint. Et hoc quoque ne excidat velim (V. § 21 in fi.).

2 V. D. Th., 2, 2, Quaest. 12, Art. 1.

30. Haeresis est — *Error voluntarius Christiani contra aliquam veritatem fidei Catholicae* (3) —. Uti igitur Christianus haereticus dici possit, necesse est ut erret: ut in fide erret: ut erret sciens volens. I *Ut erret*. Error iudicio continetur; quid igitur si dubitet? Et siquidem dubio positivo (4), ut ecce si dicat — *forte de Virgine natus est Christus* (5) — haereticus est; nam vere iudicat non esse certa, quae Deus revelavit: si negativo non item; veluti si R. P. infallibilem esse, neque affirmet (cogitatione sua), neque neget, quia nihil iudicat (6). II *Ut erret in fide*. Ad fidem pertinent, quae verbo Dei seu scripto, seu tradito continentur: haec vero de fide, quoad nos, non antea sunt, quam Ecclesia eas nobis credendas proposuerit. Quare haereticus non foret, qui negaret Eum, quem R. P. dypticis Sanctorum recensuit, Sanctum revera esse (7); vel Animas purgantium igne torqueri (8). Amplius, nec is qui negat conclusionem theologicam haereticus est; sive praemissae, ex quibus deducta est, altera ratione, altera fide constant, quod planum est; sive utraque fide, quod est verius; veluti si neget, ut vulgari exemplo scholarum utar, Christum esse risivum (9), vel praeditum fuisse libero arbitrio (10). Ceterum si falso putet aliquid de fide esse, quod non est, idque non credat, *vere* est haereticus, quippe vere Dei revelantis et Ecclesiae docentis auctoritatem respuit (11). Demum III *ut sciens erret*; et hoc est quod TT. *pertinaciam*

3 V. D. Th., 2, 2, 11, 1; Suar., *De Virt. Theol.*, Disp. 19, Sect. 1, et 5.

4 V. Lug., *De Virt. Fid.*, XX, 1, 17. Dubium positivum heic dicitur, cum mens nostra inter duos contradictionis terminos constituta, propter contraria rationum momenta, *non scit* utrum negare, utrum affirmare debeat; negativum si in praesens *non vult* quidquam affirmare aut negare: illo igitur iudicium inest, hoc secus.

5 S. Aug., *De Trinit.*, Cap. 5. Ideo *dubius in fide est infidelis* (C. 1, *De Haeret.*). Hoc dubio laborant qui adeunt Concionatorem haereticum, credituri si persuaserit (Lugo, *De Fide*, 25, 1, 3), quique ajunt, se paratos esse credere quod ab Ecclesia definitum est, v. c. R. P. infallibilem esse, si demonstratum rationibus fuerit (Vasq.).

6 Canus, *De Loc.*, XII, 9; Vasq., 1, 2, 10, 6, Disp. 65; S. Alph., VII, 302.

7 V. Ben. XIV, *De Canoniz. SS.*

8 V. Conc. Flor., Sess. ult.

9 Cajet., Suar., D. 3, 2, 3. Quamvis eam negare absurdum videatur; v. c. si aliquis neget, Sanctos cum Christo Regnantes (quos de fide est utiliter invocari, Trid. Sess. XXV, *De Invoc. SS.*) audire hominum preces. Et hoc planum est, quia conclusio sequitur semper partem debiliorem.

10 V. Suar., *De Fide*, Disp. 7, Sect. 4. Scilicet id ostendimus sic ratiocinando. Omnis homo praeditus est libero arbitrio: Christus est homo: ergo etc. (Gotti, To. 1, q. 1, Dub. IV, § III, n. 27). Atqui, sicuti is, qui id tenet, non elicit actum fidei (quippe credit quia sibi evidens est), ita, per contrarium, non resistit fidei, qui hoc negat (Lugo, *De Fid.* I, 287, etc.). Dixi ex quibus *deducta est*; nam si conclusio continetur in praemissis, quasi pars in toto, ipsam revelatam per se, atque ideo de fide esse, palam est: v. c., Christum *pro me* mortuum esse.

11 Reginald., IX, 237.

voluntatis appellant. Itaque si errat ex ignorantia, etsi affectata, haereticus non est; nam deest pertinacia, et magis facit contra fidei ediscendae praeceptum, quam contra fidem (12).

31. Verum, ut quis excommunicationi fiat obnoxius, necesse praeterea est, ut haeresim suam prodat exterius, utque eam prodat actu manifesto, humano, et malo (§ 6). Ideo excommunicatio eum non tenet, si revolvens animo SS. Eucharistiae Sacramentum, exclamaverit — *Credo sub speciebus non esse* (13) —: si haeresim suam prodiderit in somno, vel ebrius, vel consilii capiendi causa (14). Illud non interest, cum *verbis* eam prodidit, utrum aliquis audierit loquentem, an nemo; forte quia nemo praesens erat, si modo praesens exaudire potuisset (15): nec, si eam prodidit *facto*, quo facto eam prodiderit; ut puta si abdita cordium scire, vel futuras hominum liberas actiones (quae soli Deo patent) divinare conatus fuerit per Tabulas semet moventes, vel *Mediums*, vel *Crisiacos* (*Magnetizatos*) quos vocant.

32. Nec solum apostatae, vel haeretici excommunicationem incurrunr, sed et eorum 1° *credentes*; idest qui haeresim implicite profitentur, (exterius inquam) dicentes, v. c., vera esse, quae Lutherus docuit, licet in particulari nesciant quaenam ea sint (16): 2° defensores, fautores etc., non qua doctrinam defendunt foveant, etc., quippe hi, non secus ac credentes (17), haeretici sunt et ipsi, sed qua personas, *ut haeretici sunt, et intuitu haeresis* (18). Nec interest utrum is quem defendunt, receptant, etc. sit occultus, vel haereticus materialiter tantum (§ 13), nullaue proinde excommunicatione irretitus (19). Nempe si defensio, favor, receptio effectum habuerint (20). Ad haec haeretici dogmatizantes denunciandi sunt (21).

12 Suar., 19, 3, 8; Lugo, XX, 174.

13 Reiff., V, 7, 246.

14 Sanch., *Dec.*, II, 8, nn. 20, 24.

15 Ex Ben. XIV, C. *Pastor bonus*; Laym., *De Legib.*, IV, 5; Croix, VII, 48.

16 Tolet., *Summa* I, 19, 5; Laym., *De Fide*, XIV, 5; Suar., 21, 2, 6; Bonac., *Disp.* I, Quae. 2, P. 3, n. 2. Belle Duard., *Comment.* Lib. 2, Cap. I, Q. 36. n. 12: *Hereticorum credentes* (intelligi) *qui nulla specialiter haeresi sunt infecti, sed verbis aut factis id profitentur se credere quod haeretici credunt.*

17 C. 15, § 2, *De haeret.* Canones eos recensent omnis dubitationis tollendae causa (Laym., Suar., *De Fide* 25, 1, 3; Sanch., *Dec.*, II, 10, 2; Reiff., V, 7, 248). Nihilominus inter haereti-

cos et eorum credentes hoc interesse videtur, quod hi caeteris poenis haeticorum non subeunt ipso jure (Ex C. 13, § 6. *De Haeretic.*).

18 Duard., Lib. 2, Can. q. 32, n. 2.

19 Suar., 21, 2, 8.

20 Sanch., n. 9; Bonac., *Disp.* 1, Quae. 2, P. 3, n. 2. Et licet alias non satis constet utrum receptor seu receptator dicendus sit qui semel tantum vel iterum aliquem receptavit, convenit, receptantem haeticum, vel semel tantum, excommunicationem incurrere (Albit., *De Inconst. in Fide*): *et est omnium sententia* (Lugo, *De Fide*, 25, 4).

21 Non item alii, scilicet Sapientissimus Pontifex Pius IX, pro nequitia

II.

33. « Omnes et singulos scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicae libros eorum-
dem apostatarum et haeticorum haeresim propugnantes, nec non libros cujusvis auctoris
« per Apostolicas Literas nominatim prohibitos, eosdem libros retinentes, imprimentes, et
« quomolibet defendentes (1). »

34. Pravis libris nos prohibemur jure tum naturali, tum Eccle-
siastico (2): nempe jure naturali propter periculum, jure Ecclesia-
stico propter praesumptionem periculi; ideo illo omnibus libris
prohibemur, ex quibus legenti periculum imminet, etsi nemo eos
proscripserit; hoc libris tantum, quos Ecclesia proscripsit, etsi nullum
omnino legenti immineat periculum; quod velim animadverti (3).

temporum, jam ab. an. 1848, denun-
ciandi obligationem in suspenso esse
indulsit, praeterquam quoad 1 haere-
ticos dogmatizantes, et 2 sollicitantes;
quibus postea hac Const. addidit 3
cujusvis sectae occultos Coryphaeos
et duces (§ 116). Quod velim animad-
verti, nam pene omnes Commentatores
nostrae hujus Constitutionis praeterit.

Porro denunciare est delinquentem
Superiori legitimo manifestare. De-
nunciationum duo sunt genera, *fra-*
terna, quae ad rei emendationem; et
judicialis, quae ad ejus coercionem
pertinet; illa oritur ex praecepto ca-
ritatis, haec ex fidei praecepto, de qua
solum hic. Principio igitur denunciandi
obligatio tenet omnes Christifideles
pubertatem adeptos (Potest. *Exam. Or-*
din. P. II, 248), cujuscumque status,
gradus, conditionis (S. U. I., 10 Mar-
tii 1677). Denunciatio facienda est
Inquisitori, vel Ordinario, et in Mis-
sionibus Vicario, vel Praefecto Apo-
stolico (S. Poenit., 10 Febr. 1871). Et
intra dies 30, a die scientiae hujus
obligationis, vel, si aliquid obstiterit
impedimentum, ab hoc sublato, sub
poena excommunicationis l. s. facienda
est (S. U. I., l. c.; S. Alph., IV, 252),
nulla praemissa correctione fraterna
(Alex. VII, 8 Jul. 1660). Qui denunciat,
testis loco est, ideo nihil interest,
utrum denuncianda ipse audierit, vi-
derit, an acceperit ab aliis (S. U. I.,

l. c.) fide dignis (S. Alph., 254); vel
utrum haec probare nequeat (Ex
Prop. 5, damn. ab Alex. VII.), vel an
jam alius denunciaverit (Ferrar., V.
Denunciato n. 3). Nec excusat regu-
lariter incommodum grave, nec quod
sciverit denuncianda sub secreto com-
misso (S. Alph., 248, 49, 50). Nihilomi-
nus denunciatio cessat quamdiu quis
eam facere nequit 1º per se (Ferrar.,
n. 54), vel 2º *sine periculo et infamia*
(Ex C. S. U. I., 21 Febr. 1630), vel 3º
aliqua spe emendationis affulgente
(Bonac., *De Denunc.* P. n. 2, 9, et Bal-
ler., ad Gury, II, 975. IV, Ex cit. Decr.
S. U. I.).

1 B. C. § 1.

2 Alex. VII, B. *Speculatores*. Et ne-
dum ad S. S., sed et ad Ordinarii jus
et officium pertinet noxios libros pro-
scribere (S. C. Ind. de Mand. Sanctis-
simi 24 Aug. 1864). Immo et civili
nempe antiquo Gentilium jure prohi-
bentur (L. 4, § 1, D. *Famil. ercisc.*):
nunc alia itur ad astra!

3 Cf. Duard., *Comm.* etc. Lib. II,
Can. 1, 22, 34, etc.; Lugo, *De Fide*, 21,
68; S. Alph., VII, 291. Si cui autem
periculosa est lectio alicujus libri ab
Ecclesia proscripti, is ejus lectione
utroque jure prohibetur, naturali et
canonico: adeoque si ejus legendi li-
centiam obtinuerit, haec ad poenas,
non ad culpam vitandam proderit.

Heic de prohibitione jure ecclesiastico introducta et de hac primum, postea de censura. Quae duo sedulo distinguenda sunt: nam prohibitio ex veteri jure petenda est (§ 22), quod latius patet; censura ex Const. nostra, licet veteres prohibitionem cum primis ex censura, quae ei adnexa erat, regulariter aestimaverint.

35. Itaque Ecclesia prohibet, quamvis in *Indice* non recenseantur, praeter omnes libros Haeresiarcarum in odium auctoris (4), 1° omnes libros haereticorum; nempe eos qui de *Religione tractant ex professo*, OMNINO; alios donec ab Episcopo, et Inquisitoribus, examinati et approbati fuerint (5), si ut puto, *Ethicen, aliasque hujusmodi morales disciplinas* (non aliud) *respiciunt* (6): 2° libros obscoenos ex professo, vel magicos a quocumque conscriptos, aut anonos (7); Carbonariorum

Porro, typis inventis, Conc. Lateran. sub Leone X vetuit libros edi *sine licentia potestatis ecclesiasticae*. Prohibitionem hanc vel non receptam (Suar., 23, 7), vel antiquatam, instauravit primum Concil. Trident. quoad libros de rebus sacris sine nomine auctoris (Trid. Sess. IV. *De editione sacr. libr.*), tum reg. 10 ejusdem Concilii quoad alios. Quam iterum obsoletam restituit in *Ditione Pontificia* Urb. VIII, per Decret. S. U. I. 3 Octobr. 1625. Sed Pius IX, f. r., die 2 Jun. 1848 eam *inibi ad illos dumtaxat* libros coercuit, *qui morales, aut religiosi argumenti sunt*.

4 C. 3, § *Ceterum*, D. 15. Sed veterum haeresiarcarum libros, v. c., Origenis, Tertulliani, hodie legere non prohibemur, quippe ex uno capite obsoletos errores, ex altero multa utilia continent, et scitu necessaria (Lugo, *De Fide* XXI, 29). Ceterum libros accipimus etiam librorum versiones, quocumque idiomate factas (Ex Decr. Clem. VIII, et S. U. Inq. 4 Mart. 1628).

5 Ind. Trid. Reg. 2. Haereticos vero intelligimus sine ulla distinctione (Suar., *De Fide* 20, 2, 11); adeoque sive *ex secta*, ut ecce Lutheranos, Calvinistas; sive *ex doctrina*, eos nempe qui ejusmodi contra fidem errores docent, ut nulla praesumi possit ignorantia probabilis (Ex Sanch., Dec., II, 10, 24). Nec excusatur quis quod liber

editus sit sine nomine auctoris, et ipse quis sit ignoret (Lugo, *De Fide* 21, 100, etc.). Nec obstat quod in Const. nostra dicatur *eorumdem*, quo verbo soli haeretici *ex secta* significari videntur: verbum enim est exscriptum ex B. C., et interpretationem semper certam habuit. *De Religione*, idest de his quae ad Religionem pertinent quoquo modo, ut puta de rebus moralibus, Canonicis, Liturgicis, de Historia Ecclesiastica etc. (Laym., *De Fide* XV, 3, Croix, etc. 331): et *ex professo* tractant, idest non obiter, sed ex instituto (S. Alph., VII, 283). Haebreorum autem, praeter Talmud, et infidelium libros legere, licet haeresim contineant, nullibi vetitum est (V. Albit., *De Inconst. in Fide* cap. XXX, 85, etc.). Verum haereticos, et infideles accipere debemus, si quid opinor, vulgari et communiter recepta significatione; adeoque vix dubium puto prohibitionem comprehendi libros eorum, qui alicujus sectae acatholicae nomine appellantur, licet nunquam baptizatae fuerint, velut anabaptistae. Contra, si liber ab haeretico scriptus nec de Religione pertractat nec haeresim continet, puto eum legi posse, ubi prohibitio de non edendis injussu Superiorum libris exsolevit.

6 Ex Encycl. Pii IX, 2 Jun. 1848. V. not. 3.

7 Trid. Regg. 7, 9.

catechismos, statuta, codices, et eos libros, in quibus ab ipsis describuntur quae in eorum conventibus geri solent; vel ad eorum defensionem exaratos, sive typis editos, sive manuscriptos (8). Ceteri omnes, nisi damnati fuerint, speciatim prohibiti haud intelliguntur: ut ecce libri Catholicorum contra fidem et bonos mores (9), et libri sine nomine auctorum *qui pravam doctrinam tradunt* (10).

36. Libro prohibito, grave est illum legere, retinere, defendere, imprimere. Legere est oculis perspicere, et intelligere quae sunt scripta (11): proinde nec is peccat qui legentem audit (12); nec qui legit ipse, si ignorat linguam qua scriptus est liber (13); et, si eam calleat, non peccat graviter si parum quid legerit, idest paginam; nisi in doctrinam erroneam inciderit (14). At vero, libro prohibito, non ea solum pars quae causam prohibitioni dedit, sed totus liber prohibetur legi, et praeterea quaecumque pars libri esse intelligitur; ut epistola dedicatoria, prologus, index (15). Nihilominus cessat prohibitio si eam partem, quae prohibitioni causam dedit,

8 Pius VII, C. Ecclesiam, § 11, 13 Sept. 1821.

9 Trid., Regg. 7, 9; S. Alph., VII, 289. Et si non constet, utrum ab haereticis scripti sint, an a catholicis, ab his scriptos fuisse tenendum est, quippe hoc est favorabilius.

10 Laym., et S. Alph., l. c. Nam si utrum tradant pravam doctrinam, an minus, in aestimatione cujusque relinquatur, tot erunt sententiae quot capita. Olim quidem vetabantur omnes (cit. Reg. 10, et B. *Speculatores*); sed haec prohibitio exsolevit. Praeterea in Ind. Trid., Reg. 6., cavetur: *libri vulgari idiomate de controversiis inter catholicos nostri temporis non passim permittantur, sed idem de iis servetur, quod de Bibliis vulgari lingua scriptis statutum est* (V. n. 29). Sed hoc hodie, ni fallor, vix locum habet. Porro extat triplex librorum prohibitorum Index, sive catalogus. I Tridentinus editus a PP. in Conc. Trid. delectis. II Clementinus, seu Tridentini Appendix, an. 1594 editus jussu Clem. VIII. Utriusque tres erant classes, unde distributio librorum prohibitorum 1, 2, et 3, classis. Quae cum minus commoda videretur, Alex. VII,

B. Speculatores 5 Mart. 1644, novum (III) Indicem, ordine alphabetico digestum, confici jussit, in quem duo superiores coaluerunt, quo utimur.

11 L. 1, D. *De his quae in test. delent*: ibiq. Glos. v. *Intelligi*; Sayr.; III, 5, 14.

12 Sanch., Dec., II, 10, 48. Quamvis jussu suo legat (Lugo, *De Fide* XXI, 75; V. S. Alph., *Ro. Apost.* XIX, 52; Albitius, *De Inconst. in Fide*, 36, 395; Filiucc., XVI, 45). Verum hoc accipiendum est de peccato, quatenus ei censura cohaeret: nam si is qui legit, intelligit quae sunt scripta, cum ipse peccato non careat, quis neget peccare eum qui ad legem transgrediendam inducit?

13 Suar., *De Fide*, 20, 2, 18; Duard, Lib. II, Can. I, q. 47, 5. Aut memoriter recitat (Sanch. n. 47).

14 S. Alph., VIII, 283, 284.

15 Suar., n. 9; Sanch., nn. 30, 35; Lugo, n. 60. Quid si opus in plures tomos sit distributum, num omnes sint prohibiti, si error in uno eorum dumtaxat continetur? Negat Sanchez, affirmat Suar.; Lugo, n. 57, si operis argumentum divisionem recipit, ut historia, cum Sancio; sin minus, cum Suaresio sentit.

detraxeris, vel deleveris, vel induxeris, ut amplius legi nequeat; dum ne liber proscriptus fuerit quia tractat de Religione ex professio, vel in odium auctoris (16). At vero non excusatur a lethali qui legit librum confutandi ejus causa; nisi forte graviter urgeat confutatio (17).

37. Retinere heic intelligimus seu proprietatem libri seu possessionem, adeoque sive suum penes alium, sive alienum penes se (18). Nec caret lethali eo quod forte ipse legere nescit, et cavet ne ad aliorum manus perveniat (19). Itaque tradendus est Inquisitoribus, aut Ordinario (20); vel comburendus (21). Ceterum si tibi certum sit eum tradere, vacas lethali si distuleris biduum, aut triduum (22); vel ulterius, forte dum expectas tradendi opportunitatem, vel petitam legendi veniam; dumne haec diu expectanda sit (23). Defendere librum accipimus sive *codicem* ne intereat, veluti si prohibeas tradi igni, vel Ordinario (24); sive doctrinam, damnatam scilicet (25).

38. Demum imprimere est typis mandare. Huc autem naturali quidem jure pertinent quotquot *ad impressionem cooperantur*; adeoque et eos qui imprimunt, et qui imprimentium operas conducunt, ceu typographus editor, et corrector, et qui editionis praestat impensas. At jure canonico imprimentes verius eos tantum accipere debemus qui impressioni adlaborant, idest qui typos componunt, atramento eos tingunt, cartas madefaciunt, torculari imponunt, etc.: uno verbo, qui eam operam praestant, ex qua impressio consistit (26): non

16 S. Alph., VII, 283; H. A. XIX, 57, 15.

17 S. Alph., VII, 283.

18 Sayr., III, 5, 16; Suar., n. 21; Sanch., n. 52.

19 Suar., *ibid.*; Croix, VII, 349.

20 Ind. Trid., Reg. 10. Vel saltem ei, cui licet illum retinere; sed huic ea lege, ne repetat quoad legendi licentiam obtinuerit (S. Alph., VII, 298).

21 Salm., X, IV, 74. Nec sufficit librum in folia discerpere obvolvendis medicinis, salsamentis, etc. (Sanch., n. 53; Croix, 349).

22 Sanch., n. 56; Laym., *De Fide*, XV, 7. Et si id nolueras primum, sed postea, mutata voluntate, tradideris, vacas censura; etsi gravi non vaces (Croix, n. 348).

23 Sanch., n. 55; S. Alph., VI, 295.

24 S. Alph., VII, 285. Seu vi adhi-

bita eripias, seu fraude, mendaciis etc. (Suar., 20, 2, 25).

25 Sayr., III, 1, 5; Suar., l. c. *Quomodolibet*; seu verbis, seu scripto; seu palam, seu clam, vel etiam disputandi causa: immo et si laudaveris eruditionem, elegantiam, etc., si laus in libri approbationem redundet (Lugo, XX, 94).

26 Duard., Lib. II, Can., Quae., 54, a n. 14. Impressionem vero ex duobus tantum consistere, nempe ex compositione et praeli mandatione docet vel ipse Ugolinus in B. C. hoc loco, verbo *Imprimentes*. Non bene igitur Sayr., III, 5, 17, appellatione imprimentium comprehendit vel ipsum Dominum officinae, cujus voluntate libri imprimuntur, et qui impensas praestat (quem ceteri fere omnes excludunt; nec bene Sanch., qui, l. c. n. 57, omnes comprehendit, qui proximam operam prae-

item hi qui eos vendunt, deferunt, etc. Verum si libri hujusmodi haeresim continent, quotquot eis edendis operam praestant tenentur quasi fautores haereticorum, quos, secus ac legentes, haud excusat ignorantia nedum affectata, sed ne crassa quidem vel supina (27).

39. At vero librorum appellatione hodie vulgo hi tantum continentur qui typis eduntur, et aliquo volumine constant. Quare, ex primo, non immerito quidam negant manuscripta prohibitione contineri, nisi aliud in lege cautum sit nominatim (28). Ex altero vero recepta sententia est, librorum significatione haud venire scripta, typis quidem edita, sed molis adeo exiguae, ut magis quo alio nomine, velut *elegiae, epistolae, orationis*, quam librorum, nuncupari soleant (29); adeoque nec ephemerides, quae communior sententia esse videtur (30). Sed nec legum, seu statutorum codices, licet ab

stant: contra recte, si quid opinor, excommunicationi eximit Duard. vel ipsos typographos, quippe qui non imprimentes dicendi sunt, non impressores (n. 10). At eos qui exemplaria corrigunt excomm. non effugere mihi indubium videtur (contr. Duard., n. 9), quia legunt.

27 Duard., l. c., n. 18. V. § 8.

28 Croix, VII, 339; Azor., Spor., Suarez, *De Censur.*, 23, 7, 3; Sylv., Viva, Rodriq., Barbos., etc., Alex. VII, 45, 10. Sane ipsaemet regulae Tridentinae (Reg. 10), immo ipsa Trident. Syn., Sess. IV, *De edit.* etc. et B. Pii VII (§ 35, 8) ea a libris typis editis manifeste secernunt. Est et alia ratio, quod *libri ad manus omnium devenire possunt, et diutius asservantur* (Albit., *De Inconst. in Fide*, 30, 230), manuscripta non item. Ceterum hic auctor contrariam sententiam sequitur n. 221.

29 Saneh., Dec., II, 10, 29; Suar., 23, 7, 3; Laym., Bonac., Lugo, 21, 33; Albit., l. c., 223; Duard., II, Can. I, 44, n. 6; S. Alph., Lib. I, App. III, Cap. 5, § 7, et *Pratica de' Confess.*, Cap. 19, § 61. Et in ipsa reg. 10, Conc. Trident. libri a *libellis* distinguuntur. Ad haec vetitum est legere aut retinere versiones SS. *Scripturarum vulgari* idiomate, exceptis his, quae fuerint ab Ap. Sede approbatae, aut editae cum notis de-

sumptis ex SS. Ecclesiae Patribus, vel ex doctis catholicisque viris (S. U. I. 7 Januar. 1836). Olim vetiti quoque erant libri editi sine auctoris nomine ex Reg. 10, Ind. Trid., sed haec prohibitio fere obsolevit.

30 Bouvier., Dec., I Praec., Cap. I, Art. I, Cap. IV; Gury, *Comp. Teol. Mor.*, II, 981 (Romae 1862); Scavi, II, 830; Avanzi, *h. t.*; Pennacchi, T. I, pp. 135, 303. A Varceno h. a. Sane vel ipse Pius IX eas a libris plane distinxit in Encycl. 2 Jun. 1848, qua in omni *ephemeridum* et *librorum* genere illos dumtaxat sine praevia censura edi prohibuit, qui moralis, aut religiosi argumenti essent. Alii putant Sapientissimi Scriptores *Periodici*, cui titulus - *La Civiltà Cattolica* - (Ser. VIII, Vol. VI, pag. 643), ea cum primis ratione ducti, quod *ephemerides* in eo a *libris* distant, quia illae ex singulis plagulis, seu foliis in dies singulos, hi ex pluribus compactis plagulis identidem editis, in libros coalescunt: ratio brevis et urgens. Eis accedunt cl. Formisani, et Comm. Pat., I, § 82, post privatam ejusdem SS. Pii IX, Allocut. 1 Nov. 1874, qua verba faciens de Diario - *La Capitale* - edixit « Altre volte questi « fogli furono da Noi proibiti, ed in « questa occasione torniamo a proi- « birli tutti: o a dir meglio confer- « miamo le antiche proibizioni con le

haereticis legislatoribus editi sint, et de Religione pertractent, et haereses contineant, librorum appellatione continentur (31).

40. Adhuc de peccato: ad excommunicationem incurrendam duo necessaria sunt, unum ex parte librorum, alterum ex parte legentis,

« annesse censure. » Quanam sunt (quaerunt clarissimi Commentatores) prohibitiones hujusmodi, nisi illae quae continentur regulis Tridentinis? Sed vix credibile puto, eos qui has regulas condiderunt de Diariis cogitasse, quorum illuc aetatis vix unum, et oppido exiguum, in tota Europa coeperat Venetiis apparere. Utcumque, utrum SS. Pontifex eas prohibitiones confirmaverit quoad omnes ephemerides, vel quoad eas tantum quae triennio ante legi vetuerat, et Romae tantum, ex illa Allocut. profecto non liquet. Ceterum illud *prorsus indubitatum est*, librorum nomine sub excommunicationis poena prohibitorum venire *publicationes periodicas in fasciculos ligatas* (S. U. I., 13 Jan. 1892 ad primum). Ephemerides autem in fasciculos non ligatae, quarum lectio periculosa est fidei vel moribus, ipso naturali jure vetitae sunt sub gravi: quod post litteras Pii Papae IX datas E.mo Card. Urbis Vicario sub die 30 Jul. 1871 certo certius est. Hujusmodi ephemerides indubitanter dixerim esse eas omnes, quae conscribuntur ab his qui se liberales esse venditant. Et in primis, quod firmissime tenendum est, *eas, aevi prudentia nostri*, ut verbis utar SS. D. N. Leonis XIII, *quae quidquid proximis his annis per seditiones et turbas gestum est, jure gestum esse defendunt; dissimulant, aut adulterant verum; Ecclesiam, et Pontificem maximum maledictis, falsisque criminationibus hostiliter petunt* (Leo PP. XIII, Encycl. *Etsi nos*, 15 Febr. 1882). Nonne omnes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus? Quisnam est qui non loquatur grandia, et putet quod possit mutare tempora et leges? Si vel

unum inveneris, qui vel unum ex damnatis in Syllabo erroribus repudiaverit, hunc legere fas esto. Quare non ab his tantum abstinendum est, qui ponunt in Coelo os suum, et palam loquuntur perversa, ut abducant discipulos post se, sed in primis ab his (quippe sunt periculosiores) qui, se moderatos jactantes, sagittant in obscuro rectos corde: quorum doctrina ingreditur blande, sed novissime mordebit ut coluber, et quasi regulus venena diffundet. Quoad periculum, quo sese committunt legentes praedictas ephemerides, duo meminisse oportet; pravos libros nunquam non infecisse viros, doctos etiam, et pios (V. S. Alph., Lib. I, App. III, *De Prohib. Libror.*): et neminem suae virtuti confidere posse. Itaque dixerim, juvenes (cereos in vitium flecti) ab hac lectione omnino prohibendos esse, sive laicos, sive Clericos: item aetate provecotos, quibus non est circa pectus virtutis robur et aes triplex, quique non pollent scientia Sanctorum. Qui autem se tales esse existimant, hi, si stare velint, inconsulto Confessario (quia de se quemque aestimare aleae plenissimum opus est) illas, me auctere, non legant. Interim videant patresfamilias, magistri, heri, institutores etc., qui filios, discipulos, famulos, etc., hisce lectionibus non prohibent; institores tabernarum, ubi haec diaria prostant, quas apud strictissimum judicem rationes aliquando sint reddituri! *Hujus igitur tanti mali, quod serpit quotidie latius, sedulo prohibenda vis est; nimirum oportet severe et graviter adducere multitudinem, ut intento animo sibi caveat, et prudentem in legendo delectum religiosissime servare velit* (Leo XIII l. c.).

31 Duard., II, Can. I, q. 46, n. 6.

retinentis etc. 1° Ex parte librorum, ut sint vel alicujus apostatae aut haeretici, nempe ex secta, vel damnati ob haeresim (32); vel sint per Literas Apostolicas nominatim prohibiti. Hoc inter illos et hos distat, quod illorum lectio ita demum excomm. secum trahit, si haeresim *propugnent*: propugnare vero est, si quid opinor, haeresis patrocinium suscipere data opera, et quasi pro viribus; quocirca excommunicatio eum non tenet, qui legit librum apostatae, vel haeretici, si haeresim non propugnet, etsi eam contineat, immo et defendat, sed obiter, paucis, et quasi aliud agens (33). At si liber prohibitus est per Literas Apostolicas, nihil refert a quo sit scriptus (quidve contineat), dummodo prohibitus sit *nominatim*, idest expresso operis titulo (34). 2° Ex parte legentis, retinentis, impri-

32 Pignatelli, Duard., S. Alph., VII, 283 in fi. Nam si S. Sedes voluisset cujusvis haeretici libros prohibere, satis fuisset condemnare libros haeresim propugnantes, vel continentes. Dixi aut, quamvis in Const. nostra legatur *et*; quia contrarium vix credibile est: nec est novum in jure conjuncta interdum accipere prodisjunctis (L. 29, *De V. S.*). Porro olim ex hoc capite vetitum fuit sub excommunicat. legere libros haeticorum et apostatarum, vel *cuiusvis auctoris*; nempe illos ex B. C., hos ex reg. 10 Indicis Libror. prohibitorum: hodie prohibitio quidem quoad omnes superest (§ 22); excommunicatio quoad illos tantum.

33 Cl. Ballerini ad Gury, II, 972; cl. Formis., et a Varce. h. a. Eoque minus hodie excommunic. incurrit qui legit libros haeticorum, vel haeresiarcarum damnatos ob suspicionem haeresis (Contr. Reg. 10, Trid.), vel de Religione tractantes (contra B. C. § 4); aut Talmud (V. § 35, 5). Porro ex Const. nostra lis finita est, utrum ad incurrendam excommunicationem necesse esset ut liber de haeresi tractaret ex professo, uti visum Graffio, et Sayro; an satis esset in eo haeresim contineri, uti Sancio, Suar., Duardo. Ceterum, ne legi possit, hoc sufficit (§ 35, 5).

34 Cl. Baller. ad Gury, II, 972; Comm. Patav., II, 78. Utrum vero sub censura vetitum sit, an minus, ad rem non

pertinet (Ferrandi, *annotation.* etc. Genès 1881). Porro *Litterae Apostolicae* nuncupantur *quae nomine R. P. expediuntur* (Navarr., 27, 62; Sayr., III, 109; ideo dicuntur litterae Papae, vel R. P., Tot. Tit., *De crim. fals.*), in forma *Bullae* sive in forma *Brevis*. (Bonac., Par. I, Q. XIV, Pun. I, n. 9). In B. C. dicitur *etiam* in forma brevis; nempe propter aliquos existimantes Literas Ap. eas tantum esse, quae expediuntur in forma Bullae (Bonac. l. c.). Bullae, ut obiter sciamus, dicuntur quae prodeunt a Canc. Apost., Brevia quae a Secretario brevium prodeunt; illae sub plumbo expediuntur, hae sub anulo Piscatoris: in illis nomen R. P. scribitur a capite versiculi quo bulla inchoatur, his verbis - *Leo Episcopus servus servorum Dei* - : in istis ponitur in medio sic, *Leo PP. XIII.* Ceterum nihil obest, quominus Literae Apost. qua alia R. P. maluerit forma scribi possint, dummodo ipsius nomine datae fuerint. Ergo huc non pertinent libri per quosvis alios prohibiti, ut puta per SS. Urbis Congregationes (Cf. Bonac., D. I, Q. 15, P. I, n. 19), vel Concilia etiam Oecumenica. Si qui autem damnati fuerint per Literas Apost. ante C. Ap. *Sedis* vel sine ulla censura, vel sub poena suspensionis, aut excommunicationis non reservatae, qui eos legit, nullam censuram incurrit; etenim Const. nostra 1° censuras contra-

mentis, etc. ut legat, retineat etc. scienter (35): ideo eum excusat ignorantia sive prohibitionis, sive censurae (36), et nedum crassa et supina, quod nemo dubitat (37), sed et affectata (38) etsi lethali non careat. Et si liber ex 1° capite prohibitus sit, excusatur sive ignoret haeresim in eo propugnari, sive ab haeretico esse conscriptum (39). Verum *scienter* legere et is dicendus est qui librum prohibitum etc. esse scit ex fama publica, vel ex viro fide digno (40). His addendi sunt qui sacrae scripturae libros imprimunt, vel imprimi faciunt sine licentia Ordinarii (V. § 175).

41. Hac prohibitionem et excommunicationem teneri omnes Christiani fideles translatitium est. Nihilominus Episcopi *pro necessitate aut tempore* eos legere possunt (41); et contraria quorundam sententia *rigorosa nimis* in S. Officio visa fuit (42): atque ideo, magna necessitate exigente, aliis licentiam dare possunt eos legendi, quoad hi veniam a S. Sede impetraverint (43). Ceteris non licet eos retinere vel legere, ne ipsis quidem auctoribus, quae communior sententia est (44).

xit. non produxit; 2° suspensionem omisit, et excommunicationem inter reservatas non recensuit, atque ideo tacite eas sustulit. Si qui autem deinceps per Liter. Apost. prohibebuntur, siquidem sine ulla excomm., huc non pertinebunt: sin sub excomm. quidem, sed nulla mentione reservationis facta, re melius perpensa, puto reservationem semper tacite inesse ex hujusmodi articulo Const. nostrae, quippe alias, ex hac parte inutilis foret.

35 Sayr., III, 5, 12. Dixi nedum legentis, sed et retinentis, imprimentis, etc.; etenim adverbium *scienter* ad omnes referendum puto, ut in B. C. (§ 21, 10), et non ad solos legentes, quia lectio praecipuum crimen est, cetera velut accessoria. An et Typographus, et editor, sive Auctor ipse, sive alius ediderit? Nostri, ex B. C. passim affirmant (V. Sanch., Dec., II, 10, 57; Bonac., Disp. I, Quaest. 2; P. 4, n. 19). Et, si agatur de libris haeresim propugnantibus, verissimum est, nam si non quasi editores, vel typographi, at profecto quasi haeretici, vel haeticorum *fautores* tenentur; et nedum ipsi, sed et hi qui praestant editionis impensas; immo et hi, qui typos, qui atramentum, qui cartam vendunt, si

in eum finem vendant, ut haeresi faveant (V. Croix, VI, 356).

36 Suar., *De Fide*, XX, 2, 17.

37 S. Alph., VII, 47.

38 Sanch., Dec., II, 10, 38; Diana, Duard., Bonac., To. III, Disp. II, Q. 2, P. 4, n. 9; Pala., Tract. IV, Disp. 2, P. 10, § 2; Lugo, *De Fide*, XXI, 104; Croix, VII, 34, 345.

39 Albit., Cap. 33, 276, ibiq. Sanch., Baldelli etc.; Bonac., To. III, Disp. I, Quae. II, P. IV, 8.

40 S. Alph., VII, 293.

41 C. I, Dist. 37. Scilicet ad Episcopi munus pertinet fidem et mores tueri, et a noxiis pascuis oves arcere sibi commissas: ideo officii eorum est pravorum librorum lectionem prohibere (S. C. Indic. *De Mand. Sanctissimi*, 24 Aug. 1864): qui autem, nisi res legerint? Et si nec Episcopus adiri possit, et periculum sit in mora, ex epicheja, interim dum aditur legi poterit, non tamen confessario, aut Superiore inconsulto (Lugo, 21, 66; 22, 19).

42 Albitius, *De Inconst. in Fide*, Cap. 30, n. 204.

43 Sanch., Dec., I, 10, 43; Lugo, *De Fide*, 21, 70.

44 Ugolin., Duard., Suar., *De Fide*, 21, 2, 26; Lugo, n. 61. Sed vereor ne

III.

42. « Schismaticos et eos qui a Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia per-
« tinaciter se subtrahunt vel recedunt (1). »

43. Schisma est — *Ab unitate Ecclesiae Catholicae separatio* (2). Unitas Ecclesiae duobus continetur; connexionem *membra* inter se, et cum R. P. tamquam *Capite* ejus visibili (3). Quocirca haec separatio potest esse, vel a solo corpore Ecclesiae, vacua Sede; vel a solo capite, utputa si Episcopi generale Concilium congregare, vel dimissum prosequi audeant; vel ab utroque (4). Excommunicationi est obnoxia ista et haec tantum, non illa, quia rarius est.

44. Principio igitur excommunicationem incurrunt qui et a corpore et a capite Ecclesiae secedunt; et qui a capite tantum, idest qui a R. P. obedientia se subtrahunt. *Pontificis*; exinde huc non pertinent qui temporale dominium ejus detrectant (5): *obedientia*; adeoque nec hi, qui renuunt obtemperare propter rem praeceptam; v. c. in jejuniis, observantia festorum etc.: sed hi tantum qui spirituale imperium et auctoritatem R. P. abjiciunt. Pontificis, inquam, *pro tempore existentis*; ideo non excusatur qui, a praesenti desciscens, successoribus obtemperaturum se pollicetur (6). Nec eis proderit si forte exterius tantum ita se gerant, animo vero aliud teneant, quia schisma in facto consistit (7). Illud necesse est, ut quis recedat *pertinaciter*, idest (prout haereticus a fide) sciens volens; quamobrem si renuat subesse Pontifici quia non legitimus putat, vel quia ex duobus electis uter sit legitimus non apparet, excusatur (8). Porro hanc excomm. soli schismatici subeunt, non item eorum fautores, defensores etc.; hos enim, ut antea B. C. (9), praeterit Constitut. nostra.

verum sit: quis enim propria ac vulgari significatione (V. § 10, 38) dixerit haereticum suos libros legentem legere libros haereticorum?

1 C. 5, Dist. 19; C. 43, Can. 2, 3, 5, B. C. § 1.

2 Reiff., V, 8, 2. Et est lethale ex toto genere suo (Sanch., Dec., II, 36, 9).

3 D. Tho., 2, 2, 39, 1.

4 Lugo, *De Fide*, XXV, 35.

5 Pirhin., V, 13, 3; Reiff., V, 13, 5; V. Duard., II, Can. I, Q. 56, nn. 9, 16.

6 Lugo, n. 37.

7 Suar., 21, 2, 12; Sanch., Dec., II, 36, nn. 13, 14; Lugo, n. 38. Ut ecce qui Regi haeretico, tamquam supremo Ecclesiae Capiti externam obedientiam praestant, etsi non credentes, et inviti (Suar., n. 13; Bonac., D. 1, Q. 2, P. 5, n. 10; Schmalz., V, 8, 9).

8 Sanch., n. 3; Salmat., 21, 8, 15. Huic igitur satis erit adhaerere Episcopo suo (Reiff., V, 8, 19).

9 Sanch., n. 16; Suar., n. 14; Bonac. cit., n. 10, ibiq.; Alter., Duard., etc.

45. Verum heic agitur de schismate, uti vocant, *puro*, cui nempe nulla haeresis admixta est (quod vix amplius datur); nam si schismaticus teneat aliquid fidei contrarium, v. c., R. Pontificem non esse caput Ecclesiae, ut Rutheni; vel esse quidem, sed ei competere primatum honoris tantum, ceu Jansenistae, haereticus foret (10). Et huc pertinent Catholici liberales quos vocant; Veteres Catholici et qui Ecclesiae Catholicae *Nationali Italicae*! nomen dant (11).

IV.

46. « Omnes et singulos, cujuscumque status, gradus, seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale « futurum Concilium appellantes; nec non eos, quorum auxilio consilio vel favore appellatum « fuerit (1). »

47. Appellare est — *Ab inferiore iudice ad superiorem provocare* (2) — Quamobrem appellatio a R. P. insignis injuria est (3), maxime post definitum a Concilio Florentino jurisdictionis Ejus primatum. Tria heic dispicienda sunt; 1° a quo — 2° ad quem — 3° a qua re appellatio interposita fuerit. Etenim ad hanc excommunicationem incurrendam necesse est appellare 1° a R. P., nempe qua Papa, non qua Rege (4), *pro tempore existente*, adeoque eo nondum e vivis sublato, ut opinor, quia haec verba *aliquid operari debent* (5): 2° ad *futurum Conc. universale*; ergo eam non incurrit qui ad futurum Pontificem (6); vel ad praesens Concilium oecumenicum, etsi forte intermissum; vel ad Provinciale futurum (quamvis heic atrocior injuria) appellaverit (7); 3° demum necesse est appellare ab ordinationibus, seu mandatis R. P., quae nempe instar sententiarum particularium sunt; quamobrem si a statutis vel legibus R. P. appellaverit censurae locus non erit (8). At non inspicitur a quibus ordinationibus vel mandatis appellaverit, et utrum praeceptum aliquod, an admonitionem, an poenam contineant (9), quamvis injuriam (10), quia injuria est in jurisdictione R. P. detrectanda.

10 Conc. Vatic., Sess. IV.

11 Arg. ex Decr. S. U., 5 Jul. 1865,
12 Jan. 1860 - Comment. Patav., II,
234; Ciolli, § 108.

1 Pius II, C. *Execrabilis*; Jul. II,
C. *Suscepti regiminis*; B. C. § 2.

2 L. 14, C. *De Appell.*

3 C. 4, *De Elect.*

4 Regin., IX, 263.

5 Ex C. 10, § 1, *De Priv.* in 6°.

6 Bonac., Disp. I, Q. 3, P. 2, n. 5.

7 Duard., Lib. II, Can. 2, Q. 7, n. 6.
Sed utraque sententia displicet Sayro,
III, 5, 4, et reprobatur Ugolinius: sed
neuter jure (§ 10, 39).

8 Duard., Lib. II, Can. 2, Q. 7, n. 6.

9 Bonac., n. 3. Et si definitionem
aliquam dogmaticam continent, hodie
haereticum se prodit, et duplici ex-
communicatione irretitur.

10 Suar., 21, 2, 15; Duard., II, Can. 2,
Q. 7, n. 5.

48. Haec injuria perfecta et consummata intelligitur statim ac appellatio interposita fuerit: ea igitur interposita, censura statim incurritur, alias nunquam incurreretur. Haec autem censura est *excommunicatio*, vel *interdictum* — Excommunicatio si appellaverint singuli, interdictum si appellaverint personae morales; sed de hoc serius. Excommunicationem autem incurrunt et is qui appellat, et hi qui appellanti praestant auxilium, aut consilium, aut favorem, nempe ad appellandum, atque ideo si vel appellatione in ipsa, vel antea, non si postea praestiterint (11). Nempe postquam *appellatum fuerit*: et ita explosa est opinio Cajetani, Duardi, aliorum veterum existimantium *consulentes* eam statim incurrere (12).

V.

49. « Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel « hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque « Apostolicae Legatos, vel Nuncios, aut eos a suis Dioecesibus, Territoriis, Terris seu Dominiis « ejicientes, nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, vel « favorem (1). »

50. Haec excommunicatio excommunicatione lata in Conc. Lateran. II (§ 107), quasi species in genere, continetur; et pro casibus in illa non comprehensis lata fuit. Hac igitur puniuntur injuriae in corpus, libertatem, dignitatem Procerum Ecclesiae.

In *corpus*, nempe *interficiendo, mutilando, percutiendo*. Interficere est hominem necare quoquo modo, utputa veneno, fame etc.; mutilare est membrum abscindere (2); percutere accipimus omnem injuriam quae manu fit (3).

In *libertatem*, scilicet *capiendo, carcerando, detinendo*. Capere est manibus comprehendere animo retinendi (4). Carcerare est detrudere vel continere quovis loco, privato quoque (5). Detinere est quovis loco inclusum custodire, ne excedere possit (6).

In *dignitatem*, nimirum hostiliter *insequendo*, vel *ejiciendo*. Insequi est fugientem sequi (7), hostiliter (hostili more), idest publice et

11 Suar., l. c., n. 16.

12 Consulentes excommunicationi obnoxios fecit Const. Pii II, an. 1459, quam latius produxit Jul. II, an. 1504: serius inserti fuerunt in B. C.

1 Clem. I, *De Poen.*, Extr. Un., *De Consuet.*; S. Pius V, *C. Infelicitis*; B. C. § 11.

2 Reginal., Lib. IX, post n. 212.

3 L. 5, § 2, D. *De Injur.*

4 Ex L. 36, pr. D. *De Fid. Libert.*; Duard., II. Can. IX, q. 25, n. 1. Ergo qui capit statim dimissurus in *hanc* excomm. non incidit (Duard., n. 34; et Can. XI, q. IV, n. 5).

5 Ex L. Un. C. *De Carc. priv.*

6 Ex L. 1, *De Cust. reor.* Et ad privatos pertinet (Duard., q. IV, n. 4).

7 Suar., 22, 3, 1.

manifesto, laedendi graviter (utputa capiendi, vulnerandi, spoliandi) animo (8). Proinde hanc excommunicationem *illinc* incurrit qui vel tantum insequitur, etsi non adsequatur, vulneret, capiat; contra *hinc* eam effugit qui insequitur perterrefaciendi, vel diripiendi, vel contumeliae causa (9). Ejicere est antea receptum expellere (10), adeoque ea non tenentur qui prohibent accedere (11). *A suis Terris*, vel Dominiis: *suis*, idest verius sibi subjectis, et non tantum ubi domicilium foveat, vel nati sunt (12). Nec distinguitur qua auctoritate eos ejecerint, publica an privata; quove modo, utrum nempe vi adhibita, an minis, an nudo praecepto (13).

51. Hac excomm. tenentur qui quamlibet ex recensitis (§ 48) actionem praestiterint, alias ad eam incurrendam necesse esset interficere, quod est absurdissimum; cujuscumque dignitatis fuerit, quia lex non distinguit. Et 1° qui interficiunt, etc. etsi parere necesse habeant (V. § 8), ut milites, lictores etc. (14). 2° Qui haec mandant, qui auxilium, aut favorem praestant; nempe post effectum sequutum (15). Demum 3° qui ratum habet. Porro ratihabitio instar mandati esse intelligitur (16): ideo si quis ebrius, aut ignorans aliquid horum fecerit, et postea sui compos, vel re comperta, ratum habuerit, huc non pertinet, quia nemo sibi mandatum dat. Hoc primum: deinde ut is qui ratum habet incurrat excommunicationem necesse est: 1° ut percussio, mutilatio, etc. facta fuerit suo nomine, quia *non potest ratum quis habere quod non suo nomine gestum est* (17); 2° ut quo tempore haec perpetrata fuerunt ipse ea admittere, atque ideo mandare potuisset (18), nam ratihabitio retrahitur et mandato aequiparatur (19); 3° demum ut non laudet

8 Navarr., Cons. 31, n. 4; Duard., l. c. q. 5, n. 6; Bonac., Q. XII, P. 1, n. 6; Sayr., III, XV, 7. Illud non interest num revera laeserit an minus, quia excommunicatio insequutioni cohaeret (Alter., Duard., Bonac., l. c.). Secus si eum insequitur conviciis tantum, aut maledictis (Covarruv., Lib. I. *Variar. Resolut.*, Cap. XI, n. 5; Duard., q. 22, n. 10).

9 Passer. in C. *De Poen.* in 6°; Comm. Rom., p. 217.

10 Duard., II, Can. XI, 29, n. 3; Bonac., D. 1, Q. 12, p. 1, n. 7.

11 Filiucc., XVI, 237. Hanc olim incurrebant prohibentes ingredi Legatos apostolicos (Extrav. un. *De Consuet.*).

12 Navarr., 27, 61; Ugolin., Pal., Mazzo., Duard., II, Cau., XI, q. 9, n. 7.

13 Bonac., n. 19; Duard. cit., q. 9, n. 9.

14 Regin., IX, 313.

15 Filiucc., XVI, 248; Duard., q. 12, n. 6; Alter., Bonac., nn. 19, 30; Sayr., III, 15, 9.

16 Ex C. 13, *De R. I.* in 6°.

17 C. 23, *De S. E.* in 6°; Sayr., III, 15, 11. Ergo, dices, excommunicatione eximitur qui, v. c., Episcopi capturam non suo nomine factam ratam habet! Minime, si in potestate sua est eum dimittere, nec dimittit: nam *retinet*.

18 Schmalz., V, 39, 224.

19 Tolet., I, 31, nn. 6, 7; Suar., 21, 2, 71. Proinde si eo tempore infans vel amens fuerat, ratihabitio ne intelligi quidem potest. Secus si dormiebat,

tantum quod factum fuit, probet, efferat; sed ut probet quasi mandato suo factum (20). Ceterum inter facientes et ratum habentes hoc distat, quod si pluries nec uno tempore, illi mutilaverint, percusserint, etc.; hi *idem* factum ratum habuerint, illi pluries excomm. incurrunt, hi secus (21): quod enim quis semel ratum habuit, frustra postea iterum ratum habet, nisi forte priorem ratihabitionem retractaverit.

52. At vero hoc loco non lata, ut in excomm. Conc. Lateranensis, sed stricta interpretatione utimur, ut in poenalibus coeteris (22); adeoque haec excomm., seu potius reservatio ad alias personas, ad alias injurias trahenda non est (23). Quocirca ea non tenentur; 1° qui Proceribus Ecclesiae, v. c., vestes detrahunt, lacerant; quique eos sputis, pulvere, foedant (24), domi obsident non capiendi vel carcerandi, sed injuriae et contumeliae causa (25), ejectos ab aliis reverti prohibent; 2° qui *interficiunt*, etc. Episcopos nondum consecratos, Abbates vere nullius (26); 3° ut opinor, consulentes, receptantes post facinus admissum (27); hos enim praeterit Constitutio nostra; 4° demum commentarienses, quippe reos non detinent, sed custodiunt. Ceterum hi pene omnes recidunt in excomm. Lateranensem.

VI.

53. « Impedientes directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesiasticae, sive interni, sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare, ejusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium vel favorem praestantes (1). »

54. Difficilis est hic articulus, et salebrosus. Pertinet ad tuendam adversus laicos potestatem jurisdictionis qua gaudet Ecclesia (2). Principio igitur duplex potestas huic constituta est, ordinis et jurisdictionis; verum quae sit in jure canonico potestas jurisdictionis,

aut ebrius erat (Bonac., Disp. 2, Q. 3, p. 6, § 1, n. 11; Moli., To. IV, 52, 4; Pal., Tr. 29, P. 23, § 11, n. 4; S. Alph., VII, 267). Et recte, etenim capacitas, vel incapacitas agendi *in genere*, non ex momento temporis aestimatur. Contra putat Ronca., Tr. IV, Cap. 3, Q. 1, r. 2. Quod et Sanch. M., II, 11, 12, in matrimoniis, per Procuratorem contrahendis, existimavit.

20 Suar., 21, 2, 71.

21 Suar., 44, 3, 26.

22 Ex Suar., 21, 2, 68.

23 Comm. Pat., I, 95.

24 Bonac., Dist. 2, q. 3, p. 6, § 1, n. 3.

25 Filiucc., XVI, 245; Sayr., III, 15, 6.

26 Filiucc., XVI, 240; Duard., II, Can. XI, q. 8, n. 1; Sayr., III, 15, 4; Regin., IX, 313. Et est communis sententia.

27 Filiucc., XVI, 243; Suar., 21, 72. Nec defensores (Duard., II, Can. XI, Q. 1, n. 5).

1 Ex C. 4, *De immun. Eccles.* in 6°; B. C., § 16.

2 Ex § 52.

eamque secernere ab ordinis potestate, negotium est haud expeditum (3). Ut generaliter dixerim, potestas ordinis ad animarum cum primis sanctificationem; potestas jurisdictionis ad regendos cum primis Christifideles pertinet: illius est benedicere et consecrare, et maxime sacra obire, et sacramenta ministrare: hujus regere et gubernare. Ideo

55. Definitur — *Potestas publica circa aliorum regimen et gubernationem* (4) —. Diducitur 1° in *ordinariam* et *delegatam*; ordinaria est quae cohaeret officio vel temporaneo, velut oeconomi; delegata quae mandatur ab eo qui ordinariam habet: 2° in *externam* et *internam*: externa est quae ad societatem christianam, interna quae ad singulos Christifideles regendos pertinet. Externa exercetur in foro externo; et est 3° vel *contentiosa*, vel *voluntaria*: contentiosa dicitur quae exercetur inter partes iudicio contententes; quae non sic exercetur, voluntariae nomen habet. Contentiosae est exercere iudicia seu civilia, seu criminalia: voluntariae, v. c., edere leges, censuras; conferre beneficia, vel auferre, praedicatores mittere, visitare dioecesim, ea quae sunt ordinis aliis peragenda committere, et (in foro interno) absolvere a peccatis, dispensare in votis, iuramentis, etc.

56. Praeter haec sunt et alia, quae magis juris et officii, quam jurisdictionis, esse dixerim; ut puta docere, praedicare, publicas supplicationes obire, *privative quoad alios* (5); et, ut generaliter dixerim, ea quae competunt Parochis in foro externo; in quo translaticium est, eos nullam jurisdictionem habere. Denique sunt et alia, quae magis ad naturalem libertatem spectant, veluti acquirere bona temporalia, ea alienare, contractus inire. His praemissis videamus 1° quodnam sit hujus excommunicationis *objectum*, 2° quas *actiones* coerceat, 3° quos teneat.

57. Principio igitur objectum hujus excommunicationis sunt actiones quae obstant quoquo modo sive directe sive indirecte exercitio jurisdictionis ecclesiasticae. — *Jurisdictionis*; proinde non sunt ei obnoxia quae impediunt exercitium ordinis (6), et ea quae sunt

3 Berardi, *Comm. in Jus Eccl.*, Diss. Proem. Cap. 1.

4 Pirhin., *Ad Decret.*, I, 31, 1. Quem ceteri Canonistae sequuti sunt. Reiff., I, 29, 3; Schmalz., I, 32, 4; Ferraris, V. *Jurisdictio*, Art. 1. n. 2.

5 Cf. Berardi, l. c. C. II, v. *In primis*, - Ibi - *Haec cum leniora officia sint, nonnisi latiore significatione ju-*

risdictionis esse dicuntur. His, quoad Episcopos, similia sunt - in propria dioecesi confirmare, velum imponere, pontificalia exercere - Non item visitare dioecesim, hoc enim propriae jurisdictionis est, maxime quia ad morum correctionem pertinet (Trid. XXIV, Ref. 8).

6 Duard., II, Can. XVI, q. VII.

magis juris, officii, vel libertatis naturalis. *Ecclesiasticae*; idest ejus quae manat a Christo, vel ab ejus Vicario, idest a Papa, qua Pontifice, non qua Rege; quaeque proinde competit Clericis qua clerici sunt, nec tantum externi fori, ut olim (7), sed et interni; seu ordinariae, seu delegatae, *lex non distinguit* (8). Ejus inquam, qua utitur R. Pontifex ubique terrarum, et locorum Ordinarii in suo quisque territorio; quique sive Illius vices obeunt, ceu SS. Urbis Congregationes, Legati, Vicarii Apostolici etc.; sive horum, uti Vicarii Generales, Officiales etc. Non item ejus, si quid opinor, qua gaudent Praelati Ordinum Regularium; primo quia, prout B. C., ita et Const. A. S. consulit jurisdictioni Ecclesiae Catholicae, non ei quae Ordinibus Regularibus privilegiis RR. PP. decreta fuit: deinde quia si quando RR. PP. prospicere et huic voluerunt, peculiaribus Constitutionibus id ab eis factum est (9).

58. Quae autem actiones obstant hujus jurisdictionis exercitio ex ipsa natura jurisdictionis repetendum est. Sunt igitur 1° ne fiant ea quae propriae jurisdictionis sunt, 2° ne facta executioni mandentur, 3° ut quae executioni mandata fuerint revocentur. Quoad I, cum jurisdictio in jure dicundo apprimè posita sit, unde, verius, et nomen traxit (10), excommunicationi obnoxia est quaevis actio quae judici ecclesiastico impedimentum praestat, quominus inter partes, quae jurisdictioni suae subsunt, jus dicere possit (11) sive ligando sive solvendo (in hoc enim maxime jurisdictio posita est), adeoque sive dando sive adimendo (12); nec inspicitur utrum impediatur quominus potestate sua (dummodo ex jure) uti incipiat, vel uti pergat (13).

7 C. 4. *De imm. Eccl.*, in 6°, § 17, B. C. Olim hi tantum obnoxii erant excommunicationi R. P. r. qui *Majoris Poenitentiarii litterarum executionem* qualitercumque impediabant (Julius III, C. *Rationi congruit*).

8 Secus ex B. C. Quae de sola jurisdictione ordinaria cavit (Duard., II, Can. XVI, Q. VII, 4. *Contra Alter.*).

9 Sane Gregor. XIII, excommunicationem R. P. r. sanxit adversus Religiosos S. Francisci *de observantia* ad Curias saeculares recurrentes contra ordinationes sui Ministri Generalis: quae adversus eos manet (§ 223).

10 Donell., *Comment.* etc. To. IV, Lib. XVII, Cap. VI, § 5.

11 B. C. § 14; C. 4, *De Immun. Eccles.*

in 6°. Nempe in his locis, hisque rebus in quibus ei legitime correptum est.

12 Ex B. C. § 16. V. c. ne Episcopus in aliquem censuris animadvertat, vel a censuris absolbeat; in aliquo beneficio vel officio ecclesiastico Sejum instituat, vel, contra, eum ab illo removeat: ne Confessarius alicujus forte morituri confessionem excipiat; ne Parochus huic vel illi matrimonio intersit, nam hoc quoque ad Parochi quasi jurisdictionem et potestatem pertinet, si quid opinor.

13 B. C. § 14; C. 4. *De Imm. Eccles.* in 6°. Ut ecce si in causis mixti fori judex laicus gravatus a judice ecclesiastico, ad se causam avocet (Duard., II, Can. XVI, q. V, n. 1). *Sua et ex*

Quoad II, quia executio cujusvis actus ad eum pertinet a quo actus prodit (14), quippe *postremum in jurisdictione est* (15), palam est nec eos excomm. effugere, qui ejus executionem impedire adnituntur (16); ut puta appellando ad potestatem laicam, uti dicitur *per abusum* (17); vel quoquo modo frustrantur (18). Quoad III utrum excomm. incurrat qui cogit aliquem revocare ea quae jussit, fecit, egit, subdubitari posset, non enim impeditur jurisdictione sua uti qui jam ea functus est. Quidam indiscrete affirmant (19), alii negant, nisi agatur de actibus praeparatoriis (20): et haec sententia, quia in odiosis versamur, mihi potior videtur. At profecto hanc excomm. non incurrit qui *habentem* jurisdictionem ecclesiasticam cogit ea uti (21), aut vexat

jure; nam quae non competit, vel non ex iure exercetur, vis est (Bonac., D. I, Q. XVII, P. I, n. 4; ibique Alter., Ugolin., Ronca., Tr. IV, Cap. IV, q. I, r. 1), ut puta si Episcopus nominatim suspensus velit aliquem poenis coercere, vel post appellationem interpositam, vel non subditum (V. Duard., II, Can. XVI, q. I, n. 3).

14 L. *Si praetor*, 75, *De Iudiciis*.

15 L. I, *Si quis jus dicenti non obtemp.*

16 B. C. § 16. V. c. negando, vel impediendo *regium* quod vocant *placet* vel *exequatur* Actibus cujuscumque Potestatis ecclesiasticae.

17 Pius IX, *Syllab.*, § 41. Appellatio, seu recursus per abusum (ut obiter sciamus) est provocatio ad *potestatem Laicam adversus* acta, gestave a potestate Ecclesiastica, eo pretextu, quod quis potestate sua abusus fuerit: *jusque* ea revocandi. Ortum habuisse videtur (nam subobscura res est; V. cl. De Martinis, *Il Regalismo* etc., Napoli, 1879) ex celebri *Pragmatica Sanctione* edita post Conciliabulum Basileense, auctore Carolo VII Rege Francorum. Monstrum hoc, diris jamdiu devotum, a Xisto IV et Leone X; immo, ab ipso Ludov. XI, Caroli successore anno 1641 deletum; et dudum ab ipsis D'Aguesseau, et Montesquieu reprobatum (V. Card. Sfrondat., *Gallia Vindic.*, Diss. 3, § 2), excitatum fuit anno 1802 a Napoleone I, tunc Galliarum Consule, post initum cum S. Sede

Concordatum, Organicis illis articulis quos, graeca fide, suo marte, Concordato subtexuit die 8 April. 1802 (V. Allocut. Pii VII, Quam luctuosam 24 Maji sequentis; et Const. 10 Junii 1809): quique etiamnum observantur, licet pactis inter ipsum et Ludovicum XVII conventis anno 1817, art. 3, abrogati fuerint *in his quae adversabantur doctrinae et legibus Ecclesiae*.

18 Ut ecce si institutum in beneficio vel officio ecclesiastico, a capienda possessione, vi aut metu incusso, deterrent. Quin puto nec eum excommunicationem effugere, qui remotus ab officio vel beneficio Superiorem a quo remotus fuit trahit ad iudices laicos ut sarciat damna sibi exinde obvenientia, quippe decreti vel sententiae in ipsum latae effectus subterfugere, atque ideo decretum sententiam ipsam infringere nititur.

19 Ugolin., Filiucc., XVI, 281.

20 Bonac., l. c., n. 5. Itaque cogens Episcopum ut revocet mandatum quo aliquid praecepit sub poena excomm., hac excommunicatione tenetur, quia prohibet eum excommunicare: qui cogit absolvere a se excommunicatum, eximitur.

21 Bonac. cit. n. 5. V. c. qui cogit Episcopum alicui beneficium conferre. Porro ante Const. A. S. cogentes absolvere excommunicatum, excommunicationem incurrerant; verum ex C. Un. *De his quae vi* in 6°; heic autem versamur in B. C.

postquam ea functus est (22), vel non hunc prohibet ea uti, sed alium, v. c. qui volentem adire iudicem ecclesiasticum, cogit adire iudicem laicum (23).

59. Huiusmodi excommunicatio tenet eos qui jurisdictioni ecclesiasticae refragantur seu principaliter, seu accessorie. Principaliter, nempe 1° impediētes, 2° recurrentes et mandata procurantes, 3° et mandata haec edentes. *Impediētes*, si nempe impedimentum effectum habuerit (§ 6, 14). *Recurrentes*, et *mandata procurantes*. Duobus igitur opus est, ut recurrat, et ut mandata procuret. Ergo non subest huic excomm. qui Episcopo recurrenti ad forum saeculare pro executione alicujus mandati sui vel decreti obstat, quia non recurrit (24), nec is qui recurrit ipse, si vel nullum mandatum retraxit (25), vel impetrato minime (26), aut frustra usus fuerit, quia *lex impediētes* coercet (27). *Edentes mandata*, scilicet non statim ac mandata decreta (uti vult Filiucc.), sed cum data (*edita*) fuerint seu scripto seu voce; mandata enim instar legum sunt, quae ex *publicatione* initium et statum capiunt. *Initium*, ideo si nondum edita, aut, si per epistolam data fuerint, nondum reddita (28) revocaveris, pro non editis erunt. *Statum*, ideo, e contrario, qui edita revocaverit, non eximitur excommunicationi. Sed prosequamur singula.

60. Et primo excommunicatio tenet *impediētes*. Impedire est facere, ut alius invitus cesset ab opere (29). Ut *cesset*, quamobrem si quis alia de causa, v. c., ob inimicitias, vēxet, detineat iudicem ecclesiasticum, licet is exinde jurisdictione sua uti nequeat, quia hoc per accidens fit, non incurrit excomm. (30). *Ut invitus* cesset: proinde necesse est, ut ei obstat vi, minis, imperio (31). Quaestionis fuit inter B. C. Interpretes, utrum necesse esset haec praestare

22 Contra C. U. De S. E. in 6°.

23 Contra C. 3, De Immun. Eccl. in 6°. Aliud ut puto juris esset, si post causam introductam coram iudice ecclesiastico, cogeret reum illam avocare ad iudicem laicum, et ideo iudex ecclesiasticus jurisdictionem suam amplius exercere nequiret (Ex B. C. § 14).

24 Sayrus, III, 20, 4; Filiucc., XVI, 285.

25 Filiucc., XVI, 284.

26 Ugolin., Duard., II, Can. XVI, Q. VI, 3, 7; Navarr., Cons. 23, De S. E. Scilicet Const. A. S. excommunicat *impediētes*, et non molientes impedire.

27 § 52. Quod et in B. C. statutum

fuisse videtur, nam eos excommunicat qui mandata Curiae saecularis *exequi procurant* - Verbum autem *procurat in materia poenali* significat rem perfectam, ait Filiucc. cit. n. 285.

28 Filiucc., loc. cit.

29 Salm., 10, 4, 95.

30 Ex B. C. § 16, v. *Hac de causa*; Bonac., P. 2, n. 4.

31 Alter., Filiucc., XVI, 27, 8. Si quis igitur consiliis, prece, fallaciis utitur, is magis suadere, impetrare, decipere intelligitur (Ex L. ult. C. Si quis aliquem testa. prohib.). In minis autem nihil interest utrum quis sibi metuerit, an carissimis suis (L. 8 in fi. Quod. met. cau.).

auctoritate publica (32). Illud non interest, utrum aliquis directe impediatur, an indirecte. Indirecte autem impediens heic accipere debemus ut antea, eos qui v. c. Ordinarii *agentes, procuratores, familiares, consanguineos vel affines* vexant, molestant (33).

61. Post hos tenet *recurrentes et mandata procurantes*. Scilicet hi impediunt *per alios*. Ait Constitutio nostra *et*, idest, *vel*, quod in jure inusitatum non est (34), nam subest alius personarum ordo. *Recurrere* est alicujus opem contra aliquem, vel aliquid implorare (35): *procurare* heic est, ut opinor, impetrare, obtinere, vulgari potius et usitato quam latino sermone, et non tantum, ut olim censui, negocio operam dare. Uti autem aliquis hoc nomine excommunicationi sit obnoxius, necesse est, si quid judico, ut et recurrat, et mandata edenda procuret, quia 1° B. C. requirit utrumque, 2° unum ad alterum ordinatur (36), 3° denique versamur in odiosis. Quamobrem si judex *ex officio*, uti ajunt, expediat mandatum, ille excommunicationem effugiet. Dixi *hoc nomine*, nam et qui mandatum procurant, etsi alius recurrerit, ei subjacere quasi impediens, idest post effectum sequutum (§ 59), vix dubium puto. Amplius necesse est recurrere et mandata procurare *ad hoc*; idest *ad impediendum* exercitium jurisdictionis; sive, uti in B. C., ad *eludendum* judicium fori ecclesiastici (37). Quamobrem si qua de alia, non contemnenda, causa recurras; v. c.,

32 Cf. Bonac., cit. Q. XVII, P. 1; Duard., II, Can. XVI, Q. I. Communior sententia affirmabat ex praecedenti, § 15, B. C. (in quo sermo est de personis publicis) cujus velut continuatio sequens § 16 (qui in hunc Art. VI, translatus est) videbatur. Verum privatos eam incurrere ex C. 4, *De Immun. Eccles.* in 6°, communior sententia erat.

33 B. C. 5, 16; Duard., II, Can. XVI, q. 3. Nec ampliori significatione accipiendum est illud adverbium *indirecte*, quamvis liceat salva proprietate verborum; quia jura posteriora ad priora trahenda sunt: maxime cum ea verba *directe* vel *indirecte* addita fuerint a Paulo V, propter judices et potestates saeculares qui, cum non possent ipsos Praelatos prohibere jurisdictione sua uti, vexabant eorum agentes, procuratores, familiares, necessarios etc., ceu refert Duard., II, Can. XVI, q. 3. Et familiares accipere heic debemus quot-

quot, praeter consanguineos et affines, familiae appellatione continentur, ut famuli, domestici in eadem domo commorantes (Bonac. cit. P. 2, n. 7). Consanguineos et affines, non usque ad quartum, ut sentire videtur Bonacina, sed non ultra majores gradus, si quid opinor; affines autem, ut vulgo, ex copula licita, et ex cognatione naturali, non legali, aut spiritali (Duard., II, Can. XIII, Q. VII, n. 7).

34 L. 53, *De Verb. Sign.*; Regim., IX, 325; ex B. C. § 16; Avanzi, Comm. Patav., I, 107.

35 Ex L. 6, C. *De Appell.*

36 Ugolin., Duard., II, Can. XVI, Q. VI, 3, 7.

37 B. C. § 16. Sive recurras ne judex ecclesiasticus aliquod contra te praeceptum edat; sive ne editum exequatur (Bonac., D. 1, Q. XVII, P. 1, n. 3). Vel ut judex laicus a judice ecclesiastico negotium avocet (B. C. § 15).

quia iudex ecclesiasticus improbe differt, vel quia merito suspectus est, vel quia propter injuriam temporum ei non paretur impune, excomm. cessat (38). Denique recurrendum est *ad forum saeculare* (39). Forum in jure canonico stricta, in jure civili propria significatione, est *exercendarum litium locus*, auditorium, tribunal (40). Extra haec loca forum saeculare non intelligitur. Proinde ex hoc capite excommunicatione eximi puto eum, qui non ad iudices recurrit, sed ad magistratus coeteros, qui *forum* non habent; utputa Praefectos Urbium, Magistros militum, Irenarchas, etc. *Ex hoc capite*; nam post effectum sequutum ea tenentur quasi impediētes; nec refert ad quem recurrerint.

62. Denique *edentes mandata*. Edere heic significat condere, ut in C. 53, De S. E., decernere, ut in B. C. § 16, ferre, etc.; proinde excommunicationem non subeunt actuarii qui ea exscribunt, praecones qui ea denuntiant, etc., primo quia hi parere necesse habent, quamvis lubenti animo faciant (nam animus actionem non mutat), deinde quia quando lex voluit hos quoque excommunicatione teneri, id expressit ut in C. 49 *De S. E.* Nec omnes qui edunt mandata hujusmodi contrahunt hanc excommunicationem, si quid opinor, sed si in foro habent jurisdictionem, sine qua mandatum (hujusmodi) ne intelligi quidem potest.

63. Hactenus de his qui huic excommunicationi *principaliter* sunt obnoxii, nunc de iis qui *accessorie*. Ejusmodi sunt qui illis praestant *auxilium, consilium, vel favorem*. Ut ecce qui recurrenti pecuniam suppeditat, ut recurrere possit, vel commendationibus apud edentem mandata gratiosum facit, *vel* iudicem corrumpit mandata edentem, etc., nempe post effectum sequutum (41). Num et exequutores ut in B. C.? Affirmant Comm. Patavini, nam impediētibz, vel

38 Covarruv., *Practic. QQ.* Cap. 35, n. 3; Roncaglia, Cap. 3, Q. III, r. 1, Pennacchi, To. I, p. 254. Contra putat Duard., Lib. II, Can. XIV, Q. IX, n. 5, ex CC. 10, 11, 12, Can. II, Q. 1, et C. 17, *De Iudiciis*; quibus vetatur recurrere ad iudices laicos: haec sententia in causis spiritualibus, puta matrimonialibus, habet rationem.

39 *Ad forum saeculare*. Si igitur recursum sit ad forum caecum, v. c. ad alium Episcopum, impediendae alterius Episcopi jurisdictionis causa, nec ipsi impediētes incurrunt, quippe

utrorumque eadem est ratio. Et innuit Duard., II, Can. XVI, Q. ult. n. 1; Navarr., 37, 69.

40 C. 10, *De Verb. Sign.*; L. 54, *De re judic.*; L. 1, *De Judic.*; Reiff., II, 2, 4. Et canonistae communiter. Dixi *stricta* significatione jure canonico, nam ampliori et vulgari latius patet; ut ecce cum dicimus *forum conscientiae, forum sacramentale*.

41 Duard., II, Can. XV, Q. VII, n. ult.; Filiucc., XVI, 284; Bonac., Q. 17, P. 1, n. 26; Ronc., Cap. IV, q. 1, r. 1; cl. Baller., ad Gury, II, 971; Scavi., 1, 871.

certe inter eos qui auxilium praebent connumerantur. Negant Rom. Comm. primo quia hos praeterit Const. nostra, deinde quia materialem dumtaxat operam praestant (42). Et in re odiosa melius est. Adeoque judex eam non incurrit, qui expedit mandata jussus a Superioribus suis, quibus parere necesse habet; nam si mandatum ab ipsis Superioribus editum sit, ipsi exequutorum loco sunt: sin ipsemet illud ediderit, quasi subordinatus (§ 67, 14) excusari videtur.

VII.

64. « Cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal « personas Ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones: item edentes leges, vel decreta « contra libertatem aut jura Ecclesiae (1). »

65. Hic articulus duas habet partes, una fori privilegio, altera Ecclesiae libertati et juribus cavet. *Illa* his locis obtinet, in quibus fori privilegio, neque Concordatis, neque receptis moribus, ante Const. A. S. legitime abrogatum fuerat (2); *haec* ubique locorum obtinet. Quoad primam igitur olim excommunicationi erant obnoxii iudices qui seu proprio marte seu ad instantiam partis trahebant Clericos ad suum tribunal, seque interponentes in causis criminalibus Clericorum (3); hodie, contra, qui cogunt iudices. Objectum hujus censurae est *trahere ad tribunal*: tribunal est locus in quo magistratus *jus dicunt* (4); trahere igitur ad tribunal est, cogere aliquem jurisdictionem ejus subire. Nunc videamus 1° quinam *cogentes* obnoxii sint huic excommunicationi, 2° quos *trahere*, 3° quos *cogere* oporteat, ad eam incurrendam.

66. Principio igitur cogentes accipere debemus *legislatores, aliasque auctoritates* (5); idest quoslibet magistratus, ut antea, sive ejusdem, sive alterius Ordinis, lex non distinguit (6). Deinde cogere oportet

42 Comm. Patav., I, 106; Pennacchi, To. I, pp. 256, 258.

1 B. C. §§ 15, 16.

2 Pennacchi, To. I, p. 269, v. *Advertendum*. Et prorsus incredibile est, sapientissimum Pontificem amplissimam hanc atque implexissimam controversiarum et molestiarum segetem, repente, et vix uno verbo suscitare voluisse.

3 B. C. §§ 15, 19; Mart. V, C. *Ad reprimendum*, an. 1428. Quique causas beneficiales et decimarum et alias causas spirituales vel spiritualibus

adnexas a iudicibus ecclesiasticis avocabant praetextu Literarum apostolicarum (B. C. § 14). Haec quoque igitur excommunicatio hodie cessat.

4 Ex L. 10. *De Just. et Jure*.

5 S. U. I., 26 Mart. 1874. Quod et SS. D. N. Leo PP. XIII probavit, et omnibus locorum Ordinariis declaratum est literis 23 Jan. 1886.

6 Ex § 15, B. C. Adeoque si Procurator Regius, quem vocant, coegerit Praetorem, excommunicationem incurrit: item si Praefectus Urbis Regium Procuratorem coegerit.

judices: porro *judex* is dicitur qui pro tribunali jus dicit, et a Magistratibus ceteris separatur (7): ergo si quos alios magistratus coegerint, excommunicatio cessat. Nec quemlibet *judicem*, sed *laicum*: at vero *judicem laicum* accipere oportet ex officio; proindeque et Clericum qui potestate laica *judicium* exercet (8). Tum necesse est, ut cogat eum trahere *personas ecclesiasticas* (idest eos qui *gaudent* privilegio fori), nempe 1° quasi reos (9), et 2° proprio ipsorum nomine, et 3° principaliter. Ideoque hic non pertinent qui cogunt *judices* in jus trahere clericos vel (ex primo) quasi testes positos, etc.; vel (ex altero) quasi tutores, curatores etc. (10); vel (ex tertio) ratione causae connectionis, seu continentiae etc. (11). Eoque minus qui illos cogunt trahere coram se, non ut in clericos jus dicant, sed qua alia de causa; puta ut ipsis de plano praecipiant aliquid, ut eos corripiant, admo- neant etc. Demum necesse est ut cogant trahere *praeter canonicas dispositiones*; itaque non tenentur hac excomm. eos trahentes in casibus a dicto jure permissis (12). Illud non interest, utrum quis per se cogat *judicem*, an per alium; directe an indirecte; nec si cogat ad trahendum in *judicium poenale* ob crimen quoque gravissimum, quia privilegium personae cohaeret; vel civile unius teruncii, quia injuria in trahendo est (13). Sed excomm. non incurrit nisi postquam *judex* ad suum tribunal clericum traxerit, neque enim ante coegisse dicendus est.

67. Ex his autem manifestum est hanc excommunicationem non contrahere privatos homines, qui cogunt *judices* vi aut metu incusso: nec qui in aliquo officio publico sunt constituti, *si subordinati sint, etiamsi judices fuerint* (14): nec eos qui cogentibus praestant consilium, favorem, secus ac antea, quia eos praeterit Const. nostra: nec *judices ipsos*, qui a nemine, ne lege quidem coacti, *personas ecclesiasticas* ad suum tribunal venire cogunt, quia lex cogentem

7 Ex L. 1, *De Judic.*; et L. 2, *De Reg.*

8 Filiucc., XVI, 10; Duard., II, Can. XV, q. 1, n. 2.

9 *Reus*, a re debenda, dicitur is qui in jus convenitur; hodie in civilibus reum conventum (*reo convenuto*) vel simpliciter *conventum*, in criminalibus praeventum appellant

10 Pirhin., II, 2, 91. Contra Duard., II, Can. XV, Quae. II, n. 38. Non enim Clericus, sed Tutor convenitur.

11 L. 10, C. *De Iudic.*, ex C. 2, *De Caus. poss.*, et ex C. 2. Ut ecce in mutuis petitionibus (*cause riconvenzionali*). Ex C. 2, *De Mutuis petit.* Et

est communis sententia (Duard., n. 65): adeoque coram *judice laico* conveniri posse quasi fideiussores, vel ad evictionem praestandam (Covarr., *Pract.* 99, Cap. 8, n. 3), si quid *judico*, verius est (Duard., n. 46).

12 Ugolin., Duard., II, Can. XV, q. ult. n. 5. Utpote in causis feudalibus (C. 5, *De Iudic.*), vel clericos joculariores, negotiatores, vel non caedentes in habitu et tonsura.

13 Bonac., Disp. I, Quae. 16, Sect. 5, n. 5; Duard., II, Can. XV, q. 28.

14 S. U. I. 1 Febr. 1871.

a (iudice) coacto secernit. At, quod plerique existimarunt, hac censura teneri eos qui Clericos in jus trahunt coram iudicibus laicis, nedum a Const. nostra, sed ab ipsa Bulla Coenae alienum est (15); nisi forte a Curia ecclesiastica ad laicam recurrant (§ 53).

68. Altera hujus articuli parte animadvertitur in edentes *leges*, vel *decreta* contra *libertatem*, et *iura* Ecclesiae, nempe Universalis (16). Leges sunt, quae a Suprema Potestate in perpetuum constituuntur; decreta quae a quavis potestate, utputa a Praefecto Urbis, a Municipiis etc. (17) eduntur *generaliter*; non quae eduntur in singulas personas, vel in singulos casus (18); adeoque nec iudicum sententiae (19). *Contra libertatem* etc.: haec verba patent latissime, et omne prorsus feriunt legum, vel decretorum genus, quibus nedum exercitium potestatis Ecclesiasticae, sive jurisdictionis, sive Ordinis, sed quodvis aliud jus intercipitur, restringitur, deprimitur, perturbatur (20), ut puta jus docendi (21), promovendi ad ordines (22), publicas

15 Duard., II, Can. 15. Quae. 10, n. 2, et Quae. 28, n. 4, ex B. C. § 15. Ibi. *Coram se ad suum tribunal trahunt, vel trahi faciunt etc.* Nempe *auctoritative* (Sayr., III, 19, 7; Duard., n. 2). *Adeoque nec iudex ipse qui clericum trahebat ad tribunal alterius iudicis a suo tribunali distinctum*, hanc excomm. contrahebat: *tum quia non videbatur id auctoritative facere, tum quia non trahebat ad suum tribunal* (Bonac., To. III, Disp. XVI, Sect. I, P. IV, n. 13). Nec obstat B. Mart. V (§ 65, 2): constat enim in hac prima nostrae Constitutionis parte excommunicationes quae continebantur in B. C. translatas fuisse, non alias, X^a tantum excepta: hoc autem, art. VII, agi de ea quae continetur in § 15, B. C., tam certum est, quam quod certissimum. Nec distinguitur utrum is, qui trahit clericum privilegio fori gaudentem ad laicum tribunal, laicus sit, an clericus et ipse. Verum prohibitio manet (§ 22). Et in his locis in quibus huic privilegio derogatum non fuit per Summos Pontifices, si eis non datur jura sua persequi nisi apud iudices laicos, tenentur singuli a proprio ordinario veniam potere ut Clericos, a Rño P. ut Episcopos penes eos

convenire possint (S. U. I. cit. Literae 23 Ian. 1886).

16 Suar., 21, 2, 90; Regin., IX, 3; Cajet, V. *Excomm.* C. 31. Olim nonnullis visum fuit etiam laedentes jura et libertatem singularum ecclesiarum incurrere hanc excommunicationem (Say, III, 19, 9; Duard., II, Cau. 15, Q. 25); nempe propter ea B. C. verba *quarumcumque Ecclesiarum*; quae cum exulent a Const. nostra, omnis dubitandi ratio sublata est.

17 Ex § 11. *Inst. De Jur. Nat.* etc. Ex L. 6, *De Excusat. Tutor.* L. 31. *Ad Municip.*

18 Ugolin., ap. Bonac., 1, p. 16, Sect. 2, P. 1, n. 2, contra Alter., Filiucc., etc. Ducor 1° ex C. 49, *De S. E.*, unde haec censura primum prodiiit; et ex B. C. § 15, quae de hujusmodi decretis cavet, 2° ex hac ipsa Const. nostra, quae *mandata* denominat ea, quae in singulos feruntur (§ 52).

19 Contra Bonac., qui, l. cit., et has contineri putat appellatione *decreti* (Ex L. 48, D. *De Re Judic.*): sed non bene (V. Brisson., V. *Sententia*. Wessemb. *ad Pandect.* 42, I, 4, et cit. L. 48).

20 B. C. § 15.

21 Pius IX, *Syllab.* §§ 22, 33, 45, 47.

22 Ibid. § 32.

supplicationes extra templa vel noctu obeundi, Ecclesias, beneficia, Pia sodalitia excitandi, beneficia conferendi sine ullo interventu Potestatis laicae (23). Immo et jura quae Ecclesiae non uti Ecclesiae, sed uti societati competunt, velut jus acquirendi actibus seu ultimae voluntatis seu inter vivos (24), alienandi, elocandi bona sua ultra novennium, etc., quippe sine his societas, atque ideo Ecclesia, brevi interiret (25).

69. Hanc excommunicationem contrahunt edentes hujusmodi leges vel decreta, auctoritate Laica; sive Laici, sive Clerici (26); et si suffragio v. c. populi, Senatus etc. rogatae sunt, quotquot ei suffragati fuerint (27). Et statim ac fuerint promulgatae contrahitur (28). Non item scriptores (29), praecones qui eas evulgant, proponunt; nec qui faciunt eas observari (30), vel eis utuntur quoque modo (31), ut ecce tabelliones, qui juxta eas conficiunt acta, litigatores qui se his tuentur, Magistratus qui ex eis jus dicunt (32); nec qui eis edendis consilium, auxilium, favorem praestiterint; quippe quos praeterit Const. nostra.

VIII.

70. « Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas literas vel acta quaelibet a Sede « Apostolica, vel ab ejusdem Legatis aut Delegatis quibuscumque profecta, eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas « partes, sive alios laedentes, vel perterrefacientes (1). »

71. Haec excommunicatio pertinet ad sartam tectam servandam auctoritatem Sedis Apost. quod ad literas, et acta quae prodeunt ab ipsa Ap. Sede, ejusve Legatis, aut Delegatis. *Litterae Apostolicae* quae sint dixi § 40. 34. *Acta* Sedis Apostolicae appellantur, quae Romae geruntur a R. P. sive spirituale, sive temporale negotium contineant (2), sive ab ipso immediate proficiantur, sive mediate a

23 Ibid. §§ 22, 29.

24 Ibid. §§ 26, 27.

25 Ex C. 5, *De immun.* in 6°; Cajet., V. *Excomm.*, C. 31, n. 5; Regin., IX, 358.

26 Bonac., p. 3, n. 1.

27 Ex C. 49, *De S. E.*, Regin., IX, 361; Suar., 21, 2, 89; Duard., II, Can. XV, q. 23, n. 1.

28 Bonac., P. 1, n. 4: non antea, et planum est; quia leges *tunc fieri dicuntur, cum promulgantur.*

29 Duard., II, Can. XV, q. 22, n. 1, contra Alter., et Suar., 21, 2, 79. Hi eam incurrebant ex C. 49, *De S. E.*

30 Suar., 21, 2, 79.

31 Contra B. C. § 15.

32 Contra C. 49, *De S. E.*, et § 15. B. C.

1 C. 3, *De Immun. Eccl.* in 6°; B. C. § 13. In hac B. coërcetur tertium personarum genus, idest omnes qui prohibebant alios accedere ad Rom. Curiam *pro quibusvis eorum negotiis prosequendis, seu gratis vel literis impetrandis.*

2 Filiucc., XVI, 199. Item quae geruntur de mandato R. P., utputa ci-

SS. Congregationibus proveniant (3). *Legati* sunt qui a R. P. ad Principes saeculares rei publicae causa mittuntur: *Delegati* quibus aliquod negotium gerendum committitur (4); sive ab homine delegati sint, sive a jure, lex non distinguit.

72. Duo sunt quae prohibentur hoc art. sub poena excomm: 1° *recurrere* etc. ad impediendas literas etc.: et 2° *Literarum* etc. hujusmodi *prohibere* publicationem vel executionem (5). Et primo *recurrere* etc. (§ 61, 35). Recurrentes heic accipere debemus, ut in veteri jure, tam ecclesiasticos, quam saeculares, cujuscumque dignitatis, sive appellando recurrant seu provocando, seu supplicibus libellis oblatis. Ideo hanc excomm. non incurrit qui in jus vocatus submovet Literas etc. ope exceptionis; v. c. citatus ad solvendam pensionem impositam Litt. Ap. respondet, non fuisse jure impositam. Ad *Laicam potestatem*: potestas heic personas demonstrat, nec, ut puto, omnes quae quodvis munus publicum obeunt, ceu Quaestores, Magistros militum, Syndicos (6); sed eos tantum qui aliquam in cives *potestatem*, idest jurisdictionem exercent, uti Judices, Praesides, Praefecti Urbium etc. Amplius necesse est ad hos recurrere quatenus potestate hujusmodi praediti sunt, et non quasi ad potentiores, vel necessarios, vel amicos (7).

73. Alterum quod heic coercetur est prohibere promulgationem, vel executionem *Literarum* etc. hujusmodi. *Publicationem*, eam nempe (si quid judico) quae magis in jure, quam in facto consistit; idest non evulgationem, sed publicationem forma et more consueto. Vel *executionem*, idest quaecumque sunt necessaria ut *Litterae Actave Apostolica* effectum habeant; utque hi ad quos pertinent eis uti possint, e. g., si quis tabelliones prohibeat instrumenta super eis conficere, vel confecta partibus tradere, aut partes traditis uti etc. (8). Item si quis impediat quominus *Regio exequatur*, uti ajunt, muniantur, quando eo ex jure civili opus habent: vel, contra, quominus sine eo

tationes, processus, monitoria decreta (Bonac., Disp. 1, Q. 14, P. I, n. 13; Duard., II, Can. XIII, q. 1, n. 1).

3 S. U. I., 13 Jan. 1892, ad 2^{am}.

4 Reiff., 1, 30, 5. Adeoque neque *Legati nati*, quos vocant, heic pertinent, neque Episcopi in his quae obeunt ordinaria jurisdictione tamquam *Delegati Sedis Apostolicae*

5 V. § 70.

6 Ex cit. B. C., § 13, v. *Et ab ea instante*, etc. Et veterum sententia fuit hanc excomm. latam fuisse in eos

qui ad *Curias laicas, et saeculares recurrunt* (Sayr., III, 17, 3; Filiucc., XVI, 192; Durand., II, Can. XIII, Quae. IX, n. 1).

7 Filiucc., XVI, 199; Durand., n. 4.

8 Duard., n. 8; Bonac., Disp. I, Quae. XIV, P. 2, n. 4. Huc pertinent qui impediunt eos qui hujusmodi literas etc. impetrarunt, quominus possint jura sua prosecui penes judices ecclesiasticos, seu ordinarios, seu delegatos (C. 4, *De Immun. Eccles.* in 6°).

executioni mandentur (9), exceptis locis ubi Concordatis aliud cautum est, etsi hodie forte a laica potestate rescissis (§ 23, 21). Nec interest utrum quis directe haec praestet an indirecte, ipsas partes vel alios, hujus rei causa, laedendo, vel perterrefaciendo. Ceterum haec stricte accipienda sunt. Et quia stricta significatione laedi corpus dicitur (10), et *perterrefacere* est plus quam metum facere, ad incurrendam excommunicationem, gravi laesione opus erit, et metu nedum gravi, sed oppido gravi (11). *Alios* autem accipere debemus, non quosvis profecto, sed vel eos ad quos pertinent publicatio vel executio Literarum Apostolicarum, utputa *procuratores, agentes, notarios, executores, subexecutores* (12); vel eos quos laedendo, terrendo, quis partes ipsas, agentes, notarios etc. laedere, terrere intelligitur; ut puta eorum *consanguineos, affines, familiares* (13).

74. Porro hanc excomm. *recurrentes* omnes incurrere, nemo dubitat; sed utrum eam incurrant omnes *prohibentes*, sive magistratus sive privati homines (14), an magistratus dumtaxat (15), non satis convenit. Horum sententia vel ipsi Bonacinae, qui contrariam sequitur, probabilis visa est; et ex B. C. fortasse est verior; licet illa olim communior fuerit, et verbis Const. Nostrae melius cohaereat; utcumque res dubia est (V. § 9). At exceptis recurrentibus et prohibentibus promulgationem vel executionem, nemo alius est obnoxius excommunicationi; adeoque nec hi qui Literas Apostolicas etc., ab aliis impetrata, publicare, expedire, tradere, exequi, vel eis parere recusant; etsi recusent (Episcopi quoque) eo quod nondum Principis, vel Magistratus examen, beneplacitum, consensus accesserit (16); nec (hodie) hi qui illa impetrare, et huius rei causa, Romam adire, accedere vetant, quippe hos praeterit Const. Nostra.

9 Cf. Duard., Quae. V, n. 2. Nec audiendus est Covarr., *Practic. QQ.*, Cap. 35, n. 4, qui sequutus est Driedonium docentem (Lib. I. *De lib. Christ.*), fas esse Principibus laicis decernere, ne quis sine suo examine et beneplacito utatur Literis Apostolicis; nam ad hanc sententiam explodendam pertinent ea verba B. C., qua excommunicantur qui eas executioni mandari prohibent sine eorum beneplacito et consensu vel examine.

10 Brisson., *Vocab. Jur. V. Laedi.*

11 Quin multi ex Canonistis in C. 1, *De Offic. Judic.*, *De leg.* putant non verbis tantum opus esse, sed et factis,

ut quis territus dici possit, nam terrere, ajunt, est ad terram dejicere (Albit., *De Incon. in fide* XXVIII, 63). Quod non puto verum; nam terror, Tullio auctore, est - *metus concutionis* - unde illa apud ipsum - *terrere minus - terrere denunciatione periculi.*

12 Ex B. C., § 13.

13 Cit. § 13, V. § 60.

14 Ugolin., Duard., Can. XIII, q. IX, 5; Reginald., IX, 328; Bonac., et, uti videtur, Navarr., 27, 63.

15 Sayr., III, XVII, 6; Graff., in B. C., Art. 13; Filiucc., XVI, 199, 202.

16 Reginald., IX, 324, 327; Bonac. cit. P. II, n. 18.

75. At recurrentes et impediētes omnes excommunicationem incurrunt sive Laici sint, sive Clerici (17): et licet tantum ad tempus recurrant, vel impediānt; v. c., quoad alter obtinuerit *Regium Exequatur*, vel quoad restituerit ablatum injuste (18). Nec excusantur quia recurrunt, impediunt, etc., non ex contemptu Apostolicae Sedis, sed quia putant nocitura sibi Acta vel Literas hujusmodi; inest enim contemptus reipsa: nec si ea obreptitia esse dicant; primum quia hoc dispicere pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, deinde quia secus latissima cavillationibus et fallaciis sterneretur via (19).

76. Verum quaestio elegans est, quando excomm. eos teneat, statim ne, an post effectum sequutum. De PROHIBENTIBUS Interpretes digladiantur (20): et hoc nobis satis heic esse videtur (§ 9). Nihilominus mihi vera videtur sententia Bonacinae existimantis excommunicationem statim incurrri (21): nam si prohibitio in jure consistit, nempe editis mandatis, haec in casu, quasi leges quaedam, promulgatione consummantur; sin in facto, idest laedendo vel perterrefaciendo, haec coerceri videntur quasi delicta sui generis, quia lex eo spectat, ut Literas, actave Apostolicae Sedis quisque libere et sine metu expedire, expeditisque uti possit: dummodo et laesio gravis fuerit, et minae tantum terrorem habeant, ut nemo regulariter contra facere audeat (22), nec ausus fuerit. In RECURRENTIBUS Bonacina idem juris esse putat, idest excommunicationem incurrere *etiamsi laicus judex appellationem* (recursum) *non admittat* (23). Sed vereor ne verum sit; etenim recurrentes rei sunt *accessorii*, et recursus instar *conatus* est, quem, ante quam delictum principale, coercere, incivile est, et inconsultum. Amplius, hi in eadem causa sunt ac recurrentes ad forum saeculare ad impediendum exercitium jurisdictionis ecclesiasticae (§ 61). Demum in Bulla in Coena Domini § 13 desiderari effectus videtur: atqui in favorabilibus leges posteriores ad priores

17 Bonac., P. 1, n. 26; Filiucc., XVI, 199. Cujuscumque dignitatis (Duard., II, Can. XIII, Quae. 1).

18 Reginald., IX, 322. Non enim cessat injuria in Sedem Apostolicam.

19 Duard., Quae. V, n. 3; Bonac., P. 2, nn. 19, 20, nisi forte constet revera esse obreptitia, et Judex Ecclesiasticus adiri nequeat, et sit in mora periculum (Tolet., V. *Excommunicatio* n. 9; Sayr., III, 17, 5). Aliud juris est si quis credat ea falsa esse: nam si falsa sunt, excusatur reipsa (§ 9); sin

minus, bona fide excusatur (V. Schm. V, 20, 4).

20 Pennacchi, To. I, p. 288.

21 Bonac. cit. P. 2, n. 28.

22 Ex L. 7, § *Sunt quaedam* (alias 11). *De Extraord. crimin.*

23 Bonac., P. 1, n. ult. Nititur auctoritate Filiucci, XVI, 199, qui contrarium docet: docet enim excommunicationem incurrri, *modo saecularis Curia appellationem per recurrentes interpositam faciat admitti.*

trahendae sunt (§ 21, 13). Itaque reor, hos excomm. tunc demum incurrere, cum prohibitio effectum habuerit; seu *jure*, idest post editam a Curia laica prohibitionem; seu *facto*, nempe postquam is, qui *Litteras*, etc. obtinuerat, laesione aut minis desistere coactus est.

IX.

77. « Omnes falsarios literarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis ac supplicationum « gratiam vel justitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vice-Cancellarios, seu Gerentes vices eorum, aut de mandato ejusdem Romani Pontificis signatarum: « nec non falso publicantes Literas Apostolicas, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes « supplicationes hujusmodi sub nomine Romani Pontificis seu Vice-Cancellarii aut Gerentis « vices praedictorum (1). »

78. Hac excommunicatione coercetur crimen falsi, nempe ob reverentiam literis et subscriptionibus Apostolicis debitam, et propter eos qui haec impetraverint (2). Crimen falsi est — *Veritatis immutatio vel suppressio in fraudem alterius* (3), vel *sui commodum* (4) *facta* — Uti igitur aliquis incidat in crimen falsi, necesse est, 1° ut veritatem immutaverit, vel suppresserit; 2° ut dolo malo (5); 3° ut hoc alteri graviter nocere vel sibi prodesse (6), atque ideo ut falsitas ea sit, quae alterum decipere (7) possit. Si unum ex his desit, poena falsi locum non habet (8). Qui falsum admittit, dicitur *falsarius*, licet falsum admiserit semel tantum (9). Hoc crimen admittitur dictis, factis, scripturis. Heic coercetur quod circa scripturas versatur; nec omne, sed quod fit circa Apostolicas *litteras*, vel *signaturas*; sive gratiae, sive justitiae.

79. Literae apostolicae quae sint, novimus (§ 40, 34): supplices petitionis libelli Rom. Pontifici oblati, postquam ab ipso fuerint admissi, *signaturae* nuncupantur (10). *Gratiam* autem continere *dicuntur* illae quae continent aliquod R. P. beneficium, seu liberalitatem (v. c. dispensationem, absolutionem, pensionem, etc.): *justitiam* quae *ad lites*, idest ad causae alicujus cognitionem et definitionem per-

1 C. 7, *De Crim. falsi*; B. C. § 6.

2 Suar., 21, 2, 49; Pal., 29, D. 2, P. 7, n. 4.

3 Renazzi, 5. *Synops. Elem. Jur. Crim.*, Lib. IV, Cap. 24, § 20.

4 Filiucc., XVI, 189.

5 L. 20, ad L. Cornel., *De Fals.*

6 Pirhin., V, 20, 1; Reiff., V, 20, 1; Schmalz., V, 20, 6; Filiucc., l. c. Nihilominus in publicis scripturis falsitas coercenda est officio judicis, etiam sine cujusquam damno, quia pessimi exem-

pli res est (Carmign., *Elem. Jur. Crimin.*).

7 Ex L. 7, § *Dolus malus*, *De Pact.* Scilicet falsum sine dolo, *dolus sine evidenti calliditate non fit.*

8 Reiff., V, 20, 1; Schmalz., V, 20, 4.

9 Pirhin., V, 20, 25; Schmalz., V, 20, 35. De quo olim subdubitatum fuit (Ex C. 7, *De Crim. Fals.*).

10 Navarr., 27, 62; Duard., Lib. II, Can. VI, q. I, n. 5.

tinent (11). Huc igitur non veniunt signaturae, vel literae cujusvis alius, et nedum quae prodeunt ab Episcopis, a S. R. E. Cardinalibus, etc., sed nec illae quae ab his prodeunt, qui R. P. auctoritate et mandato negocia expediunt; ut ecce a SS. Urbis Congregationibus, a S. Poenitentiaria, a Nunciis Pontificis, a Legatis Apostolicis etiam *a latere* (12). Immo nec literae Apostolicae, vel rescripta nondum signata, vel munita plumbo aut sigillo; quia cum nondum *authentica* sint, nondum valent (13); nec ea quae valere sic desierint, ut amplius valere non possint (14).

80. Falsum, quod in literis etiam in forma Brevis (15), et signaturis Apostolicis coercetur, illud est, quod fit seu 1° veras corrumpendo, vel falsas confingendo; seu 2° *ILLAS* falso *publicando*, aut *HAS* falso *signando* sub nomine Rom. P., aut Vice Cancellarii, aut Gerentis vices eorum. *Corruptio* intelligitur cum aliquid variatur, deletur, additur (16); ita nempe ut mutet sensum a R. P. principaliter intentum (17). *Publicare* est evulgare: quamdiu igitur Literae Apost.

11 Latini Elem. Jur. Civil. ad usum Semin. Reatini, Lib. 1, Tit. 2, § 37.

12 Navarr., 27, 62; Regin., IX, 289; Suar., XXI, II, 42, 49; Schmalz., V, 20, 28 (Duard., l. c., q. 10, n. 7, subdubitat de literis quae prodeunt a Legatis a latere, quippe, ait, R. P. vices agunt). Nec obstat, quod ea quae prodeunt a S. Poenitentiaria nonnunquam *Bullae* dicantur; non enim *Bullae Apostolicae*, sed *Bullae Poenitentiariae* dici solent (Rebuff., De Luca, Reiff., I, 1, 21). Dubitari potest, num Literae vel signaturae Apostolicae dici possint dispensationes Matrimoniales, quae hodie ab hac expediri solent pro foro externo: nam eas expedit loco et vice S. Datariae, atque ideo, ipsa quoque, ut organum Papae - Non puto, non enim sub nomine R. P. (ceu quae a Dataria expediuntur *in forma Brevis*), sed sub nomine E. mi Poenitentiarum majoris expediuntur: utrum vero S. Poenitentiaria sit, prout S. Dataria, organum Papae, non satis liquet (V. Summul., III, 414).

13 Ex L. 6, *Ad L. Corn., De Fals.* V. Duard., II, Can. VI, q. I, n. 6; Bonac., q. 7, P. 3, n. 11. At vero ad effugiendam excomm. non proderit

falsificanti quod literae hujusmodi non valeant ex vitio aliquo intrinseco; puta quia obreptione, vel subreptione, vel injustitia laborant, quia literae Apostolicae exinde esse non desinunt (Navarr., 27, 62; Silv., Richar., Reginald., IX, 290; Bonac., n. 9).

14 Navarr., XVIII, 169; Regin., IX, 289. Utpote dispensatio matrimonialis, mortuo dispensato: non item si possent, ut ita dixerim, reviviscere, (Duard., Can. VI, q. VI, n. 4), e. c., dispensatio a servitio chori ad tempus, hoc elapso (Bonac., l. cit., n. 1); aut si corruptio inducat aliquid contra fidem, vel bonos mores, vel justitiam; quod scite animadvertit cl. Pennacchi, T. I, p. 298.

15 *Etiam* - Scilicet excomm. lata in falsificantes Bullas, ex C. 7. *De Crim.* producta fuit ad falsificantes breviam, interpretatione Canonistarum (v. Reiff., I, 1, 18; Ferrar., V. *Brevia* n. 20); nec omnibus consentientibus (V. Reginald., IX, 288).

16 CC. 5, 6, *De Crim. Fals.*; L. 2, *Ad L. Corn., De Fals.*

17 Ex C. 9, *Eod.*; Suar., 21, 46. Immo falsitas non intelligitur, si error tantum, v. c., grammatices (quod hodie

(et non id tantum quod eis continetur) in vulgi notitiam non venerint, etsi pauci sciant, excomm. cessat (18). *Signare* heic est subscribere supplicationem (19), postquam ei falso rescripseris - *flat* (20).

81. Sed ut excommunicatio locum habeat, necesse est, 1° ut haec dolo malo fuerint admissa (21); quamobrem si falsas literas conferis, aut veras corruperis mox laceraturus, verius est excommunicationem cessare (22): 2° ut, si alterius intersunt, hoc alteri noceat graviter, aut nocere possit (23); *alterius* inquam, nam, si intersunt tua, sat est illa quoquo modo falsificasse, et planum est: 3° demum ut falsitatem perfeceris, compleveris (24). At cum falsitas perfecta fuerit, excommunicatio statim (25) contrahitur (excepta ea quae admittitur confingendo, *falso publicando*, literas apostolicas) tametsi falsificatis Literis, aut rescriptis, facti poenitens, non utaris (26); et, verius, licet ipsum rescriptum obreptitium sit, vel obreptitium: lex non distinguit.

Tenet autem corrumpentes, publicantes (non, ut in antiquioribus BB. in Coena Domini legi solitis, *fabricantes*), signantes: et praeterea neminem; non retinentes, qui nec antea tenebantur; non fautores, nec consulentes, quia ex veteri jure (27) heic omittuntur; non cooperatorum (Arg. ex Art. III, Sect. III); neque, verius, mandantes (28); eoque minus qui scienter impetrat literas vel rescripta obreptitia, vel subreptitia; vel e mentito sibi nomine impetrat (29).

nemo fere dubitat), vel nominis, cognominis, patriae, etc., fuerit emendatus (Bonac., P. 2, n. 3); non enim temerari, sed potius restituit veritatem, qui errorem emendat (Schm., V, 20, 23; Sayr., III, 10, 12; Duard. cit., Can. VI, q. VII, n. 3). Item si R. P. intenderit dispensare v. c. in 2° gradu, et in rescripto contineatur, Eum dispensare in 3°; de quo tamen gravius dubitat Suar., n. 47 (Sayr. et Duard. II. cc.).

18 Pennacchi, To. I, p. 304.

19 Ex § 7, *Inst. de Public. Judic.*; Duard., II, Can. VI, q. 1, n. 6.

20 C. 8, *De Crim. Fals.*; L. 20. *Ad L. Corn., De Fals.*

21 Sylv. V. *Excomm.* VII, 8; Duard., XX, 2.

22 Cajet. V. *Falsarius*; Graff., Navarr., XXVII, 62; Alter., Duard., Can. VI, q. 10, n. 2.

23 Duard., II, Can. VI, q. V, n. 3; q. VI, n. 6. V. c., si aliquid interle-

veris aliud substituturus, et revera hoc substitueris (Duard., loc. cit.; Bonac., P. 3, n. 12).

24 Duard., q. X, n. 21, et Bonac., l. c.

25 L. 8, *Ad L. Corn., De Fals.*

26 C. 7, *De Crim. Fals.*; quo coëcebantur excommunicatione, sed nemini reservata (Alterius, ap. Duard., q. X, n. 22). Duardus tamen Alterii sententiam non probat, tum exemplo Literarum apostolicarum, quae valere desiderint (§ 79, 14); tum quod nemini heic fit injuria.

27 Cit. C. 7; Bonac., q. 7, P. 3, n. 8, ibiq.; Ugolin., Grass., Alter., Filiucc., XVI, 191; Pennacchi, To. I, p. 301.

28 Navarr., 27, 62; Reginal., IX, 290. Contra L. 29, *Ad L. Corn., De Fals.*; Duard., II, Can. VI, q. 3, n. 4. Utentes excomm. quidem incurrunt, sed Ordinarii reservatam (§ 162).

29 Filiucc., XVI, 286; Duard., Bonac., l. cit., n. 4: isti enim et hi deci-

X.

82. « Absolventes complicem in peccato turpi etiam in mortis articulo, si alius Sacerdos « licet non approbatus ad Confessiones, sine gravi aliqua exortura infamia et scandalo, possit « excipere morientis confessionem (1). »

83. Heic interruptitur series casuum reservatorum in B. C.; et magis prohibitio excipiendi confessionem versatur, quam stricti nominis reservatio. Objectum hujus excommunicationis est absolutio complicitis in peccato turpi: ante omnia igitur videamus quid peccatum turpe, quis complex. Principio igitur peccatum turpe est (ut Nostri fere alias semper) *peccatum inhonestum contra sextum decalogi praeceptum* (2): adeoque nedum turpia facta heic veniunt, sed et (secus ac antea existimavi) turpia verba (3), turpes aspectus (4). Complicem vero accipere debemus *socium criminis* (5): idest quasi implexum in eodem crimine; ac proinde nedum delinquentes principales, quos vocant, sed et accessorios, qui nempe turpiter delinquentibus opem, v. c. lenocinium, praestiterunt (6).

84. Sed ut aliquis criminis socius dici possit, necesse est, ut ejus particeps sit; adeoque ut peccatum adsit ultro citroque, ac ultro citroque sit grave in ipso quoque opere externo (7). Verum haud

piunt, fallunt, non depravant. Qui autem his utitur, incurrit aliam excommunicationem Episcopo reservatam (§ 162). Olim excommunicationem contrahebant et illi, penes quos falsae litterae erant, nisi intra 20 dies eas destruerent (C. 4, § ult. *De Crim. Fals.*).

1 Ben. XIV, C. *Sacram. Poenitentiae*, § 4. V. C. *Apostolici muneris*, §§ 3, 4, C. *Inter praeteritas*, § 29.

2 Ben. XIV, cit. B. *Sacr. Poen.* § 4.

3 Joannardi, *De confessario complicem absolvente*, Faventiae 1781, Dissert. I, Cap. 2; S. Alph., VI, 554. *Communissima* - Scilicet complices (vox parum latina) vocamus quos Romani *conscios* vocabant (V. L. *Utrum*, ad L. *Pompej. de Parricid.*): *conscios* autem et *temeritati et mendacio* Tullius in *Vatin.* appellat. Ad haec P. Haidd. in *Enchirid.* refert, P. Turanum ex ipso met Bened. XIV accepisse, illis verbis *peccatum inhonestum* etc., omnia comprehendendi *sive operis, sive oris* (Joan-

nar. cit. Cap. 2). Nec repugnat L. 7, ad L. *Iul. Majest.* - *Lubricum linguae facile ad poenam trahendum non est* - non enim omne turpe et obscenum verbum, immo non omne turpiloquium letale peccatum est (V. D. Tho., 2, 2, 153, 5, ad 4; S. Alph., III, 426); hic autem ea tantum pertinent quae letali non carent.

4 Joannardi, l. c.; nempe si complicitatem important (S. U. I., 28 Maji 1873). Et planum est.

5 C. *Apostolici muneris*, § 3. Hodie *complices* vulgo vocant *agenti secundarii*, qui nempe delinquenti vel delinquentibus consilium, favorem, opem praestant (Carmignani, *Teoria* etc. L. II, Cap. 19, § 1): at hac in re complicitis, socii appellatione, ipsos quoque delinquentes principales, quos vocant, immo hos in primis contineri palam est.

6 Joannar., l. c.; Ciolli, § 91; Del Vecchio, I, 582 (Mediolani, 1880).

7 Joannar., l. c.; Salmatic., *Append. De Bulla Cruciatæ*, VI, 282; S. Alph.,

opus est, ut actus turpis adfuerit ultro citroque, sed satis alterum alteri ita consensisse, ut a letali excusari non possit (8). Illud non quaeritur cujus sexus sit complex (9); nec utrum Confessarius cum eo peccaverit tunc cum laicus erat (10); nec, si quid opinor, utrum confessarius sit, vel errore communi habeatur, an simplex sacerdos, quia Constitutio Nostra *absolventes*; C. Apostolici ministerii *sacerdotes*, sine ulla distinctione coercent (11).

85. His praemissis, inquirendum est 1° de prohibitione excipiendi sacramentalem complicitis Confessionem, 2° de excommunicatione, 3° de absolutionis validitate aut invaliditate. Quod ad primum in CC. Benedictinis duo vetantur, et confessionem complicitis excipere, et eum absolvere, sed manifeste, ni fallor, unum propter alterum vetitum est, adeoque revera unum tantum. At naturali jure, *nec sacerdos debet audire confessionem mulieris cum qua peccavit de illo peccato, nec mulier ei confiteri propter periculum*. Utrum autem hoc grave sit, an leve, ex ipso periculo metiri convenit; et in dubio utrum periculum proximum sit an remotum, proculdubio letali non caret. Sed necesse est ut sacerdos excipiat confessionem, vel excipere pergat sciens prudens, et planum est: itaque excusabitur nedum si complicem non agnovit, aut suae complicitatis non meminit, sed si periculum non animadvertit.

86. Verum ut sacerdos excomm. incurrat, necesse est ut et complicem absolvat, et absolvendo letali non careat. 1° *Ut absolvat*; porro heic *judicium* agitur, et absolutio est instar *sententiae*: quamobrem ex hoc capite duo sunt necessaria, ut et crimen in iudicium fuerit deductum, et iudex super eo sententiam dixerit; itaque sive penitens peccatum reticuerit (12), sive confessarius poenitentem inab-

1. c. Itaque si alter manum alterius strinxerit, si eum ex more regionis deosculaverit turpi affectu, qui exterius non apparet, complicitas ne intelligi quidem poterit.

8 Joannar., l. c. Ut ecce si mulier non invita deosculari se, vel contrectari, vel adipisci turpiter passa est. Si turpiter loquenti aures praebuit non invita.

9 Joannardi, Diss. I, Cap. IV; Gousset, § 448; Gury, II, 485.

10 Joannardi, l. c., v. *quo fit*; Scavi, III, 485.

11 Joannar. contrariam sentent. probabilem putat (Dissert. III, Cap. III, v. *Tandem*), etsi ei non adhaereat:

verum ex Bulla *S. P.* § 4, res confici posse videtur, ait enim *absolutionem irritam fore tametsi (sacerdos) alioquin ad confessiones excipiendas (sit) approbatus*.

12 D. Tho., Suppl. 20, 2, ad 1. *In tali confessione, iudicio peritorum, raro reperitur verus dolor ac propositum; concurrit periculum novae seductionis ex parte poenitentis; praebetur nova occasio ruinae spiritualis ex parte poenitentis, et confessarii reciproca; ex diminutione verecundiae diminuitur formitas propositi et doloris* (Amort, *De Poenit.*, Disp. 10, § 2, n. 6).

solutum dimiserit, cessat excommunicatio (13). Quid si is absolutionem simulavit? S. Alph. tenet idem juris esse ac si poenitentem dimiserit inabsolutum; S. Poenitentiaria semel et iterum contra (14). Illud nemo unquam dubitavit, aut dubitat, nefas esse absolvere poenitentem a peccatis ceteris, et pro hoc absolvendo ad alium confessarium remittere, quod in reservatis quandoque licet (15). 2º *Et absolvendo letali non careat*, et planum est. Cessat igitur excomm. si et confessarius dubitet merito utrum is quem absolvit sit complex, an alius forte (numquid enim quaerere id debet? aut potest exquirere nomen poenitentis?); vel dubitet an cum eo peccaverit graviter etiam quoad opus externum (16); vel eum absolvat ex urgentissima causa, ne occasione hujus reservationis is pereat (17), et in primis in articulo seu periculo mortis, quando scilicet alius sacerdos adhiberi nequit sine periculo infamiae, vel sine scandalo (18), vel sine gravi offensione ipsius poenitentis, veluti si ab alio refugiat inimico forte aut consanguineo (19), vel si alius post coeptam confessionem supervenerit, quia *ubi semel acceptum est iudicium ibi et finiri debet* (20). Quando autem confessarius absolvendo complicem letali non caret, ab excommunicatione eum non excusat ignorantia, si fuerit crassa et supina (21). Quaesitum est an incurrat excomm. qui absolvit complicem jam ab alio rite absolutum: negat S. Alph. et est aequius (22).

13 S. Alph., VI, 556, et Joannardi, Dissert. III, Cap. 3.

14 S. Poenit., 9 Oct. 1751, et 1 Martii 1878. Et ita prorsus tenendum est (S. U. I., 5 Dec. 1883, facto verbo cum SS.mo die 10 ejusdem mensis. Acta XVII, p. 555).

15 V. S. Alph., VI, 385. Ratio est quia heic revera non reservatio subest, non enim iudicium ad Superiorem avocatur, sed prohibitio absolvendi (quod belle animadvertit Joannardi, Dissert. II, Cap. 1), atque ideo excipiendi confessionem sacramentalem complicitis (§ 82).

16 S. Alph., VI, 554, Dub. 2. Ut puta si merito dubitet utrum turpiloquium fuerit grave, si poenitentem ex more regionis deosculavit, sed *intus* aestuans. Et congruit regulis juris, quia nemo in dubio expoliandus est jure suo.

17 Ex Trident., XIV, *De Poenit.*, Cap. VII; Ballerini ad Gury, II, 587;

Pennacchi, To. I, p. 316. Nempe *indirecte*, praeterquam in periculo mortis. Licet enim heic non reservatio subsit, sed mera prohibitio, nihilominus haec prohibitio quia *jurisdictionem adimit*, reservationi proxima est, et reservationis jure in pluribus metiri debet: quin TT. eam reservationem simpliciter appellant, et eodem jure censere videntur.

18 B. *Apostolici Muneris*, § 3. Dixi *vel* ut in hac Bulla; etenim indubium videtur, conjunctionem *et*, qua utitur Constitutio nostra, heic pro disjunctione accipiendam esse, ut alias in jure (L. 53, *De Verb. Signif.*).

19 Ex S. Alph., VI, 563.

20 L. *Ubi*, 30, *De Iudic.*; Ex S. Alph., l. c. Et vix sine infamiae periculo, aut ne vix quidem desisteret.

21 S. U. I., 13 Jan. 1892, ad tertium.

22 S. Alph., VII, 555. Alii contra putant, quia lex non distinguit. Sane quaeri potest, utrum lex removeat

87. Absolutio data complici, quamvis bona fide confitenti, nullius momenti est, praeterquam in periculo mortis (23). Sed utrum quoad omnia irrita sit, quia Bened. XIV eam irritam omnino esse jussit (24); an dumtaxat quod ad peccatum turpe, ceteris paribus, quia adimit Confessario jurisdictionem tantum quoad peccatum hujusmodi? (25) Ego hoc magis puto. Quid si complex jam ab alio rite absolutus fuerit? Quidam putant neque deinceps absolvi posse, quia complex esse non desinit, et ita Bened. XIV respondisse fertur Episcopo Brugnatensi (26). Sed alii contra putant, quia peccatum hujusmodi tunc instar venialis intelligitur, venialia autem sub reservatione non cadunt (27): et rectius. Ad ultimum puto absolutionem prima vice ratam esse etiam quoad peccatum turpe, nedum in articulo mortis, sed quoties Confessarius illud citra sacrilegium absolvit (28); primo quia Const. Ben. XIV orta fuit ex *abuso jurisdictionis*, et ad *Sacerdotes sacrilegos* pertinet; deinde quia nullitas absolutionis onerat poenitentem, ideo quasi quaedam poena est ipsius quoque: et si Confessarius eximitur poenae, eximi et poenitentem aequum est (29).

confessiones hujusmodi *in primis* quia inverecunda res est, et periculi plena; vel *cum primis*, ne facilitas absolutionis obtinendae peccandi et relabendi licentiam foveat. Et si hoc est, uti videtur, probabilius, sententia nostra intrinsece quoque probabilis est, et fortassis probabilior. Sed etsi verius sit poena de qua agitur periculis hujusmodi cautum esse, inconsulta prorsus ea lex, eaque poena foret, quae nullo negotio, reticito nempe eo peccato, eludi potest.

23 C. *Apostolici muneris*.

24 S. Alph., VI, 555.

25 Pavone, *Spicilegio*, etc. § 156.

Sublata (en verba Bul. S. P. § 4) *propterea illi quacumque auctoritate et jurisdictione ad quamcumque personam* AB HUIUSMODI CULPA *absolvendam*. Sane effectus ex causa metiri debet. Quid quod durum videtur innoxium poenitentem (nam de eo loquimur qui bona fide ei confitetur), ligatum manere, et diabolo obnoxium? Ceterum quaestio eo redit utrum is peccata sua omnia denuo confiteri de-

beat: atqui in dubio confessio possidet.

26 V. Balleri., ad Gury, II, 587.

27 Joannar., Diss. II, Cap. 2, v. *Quare*. Qua in re ego quidem neque Epistolas, neque Bullas Ben. XIV, sed Const. nostram cum primis (Arg. ex §§ 103, 122, 135, 141) consulendam puto (§ 19). Sane hodie hic casus eodem jure, quo ceteri casus omnes reservati regulariter metiri debet; eo quoque nemine quod inter casus reservatos nominatim recensetur: atqui in ceteris casibus, cum semel rite absoluti fuerint, reservatio cessat. Verum non ideo putandum est licitum esse exinde excipere confessionem complicit, cum enim hoc vetitum sit naturali jure propter *periculum*, hoc ex periculo hujusmodi, non aliunde aestimari oportet, si quid opinor.

28 Scavi., III, 485; Pennacchi, To. I, p. 312, ubi late et solide. Contra putant, *Revue Theologique*, To. III, p. 287, n. 2, et Grassi, *De Sacr. Poenit.*, Cap. XIV, Q. XI, n. 3.

29 Del Vecchio, I, 582; Alas., Stuar.

XI.

88. « Usurpantes vel sequestrantes jurisdictionem, bona, redditus ad personas Ecclesiasticas « ratione suarum Ecclesiarum aut beneficiorum pertinentes (1). »

89. E diverticulo in viam revertimur; nempe ad Bullam in Coena Domini legi solitam. Jure Canonico excommunicantur qui bona Ecclesiae vel usurpant, vel alienant. De alienantibus infra. Usurpantium duplex genus est; nam vel usurpant quae competunt personis Ecclesiasticis ratione suarum Ecclesiarum, seu beneficiorum; vel cetera usurpant. Illi excommunicationem incurrunt R. P. speciali modo, hi simpliciter reservatam. Qui vero citra usurpationem alienant, vel recipiunt, excommunicationem quidem incurrunt, sed nemini reservatam. Dixi citra usurpationem, nam alienantes et recipientes bona usurpata sive ad personas ecclesiasticas sive ad loca pia spectantia, Tridentinam excommunicationem incurrunt (2).

90. Principio igitur *objectum materiale* hujus excommunicationis sunt 1° *jurisdictio*: jurisdictionem accipere debemus juris dicundi potestatem sive quoad res, sive quoad personas; adeoque et imperium seu merum seu mixtum (3). Non quamlibet inquam, sed eam quae cuique competit ratione suae Ecclesiae vel beneficii, atque ideo ordinariam tantum (4), seu spiritualem, seu temporalem, et non temporalem tantum, ceu unus existimavit Alterius, quia in B. C. plurali numero dicitur *Jurisditiones* (5). 2° *Bona* tum immobilia, sive

1 B. C., § 17; C. 13, *De Elect.*, in 6°. Hanc excommunicationem insertam fuisse in B. C. pluribus ostendit Sayr., Lib. III, 21, 3.

2 Pius IX, Alloc. 25 Jul. 1873; S. U. I., 8 Jul. 1874; Scav., I, 912, Resolve, 1, 2, etc.

3 Ugolin., Suar., 21, 2, 95; Duard., II, Can. II, Q. III, n. 13; Bonac., Disp. I; Q. 18, P. 2, n. 2. Nec non coercendi delinquentes (Filiucc., XVI, 219): quae jure canonico et jamdiu receptis moribus jurisdictionis appellatione continetur. Et non quodlibet faciendi aliquid jus, licet jurisdictionis vocabulo, nempe late accepto, nuncupari soleat; ut ecce si Religiosus, vel saecularis Sacerdos invito Parocho praesumat extremam unctionem, aut viaticum ministrare (§ 133), aut ba-

ptismum. Et ideo hanc excomm. non incurrunt Parochi *intrusi*, quia Parochi nullam habent jurisdictionem in foro externo; licet intrusio, ut verbis utar S. C. C., *redoleat usurpationem*, quam Conc. Trid. Sess. XXII, Cap. XI, *de Reform. anathemati subjecit*, et *Const. Ap. Sedis obnoxiam declaravit excomm. l. s. speciali modo R. P. reservatae* (Decr. 23 Maji 1874). Et re quidem vera Pius IX eos primum in Helvetica Foederatione Liter. 21 Novemb. 1873, tum in Provinciis Venetiarum et Mediolanensi, per eandem S. C., excommunicat. R. P. reservatam ipso jure incurrere jussit.

4 Duard., n. 14.

5 Ugolin., Duard., Q. III, n. 13; Suar., 21, 2, 95; Filiucc., XVI, 219; Bonacina cit. Q. 18, P. 2, n. 3. Ut ecce

pleno, sive solum utili, sive directo solum dominio ea possideant (6); tum mobilia, tum jura (7). 3° *Redditus*, idest quidquid res fert, vel percipitur intuitu rei (8); non item quod operis alienjus intuitu percipitur, ceu *stolae redditus*, quos vocant, distributiones quotidianae, etc. (9); eoque minus quae data aliqua occasione obveniunt, seu *proventus*, secus ac antea, quia Const. nostra hoc omisit (10). *Bona, jura, redditus*; quae nempe pertinent ad personas ecclesiasticas, et ratione suarum *ecclesiarum*, quibus videlicet adscripti (intitulati) sunt (11), vel *beneficiorum*, beneficii vocabulo stricte sumpto (12). Nec distinguitur inter personas, v. c., si agatur de simplici tonsurato vel de Romano Pontifice; nec inter beneficia, e. g., libera vel juris-patronatus, saecularia vel regularia (13). Dixi 1° *ad personas* etc.,

si Archiepiscopus suffraganeis suis, vel Episcopus Abbati nullius in sua Dioecesi forte existenti interdicere velit aliqua re et sibi vindicare quae ad jurisdictionem eorum pertinet. Nec obest quod de jurisd. spirituali sit actum superius (Duard. cit. n. 13), sive quia illa de impediendis agitur heic de usurpantibus: sive quia heic jurisdictionis inspicitur quasi fructus Ecclesiae vel beneficii (Bonac., Q. 18, P. 2, n. 3). Et ita forte, uti Alterii opinionem exploderet, legislator non *jurisdictiones* hoc dixit sed *jurisdictionem*.

6 Verum de his postremis, idest datis in emphyteusim, si usurpator directum Ecclesiae, vel beneficii dominium agnoscit, et pacta in emphyteusi conventa, non puto excomm. incurrere, quia nihil usurpat Ecclesiae, vel beneficio.

7 Ex L. 37, D. *De Usuris Jura*, ut ecce nomina debitorum.

8 Ex L. 5, § *Quaerere ergo*, D. *De Reb. eor. qui sub tut. sunt*. Sic dicti quia quotannis redire solent (Duard., Q. IV, 6).

9 Bonac., n. 10; Duard. cit. Q. IV, n. 10.

10 Nec dicas cum Duard., l. c., n. 7, proventuum appellatione etiam fructus et redditus contineri ex C. 7, *De Donation*. Nam et propria (L. 5, § Non passim. *De Reb. eor. qui sub tut.*) et vulgari, et recepta penes nostros significatione *nomen proventus generale*

erat, et ad omnes obventiones, emolumenta, decimas, oblationes, eleemosinas fidelium pertinebat (Filiucc., XVI, 220: Bonac., cit. P. 2, n. 8, ibiq. Ugolin., Alter. etc.).

11 Ecclesiae hujusmodi sunt Collegiatae, vel Cathedrales, in quibus nulla facta est divisio praebendarum, ut in Basilica nostra Reatina; et ecclesiae *receptivae*, seu patrimoniales *innumeratae*.

12 Nomine beneficii veniunt Capellaniae ecclesiasticae erectae in titulum.

13 Bonac., P. 3, n. 5. Quid si quis haec usurpet, sequestret, dum beneficium vacat? Cajet., et Tolet. putant excommunicationem cessare. Contra putant Navarr., 27, 69; Regin., IX, 372; Bonac. loc. cit. n. 31, ibique Spor., et Ugolin., Suar., 21, 2, 97; Sayr., III, 21, 4; Filiucc., XVI, 217; Duard., II, Can. XVII, Q. 1, nn. 1, 9; XII, n. 1; Thesaur., P. I, Cap. 21, n. 4. Prior sententia forte est probabilior; quamvis Suar., loc. cit., improbabilem putet; nam redditus beneficiorum vacantium et veteri jure pertinebant ad successores; his autem RR. Pontifices caveant suspensionem ab officio et beneficio lata in occupantes (C. 40, *De Election*. in 6°; C. 9, *De O. O.* in 6°). Videtur autem B. C. praesentibus consulere voluisse, quod verba ipsa satis indicare videntur (V. § 19): sed posterior recepta est, nec est ab ea recedendum.

2° *ratione suarum Ecclesiarum* etc. Quamobrem heic excipiuntur ex 1° iurisdictionio, bona, redditus Montium Pietatis (14), Nosocomiorum (15), Confraternitatum Laicorum (16), ecclesiarum si addicta sint aedibus reparandis, divinis obeundis, dotandis puellis etc., quia non pertinent ad personas ecclesiasticas: ex 2° cappellaniae laicales, vel ecclesiasticae amovibiles (17), pensiones ecclesiasticae (18), commendae Equitum cujusvis ordinis militaris, praestimonia, mercedes stipendia emolumenta etc., quae clerici percipiunt vel a Parochis ut Oeconomi (19), vel ratione altaris aut cappellae (20), quia haec omnia ad personas ecclesiasticas non pertinent ratione suarum Ecclesiarum vel beneficiorum: demum *ex utroque* bona monasteriorum, quia ad *nullam personam* (21), neque ad Ecclesias fratrum aut monialium pertinent, sed vel ad ipsa monasteria, vel ad eorum sacristias, vel ad Ecclesiam Romanam; et in primis, quia heic ex B. C. § 17 praetermissa sunt (22). Quid vero si quis usurpaverit vel sequestraverit redditus seu fructus bonorum, quae ratione suae Ecclesiae aut beneficii pertinent ad clericum Titium, sed ea possidet, detinet Cajus clericus, vel quia Titio haeres extat, vel quia ab eo praedia conduxit, fructus emit etc.? Et hoc quoque videtur exceptum; nam redditus seu fructus sequestrati vel usurpati non pertinent in casu ad beneficiatum Titium; et ad clericum Cajum ex causa mere civili pertinent, non autem ratione Ecclesiae vel beneficii (23).

91. Actiones vero quae excommunicatione coercentur duae sunt: usurpatio, et sequestratio, a quocumque sint factae, sive laico, sive Clerico. *Usurpare* est, rem a domino occupare quasi ad se pertinentem (24). Tribus igitur opus est, ut quis rem usurpare dici possit: 1° ut

14 Duard., Q. IX, n. 7.

15 Bonac., loc. cit. n. 18.

16 Avanzini, p. 83.

17 Scilicet haec non sunt bona Ecclesiae, nec beneficii, quia beneficium non intelligitur nisi auctoritate ecclesiastica sit erectum, et perpetuum sit (exceptis regularibus), idest conferendum beneficio quoad vixerit; et in his duobus cum primis a Capellaniis distat. Quoad Capellaniam in titulum erectam. V. supra n. 12.

18 Ex C. 4, *De Praeb.* in 6°. Et pensiones in odiosis appellatione beneficiorum non contineri translatitium est (Fagn. in C. Ad audientiam, *De Rescript.* a n. 17).

19 Bonac., cit. n. 5.

20 Duard., Can. XVII, Q. IX, n. 7.

21 Regin., IX, 372. Mihique consensunt cl. Ballerin. ad Gury, II, 972, et Pennacchi, To. I, 371; De Vecchio, I, 584; contra cl. Avanzini.

22 Si in hoc Canone (17, B. C.), ait Duard., II, Can. XVII, Q. VII, n. 5, nulla facta esset mentio *Monasteriorum*, sub tali excomm. non comprehenderentur usurpantes res illas ad ecclesiasticos spectantes ratione monasterii.

23 Bonac., P. 2, nn. 24, 26, 27, ibiq. Navarr., Filiucc.; Duard., Can. XVII, Q. IV, n. 7.

24 Cajet. V. *Excommunicatio*, C. 27;

eam occupet; 2° ut a domino; 3° ut quasi ad se pertinentem - Ideo non videntur usurpare, ac proinde hanc excommunicationem non incurrunt ex 1° qui aliquid, citra occupationem, detinent, licet injuste; ut puta conductor, fructuarius, emphyteuta; qui dominum suo tempore rem suam reposcentem injuste repellit; haeres qui rem beneficio relictam beneficiario tradere recusat (25): nec ex 2° qui rem jam ab alio usurpatam invadit, occupat, vel ab usurpatore acquirit, vel acquisitam alienat, nec qui ab eo emit vel quoquomodo acquirit actibus seu ultimae voluntatis, seu inter vivos (26), licet acquirendo, accipiendo letali non careat; nec ipsae personae Ecclesiasticae, si quid suae Ecclesiae, vel beneficii sui interceperint, veluti si arbores grandiores caeciderint (27); nec demum ex 3° qui sata incendunt, arbores caedunt; nec verius, fures, raptores, praedones (28); nec qui jurisdictionem, sed non quasi sibi debitam, usurpant aut furtim exercent (29). Ad haec necesse est ut quis usurpando peccet (formaliter inquam), et letaliter peccet; et planum est: quamobrem excommunicationi eximitur, qui aliquid usurpat jure compensationis occultae (30), vel bona fide, etsi postea sciverit quid fecerit, nec restituat; quia excomm. usurpationi, non retentioni (V. § 94) cohaeret (31). At non excusatur si tantum proba-

Suar., *De Censur.*, 21, 2, 96; Navarr., 27, 69; Tolet., Lib. I, C. 28; Alter., Duard., Can. LXXIX, Q. X, n. 1; Ugol., Regin., IX, Cap. 25, 372; Filiucc., XVI, 223; Bonac., Disp. 1, Q. 18, P. 1, n. 3. Et jure prorsus (Ex LL. 8, 9, 16, D. *Quem. serv. amitt.*, L. 9, § ult., *De Publican.*, L. 7, C. *De Intere. Matrim.*; et Constitutionis nostrae Interpretes fere omnes).

25 Bonac., P. 2, n. 14; Filiucc., n. 218. Dices: atqui *bona legata a legante RECTA VIA in legatarium transeunt* (L. 66, *De furt.*). Ita porro *recta via*, sed non *ipso jure*.

26 Ex S. U. I., 8 Jul. 1874, ad 2. Aliud visum Duard., Can. XVII, Q. XIII, n. 3, quia, ait, in jure pro eodem reputatur rem usurpare et injuste detinere (C. 27, Caus. 12, Q. 2, et ex C. 18, *De Restit. Spol.*); et Filiuccio, quippe, ait, *usurpata transeunt cum eodem vitio* (XVI, 224): sed numquid vitia quoque personalia ad successores transeunt? In C. 18, *De Restit. Spoliat.* dicuntur *quasi* succedere, et de

peccato dicitur, non de poena. *Noxa caput sequitur*; idest, *poenalibus actionibus heredes non tenentur, nec ceteri successores* (L. 1, *De Privat. delict.*). *Et est certissima juris regula (§ Non autem. De perpet. et tempor. action.)*. Sane hi omnes non usurpantium nec sequestrantium, sed *retinentium* appellatione continentur: atqui quando lex et hos teneri voluit, eos nominatim recensuit (Clem. I, *De Decimis*). Verum alienantes et recipientes bona hujusmodi, Tridentinam incurrunt excomm. (V. § 89, n. 2 et § 97).

27 Filiucc., XVI, 225; Bonac., P. 3, n. 30.

28 S. U. I., 9 Martii 1870; Cajet., Regin., IX, 372. Secus ac Sayro, et The-sauro visum est: et est pene omnium recepta sententia. (V. Nav., 27, 69; Tolet., *Instr.*, Cap. 28; Ugolin., Suar., 21, 2, 96; Duard., Can. XVII, Q. XI, n. 1).

29 Duard., Can. XVII, Q. III, n. 15; Bonac., P. 2, n. 4.

30 Bonac., P. 3, n. 6; Navarr.

31 Cf. Ferrari. V. *Bona*, n. 17.

biliter putet rem suam esse (32), nec si privata auctoritate auferat beneficiario relicta a suis majoribus ob non impletas forte conditiones (33); et utrumque manifestam rationem continet (34).

92. *Sequestrare*: sequestrum est rei controversae, sive mobilis sive immobilis (35), penes tertium depositio, ut lite finita victori restituatur (36). *Rei controversae*: ergo huc non pertinet, sequestrum illud (juri Canonico ignotum), quod *penes tertios* dici solet; quo nimirum is, qui debitoris mei rem detinet, prohibetur ei reddere, ut mihi cautum sit. Fit autem consensu partium, vel officio judicis. Haec coercetur quod officio judicis fit (37); nempe injustum. Injustum autem dicitur si 1° vel nullo jure sit factum; vel 2° nulla cogente necessitate; utputa fugae, subtractionis, dilapidationis periculo (38); quippe est species executionis, a qua judicium inchoare, nisi ex justissima causa, iniquum est (39); vel 3° *sine R. P. vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expressa licentia* (40): esset enim usurpatae jurisdictionis actus (41); nisi forte ex ea causa fiat, qua personas ecclesiasticas ad forum laicale trahere licitum est. Haec excommunic. tenet judicem, quia sequestrum ex mandato ejus initium et statum capit (42); non tenet apparitores, quia parere necesse habent (43): sed utrum actorem teneat, nam usu juris ipse dicitur sequestrare? Negant Ugolin., et Duard., ac indubium putat Bonacina (44).

93. Ad ultimum videamus quos teneat haec excomm. Et primo utrum Clericos. Hos usurpantes ea non teneri paucorum (45), sequestrantes plurium sententia est (46). Dein utrum teneat laicos usur-

32 V. Pennacchi, To. I, pp. 367, 368, et Ferrar. l. c., nn. 27, 30.

33 Tolet., Regim., IX, 372; Bonac., P. 2, n. 6.

34 Scilicet nemini licet sibi jus dicere.

35 Ex L. 2, *De Sequest.*; Pirh., 16, n. 4.

36 Ex L. 109, *De V. S.*; L. 12, *Depos.*

37 Suar., 21, 2, 98; Ugolin., Duard., Can. XVII, Q. X, n. 2.

38 CC. 2, 3, *De Sequest.*; L. 5, C. *Quor. appell.*

39 L. Un. C. *De Prohib. sequestr.*

40 B. C. § 17.

41 Suar., 21, 2, 98; Bonac. P. 1, n. 8.

42 Ex L. 5, § ult. *Depos.*; Bonac., P. 3, n. 8; Rone., Tr. 4, Q. 3, Cap. 4, 2, r. 5. Scilicet sequestratio non necessitatis, sed arbitrii ejus est; immo

nec arbitrii, nisi ex urgentissima causa (L. 1, C. *De Prohib. Sequestr.* Ex C. 1, § 2, *De Seques. poss.*).

43 Rone. l. c. Contra Bonac., n. 9, qui et hos teneri putat ex L. *Athletas*, D. *De Falsis* - At neque lex, neque titulus hic extat in Digesto.

44 Bonac., P. 3, n. 10; Duard., Can. XVII, Q. ult., n. 8.

45 Anton. De Sousa, C. 28, Disp. 90; Pennacchi, To. I, p. 366. Contra Ugolin., Duard., Filiucc., XVI, 212; Bonac., P. 3, n. 2. Scilicet illi tenent excommunicatione hujusmodi caveri patrimonio Ecclesiae, hi personis Ecclesiasticis.

46 Conf. Bonac. l. c. n. 17. Scilicet sequestrantes accipere debemus et judices ecclesiasticos, quorum non est haec jurisdictio.

pantes *auctoritate privata* (privata enim sequestratio ne intelligi quidem potest). Aliqui negant (47): sed longe plures affirmant (48), quod verius puto, quia lex non distinguit. Demum utrum eos dumtaxat constringat, qui bona Ecclesiae usurpant sequestrant ut res proventus etc. Ecclesiae, an et eos qui illa usurpant qualitercumque: horum sententia recepta est (49); et jure prorsus; *ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus*, nisi ratio urgens cogat. Nec tenet eos qui usurpantibus, vel sequestrantibus consilium, auxilium. favorem praestant (50). Verum excommunicationem hanc latius produxit Conc. Trident., Sess. XXII, *De Reform.*, cap. XI: sedulo igitur animo advertendum est, ne hi qui hanc excomm. effugiunt, incidant in Tridentinam, de qua proinde heic paucis agendum existimavi.

Conc. Trident., Sess. XXII, De Reform., c. XI.

94. « *Si quem laicorum vel clericorum, quacumque is dignitate ETIAM REGALI AUT IMPERIALI praefulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut cujusvis Ecclesiae vel Loci Pii jurisdictiones, bona, census, jura, fructus, et quascumque obventiones vel emolumenta, quae in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, vi, vel timore incusso, seu quacumque arte, aut quocumque quaesito colore in suos usus convertere, illosque usurpare praesumpserit, seu impedire ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, anathemati tamdiu subiaceat, quamdiu ea quae occupaverit, vel, quae ad eum quomodocumque, etiam ex donatione suppositae personae, pervenerint, restituerit, ac deinde a R. P. absolutionem obtinuerit. Patronus autem (Ecclesiae) et Clericus qui NEFANDAE FRAUDIS, et usurpationis hujusmodi fabricator, seu consentiens fuerit, ultra excomm., ille Patronatu, is quibuscumque beneficiis ipso jure privatus existat, et ad quaecumque alia beneficia inhabilis efficiatur, et a suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem et absolutionem suspendatur. »*

47 Cajetan., et ex eo Navarr., *Manual.*, 27, 62; Sebastian. Medices ap. Sayr., qui hanc sententiam vocat *satis conformem verbis et sensui Bullae* (Lib. III, 21, 10; Ronc., l. c. Q. 2, r. 1; Pennacchi, To. I, p. 364.

48 Thesaur., V. *Usurpatio*, Cap. I, n. 1; Salm., 10, 6, 93; Bonac., P. 3, n. 2; Filiucci., XVI, 212; Pignatell., Ferraris. V. *Bona*, n. 23. Contrarii ea cum primis ratione nituntur; quia usurpatio non intelligitur nisi publica auctoritate sit facta; quod a jure alienum est.

49 Sayr., III, 21, 4. Contra Cajet. et Navarr.

50 Negarunt id quidam B. C. expositores ex Can. XVIII, eiusdem B. C., perinde quasi Can. XVII, et XVIII pro uno habenda esset. Sed melius id negavit Alterius in explicat. Can. XVII, Cap. 2: eo quod in Bullis Clem. VII, et Pauli III, aderant ea verba - *per se vel per alium - aut iisdem consilium aut favor praestare non verentur*, quae postea expuncta sunt.

Decretum hoc obscurius est, et explanatione indiget, quam Nostri obiter tangunt. Videamus igitur 1° quasnam res hac excommun. tueatur, 2° quas actiones attingat, 3° quas personas coerceat.

95. Principio igitur hoc decretum tuetur 1° quae cuivis Ecclesiae vel loco Pio, quasi privatis, competunt; idest *bona* sive mobilia, sive immobilia; et *fructus* eorum seu naturales, seu civiles, seu mixtos. Item 2° quae illis competunt, quasi personis publicis; nempe *iurisdictiones* (§ 90, 3), licet ex privilegio vel consuetudine eis competant, lex non distinguit; et *census* idest vectigalia, tributa, et id genus cetera (51). Bona inquam etc. *cujusvis* Ecclesiae, idest seu saecularis, seu regularis; vel *Loci Pii*, utputa Seminariorum, Coenobiorum, hospitalium, Montium Pietatis, etc.: dummodo Loca Pia sint ecclesiastica, non laicalia (52). Ac demum 3° quaecumque eis fortuito accedunt, idest *obventiones*, *emolumenta*, laudemia, incertos quos vocant stolae redditus, fidelium oblationes, etc., distributiones quotidianas (53). Non omnia quidem, sed ea quae converti debent in necessitates ministrorum et pauperum. In *necessitates*, idest ea quae necessaria sunt, seu quae hominibus alendis vel instituendis inserviunt (54). *Ministrorum* nempe et eorum qui altari inserviunt quoquo modo, et eorum qui eis inserviunt: *pauperum* autem appellatione omnes continentur, qui ope alterius indigent; velut aegroti, senes, amentes, pueri erudiendi, puellae dotandae, etc.

96. Actiones quas haec excomm. attingit sunt ea quae mox recensuimus, *usurpare*, in proprios usus *convertere*, vel *impedire* ne ab iis ad quos de jure pertinent percipiantur. Usurpare, nempe proprie ac stricta significatione (§ 91): convertere autem et impedire etc., non utcunque, sed verius, jure usurpationis (55), et quasi ad se pertinentia. Quamobrem ex hoc capite excommunicatio Tridentina non patet plus ea quae continetur in hac Const. nostra: immo fortasse minus patet, quippe qua non in omnes usurpationes animadvertitur, sed in auctoritativas et potenciales tantum (56). Nonnulli negant

51 Tot. Tit. ff. *De Censibus*, Lib. 50, Tit. 15.

52 Pennacchi, To. I, p. 369. Quod non improbabiliter animadvertit instar laicalium habenda esse quae a potestate laica jamdiu ab Ecclesiae administratione et potestate subtracta fuerunt, S. Sede sciente nec reclamante.

53 Duard., II, Can. XVII, Q. IV, n. 11.

54 *Vigilantes animi vitae NECESSITATIBUS serviunt* (Cic. *Pro Cluent.*).

55 Suar., 22, 6, 22; Ugolin., Alter., aliique ap. Thesaur. V. *Usurpantes*, Cap. I, n. 1. Alii aliud sentiunt. Itaque in nostra sententia excommunic. non subeunt qui munus aliquod publicum gerentes, mobilia a Gubernio usurpata surripiunt vel in suos usus convertunt; nam magis fures sunt, vel praevaricatores sunt quam usurpatores.

56 De Luc., *Ad Trid. h. t. Disc.* 23. Quod satis superque manifestum est

utrumque, rati excommunicationem Tridentinam quascumque occupationes, et a quibuscumque factas perstringere (57). Sed prior sententia videtur verior, quoad primam partem ex Bulla Sixti V, qui excommunicatione *fer. sent.* animadvertit adversus *occupantes et detinentes pecunias, ac alias res, et bona quaecumque mobilia domibus et locis Terrae Sanctae quomodolibet relictis, et ad illa alias spectantia* (58): quoad alteram ex ipso Conc. Trident. quod serius eadem excomm. *fer. sent.* coerceri jussit eos, qui decimas Ecclesiis obvenientes subtrahunt vel impediunt (59): quoad utramque vero eo quod alias hanc excomm. non effugerent fures, fures autem ea non teneri non est incerti juris (60).

97. Demum haec excomm. nedum usurpantes coercet, sed et retinentes; nam et eos coercet, ad quos illa bona, fructus, etc. *perceperint*, idest ea acquisiverint (61). Nec interest a quibus, vel quomodo, vel quid ad ipsos pervenerit. *A quibus*, utrum nempe ab usurpatore, an a bonorum usurpatorum emptore, legatario, donatario, vel a quovis sive illius sive horum successore, seu proximo,

ex personis quas hoc Decret. prae ceteris spectat; tum ex gravissimis verbis, quibus *nefandum* hoc facinus carpit; tum ex poenis quam gravissimis quibus illud coercet. Sane usus hujus Decreti in Curia Romana nimium rarus est. Quin haec damnat - inferiorum facilem abusum dum etiam contra privatos debitores qui ex aliqua praetensione decimas vel canones, livellos, aliasque praestationes statutis temporibus non solvunt, ad has poenas procedunt; sive contra eos qui ex privatis juribus ac praetensionibus aliqua possideant bona, quae ad Ecclesias vel pia loca spectare praetendatur - (De Luc. cit., n. 2). Ceterum *usurpata* intelligimus ea quae hostibus in bello eripiuntur, quia bellum nisi publica auctoritate non fit, et bello capta victores quasi sua sibi vindicant (§ 17, De A. R. D.; V. Bened. XIV, C. *Urbein antibarum*, T. III, n. 57; et Encycl. Cum *Evangelicas*, To. IV, n. 33).

57 Bonac., Disp. I, Q. 18, P. 4, n. 3.
58 B. *Nostri pastoralis*, 13 Dec. 1589.
Quam excomm. postea Gregor. XV,

18 Oct. 1622, ipso facto incurri jussit (Urban. VIII, C. *Alias felicitis recordationis*).

59 Trid. XXV, R. 12. Quo in loco eos qui decimas *occupant, et in rem suam vertunt*, et qui *dantes impediunt* accenset his qui *res alienas invadunt*.

60 S. C. C. Sorana, 27 Febr. 1696; S. U. I. 9 Mart. 1870. Et nec fures tantum, sed quisquis rem quamlibet, v. c., modium frumenti, vel tadum olei in suos usus convertit, conductor qui mercedem non solvit, vicinus qui proximum agrum abradit, vel ultra confinium aedificium ponit, excomm. incurrerent: ac proinde necesse erit excommunicationibus Ecclesiam replere; quod a mente Tridentini videtur alienum prorsus (Trid. XXIII, R. 3).

61 *Pervenire dicitur quod est remansurum* (L. 71, De V. S.): et proprie pervenisse accipimus, quod ex titulo gratuito coepimus, nempe donatione, hereditate, legato. Huc igitur pertinent tantum qui rem suo nomine detinent, non qui alieno, ut puta depositam, commodatam, conductam.

seu remoto (62): immo eos qui praedicta bona in alios transmittunt, transmittendo excommunicationem, vel novam excomm. contrahere, definiti juris est (63): nec distinguitur utrum sine venia, an cum venia S. Sedis ea comparaverint (64); utrique enim distrahunt rem Ecclesiae, et hi praeterea perfidiae arguuntur, quippe eam quasi depositam retinebant. *Quomodo*, idest utrum actibus inter vivos, an ultimae voluntatis, an per successionem ab intestato delata fuerint (65). *Quid*, utrum scilicet plenum dominium, an tantum directum, an utile tantum usurpaverit quis (§ 90, 6), vel postea distraxerit, et alius ab eo comparaverit (66) rem ab Ecclesia etc. in emphyteusim datam Titio, vel acceptam a Sejo.

62 V. Bened. XIV, ll. cc. in nota 42.

63 Pius IX, Allocut. 25 Iulii 1873;

S. U. I. 8 Iulii 1874.

64 S. U. I. 23 April. 1873.

65 *Quomodocumque*, ait Conc. Haec dictio importat omnem modum, et comprehendit omnia, etiam ultra expressa... Unde si adjiciatur alicui dispositioni universali, includit universaliter omnes modos (Barbosa, De Dictionib. usu frequentior. V. *Quomodocumque*, nn. 1, 2). Num igitur et hi qui venales fructus praediorum emunt ab usurpatore, ac proinde et hi qui emunt ab emptoribus, et sic deinceps, hanc excommunicationem incurrant? Non ausim affirmare; sed lubet potius dicere quod de quodam Edicto D. Marci dixit Modestinus: *Etsi maxime verba legis hunc habeant intellectum, tamen mens legislatoris aliud vult* (L. 15, § *Aliud. De excusat. Tutor.*), quam contra mentem legislatoris (Trident. XXIII, R. 3) omnia excommunicationibus implere.

66 Itaque excomm. incurrunt: 1º qui praedia ecclesiastica ab usurpatore in emphyteusim accipiunt, vel antea ab ipsa Ecclesia in emphyteusim accepta ab eo redimunt: 2º Patroni qui praedia Capellaniis vel beneficiis addicta, a fisco emancipant injussu S. Sedis; nam vere et eam partem emunt, quam sibi fiscus attribuit; et eam usurpant, quam fiscus ipsis restituit; maxime

si beneficium vel capellania plena est, et invito Rectore eam redimunt, quia retinent fructus, qui in ministrorum necessitates converti debent. Nec proderit quod pro his parati sint pecuniam annuam vel menstruam persolvere, quia *aliud pro alio, invito creditore, solvi non potest*. Sed utrum eam incurrant qui census redimunt deliberari potest; nam, cum omnes census redimibiles sint, videntur suo jure uti. Videamus utrum 1º ab ipsis Ecclesiis, an 2º ab usurpatore, vel ab his qui in ejus locum successerunt eos redimant. Si primum eos nec peccare dicendum est; dummodo, si eis redimendis minus accepta sorte persolverint, id Ecclesiis restituant (S. Poenit. l. Iun. 1869, ad 10). Sin alterum, siquidem coacti redemerint, idem, si quid opinor, juris est: sin sponte, licet quoad intentionem peccent, quippe non domino restituunt, excommunicationem tamen incurreret non puto; tum quia magis indebite solvunt, tum quia sua ea pecunia est qua redimunt, nec interim damno Ecclesiam afficiunt, cui prohibentur canones solvere.

Ad haec Patronus beneficii, ipso facto excidit jure Patronatus, Clerici vero vel tantum consentientes ipso facto privantur beneficiis quibuscumque, et ad alia obtinenda inhabiles fiunt.

XII.

98. « Invadentes, destruentes, detinentes per se vel per alios Civitates, Terras, loca aut « jura ad Ecclesiam Romanam pertinentia, vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam « jurisdictionem in eis, nec non ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem prae- « bentes (1). »

99. Haec excommunicatio spectat *ad defensionem domini temporalis ad Sedem Apostolicam pertinentis* (2). Proinde *jura et jurisdictionem* haec accipimus temporalia: nec quaevis jura, sed principalia; nec aliam jurisdictionem, nisi supremam, idest eam quae soli Principi competit; utputa jus vitae et necis, jus indicendi tributa, creandi Magistratus etc. (3). Hanc autem excommunicationem incurrunt quidam principaliter, alii autem accessorie.

100. *Principaliter*: horum triplex genus est. *Primum* eorum qui *invadunt* vel *destruunt* terras, loca etc. ad Eccl. Rom. pertinentia: *destruere* accipimus, vulgari significatione, vastare, perdere, delere. *Alterum* eorum qui supremam R. P. in his Civitatibus, terris, locis jurisdictionem *usurpant* quovis modo, etsi non vi, e. c., per fraudem, aut sordes (4); quovis titulo, etsi non hostiliter (5); aut *perturbant*. Perturbare haec est, ut opinor, quidvis agere, vel moliri, quod ad supremam hanc jurisdictionem quoquo modo labefactandam, aut minuendam valet. Huc igitur spectant qui Rno. P. in his locis impediunt exigere vectigalia, qui conjurationibus, factionibus regimen, vel ordinem in Rep. constitutum mutare satagunt: non item qui ob civiles discordias, vel ob famem, civitatem miscent. *Tertium* denique genus eorum est qui jurisdictiones, jura *retinent*, idest non restituant; etsi non ipsi (v. c. haeredes), sed alii occupaverint (6).

1 B. C. § 20.

2 Suar., 2, 21, 104. Nempe hodie quoad solam Ditionem Pontificiam, non item quoad regna saecularia, S. Petro olim vectigalia, quae ex B. C. haec omnia sunt (V. Pennacchi, To. I, p. 387). Et ideo haec *jura* intelligere debemus temporalia dumtaxat, *nam spiritualibus sufficienter superius provisum est* (Sayr., III, 24, 5).

3 Bonac., Q. 21, P. 1, n. 16. Ideo huc non pertinent qui magistratum aliquem jurisdictione sua uti prohibent; nec qui ipse eam occupat (Alter., Bonac., n. 20): judices, qui funguntur officiiis municipalibus (Ex *S. Poenit.*, 10 Dec. 1860, Pennacchi, To. I, p. 399).

4 Duard., Sayr., Bonac., n. 18.

5 Bonac., n. 2. Ut puta praecavendae seditionis causa: vel si, cum inter finitimos principes bellum exarsit, alter eorum, suae tantum defensionis causa, aliquam Ditionis Pontificiae arcem, portum, loca natura munita, exitus viarum occupet, finito bello continuo recessurus. Alii aliud putant. Verum ex quo hoc adverbium *hostiliter* ab antiquioribus Bullis in Coena Domini legi solitis detractum est, haec sententia non videtur satis probabilis: jamdiu autem detractum fuerat.

6 Duard., Sayr., Filiucc., XVI, 64, etiam haeredes haeredum (Ex LL. 65, 170, D. *De Verb. Sign.*). Verum ex hoc

101. *Accessorie* coercentur qui ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebent. Et de his, qui haec praebent invadentibus, destruentibus, perturbantibus, expedita res est; de his qui detinentibus, salebrosa: dicam plane quod sentio; quam recte viderint sapientes. Itaque horum duplex genus constituendum est; *unum* eorum qui aliquid publicum munus exercent. Munera autem publica vel ad civium necessitates, seu utilitates, vel ad regimen tuendum pertinent, vel ad utrumque. Illa suscipere innoxium est, ceteris paribus (7), quia societas necare seipsam non potest: ista non item; sed quoad censuras oportet animadvertere, num quis possit his abstinere sine incommodo gravi (V. § 7). Demum haec sponte suscipere, vel retinere culpa non caret, quia bonum ex integra causa: atque heic recidunt, qui cuivis militiae, civicae quoque, conscribuntur; verum cum hi parere necesse habeant, ab excommunicatione excusantur (8), exceptis his, qui sese dederint (9), quique confectis stipendiis, sine gravi incommodo, eam deserere potuissent. Ceterum quae initio novissimae invasioni circa munera publica cauta fuerunt a SS. Urbis Congregationibus, eo spectabant, ne invasores consistere possent: hodie igitur, usurpatione constituta, quasi rebus mutatis, accipienda erunt cum grano salis, ne remotis ab hujusmodi muneribus publicis integris vitae fideique viris, ea occupent flagitiosissimi quique in necem Religionis, et Civitatis, quod

capite soli viri Principes hanc excomm. incurrunt; non item Senatores, et Deputati, quippe qui, non quasi *singuli* (V. § 11, 46), sed quasi *Ordines* retinent etc. (Pennacchi, To. I, p. 397). Dixi ceteris paribus; nam duo prae ceteris animadvertenda sunt: 1° ne iuramentum praestent, quo usurpatori obedientia, uti ajunt, *activa* pollicetur, quod quasi pretium muneris foret. Et si jurare omnino necesse sit, passivam dumtaxat, et legibus tum divinis tum Ecclesiasticis consentaneam, *obedientiam* spondeant (Pius VI, Lit. *Dilecti Filii*, ad Epp. March. 30 Aug. 1808; *S. Poenit.*, 10 Decem. 1860, ad 10 et 14). Utque 2° dum jurant, palam profiteantur, se nihil facturos quod a legibus divinis et ecclesiasticis remotum sit. Quamobrem si quid contra has leges faciendum inciderit, aut eo abstinere, aut officio se abdicare necesse est. Sane Sacra

Poenitentiaria die 6 Octobr. 1860, respondit (ad 11) posse, qui munera publica exercent, in eis tolerari, *dummodo non agatur de officiis quae directe et proxime influunt in spoliū, vel in ejusdem spoliū manutentionem; et exerceri possint absque periculo laesionis legum divinarum et Ecclesiasticarum*. Porro in spoliū manutentionem ex officio influere intelliguntur « *quelli che rappresentano il primo Magistrato in ciascuna Provincia o Città o terra o castello.* » Quod ab E.mo Pacca a Secretis Status Pii VII, an. 1807, declaratum fuit (V. *Raccolta de' docum. autent.* etc. Italia 1814, To. 3, p. 273).

7 Tapar., *Dir. Nat.*, I, 664.

8 Ex Decr. S. U. I., 1 Febr. 1871 (V. § 50).

9 Ex Declar. Pii VII, 24 Aug. 1808; et *S. Poenit.*, 10 Dec. 1860, ad 7 et 8.

sapienter, more suo, animadvertit cl. Ballerini (10). *Alterum* genus eorum est, qui nullum publicum munus obeunt. Hi favere intelliguntur, si retinentibus *proximam*, ut in possessione remaneant, operam praestent: utputa pecunia, delationibus, consiliis, scriptis etc.: si *remotam* non item; veluti si eis praebeant victualia, aedes locent, inserviant etc. At qui ab eis stant (*adhaerentes*), heic nullatenus pertinent, quippe hos praeterit Const. nostra (11); licet eorum compitalia, male feriati, frequentent.

102. Age nunc ad incurrendam hanc excomm. satis est ex omnibus quae recenset C. nostra unum praestitisse (12). Et hi qui *principaliter* agunt, ea tenentur statim ac eorum actio (v. c. invasio, perturbatio) consummata fuerit, quippe unaquaeque coercetur quasi delictum sui generis; adeoque invadentes, etsi postea recesserint (13), detinentes, etsi non invaserint (§ 93, 6), perturbantes, licet protinus repressi fuerint (14).

Adsunt aliae due excommunicationes speciali modo Romano Pontifici reservatae, altera in concedentes Cathedrales vacantes, remoto Vicario Capitulari (V. infra pag. 138, 139); altera circa electionem R. ni P. (V. p. 241).

103. « A quibus omnibus excommunicationibus hucusque recensitis absolutionem Romano Pontifici pro tempore speciali modo reservatam esse et reservari; et pro ea generalem concessionem absolvendi a casibus et censuris, sive excommunicationibus Romano Pontifici reservatis nullo pacto sufficere declaramus, revocatis insuper earumdem respectu quibuscumque indultis concessis sub quavis forma et quibusvis personis etiam Regularibus cujuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti, etiam speciali mentione dignis, et in quavis dignitate constitutis. Absolvere autem praesumentes sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano Pontifici reservatae innodatos se sciant, dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint (15). »

10 Ballerini ad Gury, II, 972.

11 Contra B. C. cit. § 21. Scilicet, si nullo cum eis inito pacto (Filiucc., XV, 69), nulloque auxilio, consilio eis faventes, eorum partes sequuntur: hi enim adhaerentes dici solent (Bonac., Disp. I, Q. 21, P. I, n. 27; Ronca., Tr. IV, Q. 3, Cap. IV, q. 5, r. 3). Comm. Patav., I, 48, aliud putant, rati adhaerentes recensendos esse inter eos qui favorem praebent. Sed vereor ne verum sit: mihiq. consentit cl. Pennacchi, To. I, p. 401, qui tamen ad rem animadvertit, hodiernos adhaerentes excomm. subiisse ex Litt. Apostolicis 1 Nov. 1870. Inter eos qui invadentibus, et eos qui retinentibus favent, locum

tenent qui pro invasis jam civitatibus, terris, locis detinendis invasori ludicrum suffragium tulerunt (Ex *S. Poen.* loc. cit. ad 26).

12 Bonac., n. 8; Ronc., r. 1. Et post Const. nostram amplius dubitandum non est: quippe ait - *Et ad singula praedicta.*

13 Bonac., n. 8.

14 Pennacchi, To. I, p. 396, v. *Haec.*

15 B. C., § 19. Qua et *de stando mandatis Ecclesiae*, et *de satisfaciendo* (nempe parti laesae) cautio praestari jubetur. Qua hodie si quid opinor, opus non est: erat enim *conditio* sine qua moriturus absolvi non poterat,

SECTIO II.

EXCOMMUNICATIONES LATAE SENTENTIAE R.NO P. SIMPLICITER RESERVATAE

« Excommunicatio latae sententiae Romano Pontifici reservatae subjacere declaramus. »

I.

104. « Docentes vel defendentes sive publice sive privatim propositiones ab Apostolica « Sede damnatas sub excommunicationis poena latae sententiae; item docentes vel defendentes « tamquam licitam praxim inquirendi a poenitentibus nomen complicitis, prouti damnata est « a Benedicto XIV in Const. Suprema 7 Julii 1745. Ubi primum 2 Junii 1746.

Hic art. in duas partes diducitur, prima ad propositiones a S. Sede damnatas pertinet; altera ad praxim exquirendi a poenitentibus nomen complicitis.

105. Prioris igitur objectum sunt propositiones damnatae a Sede Apostolica sub excommunicatione l. s. — *Propositiones damnatae*; scilicet nominatim: secus si damnatus fuerit liber in quo illae continentur (1), quamvis explicite designatae sint, et prohibitioni causam dederint. *A Sede Apostolica*, nempe a Romano Pontifice; adeoque huc omnino non pertinent damnatae a Conciliis, vel Oecumenicis (2); eoque minus a SS. Congregationibus Urbis, v. c., a S. U. I., vel ab Indice (3). *Sub excomm. l. s.*: ergo neque huc pertinent damnatae ab ipsomet quidem R. P., sed vel sine excommunicationis l. s. poena, vel generatim (ut ecce quae in *Syllabo* continentur) sub *censuris et poenis* in jure statutis (4). At quando et a R.no P., et sub excomm. l. s. damnatae sunt, non inquiritur utrum excommunicatio sit necne reservata, vel propositio censura theologica notata fuerit an minus (5).

1 Pennacchi, To. I, p. 164, v. *Quaeritur*. Ut ecce liber - Explication. des maximes etc. Franc. Fenelon damnati ab Innoc. Brevi *Cum alias*, quo 23 prop. damnantur.

2 Pennacchi, ibi, p. 460; Comm. Patav., II, 173. Ut propp. Jo. Wicleffi, et Jo. Huss damnate in Conc. Constansiensis.

3 Croix, I, 216; Pennacchi, ibi, p. 461. - Contra putant Comm. Patav. quippe, ajunt, eas damnant *auctoritate* et *nomine* R. P. - *Auctoritate* - Distinguo: qua et alia omnia negocia gerunt, concedo; alia, nego. *Nomine* - : nego prorsus: alias quidni leges sint eorum Decreta? et recte oblaterent Protestan-

tes, Galilaeum a S. Sede fuisse damnatum? Quid quod heic agitur de R. P. damnante *ex Cathedra*?

4 Pennacchi, To. I, p. 165. V. *Quaeritur*. Ut ecce prop. 101 damnatae a Clem. XI, Const. *Unigenitus*.

5 Nihil enim horum exigit C. A. S. Porro censura theologica dicitur ea nota, qua propositio aliqua inuritur, cum damnatur v. c. quasi *haeretica* - vel *haeresi proxima* - vel *erronea* - vel *temeraria* etc. Notantur autem vel *singillatim*, singulis nempe propositionibus (ut ecce Jansenii, et Synodi Pistoriensis) singulis censuris inustis, vel, uti ajunt, *in globo*, cum universae

Duo autem sunt quae excommunicatione coercentur: *docere*, aut *defendere* propositiones hujusmodi. Docere est: *nescientibus tradere*; defendere est: *patrocinium earum suscipere, quasi fuerint damnatione indignae*. Nec excusatur quis, quod eas doceat, defendat verbo tenus; nam docet, defendit. At qui de his dumtaxat loquitur, qui eas adserit tantum, qui eas tenet, non incurrit excommunicationem (6); hanc inquam (7).

106. Alterum, quod excomm. coerchetur, est *praxis* exquirendi a poenitentibus nomen complicitis *prout* damnata fuit a Ben. XIV. Porro, quo tempore Ben. XIV Ecclesiam regebat, quidam Confessarii coeperant in Lusitania hanc praxim introducere; ut si forte in poenitentes inciderent criminis socium habentes, hujus nomen sibi revelare, NON MODO *suadendo conarentur*; SED, *quod detestabilius erat, denunciata quoque, nisi revelarent, absolutionis sacramentalis denegatione, prorsus adigerent*. Nempe *falsa zeli imagine seducti*, et in primis *procurantiae complicitis correctionis gratia*; eamque praxim *emendicatis quibusdam DD. opinionibus* defendere non dubitant. Praxim hujusmodi Pontifex ille sapientissimus primum damnavit (8); mox eos, qui eam licitam esse *scribere aut loqui*, et Confessarios qui eam *sequi*,

acervatim damnantur qua respective haereticae, vel haeresi proximae, falsae, etc. ceu damnatae ab Alex. VII, Innoc. XI et Alex. VIII.

6 Nam quando R. P. hos teneri voluit, eos nominavit. Ita, v. c., Urb. VIII, C. *In eminenti*, de Baji, quas damnaverat, propositionibus, *loqui* vetuit; Leo X in B. *Exurge Domine*, eos qui proscriptas a se Lutheri propositiones *asserere - affirmare*, et Clem. XI in C. *Unigenitus*, eos qui contra *sentire praesumerent*, excomm. coercuit. (V. Pennacchi, To. I, p. 148). Sed an peccet letaliter qui eas tenet, quae nota infra haeresim inustae sunt? Utique si tenet eas quae *per se* damnatae sunt, nempe quasi *proximae haeresi*, ut *falsae, temerariae* etc.; est enim quasi peccatum hariolandi (V. I Reg. 15, 22). Sin tenet eas, quae, ut ita dixerim, *per accidens* damnatae sunt, nempe *quasi scandalosae, vel offensivae piarum aurium*, non puto; dumne eas asserat, prodatur aliis etc.; quia neminem scandalizat, nullius aures offendit.

7 Si enim teneat aliquam prop. damnatam, seu singillatim, seu acervatim, quasi haeticam, haeticus foret (V. § 28). Sed an sit haeticus si teneat aliquam prop. inferiori censura *per se* notatam, v. c. quasi haeresi proximam? Questio eo redit, utrum sit impetatur infallibilitatem R. P. quasi errare possit in his censuris theologicis infra haeresim decernendis. Porro in iis, quae Revelationis deposito non continentur, R. Pontificem inerrabilem esse, theologicè certum est, de fide non est; nam rationibus demonstratur (V. Cl. Franzelin, *De Div. Tradit.*, post thes. 12): qui igitur haeticus qui contra putat?

8 Ben. XIV, C. *Suprema - Hujus nomen*, immo etiam, addit cit. C., *habitationis locum*. Verum ex C. *Ubi primum*, § *Similiter*, et C. *Apostolici ministerii*, § 7, manifestum videtur, satis esse solum inquirere nomen Complicitis - Complicem vero heic accipere debemus, non in re turpi, ut in § 79, sed in quovis peccato: lex non distinguit.

et idcirco a poenitentibus complicitis nomen, habitationem, etc. *exquirere praesumerent, absolutionem* renuentibus *denegando*, S. O. denunciari, et interim excomm. l. s. teneri jussit (9), ubique temporis, et locorum (10). At hodie excommunicationi non amplius obnoxii sunt qui hanc praxim sequuntur, sed hi tantum qui eam *docent*, vel *defendunt*. Et quia ex duobus coalescit, nempe ex inquisitione complicitis, et denunciata reticenti denegatione absolutionis; necesse est, ut quis utrumque simul licitum esse doceat, vel defendat; nempe et exquirere nomen complicitis, et reticenti absolutionem denegare (11). Et quando haec praxis profluit *ex falso animarum zelo*, quaeri potest, an haec excommunicatio teneat eum qui doceret, defenderet alia forte ratione, et ex alia causa, id licitum esse: v. c. propter integritatem confessionis, vel quia Confessario jus est haec inquirere. In sententiam affirmativam inclinatur animus, primo quia in hac doctrina minus hallucinationis (adeoque et periculi), minus odii subest; deinde quia licet non materialiter, at formaliter *alia* praxis esse videtur: nihilominus quia lex factum (*praxim*) non aliud damnat, non ausim hanc sententiam cuiquam obtrudere, forte omnium primus; viderint sapientes (12).

9 Ben. XIV, C. *Ubi primum*.

10 Ben. XIV, C. *Ad eradicandum*.

11 Comm. Pat. I, I, § 189, tenent, satis esse ad incurrendam excomm. docere, licitum esse exquirere nomen complicitis, quia Ben. XIV damnavit praxim exquirendi nomen complicitis *sive* suadendo, *sive* negando absolutionem. Sed vereor ne recte, non enim disjunctive haec enarrat, sed copulative; *non modo suadendo, sed quod detestabilius est*, etc. Quid quod gravius duxisse videtur eam praxim sequi, quam tradere? Nam eam sequi vetat verbis longe gravioribus - *graviter - districte - sub interminatione Divini judicii - in virtute S. Obedientiae*. Atqui Confessarios eam sequentes excommunicationi et denunciationi obnoxios ita demum esse voluit, *si absolutionem denegantes*, illum inabsolutum dimisissent (Cit. B. *Ubi primum*). Mihique consensunt cl. De Varce., h. a. n. 4; Del Vecchio, To. II, § 725 - Quod autem addunt cl. Comm., haud opus esse ut quis *temere* haec

doceat (quod ego extimaveram ex C. *Superna* B. XIV) recte prorsus; non enim *praxim* damnat Const. nostra, sed eam docentes vel defendentes. Nihilominus cl. Del Vecchio (cit. § 755, Mediolani 1880) ratus heic damnari *praxim* etc., a priori sententia non discessit.

12 Sane, Ben. XIV, eos qui alia de causa audebant exquirere nomen complicitis, et absolutionem denegare, non S. O., sed locorum Ordinariis denunciari, et ab his suspensione f. s., aliisque poenis coerceri praecepit (Cit. C. *Ubi primum*). Et licet postea hos quoque S. O. denunciari jusserit (C. *Apostolici ministerii*), non ideo tamen excommunicationi l. s. fecit obnoxios.

Ad haec ex Trident. excomm., sed *nemini reservatam*, contrahunt, qui indulgentias vel inutiles esse effutiunt, vel eas concedendi potestatem in Ecclesia esse negant (Sess. XXV, Decret. *De Indulg.*); qui *docere, praedicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere prae-*

II.

107. « Violentas manus, suadente diabolo, injicientes in Clericos, vel utriusque sexus « Monachos, exceptis, quoad reservationem, casibus et personis, de quibus jure vel privilegio « permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat (1). »

108. Haec est excommunicatio, quae vulgo *Canonis* dicitur, nempe a privilegio ab Innocentio II jam a saeculo XII Clericis constituto, quod *Canonis* privilegium dici solet. Quae omnium prima, uti videtur, *ipso jure* irrogata fuit, cujus nullum aliud exemplum forte extat in Gratiani decreto. Hac re, et quia est privilegium, non personis, sed Ordini constitutum (2), latissime, praeter regulas juris, acceptum est (3). Eo igitur gaudent Clerici et Monachi utriusque sexus, qui privilegio fori non exciderint. Clericorum autem appellatione veniunt omnes tonsuram adepti: appellatione Monachorum omnes Regulares utriusque sexus (4); Novitii, Tertiarii (5). An et Eremitae? Horum triplex genus est; alii collegialiter vivunt; contra alii habitum eremiticum pro lubitu suo suscipiunt, dimittunt (melius sarabaitas dixeris); alii de mandato Episcopi alicui Ecclesiae vel aediculae inserviunt. *Illos* hoc priv. gaudere (6), *istos* non item (7), utrumque explorati juris est. De *his* non convenit (8). Ideo (§ 10), re maturius perpensa, pro percussoribus respondere, melius est.

109. Actio quae punitur est injectio manuum violenta, injuriosa (9). Manus *violentas* injicere accipimus, quoties in *personam*, non verbis, sed *re* fit injuria (10). In personam vero injuria fieri intelligitur seu laedatur corpus, seu libertas, seu dignitas. Corpus, ut ecce si Clericum veneno sustuleris (11), vel prosequutus eum fueris, ut in praeceptis corrueret, vel ex equo decideret, et corruit, decedit (12): libertas,

sumpserint existenti in lethali, si Eucharistiam recipere velit, non esse confessionem necessariam (Trid. Sess. XIII, *De Euch.* Can. II) jure divino (Bonac., To. 3, Disp. 22, 2, Q. 14, n. 2); et matrimonia clandestina inita ante Conc. Trid., vel postea, his locis ubi Decretum Conciliare publicatum non est (Bonac., P. 8. n. 3), vel sine consensu parentum inita, irrita esse, vel hos ea irrita facere posse (Trid. Sess. XXIV, *De Ref.* M. 1).

4 C. 33, *De S. E.*

5 Schmalz., V, 39, 219.

6 Leo., C. *Dum intra.*

7 Reiff., III, 128.

8 V. Reiff., l. c.; Comm. Rom. 499.

9 C. 36, *D. S. E.*

10 Ex L. 1, § 1, *D. De Injur.*

11 S. Alph., VII, 28. Is non illico excommunicationem incurrit, nec post ejus mortem, sed cum primum venenum laedere caeperit (S. Alph., 15).

12 Suar., 21, 1, 26. Secus si, praeter intentionem tuam, casu decedit, corruit (V. Croix., VII, 308; S. Alph., VII, 274). Item si lapidem, vel telum in eum jeceris, (Suar., n. 28). Quid si te-

1 Ex C. 29, *Cau.*, 17, 4.

2 CC. 15, 56, *Cau.* 4, 1.

3 Croix, VII, 301; S. Alph., VII, 273.

cum detruditur in carcerem, aliumve locum, privatum quoque (13): dignitas, quoties vis adhibetur, veluti si rhedam sistas, qua vehitur, aut equum quo insidet (14); si aliquid, nullius licet pretii, ei detraxeris, veluti crumenam, pileum, baculum (15); vel quid aliud contumeliosum in ipsum admiseris, utputa si sputo, pulvere, luto eum foedaveris, si vestes, quibus indutus erat, consideris etc. (16), si canem in eum irritaveris, et momorderit. Ergo excomm. cessat si, AUT *non re facta* sit injuria, sed verbis; ut ecce si contumeliam dixeris, si minis terrueris, coegeris (17): AUT *re*, sed *non in personam* sit facta; utputa calumniando, clam aliquid surripiendo, etc. (18).

110. Deinde manuum injectio *injuriosa* esse debet: nam si abest injuria, culpa, et proinde poena, cessat. Porro injuria nisi 1° a volente, et 2° in rationabiliter invitum, non fit. Excomm. igitur cessat, ex 1° si quis percutit clericum laicum putans (19), vel joco (20), vel corrigendi gratia (21), vel ex subita ira (22): ex 2° si percutit iustae defensionis causa (23); vel (ex juris aequitate) cum uxore, vel matre, vel sorore (non item cum aliis), turpiter inventum (24), quamvis letali non careat (25).

lum, lapis, eum non attigerit, sed ille exterritus corruit? Bonac., Croix, S. Alph., ll. cc. putant excommunicationem te incurrere. Verum hic casus vix differt a praecedenti.

13 C. 29, § 1, *De S. E.*

14 S. Alph., VI, 274.

15 Laym., *De Excomm.*, V, 2. *Nulius* etc. (Suar., n. 25), quia injuria inest vi.

16 Schmalz., V, 39, 226; Laym., et S. Alph., ll. cc.

17 Cajet., Sum. Cap. 10. *Coegeris*, v. c., domo tua excedere (Suar., cit. n. 31), vel eam ingredi prohibueris (Ronca., Tr. IV, Quae. IV, Cap. 1, Reg. 3).

18 Suar., nn. 23, 32.

19 C. 4, *De S. E.* Quid si alium Clericum pro alio percusserit, utrum incurrat excomm., quia injuria fit ordini; an minus, quia non fit injuria personae (V. S. Alph., III, 628)? Et si voluit percutere, v. c., Sejum quasi Clericum, primum, sin quasi Sejum, alterum verius puto. Ceterum negari non potest rem dubiam esse. Si quis autem seipsum percusserit, non tenetur, quia lex percussorem a percusso

secernit (S. Alph., VII, 274; Croix, VII, 310).

20 S. Alph., VII, 275. Licet animum infensum habuerit, si non apparet (Ronca., l. c., Reg. 1).

21 C. 54, *De S. E.* Dum ne percussor modum excedat (L. 5, Ad L. *Aquil.*), et percussus non sit constitutus in sacris (Cit. C. 54). At praeceptores, superiores (C. 10, *Eod.*), eoque magis parentes (S. Alph. VII, 575), etsi hunc percusserint, excusantur.

22 Tolet., Sum. I, 33; S. Alph., l. c.

23 Ex C. 10. *Eod.* Dummodo id faciat incontinenti (C. 3. *Eod.*). Huc pertinent qui Clerico eripiunt ense, vel equum, ut ab invasore se defendant, aut fugiant (Suar., 22, 1, 38); qui eum domo extrudunt eo quod *causat perturbationes, insolentias, et rixas* (Roncaglia, l. c., q. 5).

24 C. 3, *Eod.* - Quod moraliter accipiendum est, quia favor percussoris agitur; adeoque etsi solum cum sola deprehenderit in loco suspecto (Navarr., 27, 84; Suar., n. 37; Ronc., cit. q. 5).

25 Suar., n. 34; Lugo, *De Just.* 10, 96; V. Cl. *De S. E.*; Graffius, l, IV, 38.

111. Huic excommunicationi olim obnoxii erant impuberes, hodie, verius, non item (26). Utrum, uti ex jure Decretalium, et mandantes percussionem (27), et ratam habentes (28)? Et reor non esse obnoxios; primo quia solum canonem Lateranensem *inseruit* Const. nostra: et censurae Const. A. S. vim habent *eo modo*, quo *in ea* insertae sunt; et non secus ac si primum ab ea editae fuerint (§ 3): quis autem, praetermisso jure Decretalium, Canonem Lateranensem traheret ad mandantes, et ratum habentes? Deinde quia quando Const. nostra hos quoque teneri voluit, illos recensuit (§ 48) nominatim (29).

26 Cl. Del Vecch., I, 596. Nam quando legislator voluit et hos teneri, id expressit (§ 122, et § 123, 6).

27 C. 6. *Eod.*

28 C. 23. *De S. E.* in 6°. - Mitto *non prohibentes*, de quibus C. 47, *De S. E.* (Innoc. III), hi enim excommunicationi quidem, sed fer. sent. sunt obnoxii, adeoque hic non pertinent.

29 Nostrae sententiae adhaeserunt R. mus Formisani, h. a., cl. Ballerini ad Gury, II, 975; Del Vecchio I, § 595, et latissime clarissimus Iosephus Pennacchi, To. I, p. 474, etc. Contraria placuit Avanzinio h. a. n. 14, et in eam discesserunt obiter Ciolli § 103, paucis a Varceno, h. a., pluribus Comment. Patavini eruditi et graves, II, 205. His igitur *indubitata* ea est, primum quia haec materia tota *favorabilis est*, atque ideo *amplae interpretationi subiicienda* (§ 206); deinde *ex perpetua et authentica* Canonis Lateranensis interpretatione, quae CC. 6, 47. *De S. E.*, et C. 23. *Eodem tit.* in 6° (V. nn. 26, 27, 28), continetur (§ 205). Sed *primum* abs re videtur, nam saltem aequae favorabilis est, v. c., immunitas et reverentia locorum sacrorum, et nihilo minus excommunicatio lata in eam violentes, non tenet consulentes, et ratum habentes (Comm. Patav., II, 249). Sane favor huiusmodi ex maiori quoque, aut minori dignitate personarum aestimari convenit; si haec excomm. tenet *per se* mandantes, et ratum habentes, qui, sodes, necesse fuit hos nominatim recensere in su-

periori Art. V (§ 18), quo cavetur personis longe favorabilioribus? Et si excomm. Canonis Lateran. nedum latam, sed et extensivam interpretationem recipit, eo magis ea, de qua in illo art. V.; quod Patav. Comm. negare videntur (I, 95). Quoad *alterum* recepta doctrina est, interpretationes extensivas vel restrictivas, quae ab ipsis legislatoribus prodeunt, interpretationes verbo tenus, re autem vera novas leges esse (Suar., *De Legib.* VI. 1, 3; Reiff., I, II, 374, 376), adeoque nova promulgatione indigere (S. Alph., I, 200, III, 1027). Ergo eo magis quae in odiosis legem trahunt de persona in personam, de casu ad casum. Sane quod justae interpretationis regulae privato *interpreti* vetant, hoc eas permittere legislatori, quasi *interpreti*, absurdum est. Atqui privato interpreti nullo pacto fas est poenas extendere *a casu ad casum* (Comm. Patav., III, 328), *et non valet argumentum a pari, neque a fortiori* (Ib. § 446): adeoque non licet poenas latas contra facientes trahere, v. c., *ad mandantes, consulentes, faventes* (Comment. Patav., I, § 15, 16): ergo nec legislatori *quasi interpreti* licet. Itaq. Alex. III, et Bonif., VIII, quum excommunicationi latae *in percussores* Clericorum obnoxios esse censuerunt *et mandantes*, et *ratum habentes*, non interpretati sunt Canonem Lateran., sed novum jus condiderunt. Quod et Suar., innuit 22, I, 55 - 47, 3, 26., et Pirhin., docet I, 2, 101. Et liquet vel ex solo

III.

112. « Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, « et quoslibet complices, vel qualemcumque operam aut favorem praebentes; nec non de « industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est non prohibentes « cujuscumque dignitatis sint, etiam regalis, vel imperialis (1). »

113. Duellum est - *singulare certamen letalibus armis ex conducto susceptum* (2). - Est 1° *solemne*, seu *publicum*, quod adhibitis patrinis; et *privatum*, quod absque his committitur (3): 2° *fatale*, in quo usque ad alterius internecionem dimicandum est; et *non fatale*, quod prima alterutrius sanguinis effusione finitur. In duello inspicienda sunt peccatum et poena. Quoad peccatum, homicidii et suicidii, vel saltem gravis realis injuriae (vulnerum) reatum habet, quia utriusque periculum continet; adeoque est illicitum naturali jure: ac proinde etsi publica auctoritate fiat; nisi forte belli justii finiendi, aut vitandi causa. Sed de peccato, pro re nostra, satis.

114. Quoad poenas, Duellum suis legibus constat, quibus non servatis, duellum propria ac stricta significatione non intelligitur, et poena cessat (4). Praecipuae leges, hae: 1° ut sit pugna singulorum; adeoque si plures, agmine facto, concurrerint, duellum non intelligitur (5): ceterum singulos accipimus etsi *binii, ternii, aut plures hinc inde pugnent* (6); 2° ut duellum ex conducto susceptum fuerit (7);

C. 36. De S. E., quo continetur, excommunicat. incurrere et Clericos qui se percuti faciunt, quia privil. in favorem ordinis Clericalis cum primis fuit introductum; verum (inquit) *post prohibitionem hujusmodi*. - Quinam privatus sic interpretari potuisset? Atqui Const. A. S. solum Canon. Lateranensem conservavit. Et, forte, ne id cuiquam dubium esset, illud inseruit iisdem plane verbis, etsi non satis concinnis (*Violentas manus injicientes*) eademque obsoleta phrasi (*sua-dente diabolo*). Quid quod in re dubia pro reo respondendum est? Quid plura? quoties dubitatur, utrum aliqua censura adhuc vigeat, *evidenter ostendi debet, eam esse insertam in Const. A. S.* (Comm. Patav., I, 37). Ostendant, et victas dabimus manus.

1 Trid., XXV, De Ref., 19; Greg. XIII, C. Ad tollendum; Clem. VIII, C. Illius

vices; Bened. XIV, C. Detestabilem.

2 V. Salm., 25, I, 153.

3 Clem. VIII, l. c., § 3.

4 Pennacchi, To. I, p. 550. Porro saeva haec et nefaria duelli dementia a superstitione aevi medii initium coepit, et inter *Dei judicia* adnumerata fuit. Ideo suprema duelli lex erat, ut duellantes *aequaliter* committerent; ne forte victus, non Dei judicio, sed meliori, qua adversarius usus fuerat, conditione, superatus videretur. Et licet aetas nostra a superstitione in *irreligiositatem* deciderit, et duellum huc amplius non spectet, nihilominus veteri jure adhuc regitur.

5 Salm., 10, 4, 33.

6 Clem. VIII, l. c., § 5. Nempe unus adversus unum, etsi plures successive cum eodem commiserint (V. Pennacchi, To. I, p. 551).

7 Clem. VIII, et Salm., ll. cc.

idest, indictis pugnae loco, tempore (8), et armis (9); nam si tantum locus, vel tempus (10), vel arma (11) indicta fuerint, duellum dici non solet; immo nec omnibus indictis, si de his in rixa convenerint, et egressi statim commiserint (12); demum 3° ut certetur letalibus (13), et paribus armis (14). At nemo excusatur quod duellum privatum sit (15), vel non fatale (16), nec publica auctoritate susceptum (17).

115. Itaque excommunicationem incurrunt 1° qui duellum *ineunt*, vel ad illud *provocant*, dummodo determinatam, quae duelli lex est, personam provocent (18); quique illud *acceptant*. Provocare autem, vel acceptare et is intelligitur, qui adversario edicit, ut eligat pugnae locum, tempus, et arma. 2° Quilibet complices, vel qualemcumque operam, proximam inquam (alias arbitraria et infinita aestimatio erit) (19), aut favorem praebentes; velut patrini, testes; qui consilium dant in causa duelli, qui literas provocatorias, vel alia id genus scripta, manifesta, etc. dictant, scribunt, deferunt, evulgant, aut scribi, deferri etc. mandant, suadent; quique *in his se quomodolibet immiscent* (20). 3° Qui de industria spectant (21), quam-

8 Greg. XIII, § 1; Clem. VIII, § 3; Ben. XIV, § 22, ll. cc.

9 S. Alph., III, 401, q. 3.

10 Reiff., V, 14, 9, etc.

11 Ex S. Congr. Imm. 13 Feb. 1703, ap. Ferr., V. *Duellum* n. 55. Ut ecce si quis tibi indixerit, se tecum ense pugnaturum quocunque tempore aut loco te invenerit.

12 Reiff., n. 10. Quid igitur si duo de duello ineundo convenerant, et postea, casu obviantes, convenerint de loco, tempore, et armis, et statim egressi commiserint? Quidam putant, excomm. incurrere: sed vereor ne verum sit; videntur enim magis ex impetu convenisse, quam ex condicto.

13 Pignat., To. IX, *Consult.* 88, n. 87; Filiucc., XX, 107. Nec contra est Clem. VIII, l. c. § 3. Itaque si dimicatum sit, v. c. pignis, bacillis, aut ferro acie retusa, duellum non intelligitur, etsi mors per accidens sequuta fuerit (Reiff., n. 13).

14 Pennacchi, To. I, p. 552, quae duelli lex est (V. n. 4).

15 Clem. VIII, cit. § 3.

16 Ex Clem. VIII, cit. C. *Illius vices* § 5.

17 Pennacchi, ibi., p. 553, 554.

18 Pennacchi, ibi., p. 570. Contra Comm. Patav. II, 220, qui ex Const. Clem. VIII, § 6, aliud putant.

19 Bonac., Disp. 2, q. 3, p. 48, n. 37. Quocirca eam non incurrunt Lanistae, nec qui arma vendunt (Pennacchi, ibi., p. 584.), aut locant; dummodo pro arte et munere suo eas vendere, locare omnibus soleant.

20 Ex Clem. VIII, §§ 6, 7.

21 Clem. VIII, § 3. Idest data opera et quasi approbantes duellum (Reiff., V, 14, 45; Pignatell., To. IX, *Consult.* 88, n. 150; Schmalz., V, 14, 49). Cujus ea ratio est, quia sua praesentia ad pugnam animos addunt. Proinde excomm. non incurrunt qui *obiter trans-eundo ibi reperiuntur* (S. Alph., III, 401, q. 3); vel aspiciunt a longe, vel e fenestris, e januis, etc., vel curiositatis causa *subito accurrunt* (Reiff., n. 46). Nec qui adeunt locum certaminis duellum impediendi causa, quippe rem bonam praestant. Dixi impediendi causa; nam si adsint rogati a duellantibus ut citius pugnae finem imponant, aut vulnera ligandi et curandi causa; immo etsi non adsint, sed *ex*

vis intersint, ut certamen dirimant cumprimum alter vulneratus, vel certus ictuum numerus utrinque illatus fuerit (22). 4° Demum qui illud, cum prohibere possint, non prohibent; nempe si ex officio prohibere debuissent (23); idest Principes in suis territoriis (24), militum duces *suis* (25). At vero inter provocantes, acceptantes, et ceteros omnes hoc distat, quod illi excomm. incurrunt quamvis *simpliciter* provocaverint, vel acceptaverint, etsi provocatio acceptata non fuerit, vel post acceptationem duellum non fuerit subsecutum; dummodo vere et ex animo, non simulate, v. c., ignaviae notam veriti, haec egerint (26): ceteri vero, quippe delinquentes *accessorii*, eam non incurrunt, nisi duello sequuto (27); immo nec sequuto, si duellantes aut fecte commiserint, aut non jure duelli; quamvis id ipsos lateat (28); quia *nihil mutat existimatio delinquentis* (29).

conditio in proximo aut vicino loco consistant, v. c., Medici, Chirurgi, Confessarius opem laturi, et peccant graviter et incurrunt excommunicationem (S. U. I. 28 Maji 1884), quippe aliqualem *favorem* praestant.

22 Clem. VIII, § 5. Verum hi quoque, si duellum prohibere nequiverint, culpa (eisque) expertes videntur.

23 Arg. ex C. 47, *De S. E.*, ibiq. Gl.; Pennacchi, To. I, p. 592.

24 Trident., XIV, R. 19; Pius IV, Const. *Ea quae*, § 7; Greg. XIII, C. *Romani Pontificis*; Bonac., Disp. II, P. 48, n. 27; Mazzotta, To. 3, *Append. De Casib. Reserv.*, Cap. 1, § 2, n. 3.

25 Clem. VIII, § 5. Non item hi qui *post commissum crimen veniam et impunitatem* concedunt, ut antea (cit. § 5): hos enim praeterit Const. nostra.

26 Pennacchi, l. c., p. 561, v. *Non item*; A. Varce., h. a. Aliis aliud visum ex cit. C. Clem. VIII, qua, ajunt, duella etiam *non fatalia* vetantur (S. Alph., III, 399). Sed primo, haec verba in ea Const. desunt; deinde quid commune est hisce duellis cum fictis? Dicent rem judicandam esse ex his quae apparent (Pignatell., *Consult.* Lib. IX, *Consult.* 88, n. 105; Reiff., IV, 14, 14). Ita porro

in foro externo, sed in interno veritas est inspicienda.

27 Pennacchi, l. c., p. 578. Nec obstat Const. Clem. VIII, § 6, cujus nulla heic mentio, secus ac alias (V. §§ 104, 122, 136, 174, etc.) facta est; quin ei vix non diserte derogatum est eo, adjecto *heic*, adverbio SIMPLICITER, quod manifeste ad solos provocantes, et acceptantes pertinet. Et quoad consulentes V. § 12, 56.

28 Pennacchi, l. c., p. 568, de his solum quaerit, qui simulato duello, ignari simulationis (nam si sciant magis gladiatura *scherma* intelligitur quam duellum) duellantibus intersunt, vel operam praestant; et in contrariam sententiam magis inclinat. Sed non animadverto, quomodo ubi nullum duellum revera est, ibi duelli poenae irrogari possint; adeoque cessare puto, nedum si hoc simulatum sit, sed etsi duo a rixa continuo, vel non indicto tempore, aut loco, aut non letalibus armis commiserint; idque lateat testes, patrilos, spectatores etc.

29 Ex L. ult. *De crim. expil. heredit.* Sed propter conscientiam errorem letali non carent.

IV.

116. « Nomen dantes sectae Massonicae aut Carbonariae, aut aliis ejusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam, seu clandestine machinantur, nec non iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes (1): earumve occultos corypheos ac duces non denunciantes, donec non denunciaverint (2). »

117. Secta dicitur a sectando: sectari autem est alicujus partes, vel doctrinam sequi; ideo et in bonam et in malam partem accepta est (sectae philosophorum, haereticorum). Sed in Pontificiis Constitutionibus *sectae eae omnes intelliguntur, quae adversus Ecclesiam, vel Gubernium sibi aliquid proponunt* (3). Duobus autem opus est ut secta dici possit, 1° ut societas coita sit (4); 2° ut intendat quoquo modo in perniciem Ecclesiae vel legitimae potestatis civilis: neque enim huc pertinent societates, licet et ipsae prohibitae sint (5), perditorum hominum, quae quidvis aliud improbum, vel contra bonos mores, aut leges moliuntur (6). Sectae igitur sunt, quae quidvis docent, agunt, satagunt, quod vel ab Ecclesiae Catholicae doctrina, disci-

1 Clem. XII, C. *In Eminenti*, 28 apr. 1838; Ben. XIV, C. *Providus*, 18 Maji 1751.

2 Pius VII, 13 Sept. 1821; Leo XII, C. *Quo graviora*; Greg. XVI, C. *Inter*; Pius IX, Alloc. *Qui pluribus*, 9 Novemb. 1846; Leo XIII, Encycl. *Humanae generis*, qua societatum hujusmodi finem, consilia et impia molimina detegit; et quomodo ab eis cavendum et cum eis dimicandum sit ostendit.

3 S. U. I., 5 Aug. 1846. *Gubernium*, idest legitimas potestates (Pius IX, Allocut. 15 Sept. 1865).

4 Haec enim hodie est vulgo, et in Bullis Pontificiis recepta hujus vocabuli significatione. Quocumque nomine vocetur (Clem. XII, l. cit., § 2), v. c., societates, collegium, etheria.

5 V. Instruct. S. U. I., 10 Maji 1884. Ut ecce *Societates biblicae* (Pius VII, 1 Jun., et 4 Septemb. 1816; Leo XII, 3 Maji 1824; Pius IX, C. *Qui pluribus* 1846). *Societates Clerico-liberales* (Sillab., § 178; S. U. I., 12 Jan. 1870); *Veterum Catholicorum*, quae *Communismum*, *Socialismum*, *Internationalismum*, *Nihilismum* profitentur (Pius IX, Encycl. 8 Dec. 1849, Const.

Multiplices inter 25 Septemb. 1865); *Fenianorum* (S. U. I., 12 Jan. 1870); *Societas catholica pro vindicatione juris populi Christiani, et in primis Romani*, in electione Summi Pontificis; quam qui profitentur, foveant, etc. incurrunt excomm. R. P. r. sp. m. (S. Poenit. 4 Aug. 1876, Acta XVI, 148. V. infra pag. 141).

6 Cit. Instruct., § 4. Cujusmodi eas esse docet, quae *secretum et omnimodam obedientiam occultis suis ductibus jurejurando exigunt*. Praeter haec sunt et aliae quamplures, quae etsi palam nec juratae coeunt; nec quidquam contra Religionem, bonos mores et leges praesefarant, immo plura humanitatis plena, multa subest suspicio, ne alicujus clandestinae societatis copiae velut auxiliae in his lateant; ut ecce (si quid judico) illae quas *operarias* vocant. Ab his *sacrorum antistites noverint oves suas arcendas et deterrendas esse*, eoque diligentius, *quod corruptelae periculum, quod in ipsis latet, difficiliter, a simplicibus praesertim hominibus, et adolescentibus persentiri, et praecaveri poterit* (Cit. § 4).

plina, juribus alienum est; vel quamlibet regiminis formam in civitate legitime constitutam, aut leges immutare student. Illud non quaeritur, utrum secreto an palam machinentur (7); ac proinde utrum *a suis asseclis exigant, an non, juramentum de secreto servando* (8); nec utrum viri Principes eas tolerant; multa enim tolerantur ad deteriora praecavenda.

118. Itaque sectae (virus pestiferum, quod hodie totam pene societatem humani generis putri tabe peredit) proscriptae sunt jure tum canonico, tum civili. Ad haec jure canonico excommunicationem incurrunt 1° qui eis nomen dant; nec absolvi possunt, quamvis praestiti juramenti eos poenituerit, *si externe cum sociis communicant* (9); 2° *qui qualemcumque eis favorem praestant* (10); demum 3° qui non denunciant occultos earum corypheos ac duces. Nec hi excusantur, eo quod hodie illorum nomina per libros, et ephemerides passim evulgari soleant (11): verum reservatio excommunicationis quoad eos cessat postquam denunciaverint; quae licet verba Constitutionis nostrae refragari videantur, communior et mihi verior sententia est (12). Sed utrum is, qui alicui societati dat nomen, ut culpa et poena ipsum teneat, prius nosse debeat, in ea societate aliquid revera moliri contra Ecclesiam, vel legitimas potestates? Et

7 Pius IX, cit. C. *Multiplices inter.*

8 S. U. I., 5 Aug. 1846.

9 S. U. I., 5 Julii 1837. Quid si interdem id faciunt, ne hi suspicentur, se ab ea descivisse? Et si exinde, aut secta aliquid emolumenti, aut ipsi aliquid spiritualis detrimenti capiant, rem malam faciunt naturali jure, adeoque, si graviter malam, eos absolvere grave est. Secus rem malam faciunt jure humano tantum. Porro transfugae neci sunt addicti, quam effugere vix possibile est: omnia igitur in aestimatione prudentis Confessarii esse debent, si quid opinor.

10 Clem. XII, cit. C. *In eminenti*, § 5. Ideo hac excommunicatione tenentur, qui eis praebent *consilium, auxilium, palam aut in occulto, directe vel indirecte, per se vel per alios*; qui eas in suis aedibus receptant, occultant, seu *commoditatem faciunt, ut alicubi convocentur*; qui alios hortantur, suadent ut hujusmodi societatibus *adscribantur, adnumerentur, seu inter-*

sint, vel ipsas quomodolibet juvent ac foveant (Clem. XII, cit. § 5).

11 S. U. I., 1 Februar. 1871. Quaeri potest an excommunicationem latam in C. Pii VII, *Ecclesiam*, § ult., incurrant qui sectae catechismos libros seu typos editos, seu MM. CC., statuta, codices retinent. Non puto quia heic praetermittuntur. At proculdubio letali non carent qui ea non tradunt locorum Ordinariis vel Inquisitoribus (Ex cit. § ult.), vel si ea tradere periculosum est, non comburunt (Ex Instr. S. U. I., 1 Febr. 1871. V. § 35, 8).

12 Scilicet Const. ait: *Excommunicationi R. P. reservatae subjacere declaramus* (§ 116), *non denunciantes donec non denunciaverint*. Cui sodes hi postquam denunciaverint, amplius non subjacent? Non quidem excommunicationi, translatitium quippe est censuras tolli nisi per absolutionem non posse: ergo reservationi non subjacent.

si socii 1° palam, nec jurati coeunt, puto eos et culpae et poenae eximi, quamdiu id ignorant; sin 2° clam, et jurati, nec culpae, nec poenae (13); si 3° clam, sed non jurati, vel (quod difficile est) jurati, at non clam, excommunicationem effugere eos puto, quia versamur in odiosis; culpam, propter periculum, non item.

V.

119. « Immunitatem asyli Ecclesiastici ausu temerario violare jubentes aut violantes (1). »

120. Immunitas asyli Ecclesiastici est jus locis sacris, vel religiosis constitutum, ne 1° qui ad ea confugiunt exinde vi extrahi possint (2), vel 2° aliis prohiberi possit, quominus illis deferant quae ad vitam sunt necessaria (3), vel 3° demum quis Ecclesias et loca immunia obsideat, et his qui ad ea aufugerint effugium intercludat (4). Competit omnibus *locis sacris* et *religiosis* (5): idest 1° Ecclesiis, etiam nondum consecratis (6), pollutis, interdictis (7), et continentibus aedificiis (8); 2° Coemeteriis (9) Christifidelibus sepe- liendis addictis (10); 3° palatiis S. R. E. Cardinalium, vel Episcoporum; 4° Monasteriis (11), Seminariis; 5° Hospitalibus, Nosocomiis etc., dummodo auctoritate Episcopi sint erecta (12).

121. Itaque excommunicationem incurrunt qui violant, vel jubent violari immunitatem asyli quoquo modo ex praedictis; dummodo id fecerint vi (13) et ausu temerario, ac effectus sequutus fuerit. 1° *Vi*; quocirca si quis dolo et fallaciis eductus fuerit (14), vel fictis promissionibus deceptus, exierit, sibi imputet; quia sibi, non loco sacro fit injuria, jure autem asyli locorum sanctitati et reverentiae, non personis confugientium, provisum est (15). 2° *Ausu temerario*: et hoc modo is facere intelligitur, qui, *ab aliis minime coactus, prudens ac sciens aut violare jubet, aut exequendo violat* (asyli jus), *utpote omnis*

13 Ex S. Poenit. 21 Aug. 1850.

1 Tot. tit. X, *De Immun. Eccl.* V. C. C. Greg. XIV, *Cum illas*; Ben. XIII, *Ex quo divina*; Clem. XII, *In suprema*; Ben. XIV, *Officii nostri*.

2 C. 6, *De Immun. Eccl.*

3 Cap. 35, Can. 17, I; Ben. XIV, l. c. § 14.

4 Ben. XIV, cit. § 14.

5 Ben. XIV, l. c., § 3.

6 C. 9, *De Immun. Eccl.*, C. 4, *De Relig. Domib.*

7 Pirhin., III, 49, 3.

8 CC. 21, 35, 36, Can. 17, 4. Utpote sacristia, porticus, atrium.

9 C. ult., *De Immun. Eccl.*

10 Reiff., III, 49, 41. Ex § 6. *Inst. De Rer. Divis.*

11 C. 36, Can. 17, 4; Gregor. XIV, l. c., § 2.

12 Ex C. 4., *De Religios. Domib.*, Reiff., n. 47.

13 Ex C. 6., *De Immun. Eccl.*

14 Ex C. 6., *De Iis quae vi.*

15 C. 35, Cau. 17, 4.

excusationis expers (16). 3° *Effectus sequutus fuerit*: quod de violentibus nemo dubitat, de jurentibus verior, ex regulis juris (§ 10), sententia esse videtur (17). Sed juris asyli in Regnis Saecularibus vix vestigium superest (18).

VI.

122. « Violantes clausuram Monialium cujuscumque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo (1); pariterque eos introducentes, vel admittentes (2), itemque Moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V in Constitutione *Decori* praescriptam. »

123. Clausura dicitur totum illud spatium, quod septis Monasterii (seu mulierum, seu virorum) continetur (3). Clausura Monialium (quam Bonif. VIII invexit, Trident. auxit, S. Pius V perfecit) haec est, ut nullus ea septa ingredi, nulla Monialis eis excedere possit. Et primo, ut nemo ingredi. Ex hoc capite excomm. incurrunt violentes monialium clausuram, non utcunque, sed vel 1° ingrediendo, vel 2° introducendo, vel 3° admittendo. *Ingredientes*. Ingredi est intus ire, aut consistere, et non tantum pedes ponere (§ 6, 10). Hoc nomine omnes excommunicationi sunt obnoxii cujuscumque *conditionis*, adeoque et ipsi locorum Ordinarii (4), vel *sexus*, adeoque et

16 S. U. I., 1 Febr. 1871, contra C. *Cum alias*, Greg. XIV.

17 Avanzini, h. a., n. 16; A. Varce., h. a., n. 2. Contra putant cl. Comm. Pat. II, 250. Nempe, ajunt, *jubentes damnantur ut causae principales non secus ac violentes*. At quo pacto id probant? Sed et concesso, ea regula *delicta cum effectu accipienda sunt* (§ 6), numquid non ad causas quoque principales pertinet? Sane mandantes sepeliri haereticum notorium in loco sacro, non incurrere excomm. nisi *is revera tumultetur*, ipsis Comm. Patav., III, 354, indubium est.

18 Sed ubi lex asyli contraria consuetudine est abrogata, si denuo statuatur, servanda erit sub poena excommunicationis hujusmodi (S. U. I. 22 Dec. 1880, et Instr. 1 Febr. 1871, Acta XV, 539).

1 Trid., Sess. XXV, CC. 4, 5, *De Regular.*

2 Gregor. XIII, C. *Ubi gratiae*;

Paul. V, C. *Monialium*. Porro Trident. excommunicationem nemini reservavit: et postea reservationem R. P. adjecerunt 1° quoad ingredientes *praetextu facultatum*, et contra superiores omnes Greg. XIII (C. *Ubi gratiae* 13 Jun. 1575), 2° contra violentes clausuram *ad malum* (impudicum) *finem* S. C. C. jussu Clem. VIII, an. 1602, demum 3° quoad omnes Const. nostra.

3 Gregor. XIII, C. *Inscrutabilis. Mulierum*; nempe solemnia vota profitentium, quia hae solae stricta et propria significatione *Moniales* dicuntur. Quae igitur simplicia tantum nuncupant vota, huic excomm. non sunt obnoxiae (S. C. Epp. 1 Aug. 1839, Pennacchi, To. I, p. 716), nisi forte clausura Papalis apud eas constituta sit auctoritate R. P. manente professione votorum simplicium (*Ead.* S. C. 22 Febr. 1839; Bizzarri Collect. p. 96).

4 Gregor. XIII, C. *Dubiis*. Hi antea prima vice suspensione a Pontificalibus, secunda suspensione a divinis,

foeminae (5), vel *aetatis*, adeoque et impuberes (6). *Introducentes*. Introducere est intus *ducere*, v. c. januam aperiendo, invitando, etc.: quamobrem excomm. non contrahunt stantes extra septa, si ingredientibus operam praestant. *Admittentes*. Admittere est, extraneum ad se recipere, quod proprie ejus est, qui dimittere potest; adeoque *admittentes* heic accipere debemus, si quid opinor, eas quae prohibere debent, et facile possunt, nec prohibent; hoc autem solius Praefectae et Ostiariae officium est: adeoque simplices moniales nullam, ex hoc capite, excomm. incurrunt; nisi forte *introduxerint* (7). Et re quidem vera, quando Const. nostra voluit excommunicatione omnes, ultra superiores, coercere, id expressit (§ 126). Alii autem, praeter *ingredientes, introducentes, admittentes*, excommunicationi non sunt obnoxii; non consulentes, non mandantes (8); immo nec locorum Ordinarii, qui indebitam ingrediendi licentiam concedunt (9).

124. Sed haec generatim; nam Ordinario licet ingredi monasteria sacrae visitationis, aut necessitatis causa (10); ceteris vero ex necessitate, de licentia Ordinarii. Quae necessitas triplex esse dicitur; infirmarum cura, administratio Sacramentorum, et commune servitium (11). Ex primo licet intrare Medicis, Chirurgis ad me-

tertia excommunicatione plectebantur (Gregor. XIII, cit. C. *Dubiis* 23 Decemb. 1581).

5 Ben. XIV, C. *Per vina*.

6 V. § 11, 47. Non item infantes, idest septennio minores, quippe expertes culpaе (Thesaur., V. *Clausura*, IV, v. *Incurrunt*); adeoque nec impotes mentis.

7 Rotarius, *Theolog. Regular.*, Lib. II, Cap. III, P. 2, n. 10; Sanch., Dec., VI, 16, 94; Bonac., To. I, De Claus., Q. IV, P. VI, nn. 2, 12. Eoque minus si jam ingressum comitentur, detineant (Sanch., l. c., contra Bonac., n. 14). *Nisi forte* etc., utputa invitando, manum praebendo etc. (Ferraris, V. *Conventus*, III, 30; V. *Moniales* III, 59). Quaesitum est an excomm. incurrant qui introducunt infantes. Negant Lezana, Sanch., Ferrar. (V. *Conventus* Art. III, n. 20). Affirmant Mattheucc., et Giral., ad Thesaur., l. c., quia in Const. Greg. XIII, *Ubi gratiae*, prohibetur *introducere quemquam: quo nomine*, ajunt, *comprehenduntur omnes cujuscumque aetatis sint, praesertim cum haec*

Const. sit ampliativa Tridentini decreti, a quo prohibitus erat ingressus cuicumque, cujuscumque aetatis. Verrum hoc argumentationis genus leviusculum judicatum fuit. Cum nullo igitur certo jure nitamur, res ex Const. nostra expedienda est. Age nunc haec excommunicatione coerces *introducetes eos*, quibus ingredi vetat sub eadem excommunicatione *cujuscumque aetatis*: atqui horum numero non continentur infantes (not. 6): ergo etc.

8 Bonac., n. 13.

9 Qui, verius, nec antea eam incurrebant, nisi id permitterent praetextu facultatum a Sum. Pontifice vel a Legato ejus obtentarum (Greg. XIII, C. *Ubi gratiae*).

10 Greg. XIII, Cit. C. *Dubiis*. Visitare autem *tenetur* singulis annis (Ferrar., V. *Visitatio* n. 18), *potest* quoties noverit expedire (S. C. C. 17 Jul. 1597; Gallem., ad Trid., XXV. *De Regul.* 5).

11 Clem. Unic., *De Stat. Reg.* in 6º; S. Alph., VII, 225.

dendas aegrotas (12); ex altero Confessariis ad ministrandum infirmis Poenitentiam, Eucharistiam (quoties dabatur sanis) (13), Extremam Unionem, et ad commendandas animas agonizantium (14): demum, ex tertio, operariis, bajulis, olitoribus etc. (15). Licentia autem danda est ab Episcopo, et praeterea, si monasterium subest Regularibus, a Superiore ejus Ordinis (16), nisi periculum sit in mora. Et toties danda est, quoties opus fuerit (17); exceptis Medicis, Chirurgis, et Confessariis ordinariis, quibus danda est generatim (18). Illud ex Const. nostra opus non est, ut in scriptis detur.

125. Deinde ut nulla monialis sine beneplacito Sedis Apostolicae egredi possit extra casus ac formam a S. Pio V praescriptam. Casus sunt, magnum incendium, infirmitas, lepra, vel epidemia (19). Nihilominus, si qua similis causa intervenerit, ut puta inundatio, ruina, latronum incursus, egredi posse dubium non est (20). Forma autem haec est, ut infirmitas, *praeter alios ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumbit, etiam per Ordinarium cognita et expresse in scriptis approbata sit* (21). Moniales aliter exeuntes, excommunicationem incurrunt. Sed hodie ipsae tantum, non superiores qui dant eis licentiam egrediendi (22), neque comitantes, recipientes, etc., neque egressae, quae definito eis tempore non revertuntur (23).

12 Reiff., III, 35, 53.

13 S. Alph., VII, 227. Non vero ad exorcizandas obsessas, (S. C. Ep., 1 Jul. 1606), ad exequias defunctae Monialis peragendas (Eadem. S. C., 10 Martii 1577), etc.

14 Alex. VII, C. *Felicitis*, § 5.

15 Gloss., in C. *Un.*, *De Stat. Reg.* in 6°. Non licet tamen hodie recipere in Monasterio puellas, sive famulas sive educandas, sine licentia Sedis Apost. (Ben. XIV, C. *Per binas*.).

16 Urban. VIII, 17 Jun. 1730. Immo a solo Episcopo, si talis sit usus (Ben. XIV, *De Synod.* XIII, 12, 23).

17 Cit. S. C., 26 Nov. 1722; Ben. XIV, Not. 19, 19. Nihilominus potest Episcopus committere Abbatissae, vel Confessario facultatem concedendi aliis licentiam ingrediendi (S. Alph., VII, 223, in fin.).

18 Ead. S. C., 13 Jul. 1605, 2 Mart. 1609, (V. Lucidi, *De Visit. Sacr. Lim.* Vol. II, pag. 138, § 56, etc., Romae 1866).

19 S. Pius V, C. *Decori*, 24 Jan. 1570.

Lepra, nempe, et epidemia quae coenobium, et non urbem tantum, invaserint (S. C. Epp., 20 Febr. 1720; Ben. XIV, *De Syn.* XIII, 12, 31). Ceterum appellatione epidemiae quodvis morbum contagiosum significatur (Ex C. *Un. pr.*, *De Stat. Reg.* in 6°; S. Alphons., VII, 229). Ab excommunicatione tamen non excusat contraria (licet immemorabilis) particularis consuetudo, vi cujus Episcopus ex gravi causa ab ipso recognita egressum permittere solebat (S. U. I, 22 Oct. 1880; Acta XV, 539).

20 Reiff., III, 35, 50; S. Alph., I, c.

21 S. Pius V, cit. C. *Decori*.

22 Contra CC. *Decori* S. Pii V, et *Monialium statui* Pauli V. At vero ceterae poenae quibus, praeter excomm. coercerantur, idest privatio dignitatum et officiorum, et inhabilitas in posterum ad ea obtinenda, salvae permanent (§ 22).

23 Bonac., Quaest. I, P. IV, n. 3, ibiq. Sanch. Hactenus de clausura Ponti-

VII.

126. « Mulieres violantes Regularium virorum clausuram, et superiores aliosve eas admit-
« tentes (1). »

127. Clausura est omne illud spatium quod septis monasterii continetur (§ 123); adeoque officinae, coenacula, valetudinaria, prata, sylvae, viridaria, nisi separata sint claustro et muro convenienti; non item chorus quia est pars Ecclesiae (2), neque sacristia, si ad eam ex Ecclesia aditus patet (3); immo nec clausura ubi sunt putei aquarum, modo Coenobium habeat alia putea mulieribus invia (4). Regulares heic quoque accipimus, qui solemnina nuncupant vota; non qui Religiosis Congregationibus sunt adlecti, nec Tertiarii, etsi collegialiter vivant (5).

128. Personae quae hanc excomm. incurrunt sunt ingredientes, et admittentes. *Ingredientes*, nempe foeminae omnes prorsus (6); seu nobiles, seu maritatae, seu viduae (7); scilicet infante majores, (§ 11, 46), immo puberes (cit. § 11. 47. juncto § 122. v. *cujuscunque aetatis*); licet impuberes gravi non vacent. Nec excusantur quod intraverint eo tempore, quo nullus Religiosus intus erat; hoc enim per accidens fit (8). *Admittentes* nempe foeminas hujusmodi, quamvis fatuas, et mentis impotes; lex non distinguit (9). Porro *admittere* do-

ficia: sed si Ordinarius eam consti-
tuerit (penes eas moniales quae vota
simplicia profitentur) sub poena ex-
comm., qui illam, violant excomm.
incurrunt (S. C. Epp., 1 Aug. 1839).
Praeterea ex Trident., XXV, *De Regul.*
5., excomm. (sed nemini reservata)
coercentur Magistratus saeculares, si
ad instantiam Episcopi non praebeant
(nempe, ubi haec lex adhuc viget, et,
ut opinor, si ex jure ejus Civitatis
praebere possunt) auxilium adversus
contradictores et inobedientes legibus
Sanctimonialium clausuram tuentibus.

1 V. C. *Decet*, C. *Regularium* S. Pii V,
et C. *Ubi gratia* Gregorii XIII.

2 Bonac., *De Clausura*, Q. V, P. 1,
n. 1.

3 Ferrar., V. *Conventus*, art. III, 9.
Quippe exinde extra clausuram esse
intelligitur, adeoque licet per aliam
januam in Clausuram ingressum prae-

beat (contra Bonac., n. 4); quod aut
verius est, aut certe usu receptum.

4 S. C. Epsc., 16 Maji 1582, 17 Se-
ptem. 1583 ap. Ferrar., n. 15.

5 S. C. Epp., 20 Decemb. 1616; Fer-
rar., l. c., n. 15.

6 Const. *Decori*, § 2. Ibi omnes et
quascumque; seu praetextu privile-
giorum ingressae fuerint, seu minus,
quod a S. Pio V, C. *Decet*, expresse
declaratum fuit (V. Reiff., III, 35, 74):
exceptis fundatorum, vel insignium
benefactorum descendentibus eorum-
que affinibus, quibus hoc privilegium
vel constitutum fuit vel concessum,
et a Sede Apost. confirmatum (V. Be-
ned. XIV, C. *Regularis disciplinae*, § 8,
3 Jan. 1742).

7 Sanch., Dec., VI, 17, 4; Bonac.,
Q. V, P. 2, n. 2.

8 Bonac., l. c., n. 7.

9 Sanch., l. c., n. 4; Bonac., n. 2. Di-
ces forte, Const. nostram in eos ani-

mesticorum est: ideo excomm. non tenet extraneos admittentes, quos nec antea tenebat, sed tantum coenobii *Abbat*, *Priores* etc., *monachi*, *fratres*, etc., ut antea (10), et planum est ex hac ipsa Const. nostra. At praeter ingredientes et admittentes nullus alius hanc excommunicationem incurrit, velut comitantes, quos et jus vetus prae-teriiit et praeterit Constitutio nostra (11).

VIII. IX. X.

129. « VIII. Reos simoniae realis in beneficiis quibuscumque, eorumque complices.

« IX. Reos simoniae confidentialis in beneficiis quibuscumque sint dignitatis.

« X. Reos simoniae realis ob ingressum in Religionem (1). »

130. Simonia communiter definitur — *Studiosa voluntas emendi aut vendendi aliquid spirituale vel spirituali adnexum* (2) — Duplex est; una quae dicitur juris divini, altera quae juris humani: illa versatur circa res spirituales, haec circa res temporales spirituali adnexas versatur: illa stricta ac propria significatione simonia est, haec lata et minus propria (3). Neutra, quamdiu sola intentione haeret, simonia dici solet: sed cum iniri incipit *facto* aliquo externo, tunc primum simoniae nomen subit (4); et in mentalem, conventionalem, et realem

madvertere, qui admittunt mulieres, quae violando clausuram excomm. incurrunt. Sed ita esse non puto; non puto inquam poenam admittentium metiendam esse ex poena ingredien- tium; alias excommunicationi exi- mendi erunt, qui admittunt mulieres ignorantes prohibitionem Ecclesiae, aut solam excommunicationem (§ 8, 22), vel putantes non esse clausurae lo- cum, quem intrant, etsi admittentes eis vel hoc, vel, quod longe deterius est, sibi factam esse facultatem easdem admittendi persuaserint, quod nemo dixerit. Itaque illos tantum excusari duco, qui admittunt confugientes ad monasterium necis vitandae causa, quia hec cessant Ecclesiae leges (S. Al- phons., VII, 231).

10 S. Pius V, Const. *Regularium*, § 4. Porro haec Const. in eos animad- vertit privatione officiorum, et suspen- sione a divinis ipso facto (cit. § 4). Has autem poenas subrogatas fuisse ab excommunicatione in eos lata per Const. A. S. tenuit Avanzi., n. 19, et ex eo Comment. Patav., II, 258. Tenui

et ego, quoad suspensionem recte (§§ 20, 23), quoad alias poenas non item, quippe et antea excommunicationi erant obnoxii ex Const. Greg. XIII. *Ubi gratiae*, § 3, 13 Junii 1575 (Pen- nacchi, To. I, p. 802).

11 Reiff., III, 35, 78, ibiq. Saneh., Pellizzar., Portel., *dummodo, ajunt, non sint causa, ut diutius commo- rentur, et aliunde non concurrat cir- cumstantia mala*, v. g., *scandalum*. Sed pace tantorum virorum excom- municatio non cuivis peccato, quod hac in re committi potest, neque scan- dalo adnexa est, sed violationi clau- surae, quae fit *ingrediendo*, vel *admit- tendo*.

1 V. Trid., Sess. XXIV, *De Ref.*, Cap. 18; *Extr.* 3, h. t. (*De Simon.*); S. Pius V, C. *Intolerabilis*, 1 Jun. 1569.

2 D. Thom., 2, 2, 100, 1.

3 Cf. *De Just.*, IX, V, 2; Laym., *De Simon.*, Cap. 10, n. 66; Pirh., V, 3, 6; Schmalz., V, 3, 224.

4 Suar., *De Simon.* (Tom. I, *De Rel.*, Tr. III, lib. IV), C. 41, n. 3.

diducitur. Scilicet *factum* hujusmodi aut nuda rei, vel pretii datio, seu acceptio est cum occulta intentione simoniaca; aut pactum dandi aliquid temporale pro spirituali, seu spirituali adnexo, vel contra. Si primum tantum intercesserit, *mentalis* (5); sin alterum tantum, *conventionalis* (6); sin utrumque (pactum et datio) simonia *realis* nuncupatur (7). Ex his solam simoniam juris divini esse obnoxiam excommunicationi verius videtur (8); quippe haec sola propria significatione simonia est. Nec omnis, sed hodie ea tantum quae admittitur in beneficiis Ecclesiasticis, et ob religionis ingressum (9). Nempe, quia in odiosis versamur, *realis* tantum (10); atque ideo postquam perfecta fuerit ultro citroque (11). Haec generatim, de utraque nunc seorsim.

131. Principio igitur in beneficiis Ecclesiasticis simonia *realis* fit cum quis emit aut vendit 1º ipsum beneficium (12), aut 2º collationem ejus, vel provisionem (13), aut 3º electionem, praesentationem ad illud obtinendum (14). Beneficium inquam seu majus, seu minus, non item *officium*, ut *olim* (15). Incurritur cum emptio aut venditio fuerit perfecta ultro citroque (16); non item si aut pretium tantum persolutum sit, sed res nondum tradita; aut si res dumtaxat tradita sit, pretio nondum persoluto (17). Caeterum sufficit pretii partem datam fuisse (18); minimam quoque, quia haec simonia nullam materiae parvitatem recipit (19).

5 C. ult., *De Simon.*

6 C. 12, *Eod. tit.*

7 Suar., 41, 1; Croix, III, 1, 58.

8 Ex Extrav. 2, *De Simon.*; S. Alph., III, 108. Canonistae communius contra, ex C. *quam pio*, l, q. 2. Sed non bene, quia in eo agitur de Simonia juris divini; et de excomm. ne verbum quidem.

9 Suar., 54; Pirhin., 3, 154; Reiff., V, 3, 229; Schmalz., V, 3, 277.

10 Navar., 23, 104; Reiff., n. 236; Schmalz., n. 235; Suar., n. 55, 12.

11 Suar., 35, 16; Laym., VIII, 68.

12 Pirhin., n. 75; Schmalz., n. 224; Suar., 24, 3; S. Alph., III, 70. Communissima.

13 Extr., 2, *h. t.*

14 Reiff., nn. 263, 264; Schmalzgr., n. 265. De jure patronatus, utrum sit simonia juris divini illud emere, Nostris diversi - Negantium sententia vi-

detur verior, quippe jus temporale est (nam et laicis, et foeminis competit) spirituali adnexum (V. Salm., 19, 2, 75 etc.).

15 Cit. Extr., § *Per electiones*. Velut officium rectoris, oeconomi, vice-pa-rochi etc.

16 Suar., 35, 16; Laym., n. 68.

17 Suar., 56, 33: quamvis emptori fides de pretio habita sit (S. Alph., III, 106). Nec obstat penes nos C. It., A. 1448, quia simonia *realis* esse debet.

18 Salmat., XIX, IV, 6.

19 Suar., 55, 17. Pretium autem disse intelligitur et is cui venditor accepto tulit (C. 10. *De Testib.*), vel, si quid judico, novata obligatione (Ex L. 1, D. *De novat.*), veluti si emptor eam pecuniam quam debet, quasi foeneratam retineat (§ 3, *Inst. Quib. mod. toll. oblig.*).

132. Ad haec in beneficiis excommunicatione coercetur alia simonia, quae dicitur *confidentialis*, seu *fiduciaria*. Haec est species simoniae conventionalis. Admittitur quoties aliquis beneficium Ecclesiasticum alicui procurat quovis actu ad hoc ex jure necessario, utputa conferendo, praesentando, resignando, eo pacto tacito vel expresse, ut is qui beneficium adeptus fuerit, postmodum idem beneficium sibi vel alteri cedat; vel ut ex eo fructus praestet (20). Uti igitur haec simonia locum habeat, necesse est, ut pactum intercedat super beneficio ipso, vel ejus fructibus. Super *beneficio*; nempe, ut post certum tempus, vel in certae conditionis eventum, procuranti, vel alteri detur ad illud *accessus*, vel *ingressus*, vel *regressus* (21). Super *fructibus*; his nempe, aut eorum parte, *alii*, vel *aliis*, reservatis (22). Dixi super beneficio *ipso* vel *ejus* fructibus; quamobrem non erit simonia fiduciaria, si quis haec sibi reservaverit super alio beneficio; vel quid aliud super beneficio ipso (23). Amplius; cum haec simonia in conventionalem recidat, sine pacto aliquo, saltem tacito, non intelligitur: adeoque non intentio simoniaca, si quis eam non significaverit (24), nec spes tantum *accessus*, vel *ingressus*, vel *regressus*, tametsi eam alteri significaverit, facit simoniam *confidentialem* (25); nec demum si pactum fuerit nullum ex alio capite; ut puta si quis beneficium non in manu Episcopi, sed propria auctoritate renunciaverit (26). Et licet permutatio beneficiorum sit quaedam quasi mutua resignatio, nihilominus, quia in odiosis versamur, simoniam *confidentialem* in eis locum non habere (27), si

20 Reiff., n. 32; Schmalz., n. 37; Croix, III, 1, 63.

21 S. Pius V, C. *Intolerabilis*, § 3. Porro *accessus* dari dicitur ei qui beneficii neque institutionem, neque possessionem nactus fuerat, *ingressus* ei qui institutionem tantum, *regressus* ei qui utrumque fuerat adeptus (Salm., XIX, III, 64; S. Alph., III, 85).

22 S. Pius V, loc. cit. Quid igitur si eos sibi reservaverit, utrum adhuc fiduciaria simonia sit, ceu putant Garc., *De Benef.*, P. II, Cap. III, n. 194; Suar., 43, 7; Reiff., n. 37; an communis tantum, ceu rentur Navar., Cons., *De Sim.*, 76, 6; Less., *De Just.*, II, 35, 97; Diana, Ugolin., Menoch. ? Mihi prior sententia videtur verior, ex cit. C. R. *Pontificem*, § 1, et C. *Intolerabilis*, § 4 (V. Croix, n. 66): sed quia in obscuris et odiosis versamur, minimum est sequendum.

23 Suar., *De Simon.*, 43, 4; Less., Navarr., Salm., XIX, III, 70; Croix, III, 1, 68,

24 Schmalz., V, 3, 40.

25 Suar., 43, 12; Less., II, 35, 96; S. Alph., n. 87.

26 Salm., n. 93; S. Alph., n. 90; V. § 6, 12. Quid si alter simulate promiserit, alter ex animo ? *Et illum* non incurrere excomm. palam est (Suar., 22, 6, 18): sed neque *hunc*, si quid opinor, quia pactum (quod consistit ex duorum consensu) revera deest. Nec obstat C. S. Pii V, quae hanc simoniam coercet, licet *alterius tantum partis conscientia* sit admissa; nam pertinet ad forum externum, in quo confidentiam non defuisse praesumendum esse decrevit.

27 Navarr., *De Simon. Consil.*, 77; Suar., 43, 11; Schmalz., n. 43.

inter partes aliquid convenerit circa beneficium ipsum vel fructus, verius est (28). Ceterum in simonia confidentiali coercetur nudum *pactum* simoniacum; eo igitur inito, simonia perfecta intelligitur, et excommunicatio statim incurritur (29).

133. Simonia haec sive realis, sive confidentialis, hodie tenet et dantes et recipientes (30): et praeterea realis, quippe gravior, complices quoque; confidentialis non item, nam hos in Const. Pontifex reticet. An igitur, ex diverso, confidentialis teneat reos cujuscumque sint dignitatis, non item realis, in qua de reis *cujuscumque dignitatis* non fit mentio? Et hos reali quoque simonia teneri puto, quia lex non distinguit. Idcirco autem in confidentiali tantum eos Constitutio nostra recensuit, ne ab excommunicatione censerentur immunes, ut antea, S. R. E. Cardinales et Praelati; quos ex multorum sententia, licet erronea, solius interdicti ab ingressu Ecclesiae poena teneri creditum est (31). Verum in hoc utraque simonia convenit, quod, nisi in beneficiis Ecclesiasticis stricte sumptis admittatur, excommunicatio non incurritur (32): adeoque hanc non subeunt, licet gravi non vacent, qui emunt, vendunt Capellanas laicales (33), Vicarias non

28 Reiff., n. 39; Wienst., V, 3, 14. Si id convenerit cum Ordinario vel alio Collatore, simoniam confidentialem non abesse docent Canonistae, ex cit. Const. S. Pii V, quae, ajunt, loquitur de beneficiis *quovis modo*, adeoque etiam ex causa permutationis vacantibus (Wienst., n. 12, Reiff., 40; Schm., 44). Sed vix est, ut vacare intelligantur beneficia permutata, quippe quae permutatione ipsa conferuntur ultro citroque.

29 S. Pius V, C. *Intolerabilis*; Nava., 23, 109.

30 *Hodie*: scilicet in simonia confidentiali cit. C. S. Pii V solos accipientes coercerat (Suar., 22, 6, nn. 15, 20); nunc et dantes rei sunt.

31 Pius IV, C. R. *Pontifex*, § 4. - *Erronea*, nam S. Pius V, in C. *Intolerabilis*, 1 Junii, et C. *Hodie*, 14 Nov. 1669, interdicto excommunicationem superaddidit. Ne quis igitur ulterius deciperetur, addita videntur ea verba - *cujuscumque dignitatis* - Nec obstat quod S. Pius V, reclamantibus quibusdam S. R. E. Cardinalibus *obtentis* (ut ipse ait) privilegiorum, ipse privilegia ha-

jusmodi *effectu quoad haec prorsus carere decreverit*: nam id fecit *ad tollendum omne dubium* (Cit. CC.): adeoque ad cautelam (V. § 11, 48). Nihilominus quia multi haec privilegia S. R. E. Cardinalibus adserunt, contraria sententia improbabilis dici nequit, et quia versamur in odiosis, tenendam puto.

32 Salm., XIX, IV, 16. Porro tria sunt, quae beneficii Ecclesiastici naturam constituunt: erectio in titulum, sacrum ministerium, et collatio in perpetuum, idest quoad beneficiatus vixerit (Cavall., Inst. Jur. Can., Par. II, 38, 4); quamquam hoc postremum non omnibus placet. *Quod his* constat, beneficium est, quocumque nomine vocetur; seu *Capellania collativa*, seu *Vicaria perpetua*, seu *Commenda*. Nec distinguitur, utrum sit liberae collationis, an juris patronatus, etiam laicalis; quia uti servitus praedii, ita Patronatus (quod instar servitutis est) beneficium naturam non mutat.

33 S. Alph., III, 112; Lucidi, III, 4, 13, 16. Caeterum natura cujusvis Capellaniae ex tabulis foundationum

perpetuas (34), pensiones (35), Coadjutorias (36), et id genus cetera. At, si agatur de beneficiis stricte sumptis, in omnibus prorsus, maioribus quoque, uti *apices dignitatum*, excomm. incurri, mihi verius videtur: *quibuscumque — quibuslibet* — ait Constitutio; haec autem verba *omnia ecclesiastica beneficia comprehendunt*.

134. Venio nunc ad simoniam quae admittitur ob Religionis ingressum. Ingredientibus religionem duo praestat Ordo; statum religiosum, et alimenta. Pro *statu* pecuniam dare aut exigere, est simonia juris divini, seu pro professione seu pro vestitione exigatur, detur; ob quam incurritur excommunicatio: non illico quidem, sed postquam simonia fuerit perfecta ultro citroque, idest post initam professionem, etc. (37). Pro *alimentis* aliquid exigere a Novitiis *nulla*, a Professis *juris humani* simonia est: quae, quoad Moniales, ubique locorum, quoad viros, pluribus in locis est antiquata; et ubi viget, excommunicationi, verius, (§ 130, 10) non est obnoxia (38).

aestimari cum primis debet (Piton., *De contr. patron. Alleg.*, 33, 87; S. S. C., 7 Jul. 1866).

34 V. De Luca, *De Benefic.*, Disc. 80, 16.

35 S. Alph., l. c. Nempe reales et clericales; licet in favorabilibus beneficiis accenseantur (Barbosa, *Dictiones* etc. V. *Quicumque*, n. 3). Sane cum eo verbo *beneficiis* omnia minora comprehendantur, verbis *in beneficiis quibuscumque* aut impropria, aut majora comprehendere necesse est: atqui non impropria (§ 10) ergo majora. Et recte, nam in his simonia est longe gravior et periculosior, et simoniacus longissime indignior.

36 S. Alph., l. c. Sed non cum jure successionis, quippe hae sunt vera beneficia collata ex die (Suar., *De Simon.*; 27, 5, contra Pala.).

37 Suar., 56, 7; Laym., 70; Pirhin., V, 3, 71; Reiff., 255.

38 Cajet., 2, 2, 100, 3; Sot., IX, VI, 2 ad 4. Ad haec Trid., XXIV, R. 18, sanxit: *Caveant* (examinatores) *ne quidquam prorsus, occasione examinationis* (ad Parochias), *nec ante nec post accipiant; alioquin simoniae vitium tam ipsi, quam alii dantes incur-*

RANT, a quo absolvi nequeant, nisi dimissis beneficiis etc. Ex illis verbis *vitium simoniae*, Thesaur., Par. II, v. *Simonia*, Cap. IV, n. 1, fretus auctoritate Navarri, et Ugolini, existimat *incurri excommunicationem contra simoniacos super beneficiis latam*. Quod mihi et incivile videtur et durum prorsus, 1° quia verbum illud *vitium* peccatum significat, non poenas peccato adnexas, et a vitio (peccato) *absolvi* aliud est ac a censuris absolvi - Nec dicas excommunicationem cohaerere ipso jure vitio simoniae, nam heic 2° versatur simonia juris humani (V. § 130, 8), quod vel ipsum Trident. significat eo verbo *incurrat*. 3° Quia durissimum est et a regulis juris alienum prorsus gravissimas poenas a Trident. eo Cap. 18 latas in simoniacos hujusmodi exacerbare, adjecta excommunicatione (V. § 10, 37). Et re quidem vera eam praetereunt nedum TT. et Canonistae communiter, sed et hi quoque, qui singulas censuras persecuti sunt, uti Sayrus, Suaresius, Bonacina; et Filiuccius nec inter dubias excommunicationes eam recenset (Tractatus XIV, 97).

XI.

135. « Omnes qui quaestum facientes ex indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus, excommunicationis censura plectuntur Constitutione S. Pii V *Quam plenum* 2 Januar. 1569 (1). »

136. Haec materia superiori proxima est, nam simoniam redolet, quippe id quod ob gratiam spiritualement exigitur non quasi praetium exigitur, sed quasi eleemosyna. *Indulgentiae* quid sint neminem latet, *Gratiae spirituales* in Const. S. Pii V, hac re censentur 1^a *facultas* eligendi sibi Sacerdotem, seu *simplicem* a quo absolvi; seu *confessarium* per quem a reservatis (R.no P., vel Ordinariis) absolvi possit; 2° Missae sacrificium, et sepultura tempore interdicti; 3° ciborum prohibitorum usus; 4° assumptio plurium compatrum ad baptismum, contra Decr. Conc. Trid.; 5° demum absolutio a reali simonia Sedi Apostolicae reservata. Qui haec igitur faciunt, ex Const. S. Pii V, si Episcopis inferiores, contrahunt excommunicationem R. P. reserv., Episcopi vero et S. R. E. Cardin. *ab ingressu Ecclesiae et perceptione fructuum suarum Ecclesiarum tamdiu suspensi* jacere debent, *donec illis per Sedem* (Apostolicam) *suspensio relaxetur* (2).

137. Age nunc, nihil prorsus per Const. Nostram heic nec quoad materiam excommunicationis, nec quoad personas eam incurrentes mutatum est. Proinde ut excommunicatione teneantur, necesse est, primo, ut publicaverint, vel concesserint aliquid ex his quae in cit. Const. recensentur: itaque excommunicatio non intelligitur, sive quid aliud publicaverint, aut concesserint, sive quid ex his publicari aut concedi mandaverint, et nihil publicatum, concessum fuerit (3). Immo etsi concesserint, si nullum exinde quaestum fecerint; ait enim Pontifex *quaestum facientes*, et non quaestus faciendi causa: ideo requiritur ut pecuniam acceperint (4). Illud non inte-

1 Trid., Sess. XXI, *De Ref.*, Cap. Ult. Postea vero, cum quidam Ecclesiarum Hispaniae administratores, literas suas in suis Dioecesis publicarent, quibus, facultates sibi concessas excedentes, indulgentias et gratias spirituales, *pias causas praetexentes*, concedere coepissent his, qui certa soluta pecunia eas literas acciperent, S. Pius V, Const. *Quam plenum*, 1569, inferiores Episcopis excommunicatione; ipsos vero Episcopos, et qui *majori digni-*

tate praefulgent interdicto ab ingressu Ecclesiae, et suspensione a perceptione fructuum suarum Ecclesiarum coercuit.

2 S. Pius V, cit. Const., §§ 2, 6.

3 Bonac., To. 3, Disp. 2, Q. 3, P. 30, n. 4.

4 Ex cit. C., an. 1569, §§ 1, 4. Publicare autem intelligitur et is qui indicem indulgentiarum etc., aedibus sacris apprehendi jubet (Cit. C. § 2).

rest, quod quis per alium, et non per se, concesserit, vel acceperit: quia non nuda facta, sed velut negocia sunt (§ 11). Ea autem tenentur soli inferiores Episcopis. Episcopi autem et S. R. E. Cardinales hodie nullam poenam incurrunt, nam suspensiones, quibus olim tenebantur, omisit Constitutio A. S. (5).

XII.

138. « Colligentes eleemosynas majoris pretii pro Missis, et ex iis lucrum captantes, faciundo « eas celebrari in locis ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent (1). »

139. Hoc articulo compescitur mercimonium (2) quoad Missas *manuales* (3). Uti autem haec excommunicatio (de peccato viderint alii) (4) teneat exercentes turpe hujusmodi mercimonium, necesse est, ut hi 1° colligant stipendia Missarum; 2° ut quaestus causa (5); 3° ut faciant eas celebrari ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent vel *consuetudine, vel synodali lege*. Excommunicationem igitur non incurrit ex 1° qui quasi collectoris munus non exercet; v. c. is, cui Missae dantur a se celebrandae; qui ab alio celebrandas sponte oblatas accepit (nisi ei quasi collectori deferri videantur); qui eas colligit ab uno vel altero tantum, idest semel tantum, aut iterum; heic enim necesse est ut *copiosam quamdam missarum collectionem* quis faciat, ut mercaturam facere videatur (6): ex 2°, qui partem stipendii in pios usus distribuit, v. c., Ecclesiis reparandis (7); *vel sibi* retinet quasi laboris sui pretium (8), vel quasi eleemosynam,

5 V. Comment. Patav., II, p. 279; Pennacchi, To. I, p. 935.

1 Bened. XIV, Const. *Quanta cura*.

2 Ex cit. Const. *Ibi - qui turpi LUCRI cupiditate induci, veluti MERCATURIS faciendis etc.*

3 S. Alph., VI, 321, v. *Item licet*. Et ex ipso verbo *colligentes* satis apparet. Ballerini ad Gury, II, 975, Alii aliter, nam quidam missas quoque perpetuas, exceptis his quae cohaerent beneficiis ecclesiasticis (Pennacchi, To. I, p. 958); alii, ne his quidem exceptis, omnes hoc artic. comprehensas fuisse (*Nouvelle Revue Theologique*, To. IX, p. 479) tenent. Ego contra puto; primum quia in dubiis leges posteriores ad priores trahendae sunt (§ 21, 10); deinde quia poenas interpretatione exasperare a jure alienum (§ 10, 37), a Const. A. S. alienissimum (§ 20) est.

4 Quoad peccatum V. Decr. Inn. XII, *De Celebrat. Missar.*

5 Ex cit. Const., n. 12, v., *lucrum captantes*.

6 Avanzini, *h. t.*; Ballerini, l. c. Quod accipiendum puto cum grano salis; est enim mercatura, pro conditione et facultatibus eam exercentium, vel tenuis, vel magna: res igitur in aestimatione boni viri esse debet.

7 Cit. Const. §§ 1, 5. Sed V. infra n. 17.

8 Viva in Alex. VII, Prop. 9, n. 8. Dummodo, et pro modo laboris retineat, et ad hoc munus sit destinatus (S. Alph., VI, 322, d. 3). Non item si hoc nomine eam retineat ex pacto inito cum Sacerdotibus quibus missae celebrandae mittuntur (Cl. a Varceno, et Pennacchi, To. I, p. 968), quia non cessat mercimonium.

dummodo revera sit pauper; vel alias, occasione permotus, velut casu, et praeter intentionem in suum commodum intervertit, quippe magis fur est, quam mercator; item si is, cui missas celebrandas tradit, sponte prorsus ac liberaliter, atque ideo nullimode rogatus, excessum remiserit (9); demum ex 3° qui eas celebrare facit sive *eodem*, quo eas colligerat, loco (10); sive *alio*, ubi eodem stipendio celebrantur (11).

140. Haec excommunicatio incurritur, non cum quis colligit eleemosynas, sed cum, pro Missis celebratis vel celebrandis tradito stipendio, retinet sibi hujus partem, nempe quae ad materiam gravem pertingat (§ 6. pr.). Verum gravem aestimare oportet, non ex *furto*, sed ex *lucro*; hoc enim menti legislatoris melius congruit (12); itaque si adeo minimum sit lucrum, ut per se nec lucrum dici possit, cessat excommunicatio, etsi furtum grave non cesset (13). Omnes autem excommunicationi hodie sunt obnoxii; Clerici quoque (14). Sed et furti tenentur (15), seu gravis, seu levis, pro materiae quantitate (16); nisi alter retro dederit excessum sponte et liberaliter prorsus (17).

9 S. Alph., VI, 321, Exc. 2.

10 Contr. Const. *Quanta cura*. Ibi - *Sive ibidem, sive alibi*. - Et decretum S. U. I. diei 13 Jan. 1892 ad quartum, quo excommunicationem incurrere dicuntur qui in eodem loco ubi eleemosynas collegerunt pro minore pretio missas celebrari faciunt, intelligendum est, si ibi minoris, non eiusdem pretii, missarum stipendia esse solent.

11 Avanzi., h. a. P. A.; Novana, *h. t.*, n. 2; Formisa., h. a., n. 3; Ballerini, ad Gury, II, 975; XII; Del Vecchio, I, 608; A. Varceno, h. a., n. 4; Comm. Patav., II, 284; Comm. Gall. 263. Et recte; his enim in locis casus hujusmodi rariores sunt: et quae raro accidunt contemnunt legislatores (L. 6, *De Legib.*). Contra putant Cretoni, et Ciolli, § 120, alique ex *identitate rationis*. Sed non bene (§ 10, 40).

12 Pennacchi, To. I, p. 983.

13 *Per se*: neque enim ex personis colligentium, si quid opinor, utrum nempe inopes an divites; neque ex majori aut minori eleemosynarum copia, sed ex seipso lucrum aestimari debet; adeoque et modicum, ut in levi mer-

catura, lucrum sufficere puto. Et hoc quoque in aestimatione boni viri esse debet.

14 Lex non distinguit, Olim clerici suspensionem incurrerant; quae hodie cessat (§ 23, 15).

15 Cit. C. *Quanta cura*.

16 Croix, VI, II, 135. Cui autem facienda sit restitutio, utrum ei qui dedit, quia dominium ab ipso non abiit, uti Pasqual., q. 976; an celebranti, quia ab eo qui dedit dominium abiit, uti S. Alph., VI, 322? Existimo fieri posse sive ei qui dedit, quippe is colligenti dedit quasi mandatario; sive ei qui celebravit, quippe cui jus *ad rem* est ex dantis intentione.

17 S. Alph., III, 321, v. excomm. 2°. Excommunicationem praeterea Episcopo reservatam hodie incurrunt, ex decreto S. C. C. diei 25 Maji 1893, laici, qui 1° librorum aliarumque rerum mercaturam exercent, et missarum eleemosynas quocumque modo colligunt, et sacerdotibus, quibus eas celebrandas committunt, non pecuniam, sed libros aliasve merces rependunt; quin excuset quod missarum numerus

XIII.

141. « Omnes qui excommunicatione multantur in Constitutionibus S. Pii V, *Admonet nos* « quarto kalendas Aprilis 1567, Innocentii IX, *Quae ab hac Sede* pridie Nonas Novembris 1591, « Clementis VIII, *Ad Romani Pontificis curam* 29 Junii 1592, et Alexandri VII, *Inter caeteras*, « nono kalendas Novembris 1660, alienationem et infeudationem Civitatum et Locorum S. R. E. « respicientibus ».

142. *Haec excommunicatio optima est ad conservandam jurisdictionem et dignitatem Sanctae Romanae Ecclesiae* (1). Actio, quae hac excommunicatione coercetur est, agere penes R. Pontificem de alienatione et infeudatione Civitatum, Oppidorum, locorum ad jus et proprietatem S. Sedis seu immediate (2) seu mediate (3) pertinentium, eamque insinuare, suadere; aut alias verba facere, sive per se, sive per alios; exceptis locis publicatis et Fisco addictis (4). Nec excusatur quocumque titulo id petatur, v. c., gubernii, Vicariatus, feudi, census, permutationis (5), etc.; quacumque ex causa, etiam meritorum erga S. Sedem, vel necessitatis, vel evidentis utilitatis; per quodcumque tem-

collectis eleemosynis respondeat, aut pauperibus sacerdotibus, eleemosynis missarum carentibus, tali modo subveniatur, vel quod lucrum ex mercium cum eleemosynis commutatione non in proprium colligentium commodum, sed in piarum institutionum et bonorum operum usum vel incrementum impendatur: 2º acceptas a fidelibus vel locis piis eleemosynas missarum tradunt bibliopolis, mercatoribus, aliisque earum collectoribus, quamvis id faciant nullo accepto praemio.

Dixi *laici*; nam excommunicationis loco clerici, qui in praedictis delinquant, vel a bibliopolis et mercatoribus libros aliasve merces recipiunt pro missis celebrandis, eleemosyna sive imminuta sive integra, siquidem sacerdotes sint, ipso facto suspensionem a divinis incurrunt Romano Pontifici reservatam; secus eidem suspensioni quoad susceptos ordines sunt obnoxii, et inhabiles fiunt ad superiores ordines suscipiendos (cit. Decr. S. C. C.). Quid si laicus libros vel merces a bibliopolis vel mercatoribus recipiat pro missis, quas ipse suis stipendiis ce-

lebrandas sacerdoti tradat? Et neque suspensioni, quia clericus non est, neque excommunicationi, quia missas non colligit, nec mercaturam exercet, nec illas pro libris et mercibus celebrandas tradit, obnoxium esse existimo.

1 Urban. VIII, Const. *Sacrosancti*, an. 1633.

2 C. *Admonet nos*, § 3. Alienationem et infeudationem heic idem significare plurimis, et in primis ex hac ipsa Const. optime evincit Pennacchi, To. I, p. 998.

3 C. *Quae ab hac*, § 4. Etiam si agatur de locis S. Sedi nondum devolutis, sed devolvendis (Innoc. IX, C. *Quae ab hac S. Sede*, 1591); etiam sub colore verae et evidentis necessitatis, vel utilitatis (Clem. VIII, C. *Ad Rom. Pontificis*, 1592). Quae omnia confirmavit Alex. VII, C. *Inter ceteras*.

4 Greg. XIII, C. *Tanta tamque horrenda*, § 13; Xistus V, C. *Hoc nostri Pontificatus initio*. V. cl. De Martinis h. a. nota A.

5 Cit. C. *Admonet nos*, §§ 1, 3.

pus, etiam *longum tantum*, vel *ad vitam*, vel tantum *ad beneplacitum* (6).

143. Personae, quae huic excommunicationi fiunt obnoxiae, sunt 1° *tractantes, consulentes*, aut *alias verba facientes* de hac re, ac propterea *de eligendis* ob id Oratoribus ad S. Sedem; 2° *oratoris munus hujusmodi recipientes*; ac 3° demum *alii quicumque* etiam Cardinales S. R. E. *alienationes hujusmodi R. Pontifici per se vel per alium insinuantes, vel suadentes* (7). Excommunicationem autem incurrunt illi statim ac Oratores proposuerint (8), dummodo, ut puto, fuerint electi (§ 6); isti suscepto mandato; hi demum postquam cum R. Pontifice de hac re sermonem habuerint, vel scriptum obtulerint, etsi operam et oleum perdiderint. De hac re, idest de alienatione et infeudatione; adeoque (§ 10, 38) non puto huic excommunicationi esse obnoxios qui hodie auctores sunt R. Pontifici conciliationis cum Italico Gubernio ineundae, *abdicatione* usurpati dominii, quippe haec stricta significatione, vix *alienatio* et infeudatio dici posset, aut ne vix quidem (9). Ad haec Comm. Patavini putant excommunicationem et illos contrahere pro quibus infeudatio postulatur, consulitur etc., nempe si haec fiant ipsis scientibus nec invitis: contra putat Pennacchi, quia Constitutiones Pontificiae eos praetereunt; et rectius, nam versamur in odiosis.

XIV.

144. « Religiosos praesumentes Clericis aut Laicis extra casum necessitatis Sacramentum « Extremae Unctionis, aut Eucharistiae per Viaticum ministrare absque Parochi licentia (1). »

145. Hac excomm. coercetur *usurpatae potestatis abusus* (2). Contrahitur ex administratione E. U., aut Viatici: non item, ut antea, ex administratione Eucharistiae in paschate, vel matrimonii. Sed tria sunt in primis necessaria ad eam contrahendam, 1° ut haec Sacramenta administrata fuerint absque Parochi licentia; *Parochum* heic accipere debemus, qui curam animarum habet (quocumque

6 Cit. Const., § 3.

7 Cit. Const. ibid. Licet per literas haec consulerint, insinuerint, etc., quia literae vocis locum obtinent (Ex L. 77, De Legat. 2°).

8 Bonac., Lib. 3, Disp. 2, q. 3, p. 41, n. 1.

9 Pennacchi, To. I, p. 1013. Contra putant cl. A Varc., h. a., Formisano,

Ciolti. Sed manifestum est in quatuor Const., quas recenset Const. nostra, agi de infeudationibus: nec heic valet argumentatio de minori ad majus (§ 10, 41).

1 Ex Clem. I, De Privilegiis.

2 Suar., 22, 4, 6. Comprimento Religiosos jura Parochi usurpantes (Bonac., Disp. II, Q. IX, P. 5, n. 36).

nomine vocetur), aut vices ejus gerit, cujus aegrotus subditus est ex domicilio vel quasi domicilio (3). *Licentiam* vero accipimus non *specialem*, ut antea, sed vel praesumptam, idest si Parochus eam certe daturus fuisset (4); immo etsi non fuisset daturus ei qui ministrat haec Sacramenta, si eam dedit aegroto (5). 2° Ut extra casum necessitatis. *Casus* autem *necessitatis* aestimari debet nedum ex periculo quo laborat aegrotus, sed et si Parochus non facile acciri potuerit, vel accitus venire noluerit, et periculum sit in mora: nam in eo casu licet vel eo invito, Ordinario, aut Ecclesia jurisdictionem supplente (6). 3° Ut temere fuerint administrata: adeoque excusat quaevis ignorantia seu facti, seu juris; dummodo non fuerit affectata (7). Ad haec requiritur ut sacramenta valide fuerint administrata (§ 6, 12): proinde si hostia non fuerit consecrata, vel Diaconus ministraverit E. unct., excommunicatio cessat (8). Nunc videamus quinam ei sint obnoxii.

146. Porro haec excomm. lata fuit ad jurgia compescenda inter Parochos saeculares, et Ordines Regulares exorta, postquam hi sacramenta fidelibus administrare coeperunt: quamobrem ad eam incurrendam duo sunt, quoad personas, necessaria, I ut *Religiosus* sit, idest Regularis, ut antea; utque II ea ministret *Clericis* aut *laicis*. Ex I. igitur ei eximuntur Sacerdotes 1° saeculares, et 2° Piae cujusvis Congregationis (9) vel Religionis a R. P. nondum approbatae, immo 3° et approbatae, si nondum professionem (et hodie, ut puto, solemnem) emiserint (10), vel 4° si post emissam ejecti

3 Bonac., l. c. nn. 7, 9. Nam peregrinorum Parochus in eo loco nemo est; licet statuto synodali, vel consuetudine sit introductum ut nemo eis haec sacramenta ministrare possit praeter ejus loci Parochum. Scilicet, ad incurrendam hanc excommunicationem, necesse est violare jus canonicum, a quo fuit irrogata.

4 Suar., *De Euch.*, 72, 2, 2; Filiucc., Tr. IV, 161.

5 Bonac., Tom. III, Disp. 2, Q. 9, nn. 5 etc.

6 V. Sanch., Dec., II, 13, 3; Ben. XIV, De Syn., VIII, 4, 7; S. Alph., VI, 236.

7 V. § 7. Itaque cessat excommunicatio si quis falso existimaverit Parochum non invitum esse, vel esse periculum in mora (Ex L. *Qui re*, 77, *De Furt.*). Immo, quia *falsa nostra*

existimatio rei veritatem non mutat (L. 6, *Ad Municip.*), cessat si falso existimavit necessitatem abesse quae aderat; vel Parochum esse invitum qui invitatus non erat (§ 8, *De Obligat. quae ex delicto*): puta si is licentiam dederat aegroto.

8 Suar., 22, 4, 5. Scilicet heic viaticum, E. Unctio desunt - Contra Bonac., l. c., n. 31.

9 Bonac., Disp. II, Q. IX, P. 5, n. 32; Avanzi, n. 24.

10 Ex C. 21, § 1, *De S. E.* in 6°. Ut Conversi et Novitii (Suar., 22, 4, 2). *Et hodie*: scilicet verum religiosum olim sola professio solemnis, excepta Soc. Iesu ex B. Greg. XIII, *Ascendente Domino* (Bonac., n. 35), faciebat: ergo verius et hodie, tametsi vota simplicia jam nuncupata fuerint. Scio S. C. Epp.

fuerint, vel, ut opinor, per iniquas leges extrusi, et foras quasi praesbyteri saeculares vitam agunt. Ex II vero eam non incurrunt Regulares, ut antea, si ea ministraverint Regularibus, vel his qui Regularium jure censentur (11), etiam alterius Ordinis, et extra Monasterium (12). Non item si ea ministraverint Clericis, aut Laicis forte in suo Monasterio degentibus studiorum, educationis, aut valetudinis causa (13); aut famulis degentibus in locis a clausura separatis, etsi contiguis (14), nisi forte S. Eucharistiam non per Viaticum, sed ei qui jam Viaticum recepit, iterum ex devotione ministraverint (15). At *Regularis*, qui ea ministrat Clericis, vel laicis non excusatur, si et ipse forte curam animarum habeat (16), quia non exinde regularis esse desinit.

XV.

147. « Extrahentes absque legitima venia reliquias ex Sacris Coemeteriis, sive Catecumbis « Urbis Romae, ejusque territorii, eisque auxilium vel favorem praebentes (1). »

148. Exsuviarum, quae inveniuntur in Cryptis et Coemeteriis Urbis, quasdam SS. Martyrum esse constat, e. g., cum phialae vitreae, aut figulinae ad loculos sepulcorum intus, vel extra ipsos reperiuntur (2): contra quasdam constat martyrum non esse; ut illae quae reperire est in loculis apertis: quasdam denique utrum

die 15 Junii 1856, hanc quaestionem indireptam reliquisse (Bizzarri, *Collectan.*, p. 801), verum si exinde dicendum est dubium esse utrum hi sint veri religiosi, consequens est dicere dubium esse utrum ministrantes E. U. aut Viaticum hanc excomm. incurrant (V. § 9, 34).

11 Ex Trid. Sess. XXIV, *De Regul.*, 11: idest Novitiis, et famulis qui actu eis inserviunt, et in septis sub eorum obedientia vivunt. His addendi sunt pauperes in hospitalibus ipsorum degentes (Cit. Clem. I); et *Viri Tertiarii*, qui collegialiter vivunt, vel cum claustralibus habitant (S. C. Epp. 20 Decemb. 1616; Ferrar. V. *Tertiarii*, n. 3).

12 Bonac., l. c., n. 12.

13 S. C. Epp., 21 Jun. 1848; V. Bizzarri, *Collect.*, p. 618, *Studiorum*: verum de his qui studiorum causa in eorum Coenobiis, vel Collegiis commorantur multi contra putant (Lugo,

Respons. Moral., Lib. IV, 33): sed hos Regularium jure non censi pluribus demonstrat cl. Pennacchi, To. I, p. 1025: et post Decret. S. C. C., 27 Nov. 1717, quo cautum fuit, haec Sacramenta ne his quidem (viris) administrari posse, qui in Monasteria secedunt, ut ibi devotam ad mortem usque vitam agant, Lugonis sententiae multum probabilitatis detractum videtur.

14 S. C. C., 17 April. 1722 (*Thesaur. Resolut.*, To. 3, p. 173); V. S. Alph., VI, 240.

15 Ex Rit. Rom., *De Comm. Infir.*, § 3.

16 Suar., 22, 4, 10. Contra Navarr., *Manual.*, 27, 10.

1 Ex Edict. 24 Aug. 1613, jussu Pauli V; Clem. X, C. *Ex commissae*, 13 Jan. 1672.

2 S. R. C., 27 Nov. 1863, probante Pio IX: quod jamdiu definitum fuerat ab eadem S. C., 10 April. 1668.

martyrum sint, an minus, ambiguum est. Porro nos reliquias vulgo accipimus *Sanctorum*, adeoque illas tantum (3); proinde qui *ILLAS* extrahit, nempe *sine legitima licentia*, non qui *ISTAS*, quod nemo dubitat, nec verius *HAS* (si quid iudico) excommunicationem incurrit (4); nec, secus ac antea, qui permittunt, qui mandant, qui cooperantur. Illud non interest quantum quis extrahat, multum ne, an modicum (5): et planum est. Licentia autem extrahendi ab E. mo Card. Vicario danda est, eaque, olim, scripto et sigillo ac subscriptione ejusdem Card. Vic. munita opus erat (6); non item, verius, hodie: scilicet haec ad ipsius licentiae formam pertinent; quando autem Const. nostra hanc servari voluit, id jussit (§ 122). Et sub ea conditione datur, ut non aliter quis ossa vel corpus ullum effodiat, extrahat, quam coram Sacerdote ad id designato, qui diligenter inquirat et recognoscat locum, inscriptiones, eaque martyrii signa quae certiora esse censuit Congr. Indulgentiis, et Sacris Reliquiis praeposita (7). Porro antea excomm. incurrebant hujusmodi cryptas ingredientibus, effodientibus, reliquias extrahentes, vel extrahere facientes, easque scienter acceptantes (8); hodie solum eas *extrahentes*, idest foras trahentes, hisque *auxilium* vel *favorem* (nempe in reliquiis effodiendis, extrahendis) praebentes. Verum nemo aliis poenis, quibus antea tenebatur, eximitur (9), et planum est (§ 22).

XVI. XVII.

149. XVI. Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, « ei scilicet impendendo auxilium vel favorem. »

XVII. « Clerici scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano « Pontifice nominatim excommunicatis, et ipsos in officiis recipientes (1). »

150. Veteri jure excommunicationem contrahebant quotquot cum vitando communicabant vel in crimine criminoso, vel in divinis; et illi quidem majorem (2), hi vero minorem (3). Hodie excommu-

3 Trid., Sess. XXV, *De Invocat. SS.*

4 *Nouvelle Revue Théologique*, T. X, p. 292; Pennacchi, To. I, p. 1039, cl. Pucero, § 72. Communior sententia tenet et *HAS* extrahentes censuram incur-rere (Avanzi., Balleri., Ciolli, etc.): et est probabile propter periculum profanationum. Sed V. § 9, 28.

5 Cit. Edict.

6 Clem. X, l. c., § 1.

7 Cit. S. R. C., 27 Nov. 1863.

8 Cit. Edict. 24 Aug. 1613.

9 Cit. Edict. Scilicet Regulares ipso facto incurrunt privationem vocis acti-

vae et passivae, et inhabilitatem ad dignitates et officia suorum Ordinum.

1 CC. 18, 29, *De S. E.*

2 Cit. C. 29, C. 10, *De Cleric. excomm.* Porro crimen criminosum, seu *dam-natum*, dicitur illud, propter quod ex-communicatio lata fuit (Suar., 17, 2, 1. Cf. Bonac., Disp. 2, Q. 3, p. 21). In eo autem communicare et is intelligitur, qui delinquenti *consilium*, *auxilium*, *favorem* (circa illud) impendit (Cit. C. 29): v. c. furi in absumenda re fu-rata (S. Alph., VII, 197).

3 Navarr., 27, 112; Suar., 17, 2, 3

nicatio minor sublata est (4); major superest quidem, sed non incurritur, nisi ab his qui communicant cum excommunicato *nominatim a Papa*.

151. Principio igitur necesse est, ut is quo cum communicat quis, excommunicatus fuerit nominatim a Papa - *Excommunicatus*; itaque si cum eo communicet in delicto nondum perpetrato, sed perpetrando, excomm. nec intelligitur (5). *Nominatim*, adeoque vitandum eum esse oportet (6). *A Papa*, et non ab alio; atque ideo huc non pertinet qui excommunicationem jure Pontificio latam contraxit, e. c., haereticus, si sententia declaratoria ab Ordinario in eum lata fuerit (Sed V. § 217).

152. Nec utcumque communicando in crimine criminoso, ut olim, haec excommunicatio contrahitur, sed si excommunicato 1° impenderis *auxilium*, vel *favorem* in crimine criminoso (7); vel 2° eum *receperis in divinis officiis* (8). Porro divina officia dicuntur quae Clerici obeunt ut Ecclesiae ministri (9): in his autem recipere aliquem est, illum admittere ad haec obeunda (10). Duae hae excommunicationes his distant: priori omnes sunt obnoxii, sive Clerici, sive Laici; posterior non intelligitur, nisi clericus sit uterque; nempe et is quis excommunicatus fuit (11), et is qui cum illo communicat: nam di-

4 S. U. I., appr. SS.mo, 10 Dec. 1883: non item prohibitio cum eis communicandi (*Nouvelle Revue Théologique*, To. X, p. 296; Pennacchi, To. I, p. 1047. V. § 6).

5 Navarr., l. cit.; Suar., n. 5: quia cum nondum excommunicato communicat (Sanch., M. VII, 48, 3).

6 Avanz., not. 27; Comm. Patav., II, 301.

7 Cit. C. 29, § 2. Ut ecce si concubinariis concubinae excommunicatae iterum misceat (C. 55, *Eod.*; C. 5, *De S. E.*); vel excommunicato propter furtum persuadeat ne restituat. Non item si *consilium*, ut antea ex cit. C. 29, impenderit; quia Constitutio Nostra consulentes praeteriit, et quando eos includere voluit, expressit (Pennacchi, l. c., p. 1045, contra Comm. Patav., Grand-Claude. Del Vecchio, Ninzatti, etc. V. §§ 45, 48, 52, 89).

8 Theologis hic *divina*, et *officia* idem sunt: nam quidam hoc loco sola *officia* memorant, ut Suar., 10, 1, 9;

alii sola *divina*, prout Bonac., loc. cit., Q. 5, P. 3, n. 3. Constitutio autem nostra aut utraque pro eodem accipit, aut, profecto utraque exigit ad excommunic. subeundam. Et utrumque Veteres quoque (Suar., 10, 2, 9; Bonac., Disp. 2, Q. 5, P. 3, n. 3) exigebant (Comm. Pat., II, 311).

9 Ex C. 18, *De S. E.*; C. 11, *De Sponsal.* Seu quae a solis Clericis fieri solent (Salm., X, 6, 50; S. Alph., VII, 33).

10 Proinde si cum eo interfuerint, mortuo parentaverint, vel dederint sepulturam in loco sacro, si eum ad missam audiendam admiserint, etc., excommunicatio cessat (Bonac., cit. n. 3); et planum est, nam quasi laicus admittitur. Et si ei ministraverint sacramenta, non excommunicatione coercentur, verum interdicto ab ingressu Ecclesiae (§ 217).

11 C. 18, *De S. E.*; Suar., X, 2, 9; Bonac., l. cit. Adeoque nec Religiosi, nisi sint Clerici (Bonac., n. 5, ibiq.; Ugolin. et Sayr.).

vina officia nemo potest obire, nisi sit Clericus; et ad ea obeunda nemo potest illos admittere, nisi qui aliquam in Ecclesia potestatem habeat; adeoque nisi et ipse clericus sit. Olim utraque tenuit solum *scienter* facientes (12); hodie haec tantum: ac proinde ab *ILLA* non excusat ignorantia, si fuerit crassa et supina, secus ac antea; nec metus nisi fuerit gravis: *HAEC* non tenet nisi *scienter* et *sponte* facientes; adeoque excusat ignorantia vel affectata, et metus levis. At vero utraque toties incurritur, quoties quis, iterum communicando cum his excommunicatis, iterum peccat (13).

XVIII.

153. « Absolvere praesumentes, etiam quovis praetextu, ab excommunicationibus R. P. « reservatis speciali modo (1). »

154. Objectum hujus excomm. sunt excommunicationes R. P. reservatae speciali modo: quocirca nullam amplius excomm. incurrit, qui absolvit a quibusvis aliis casibus seu R. P. seu Episcopis reservatis; quamvis Regularis sit, et praetextu privilegiorum absolvat (2). Ad hanc autem excomm. incurrendam, tria sunt necessaria, 1° ut excomm. certo sit reservata; 2° ut ab ea absolvat; 3° ut temere. Adeoque cessat (ex 1°) si vel reservatio dubia sit, vel probabile sit te absolvere posse (3); (ex 2°) si audita confessione, poenitentem inabsolutum dimiseris, aut absolveris verbo tenus (4), aut, probabiliter, a peccatis dumtaxat, non a censuris (5); (ex 3°) si lapsus ignorantia, vel crassa, non tamen affectata, eum absolveris. Denique haec excommunicatio non pertinet ad eos qui absolvent morituros, vel impeditos superiorem adire (§ 236 e 237): et planum est.

12 C. 29, § 2, *De S. E.*

13 Navarr., 27, 112; Suar., 17, 2, 8.

1 Const. Ap. Sedis. V. § 103. Utrum haec absolutio ante Const. Ap. Sedis reservata fuerit R. P., an minus, V., si lubet, Duard. in § 3, Q. 1; et Sayr., III, 25, 7.

2 Ante Const. Ap. Sedis absolventes a casibus reservatis in B. C. excommunicationem incurrerant (B. C. § 20, v. *quod si*), sed nemini reservatam (Suar., 22, 5, 29). Verum si quis ab eis, et aliis quibusdam, et a casibus

ab Ordinariis locorum reservatis, praetextu facultatum, vel privilegiorum absolvisset intra Italiam, et extra Urbem, incurrerat excomm. R. P. r. (S. C. Epp. 9 Jan. 1601, 26 Nov. 1602, jussu Clem. VIII. Cf. Quaranta. V. *Casus reservati*).

3 Comm. Pat., II, 315. Ceterum hoc omnibus censuris commune est.

4 Bonac., Disp. I, Q. 22, P. 3, n. 3.

5 Bonac., n. 6, ibiq., Zabarella, Silvester, Ugolin.; V. S. Alph., VI, 265, Q. 2.

SECTIO III.

EXCOMMUNICATIONES LATAE SENTENTIAE EPISCOPIS SIVE ORDINARIIS RESERVATAE.

« Excommunicationi latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae subiacere declaramus (1). »

I.

155. « Clericos in sacris constitutos vel Regulares vel Moniales post votum solemne ca-
« stitatis matrimonium contrahere praesumentes, nec non omnes cum aliqua ex praedictis
« personis matrimonium contrahere praesumentes (2). »

156. Ante Const. A. S. Regulares dumtaxat utriusque sexus, et Clerici in sacris constituti matrim. contrahentes, hodie vero etiam hi qui cum eis contrahunt, excomm. incurrunt Ordinariis (antea nulli) reservatam. Regulares accipere debemus eos qui in Religione a S. Sede Apostolica approbata solemnia ediderint vota: Ordinatos autem in sacris, si puberes, non item si infantes, vel impuberes ordinati fuerint, nisi postea, pubertatem adepti, ratam ordinationem habuerint (3). •

157. Tribus autem opus est ad hanc excomm. subeundam: I ut professio, vel Ordinatio *revera* valida fuerit, II ut contrahentes verum praestent consensum, III ut temere contrahant. Quocirca excomm. non incurritur si aut 1° invalida fuerit ordinatio vel professio, aut 2° consensus legitimus defuit, sive ex utraque parte, sive ex alterutra, ut puta si alter simulate contraxerit (4), vel errore substantiali inductus, vel gravi metu coactus (5); aut 3° uterque, vel alter eorum ignorantia laboraverit, seu facti seu juris, licet crassa, et supina, quia excommunicatio ignorantem non tenet (6); etsi postea, re cognita, in cohabitatione perseveraverint (7). At vero, quia matrimonium facit consensus, non concubitus, eo inito, statim, etsi nondum consummatum fuerit, excommunicatio contrahitur (8); quamvis nullum sit nedum ratione ordinis sacri aut voti

1 Quatenam censurae reservatae essent Episcopis, olim controversia, nec modica, fuit (Cf. Navarr., *Enchir.*, 27, 256; Reginal., I, 136).

2 Clem. Un. *De Consanguin.*; V. Gregor. XIII, C. *Sicut antiquitas*, 1 Martii 1590.

3 Bonac., D. 2, Q. 4, P. 1, n. 2. *Solemnia vota*: ideoque huic excommunicationi non sunt obnoxii Religiosi

Soc. Jesu, quorum vota simplicia sunt, quamvis matrimonium dirimant.

4 Suar., 23, 5, 17.

5 Sanch., *De Matrimon.*, VII, 48, nn. 10, 12.

6 Bonac., cit., P. 7, n. 18.

7 Navarr., Sanch., n. 20. Scilicet lex contractum, non cohabitationem coercet (Suar., 23, 5, 21).

8 Sanch., M. VII, 48, 6.

solemnis, sed etiam propter clandestinitatem, v. c., si contractum fuit coram civili magistratu (9), vel propter alia impedimenta, ex. gr. consanguinitatis, affinitatis (10).

II.

158. « Procurantes abortum, effectu sequuto (1). »

159. Abortus est - *Ejectio foetus immaturi* (2). - Ut ex abortu contrahatur excommunicatio, necesse 1° ut fuerit procuratus, utque 2° revera sequutus fuerit. Procurare est, studiose et ex industria aliquid quaerere (3). Quamobrem excommunicatio non contrahitur, nisi ex abortu voluntario directe et in se (4). Illud non interest, utrum sequutus fuerit ex causa physica, v. c., ex ictu, veneno, oneribus mulieri impositis (5), etc.; an ex causa morali, idest ex terrore praegnantis incusso (6). Non contrahitur ex abortu voluntario indirecte et in causa, quamvis ex illicita actione prodierit; veluti si quis mulierem praegnantem graviter percusserit ex ira, odio, zelotypia etc. (7); eoque minus contrahitur ex abortu admissio sola culpa (civili), vel casu.

160. Deinde opus est ut abortus revera sequutus fuerit; nempe ex ea causa quae posita fuit, ut sequeretur. Itaque, sive mulier ex alia causa aequae efficaci maturius ejecerit, v. c., si sumpto abortivo, mox ex alto deciderit; sive ipsa ex aliquo casu ante ejectionem perierit, utputa ferro, apoplexi, ruina, excommunicatio cessat (8). Sed etsi abortus sequutus fuerit, excommunicatio reum non tenet, quamdiu sibi non apparet sequutum fuisse; aut quamdiu probabile videtur sequutum fuisse ex alia causa (9). Illud hodie

9 S. U. I., 22 Dec. 1880, *Nouv. Rev. Théolog.*, T. XI. Matrimonium enim, ut aiunt civile, licet nullum, matrimonii habet figuram, et est contractus, qui juxta naturae leges esset verum matrimonium; ideoque, ceteris paribus, sanari potest in radice (ex S. U. I. die 6 Apr. 1892. V. *Summula*, ed. 3^a, vol. III, § 504, n. 22): et si ex eo non oritur p. b. impedimentum (S. C. C. 13 Mar. 1879; et ita declaravit et statuit SS. D. N. Leo XIII, die 17 Martii 1879), sublatum intelligitur, quia foedum est, in eo personarum reverentiam agnoscere, prout in sponsalibus, et ceteris matrimoniis. Aliud cum om-

nibus, quos vidi, excepto Avanzinio, Const. nostrae Commentatoribus olim existimavi.

10 S. U. I., die 13 Jan. 1892, ad V.^m, appr. SS.mo die 14 ejusdem mensis.

1 Xixtus V, C. *Effraenatam*.

2 Sporer., IV, § 692,

3 Sporer., § 743.

4 Sporer., § 709.

5 Sixtus V, loc. cit. § 1.

6 Carmignan., § 915.

7 Sporer., §§ 738, 739.

8 Ex L. *Huic scripturae*, 15, § *Si Servus*, D. Ad L. *Aquil*.

9 Ex S. Alph., III, 562, 658.

non interest utrum foetus animatus fuerit an inanimatus, quia Constitutio generaliter loquitur (10), nec excusat, ut antea, ignorantia crassa, lata, supina.

161. Hanc excommunicationem incurrunt *procurantes abortum*. ABORTUM, idest ejectionem foetus: ideo huc non pertinent chirurgi (si id letale est) craniotomiam exercentes (11). PROCURANTES: adeoque eam incurrunt, ut antea, et qui jubet, et qui mandat abortum fieri, non item (secus ac antea) qui illum consulit, vel procuranti opem prestat (§ 11); ut ecce qui pharmacum parat (12); immo nec qui jussu, aut mandato alterius facit, ut mulier abigat: nam *procurantes* accipere hoc loco debemus, ut in veteri jure, non eos qui pro alio, sed eos qui sive per se, sive per alium curant, faciunt, ut mulier ejiciat (13). Quaestio elegans est, an mater huic excommunicationi eximatur, ut antea (14). Multi affirmant (15); alii negant, quia lex non distinguit (16), et recte (§ 21, 9): nempe excepta gravioris timoris causa (17).

III.

162. « Literis Apostolicis falsis scienter utentes (1), vel crimini in ea re cooperantes. »

163. Qui *Literas* vel *signaturas* Apostolicas falsificat, incurrit excommunicationem R. P. speciali modo reservatam (§ 77); qui utitur falsis literis (non qui signaturis § 79), quique ei cooperatur excommunicationem incurrunt et ipsi, sive Laici sive Clerici (2), sed soli Episcopo reservatam. Et si quis admiserit utrumque; idest si literas falsificaverit, eisque postea usus fuerit, utraque excommunicatione

10 Contra Comm. Gall., § 317.

11 V. *Summul.*, II, 322, Contra Comm. Pat., III, 338.

12 Comm. Gall., § 315.

13 Xist. V, l. cit., § 1. Dispicet haec sententia Comm. Patav., § 350; nam et hi qui id agunt jussu, mandato alterius, ut mulier ejiciat, vere *procurant* abortum. Ratio brevis et urgens. Nihilominus responderi potest, Xistinam Constit. illis verbis - *procurantes abortum sive per se, sive per alios* - non obscure procurantes ab exequutoribus distinguere: *procurantes* vero heic accipere convenit prout illic. Ceterum, quam recte id dixerim, viderint sapientes.

14 V. S. Alph., III, 395, Q. 5.

15 Cretoni (S. U. I. Cons.), ad Adnot. Gury, To. II, p. 617 (Edit. 1872-1873), cl. Ballerini ad Gury, II, 976 (Ed. 1875); Vindic. Ligor., To. I, pag. CXI, not. 3 (Parisiis 1874); Del Vecchio, I, § 621; Comm. Gall., 316.

16 Avanzini, n. 29, qui serius de hoc subdubitare visus est (Ed. 1874), Ciolli, § 143, et solidius cl. a Varceno h. ar.

17 V. § 8, et Lugo, *Resp. Moral.*, II, IV, n. 7.

1 C. 7, *De Crim. Fals.*

2 Lex non distinguit. Clerici antea coercendi erant privatione officii et beneficii (Cit. C. § ult.). Quae poena idcirco nunc exsulat (§ 23). Contra Comm. Patav., III, 339, et Ciolli, § 145.

irretitur. Porro *falsas* literas accipere debemus sive immutatas, sive suppositas (§ 30): *utentes* vero qui eas exhibent ut effectum habere possint: demum hodie et *cooperantes*, qui utenti (non qui falsificanti) operam praestant (3). *Scienter* inquam utentes (4), vel cooperantes (neque enim aequum est cum delinquentibus accessoriis durius agere): quos proinde excusat ignorantia nedum crassa, sed in nostra sententia, vel affectata (§ 7, 25).

SECTIO IV.

EXCOMMUNICATIONES LATAE SENTENTIAE NEMINI RESERVATAE.

« Excommunicationi latae sententiae nemini reservatae subiacere declaramus. »

I.

164. « Mandantes seu cogentes (1) tradi Ecclesiasticae Sepulturae haereticos notorios (2), « aut nominatim excommunicatos vel interdictos (3). »

165. Juverit in his paullulum immorari, quotidiana enim sunt. Sepultura Ecclesiastica duobus constat, ritu catholico, et loco sacro (4). Est pars communionis Ecclesiae; ideo nulli fidelium dene-ganda est, praeterquam *in locis interdictis*, de quibus propediem, et *personis* qui ea nominatim prohibentur. Prohibentur autem vel ratione censurae, vel ratione delicti. Ratione censurae, ea prohibentur excommunicati, vel interdicti (5) vitandi (6); haeretici etsi non vi-tandi (7); et, velut accessorie, eorum receptatores, fautores, defen-

3 Ut ecce Advocati qui pro suis Clientibus eas in jure exhibent, Procuratores etc. Patet ex iis verbis (§ 162) *in ea re*. Porro cooperari est, alteri opem praestare; qui igitur nullam opem utenti adhibuit, sed tantum consilium dedit, vel hortatus est ad utendum, excommunicationem non contrahit (Ex L. *In furti* 51, § *Opem. D. De furt.*; § 11, Inst., *De Obligat. quae ex Delict.*). Mihique consentiunt cl. A Varceno, *h. t.*; Ciolli, § 145, et tacite cl. Formisani, et Scavini, I, 873. Contra Comment. Patav., III, 340. Nec hodie amplius eam incurrit, qui literas hujusmodi intra 20 dies non destruit, vel resignat Ordinario (Contra C. 7, *De Crim. Fals.*).

4 Contra cit. C. 7; V. Duard., II, Can. VI, Q. II, n. 3.

1 Olim erat contra *sepelientes*: unde quaestiones qui sub hujusmodi nomine veniebant (V. Suar., 13, 4 10; Salmat., 10, 3, 85).

2 C. 8, *De haeret.*, C. 2, *De haeret.* in 6°. Ergo finita quaestio est quae inter TT. olim vixit utrum tolerati sepeliri possint (V. Reiff., 3, 28, 85).

3 Clem. II, *De Sepultur.*

4 Ex Rit. Rom., *De Exequiis*. Locum autem sacrum heic accipere debemus, rei sacrae, vel divinis officiis obeundis, seu benedictione, seu destinatione Episcopi, seu etiam tantum usu, et consuetudine, addictum (Suar., 12, 4, 6): ut coemeteria, claustra etc. (Salmat., 10, 3, 75).

5 C. 12, *De Sepult.*

6 Suar., 12, 4, 5.

7 Martin. V., C. *Inter cunctas*, et

sores (8); demum schismatici (9). Scilicet *ut quibuscum vivis non communicavimus, non communicemus defunctis* (10). Ratione delicti ea arcentur, qui in manifesto et notorio peccato mortali decedunt (11); quique intereunt in duello, vel ex vulnere in duello accepto (12); et in primis qui sui compotes mortem sibi consciverint (13). Et si non satis appareat, utrum mortem quis sibi dederit *per desperationem, an per insaniam, dari potest ecclesiastica sepultura, vitatis tamen pompis, et solemnitatibus exequiarum* (14).

166. Qui indignum ecclesiastica sepultura sepeliunt, vel sepelire faciunt in loco sacro, qui efferunt, qui funus prosequuntur (nempe ritu religioso), qui eis justa persolvunt, quique sive illis sive his consilium, vel auxilium praestant, letali non carent (15). Verum cum privatio sepulturae Ecclesiasticae sit poena introducta jure Canonico, quoties sine gravi incommodo negari non potest, eam dare, aut omni, aut certe gravi culpa vacat; dumne extorqueri velit in contemptum Ecclesiae (16).

167. At vero etsi peccent qui dant indignis sepulturam ecclesiasticam, excommunicationem tamen non incurrunt, nisi agatur de *haereticis* notoriis, vel de *excommunicatis*, aut *interdictis* nominatim. Et hi tantum incurrunt, qui mandant vel cogunt eos tradi *ecclesia-*

Const. nostra a vitandis eos nominatim secernit.

8 CC. 8, 13, *De Haeret.*

9 Rit. Rom., *Quib. non licet dare Eccl. sepult.*, § 2.

10 C. 12, *De Sepult.*

11 C. *De Sepult.*, Rit. Rom., loc. cit., § 5. Ut puta in furto, adulterio (C. 2, *De Bapt.*), hastiludiis (CC. 1, 3, *De Torneam.*), etc. Item blasphemi (C. 2, *De Maledic.*), usurarii (C. 3, *De Usur.*), meretrices (Salmant., 18, 3, 199). *Manifesto*; secus igitur, si de eo dubitari possit, sive quoad factum, sive quoad intentionem facientis; utputa si submersi, vel in ebrietate decesserint (Croix, VII, 255). *Notorio*; quamobrem si pauci et taciturni sciant, aliquem omnino impenitentem decessisse, sepultura ecclesiastica deneganda ei non est (Cf. Gury, II, 1013; Comm. Pat., III, 359, VI). Itaque hi arcentur sepultura Ecclesiastica, si morientes nulum dederint signum poenitentiae (C. 11, *De Raptor.*, Rit. Rom., II. cc.),

vel, si utrum dederint, non appareat (Laym., *De Just.*, Tr. V. Cap. XII, 12; Pirhin., III, 38, 77).

12 Trid., Sess. XXV, *De Ref.*, 19, quamvis contriti, et absoluti decesserint (Ben. XIV, C. *Detestabilem*, § 9).

13 Rit. Rom., § 3. Porro si quis reperiatur laqueo, veneno interemptus, tenendum est ab alio necatum fuisse (Pirhin., n. 65; Reiff., III, 38, 69; Salmant., n. 201). Et si constet necem sibi intulisse, tenendum est, non fuisse suae mentis, si tristiciae sese dederat, vel mane confessus fuerat (Gobat, Croix, n. 256).

14 S. U. I., 16 Maji 1866.

15 Ex C. 12, *De Sepult.*; Clem. I, *End. tit.*

16 Pirhin., n. 201; Reiffenst., n. 78; Croix, VII, 259. Et re quidem vera responsum fuit a S. U. I., 13 Jul. 1609, sepulturam haereticorum tolerandam esse, si ei absque scandalo resisti non potest (Giral., E. I. Par. I, Sect. 809).

sticae sepulturae: idest (§ 10, 38) qui tumulo *inferre, condere*, non item qui justa persolvere jubent (17), nec qui justa funerum persolvunt, sepeliunt, vel sepelientibus operam praestant (18). Et qui *mandant, cogunt* etc., excommunicationem non incurrunt, nisi post sepulturam traditam (§ 6, 11). At vero hodie eos non excusat ignorantia crassa, aut supina (19); nec quod defunctus sepultus fuerit nullo ritu ecclesiastico adhibito (20).

II.

168. « Laedentes aut perterrefacientes Inquisitores, denunciantes, testes, aliosve ministros « S. Officii, ejusve Sacri Tribunalis scripturas diripientes, aut comburentes, vel praedictis « quibuslibet auxilium, consilium, favorem praestantes (1). »

169. Laedere, et perterrefacere quid sint alias dixi (§ 73). Inquisitores sunt S. Tribunalis Iudices; denunciantes et testes heic dicuntur qui *producti* vel evocati fuerunt (2); ministri autem hi, sine quibus tribunal consistere nequit (3). Diripere proprie est in partes diversas rapere (4), et velut praedari (5); rapere autem est vi auferre. Demum *Sanctum Officium* accipere debemus ubicumque extat, ut prius, et non Romae tantum; lex non distinguit. At ubi non extat, ut in Regno Neapolitano, haec ad Episcopos (licet hi sint Inquisitores nati), eorumque Ministros trahenda non sunt; hos enim praeterit Const. A. S. Age nunc huiusmodi excommunicationi fit obnoxius 1° qui aliquem ex praedictis laedit vel perterrefacit, sed quatenus actu S. O. inservit vel cum eo rationem habet (6), non item qui eos directe vel indirecte, ut antea (7), impedit; 2° qui vi S. Tribunalis scripturas aufert vel comburit (8).

17 V. Sayr., III, 35, 12.

18 Cajet. V. *Excomm.*, n. 46; Navarr., XVII, 51, 137; Bonac., To. III, Disp. 2, Q. 2, P. 31, n. 19; Salmat., X, 3, 77. Sed est grave (C. 12; Cau., 23, 15).

19 Contr. C. 2, *De haeret.* in 6°, et Clem. I, *De Sepult.*

20 Bonac., P. 20, n. 5.

1 S. Pius V, C. *Si de protegendis.*

2 Albit. 28, n. 40; ex Cit. C. S. Pii V. Ideoque excommunicatio non incurrit laedentes etc. eum qui nondum denunciavit, sed denunciare simpliciter statuit, vel eum quem falso putabant jam evocatum fuisse (Albit. n. 41).

3 Albit. 28, n. 35. Inter ministros etiam Consultores comprehendi omni-

no dicendum est (Albit. ib. n. 37. Ex L. *Quisquis*, C. *Ad*, L. *Jul. Majest.*); non item familiares (Albit. ib. n. 33).

4 Forcellin. V. *Diripere.*

5 Ex LL. 4, 7, D. *De Incend. ruin.* etc.

6 Tamquam in contemptu S. O. (S. Pius V, in cit. C.). *Actus S. O. inservit* etc.; quocirca excommunicatio cessat 1° si laesus aut perterrefactus officii sui possessionem nondum caepit, vel ab eo remotus sit, 2° si ex alia quam S. O. causa violentiam sit passus (Albit. 28, nn. 26, 29).

7 S. Pius V, C. cit.

8 Atque ideo hanc excommunicationem non incurrunt qui scripturas S. Officii clam furantur, nec, ut puto, qui unam, vel alteram tantum aufert vi.

III.

170. « Alienantes et recipere praesumentes bona Ecclesiastica absque Beneplacito Apostolico, ad formam Extravagantis Ambitosae « De Reb. Eccles. non alienandis (1). »

171. Bona dicuntur quae in patrimonio nostro sunt (2): quomobrem bona ecclesiastica accipere debemus quae sunt in patrimonio cujusvis Ecclesiae, vel Monasterii, vel Loci Pii; dummodo is auctoritate ecclesiastica fuerit erectus (3). Bonorum hujusmodi dominium est penes Ecclesias ipsas, vel Loca Pia; administratio penes rectores, syndicos, procuratores; tutela (etenim minorum jure censentur), et cura penes Episcopos (4). Illorum alienatio ab ipso fere Apostolorum aevo vetita fuit (5). Et rectoribus quidem, syndicis, administratoribus numquam permissa est; qui proinde si ea alienaverint, nihil agunt (6): Episcopis permissa quidem ex justa causa, et, praeterquam

1 V. infra not. 9.

2 L. 49, *De Verb. Sign.*

3 Laym., *De Justit.*, Tr. IV, Cap. X, 1; Pirhin., III, 13, 4. *Capellaniae laicales* igitur non sunt in bonis Ecclesiae (V. Lucidi, *De V. Sacr. Lim.*, To. 3, n. 44, § 16); quamvis injussu Principis (quippe sub tutela ejus sunt) earum bona alienari non possint (Berardi, *J. E. U.*, To. II, Diss. VI, Append., V. *Deinde*). Eoque minus in bonis Ecclesiae sunt Pia legata, quorum bona relicta fuerint penes heredes. Sed nec bona Ecclesiae donata aut relicta, quamdiu non fuerint acceptata (Ex L. 88, § 2, *De Legat.*, 1; Reiffest., III, 10, 25).

4 Sarmient., *De Reditib. Eccl.*, Part. 1, Cap. 1.

5 Can. *Apostolicos*, 12, q. 2; Cf. De Luca, *Theatr. etc. De alienat.*, Disc. 3, n. 2. Bonorum nomine veniebant 1° et ea quae fundo tenentur, seu fodinae, et arbores frugiferae vel fundo necessariae (Petra, I. V, Sect. 2, n. 12, ex S. C. C., 14 Jan. 1679; De-Luca, Disc. I, n. 26; Ferr., V. Alienatio, I, 10; V. *Summula*, II, 103, 4); *tenentur* inquam, nam si *ruta* (eruta) *caesa* fuerint, fundi esse desinunt (Voet, I, 8, 13); 2° jura realia, uti census (Clem. *Exivi*, § *Cumque*, *De V. S.*), redditus ex versuris

publicis (Ferr., I. c., IV, 25) prout *loca Montium* (Petra, ib. n. 7); 3° pecunia praediis acquirendis destinata (Ex L. 3, § *Quid ergo*, *De Contr. tutel.*; Quaranta, V. *Alienat. Rei Ecclesiae*, n. 25) ab his qui eam contulerint, donaverint, reliquerint (Pikl, III, 13, 13; Schmalz., III, 13, 51); non item deposita ab aeconomis, quia hi nec sibi, nec successoribus legem dicere possunt. Unde nedum bona alienare, sed Ecclesiae patrimonium quoquo modo deminuere vetitum fuit (Tot. tit. *De Reb. Eccles. non alien.*, C. 2., *Eod. tit.* in 6°); ut puta *censibus* (Clem. I, *De V. S.*), *servitutibus* (Ex L. 7, C. *De reb. non alien.*) constitutis super praediis Ecclesiae, vel remissis, aut neglectis quae ei debebantur (Ex L. 5, C. *De fund. dot.*); *locationibus* ad non modicum tempus (Clem. I, *De reb. Eccles. non alien.*), adeoque *firms* (C. 8, *De Jurepatr.*), aut *precariis* (V. C. 1, *De precar.*), quas vocabant (*illae* quaedam ususfructus, *hae* quaedam emphyteusis species).

6 C. 6, *De Reb. Eccl. non alien.*; Bonnac., To. I., *De alien. bon. Eccles.*, p. 2, n. 8. Nempe exceptis iis quae *servando servari non possunt* (Ex L. 24. C. *De Adm. tut.*); et iis quorum alienatio sine Apostolico Beneplacito permissa est vel foundationum tabulis (Mo-

in *modicis praediis* (7), servatis juris solemnibus (8). Serius Paulus II, Extravaganti *Ambitosae*, plurima ex his absque beneplacito Ap. Sedis, sub poena excommunicationis alienari vetuit: videamus igitur quae illa sint.

172. Sed ante omnia admonendi sumus Extr. *Ambitosae*, pluribus in locis nullatenus receptam fuisse, in aliis ex parte tantum (9): ubi autem recepta fuit, non *semper* ex regulis juris, nec *eandem* ubique, sed varias, pro locis, interpretationes recepit (10). At hodie post Const. *Apost. Sedis* ubique locorum quoad alienationem, et excommunicationem servanda est (§ 19); perinde ac si nunc primum edita esset (11). Quoad interpretationem regulariter non sunt mutanda quae communiter recepta fuerant. At vero si alias, heic maxime, strictissime interpretandum erit, quia Extr. *Ambitosae* et veteri juri, et potestati Ordinariorum derogat, et poenam inducit omnium gravissimam.

173. Age modo; hac Extravaganti vetantur *omnium rerum, et bonorum ecclesiasticorum alienationes sine causa et Apostolico beneplacito sub poena excommunicationis*. Quatuor igitur dispicienda sunt, 1° quodnam sit objectum hujus Extrav., 2° quid alienationis verbo contineatur, seu quinam *actus* prohibeantur, 3° causa et beneplacitum Apostolicum pro licita alienatione, 4° poena in alienantes sine hujusmodi causa et beneplacito.

174. Principio igitur his verbis — *omnium rerum et bonorum* — immobilia tantum et mobilia pretiosa significari recepta ubique locorum sententia fuit (12). Atqui *immobilia*, stricta significatione, accipimus praedia sive rustica, sive urbana: ergo huc non pertinent quae im-

mac. ex C. *Tua nos*), praesertim si pia instituta sub Regum immediata protectione sint (Trid. XXII, VIII, *de Ref.*), circa quae nihil immutatum fuit, vel ex speciali et personali (non item generali) Rñi P. privilegio (S. U. I. 22 Dec. 1880).

7 C. *Terrulas* 53, Cau. 12, 2.

8 Iusta causa est Ecclesiae *necessitas* vel *utilitas*, et pietas (Reiff. III, 13, 18), v. c., si urgeant creditores (Ex C. I. *De Pignor.*; Engel., III, 13, 6), si quid melius comparari velit (C. 8, *h. t.*), si pauperes alendi sint (C. 70, Cau. 12, 2): juris autem solemnitas sunt, *tractatus, consensus*, et subscriptio Capituli (cit. C. 8, *h. t.* in 6°); quibus

hodie Episcopi uti non solent, et ideo sufficit Cathedralis Capituli suffragium (CC. 1, 3., *De iis quae sunt a Prael.* C. 7, in fin. *De Donat.*).

9 Sylv., Navarr., 27, 149, etc.; Cajet., Suar., 24, 6, 3; Reiff., III, 13, 22. Quoad poenas *paucis in locis* recepta fuit (S. Alph., IV, 187). In Regno Neapolitano, immo et in tota Italia, receptam fuisse testantur Genuens., *Prax. Cur. Neapolit.*, 75, 1; Schmalz., III, 13, 123.

10 Cf. Berardi, J. E. U. To. II, Cap. 2, v. *Tres habet. Haec Praelatorum*, ubi plus aequo has interpretationes, et Interpretes carpit.

11 S. U. I. 22 Dec. 1880.

12 Ex pr. ipsius Extravag.

mobilia censentur destinatione patris familias (13) aut lege (14), nec ea quae solo tenentur, ut arbores etsi grandiores (15), et, ut puto, fodinae (16). *Mobilia* vero *pretiosa* intelligimus vasa aurea, argentea, gemmas (17), et ea quae praestant antiquitate vel artificio (18); dummodo valeant saltem 25 aureos *de camera* (19); greges, armenta, bibliothecas copiosas, et id genus cetera (20). Non item pecuniam (ceu nonnemini visum est), quippe *ejus usus in abusu* (absumptione) *est* (21); nec sacrae supellectiles vetustate corruptae, aut consumptae, quia veneunt *sine cultus detrimento* (22); eoque minus reliquiae pretiosae, ceu putant aliqui, quorum opinio aliena est et a mente Pauli II (23) et a proprietate verborum, nemo enim eas in patrimonio nostro esse dixerit; vel res quae servando servari nequeunt, et planum est.

175. Verbum *alienationis* continet 1° *omne factum per quod* bonorum hujusmodi *dominium transfertur* (24), 2° hypothecas (25), speciales dico (26), locationes, et conductiones ultra triennium (27) frugiferum (28);

13 Ex L. 122, *De V. S.*; V. Summul., edit. III, II, P. § 103, 4. Utpote granaria in terris defossa - Sane si *immobilia* non accipimus stricta significatione, his arbores (V. n. 15), et fructus quoque pendentes (L. 45, *De Rei vindic.*) accenseri oportebit.

14 V. L. 14, in fin. *De Act. empti et vend.* - Ut ecce usuf., actiones reales etc. (Cod. Gall. 526, Ital. 415).

15 S. C. C., 2 Jun. 1740, apud Zambo., To. I, Par. 3, V. *Arborum incisio*; Makeld, § 153.

16 Cf. Voet, I, 18, 13. Etsi nondum institutae (*aperte*) fuerint. Et de rutis dubitandum non est: quia *ruta caesa pars fundi esse desinunt*.

17 L. 22, C. *De admin. tutor.*

18 Reiff., III, 13, 12.

19 Schmalz., III, 13, 3, idest libellas circiter 235.

20 S. Alph., IV, 187.

21 Bonac., *De Alienat.* etc., Disp. 2, P. 2, n. 5.

22 Ex Extr. *Ambitiosae* proem.

23 Cit. Extr. I. cit. Quod vel ipse Bonac., l. c. n. 31, fateri coactus est. Obtruditur decis. S. C. C. an. 1702, qua insignes SS. Reliquiae recensentur inter ea quae alienari non debent. Uti-

que ex jure Decretalium, sed heic quaerimus utrum ea distrahere vetitum sit jure Extr. *Ambitiosae*; atque ideo sub poena excommunicationis.

24 Extr. *Ambitiosae*, v. c., in solutum dare, permutare (C. 5, *De reb. eccl. alien.*), concedere in emphyteusim, exceptis *bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis* (Cit. Extr.): sed nec has hodie ex Decr. S. C. Epp.

25 Cit. Extr.

26 Ex cit. C. 5; Fagn. in C. nulli. *De Reb. eccl. alien.*, n. 30. Sed an possit dare in antichresim? Et ubi ea adhuc loco pignoris est (L. 38. *De Pignor. act.*) uti apud Gallos (C. Gall., a. 2090), non potest: alibi, ceu penes nos (C. lt. 1887.), potest, si quid opinor.

27 Cit. Extrav.

28 Fagn., l. cit., n. 43; S. Alph., IV, 187. Sed quaeri potest, utrum ubi antea ex consuetudine introducta, usque ad decennium locari solebant, hodie quoque locari possint? Concilium Tridentinum XXV, R. 11, consuetudines hujusmodi tacite intactas reliquit, cum bona ecclesiastica ad longum dumtaxat tempus locari vetuit (Berar., I. E. U., To. 2, Cap. 2, V. *Concludit*): sed contra movet, quia Const.

et praeterea nihil aliud (29). Adeoque adhuc licet, ex veteri jure, imponere census et servitutes, seu reales, seu personales (30). Ex *veteri jure* inquam; adeoque ex justa causa, et in his quae non modici valoris sunt, de consensu Capituli (§ 171, 8). Et quamvis ex Const. *Universalis Ecclesiae* Ben. XIV non liceat Clericis *vendere suorum beneficiorum redditus et proventus, vel ad vitam, vel in longum tempus, recepta per unam, vel plures pensiones mercede earum, aut pensionibus*; nihilominus si vendiderint, nihil ab hac Extravag. alienum faciunt. Contra putat De-Angelis (31). Sed si ita est, quorsum prohibitio cit. C. *Universalis Ecclesiae*?

Ad haec alienatio non est (adeoque huc non pertinet) pecuniam mutuam accipere (32), vel existentem in arca Ecclesiae collocare (33). Et quia is, *qui occasione acquirendi non utitur, non videtur alienare* (34), potest Ordinarius, jure suo, oblata Ecclesiae, vel relicta necdum acceptata repudiare; utputa donationem, haereditatem (35), legatum (36); adeoque potest non parere conditioni, sub qua aliquid Ecclesiae relictum est, vel promissum (37); eoque magis non uti exceptione, qua jus aliquod Ecclesiae acquireretur, vel redintegraretur (38). Ex quo patet, posse ipsum etiam transigere in re dubia,

nostra restituit Extravagantem *Ambitosae*, quae locationes hujusmodi prohibet verbis disertissimis. Et nihilominus reor, non esse inquietandos qui, ex receptis moribus, ultra triennium locant, conducunt, quia lex generalis consuetudines speciales non abrogat (C. 1. *De Const.* in 6°).

29 Atqui, dices, vetat et *infeudationes, et concessiones*. - Utique: sed *illas* praetermisi, quippe antiquatae; *has*, quia non satis constat quatenam sint.

30 V. L. 7, C. *De Reb. alien. non alien.* C. 20, Cau. 12, 2.

31 III, XII, 7.

32 Ex L. 3, C. *Quando ex facto tutor.* C. 5, *h. t.*; Ferrar., V. *Alienatio*, IV, 44; V. Ben. XIV, Not. 69.

33 Ex L. 16, *De De Admin. tutor.* - Dummodo, si incumbat onus eam collocandi, collocetur in re soli frugifera, vel in censibus realibus (Trombet., *Praxeos Reg.* etc., Cap. VII). Talia sunt donata, vel relicta ut collocentur, redacta ex venditione alicujus praedii, vel census (S. C. C. 24 Nov. 1787. -

21 Jun. 1788; Lucidi, *De Visit.* etc. II, p. 420, n. 65). Quid ubi census exulant, ceu penes nos? (C. It. 418). Et puto collocari posse in nominibus debitorum, praediis pignori datis.

34 L. 28, D. *De Verb. Signif.*

35 L. 6, § 2, D. *Quae in Fraud. credit.*; De Luca, *De Donat.*, Disc. 23, 16. *Communissima*.

36 Ex cit. L. 6, § *Perinde*; Pirhin., *h. t.*, n. 41; Sanch., *De Matr.*, VI, 2, 33; Schmalz., *h. t.*, n. 15. Nonnulli putant Episcopum haereditatem renunciare posse, legatum non posse, quia *legatum* recta via ab eo qui legavit ad legatarium *transit* (L. 66, *De Furt.*). Sed non recte (V. L. *Si tibi*, 88, § 2; D. *De legat.*, I; V. Reiff., III, 10, § 2); et vix non aperte in jure cautum est (L. *Si sponsus* § *Simili modo*; D. *De Donat. inter Vir. et Uxor.*).

37 L. 6, § 1, D. *Quae in fraud. credit.* Ceterum, si haec damnosa fuerint Ecclesiae, tenetur damni (L. 7, C. *Arbitr. Tut.*).

38 Laym., Croi., IV, 1364. Velut remittere caducitatem emphyteusis (Bo-

non quidem diminuendo, sed non acquirendo (39). Nec alienatio intelligitur earum rerum quae ex juris necessitate distrahenda sunt; ceu immobilia relictia Monasteriis qui ea possidere nequeunt (40), aut empti cum pacto revenditionis, venditore mature ea retrahente (41).

Amplius: non quaevis rei mobilis praetiosae, vel immobilis distractio, aut locatio ultra triennium, hac Extravaganti vetatur. Nam primo quoad *mobilia pretiosa* Praelati non prohibentur veterem suppellectilem distrahere ad novam comparandam aequae pretiosam; quod consuetudine est introductum (42). Deinde ad eorum pariter et ad immobiliorum distractiones, verius, non pertinent quae fiunt inter ipsas Ecclesias, vel loca Pia (43): insuper Ordinarii adhuc jure suo alienant, ut antea, praedia exigui valoris (44): immo et non exigui, si quae plus incommodi, quam commodi afferunt (45); vel si urgeat necessitas quae moram non patitur, aut adsit occasio quae alias transiret (46). Denique locationes quoque ultra triennium carent et culpa et censura, si vel factae fuerint ea lege ut, finito unoquoque triennio, liceat locatori a locatione discedere (47); vel a fru-

nac., To. I, in fin. *h. t.*, 2, 21): quod is et licitum esse tenet (To. III, D. 2, Q. 4, P. 11, n. 7). Dixi *qua*, etc.: nam si Ecclesiae jam fuerit jus acquisitum, alienare videretur: e. g. in re usucapta, vel empti ea lege, ut in quinquennio proximo tantum redimi posset, hoc elapso.

39 Ex L. *Lucius*, 47, § ult., *De Adm. et peric. tutor.*

40 De Luca, *De Alien.*, Disc. 1, 128; S. Alph., IV, 187, not. 11.

41 Croi., IV, 1364, quod alii negant, sed nullo jure (V. L. I, pr. *De Const. pecun.*).

42 Pikler., III, XIII, 5, 14; Engel., III, XIII, 5.

43 Berar., I. E. U. To. 2, Cap. 2. V. *Tres... non hic substituerunt*; Barbo., *De Off. Ep.* III, 13, 49.

44 C. *Terrulas* 53, Cau. 12, 1; S. C. C. ap. Fagn., in C. *Nulli* n. 23, *h. t.* Etiam suae mensae, quae juraverit non alienare (C. 8, § se *h. t.*). Exigui autem valoris esse quae plus 25 aureis de Camera non aestimantur, post multas varietates obtinuit (S. C. 29 Novemb. 1613; Giral., Exp. Jur. Pont. *h. t.* Sect. 444.): nisi plus ferat Dioecesis

consuetudo. Dixi *praedia*, et non pars exigui valoris alicujus praedij (Clement. VIII, ap. Monac. To. II, Tit. 14, n. 3).

45 Ex CC. 7, 8, § ult. *De Reb. Eccles. alien.*; Pirhin., 3, 13, 19; Schmalz., n. 39.

46 Ferr., V. *Alienatio* I, 3; Schmalz., an. 55, 59, 62, 112; Croix, III, 2, 1367; S. Alph., IV, 187, not. VI.

47 Reiff., III, 18, 23. Quid si locatio fuerit facta per plura, v. c., quatuor triennia, sed non hac lege? Et si quidem simpliciter sic inita sit, perinde est ac si ad 12 annos inita esset: adeoque nec culpa eximitur, nec censurae. Sin autem convenerit, ut finito primo triennio renovari debeat, et sic deinceps, quamvis tunc non liceat a locatione discedere, plures tenent et culpam et censuram abesse, quia non locatio est, sed locationis promissio: promissio vero promittentem, non rem quae promittitur, obligat (L. 3, *De Pollic.*), sive cum administratore (Croix, IV, 1368; S. Alph., IV, 187, not. 7), sive cum communitate, v. c. Monasterio (Filiucc., Tract. 44, 19; Lugo, Resp. Mor. III, 12, 4) id convenerit.

ctuariis, v. c., beneficiatis, Capellanis, factae *ea conditione*, ut ab illis discedatur morte fructuarii, vel alias finito usufructu: vel his locis ubi, ex lege, resolutio jure ipsorum, intercidunt (48).

176. Res autem et bona ecclesiastica, de quibus Extravagans *Ambitosae*, alienari adhuc licet ex justa causa (§ 171, 8), et apostolico beneplacito, quod jure novo successit in locum consensus Capitularis aliarumque solemnitaturn (49). Alienationes aliter factae, siquidem absque justa causa, letali non carent, et pro infectis habentur in utroque foro (50); sin ex justa causa, sed apostolico beneplacito praetermisso, valent in foro conscientiae (51), in externo claudicant, prout contractus qui cum minoribus ineuntur (52); si demum et justa causa et beneplacitum apostolicum abfuerint, excommunicatione coercentur. Semper autem faciendae sunt sub auctione (V. *Summ.*, III, 81, 82).

177. Excommunicationem quoad alienationes factas contra formam Extravagantis *Ambitosae* incurrunt alienantes, et recipientes, omnes prorsus (53). At vero recipientes excusat ignorantia, crassa quoque

48 Ex L. 9, § 1; D. Locat., Laym., S. Alph., IV, 187 in fi. Secus ac jure italico (C. Ital., Art. 493). Nec est illicitum vendere redditus sui beneficii pro mercede, vel pensione annua ultra triennium, quia nullo jure prohibetur (Abbas, Covarr., Azor., P. 2, Lib. 9, Cap. 2, Q. 7; Gonzal., in C. 9, n. 2, h. t.). Dum ne veneant, aut locentur repraesentata (anticipata) mercede (Trident. XXV, R. 11).

49 Petra, To. V, sect. 3, n. 49.

50 Engel., XIII, 13, 19.

51 Schm., III, 13, 108; Zoes., III, 13, 17; Engel., III, 13, 19; Pirhin., III, 13, 36; Schmalz., III, 13, 133, ibiq.; Silv., Regin., Azor., Reiff., III, 13, 43; Laym., *De Legib.*, XVI, 9; et alii plurimi (Pikler, III, 13, 26). Ideoque et licitam esse verius est (Bonac., *De Censur.*, Q. IV, P. 10, n. 7).

52 Ex C. 42, Cau. 12, 2; Fagn., in C. Nulli, n. 46, h. t.; Pikler, n. 25; Pirhin., n. 29; Reiff., n. 55; V. *Summula*, II, 409, 11. Alii irritato plane esse putant (V. Schm., n. 130). Verum si non appareat utrum ap. beneplacitum revera fuerit praetermissum, post elapsos annos 30, non defuisse tenendum est (*Summula*, II, 314, 10).

53 Et quoad *recipientes* conveniunt Theologi (Comm. Patav., III, 370; Scav., I, 909, Q. 1°; Marc., I, 1353; ex cit. *Extrav.*). Quoad *alienantes* autem affirmativam, ceu veriozem et communiozem sententiam, tenet Jos. Aertnys. *C. SS.mi R.* (edit. 2^a, Tornaci, lib. VII, Tr. I, n. 1131°). Non pauci vero excipiunt Episcopos et Abbates, qui ex C. *Extravag. Ambitosae* interdicti ab ingressu Ecclesiae poenaplectuntur (Bucc., *Comm. De C. Ap. S.*, ediz. 3^a, § 83; Comm. Patav., Scav., Marc., ll. cc.; Aug. Lehmkühl S. J., *Theol. Moral.*, ediz. 6^a, vol. II, p. 692; Simon. Aichner, *Comp. Juris Ecclesiast.*, Appendix, pag. 291; Gonnella, pag. 143; Ciolli, 164, 4°). En verba Extrav. *Ambitosae*: *alienanti bona..., si pontificali vel abbatiali praeferat dignitate, ingressus ecclesiae sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediate sequentes sub interdicto hujusmodi, animo (quod absit) perseveraverit indurato, lapsis mensibus eisdem, a regimine et administratione suae Ecclesiae vel monasterii, cui praesidet, in spiritualibus et temporalibus sit eo ipso suspensus. Inferiores vero praelati, Commendatarii, et aliarum Ecclesiarum Rectores bene-*

et supina; alienantes non item; quod belle Patav. Comm. animadvertunt. Verum, si res per Procuratorem agitur, *alienantes, recipientes* accipere debemus, non eos qui, v. c. vendunt, emunt nomine alieno, sed quorum nomine emitur venditur (§ 11, 50). Quid igitur si ego nomine quidem tuo, sed nesciente te, emerim, tuque postea ratum habueris; an ex ea ratihabitione excomm. incurras? Utique si ego ex nullo tuo, vel generali mandato emerim, quippe (cum neque praesumptum, neque generale mandatum ad illicita trahi possit) tunc emis; *ratihabitio enim retro trahi, et mandato non est dubium aequi- parari* (54). Sin quasi tutor emeris, non item, quia cum emptio et venditio alias (V. § 6, 13) valuisset ab initio, nihil praestat rati- habitio - Incurritur autem cum alienatio perfecta fuerit ultro citro- que (55); atque ideo, si facta fuerit sub conditione suspensiva, post

ficia vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus etc... aliis- que ecclesiasticis cum cura et sine cura saecularibus et regularibus be- neficiis, quorum res et bona aliena- runt dumtaxat, ipso facto privati existant. Age nunc, si Episcopi et Ab- bates ab excommunicatione exempti sunt, quia aliis poenis coercentur, quidni eximendi forent inferiores Prae- lati, Commendatarii, aliarumque Ec- clesiarum Rectores beneficia, vel admi- nistrationem quomodolibet obtinentes, qui, excommunicationis loco, ejusdem beneficii vel administrationis priva- tione puniebantur? Et his exemptis, excommunicationi hujusmodi obnoxii forent laici tantum alienantes bona ecclesiastica ab ipsis legitime admi- nistrata.

Ante Constitutionis nostrae promul- gationem haec exceptio - *servetur* (quoad Episcopos et Abbates) prout in C. *Ambitiosae* - expuncta fuit juxta Consultorum votum; ibique, secus ac in Extrav. *Ambitiosae*, neque quoad personas, neque quoad poenas distin- guitur. Non quoad *personas*, ideoque nemo est excipiendus; non quoad *poenas* atque ideo sola excommunica- tio superest. Displicet igitur opinio 1° DeAngelis, qui existimat Episcopos et Abbates neque excommunicatione

a qua exempti erant, neque interdicto ab ingressu Ecclesiae, quod a C. Ap. Sedis sublatum est, teneri (Lib. III, Tit. XIII, 4); 2° Comm. Patav., Gonel- lae, Marc., etc., qui distinguunt inter administrantes et non administrantes bona alienata, et docent priores hujus- modi excommunicationem, posteriores vero reservatam speciali modo, vel Tridentinam incurrare (loc. cit.); qua- rum prima numquam (V. § 91, n. 18) altera, solum quando agitur de bonis usurpatis ad personas ecclesiasticas ratione suarum Ecclesiarum etc. spe- ctantibus (§ 89, n. 2), vel de bonis *auctoritative et potentialiter* occupatis aut usurpatis, per alienationem incur- ritur; 3° Jos. Aertnys, qui beneficii pri- vationem, cui excommunicatio (poena longe major) subrogata videtur, adhuc superesse putat (loc. cit. 3); quamvis cum De-Ang. (loc. cit.) et Sancti (Lib. III, Tit. XIII, § 14) fateatur interdictum ab ingressu Ecclesiae non amplius vigere.

54 C. 10. De R. J. in 6°; L. 16, § 1, *De Pign.*

55 Navarr., Cons., 18, *h. t.*; Filiucc., 14, 329; Reiff., *h. t.*, n. 67; Schmalz., *h. t.*, 165. Adeoque, ex jure Romano, nonnisi traditione sequuta. At vero ex novissimis fere totius Europae legibus, et in primis ex Cod. Gall. A. 1583, et

eam impletam (56). Et quia Extr. *Ambitiosae* eo spectat, ne bona Ecclesiae ab ejus patrimonio decedant (57), cumque id quod semel a me abiit amplius a me abire non possit, si quis rem a se acquisitam contra formam Extr. *Ambitiosae* alienaverit, nec ipse, nec qui accipit excommunicationem incurrit, si quid opinor. Nec eam incurrunr consulentes, faventes etc. (58) eoque minus qui res Ecclesiasticas diripiunt, perdunt, v. c., qui arbores caedunt, furantur (59). Immo nec qui eas usurpant: verum hi si bona hujusmodi pertinent ad personas ecclesiasticas ratione suarum Ecclesiarum, vel beneficiorum, incurrunt excomm. R. P. reserv. s. m. (§ 83); sin converti debent in pauperum et ministrorum necessitates, excomm. Trident. R. P. simpliciter reservatam incurrunt (§ 88, 40).

IV.

178. « Negligentes sive culpabiliter omittentes denunciare infra mensem Confessarios, sive « Sacerdotes a quibus sollicitati fuerint ad turpia in quibuslibet casibus expressis a Prae- « decessoribus Nostris Gregorio XV, Const. *Universi*, 10 Augusti 1611, et Benedicto XIV, « Const. *Sacramentum poenitentiae*, 1 Junii 1741 (1). »

179. Ut sciamus quando quis necesse habeat denunciare Sacerdotem sollicitantem, prius sciendum est quid sit sollicitatio. Est

It. A. 1448, nulla traditione opus est, ut emptio et venditio perfecta dici possit. Sed jure italico, si venierit res immobilis, scriptura opus erit C. It. 1314, l.

56 Ex § 4, *Instit. De Verb. Oblig.* Nam, quamdiu conditio in pendent est, dominium a venditore non discedit: quis autem alienatum dixerit quod adhuc in dominio venditoris remanet? (L. *Alienatum*, 67, D. *De Verb. Sign.*). Aliud juris est si conditio fuerit resolutiva, quippe res illico transit in acquirentem (LL. 1, 2, 5, D. *De in diem addict.*). Exinde resolvi potest ea quaestio, utrum incurrat excommunicationem qui vendit, vel emit, *reservato beneplacito Ap. Sedis*. Quod alii affirmant, et quoad *loca, et bona jurisdictionalia* definiti juris est (Urb. VIII, C. *Humanae salutis*, § 2 in fi.): alii negant (V. Bonac., l. c., 4, n. 5). Et si appareat hujusmodi conditionem resolutivam esse, recte illi; sin suspensivam, recte hi: et si neutrum appareat, suspensivam esse tenendum puto (Ex C. 30, *De Reg. Jur.* in 6°).

57 Extr. *Ambitiosae* proem.

58 Ex C. 6, *De reb. Eccles. alien.* - Nec consentientes (Bonac., *De Alienat.* etc., Disp. 2, P. 2, n. 29). Adeoque nec Delegati Apostolici, qui decretum vel auctoritatem interponunt in detrimentum Ecclesiae (C. *Cum omnibus*, Pauli II), qui ceteroquin nec antea eam incurrebant, nisi in ipsis literis apostolicis intimata fuerat (*Petra indicta*, C. n. 15); nec qui decreta hujusmodi extorquent (Cit. C. Pauli II; Suar., 22, 6, 3).

59 Ex Decr. S. U. J., 9 Mart. 1870.

1 Ben. XIV cit. Const. (qua Const. Gregorii XV totidem fere verbis inseruit), denunciari et coerceri jubet (§ 1) « omnes et singulos Sacerdotes... qui « aliquem poenitentem, quaecumque « persona illa sit, vel in actu sacra- « mentalis confessionis, vel ante, vel « immediate post confessionem, vel « occasione, aut pretextu confessionis, « vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali sive in alio

igitur sollicitatio — *Facta a Sacerdote, tanquam a Confessario, ad turpia provocatio*. — Provocationem vero accipere debemus quid ad turpes affectiones commovendas pertinet. Necesse est igitur 1° ut intercesserit ad turpia provocatio; 2° ut haec a Sacerdote, et 3° ut ab eo tamquam a Confessario sit facta (2). *Ad turpia*, idest obscœna; nempe tactus, aspectus; immo etsi ad sui dilectionem tantum poenitentem allicere tentaverit (3). Nec interest quo modo provocatio sit facta, verbisne, an tactibus, nutibus etc., vel per scripturam, seu tunc seu postea legendam (4). Immo etsi inhonestos tantum *sermones* vel *tractatus* habuerint, eodem jure censebitur (5). Nec proderit Sacerdoti quod statim sollicitationis ipsum poenituerit, vel in ipsa sollicitatione destiterit (6).

180. Ut a *Sacerdote*: itaque si is qui sollicitat non sit Sacerdos, denunciatio cessat; si est, tenet, licet confessarius non sit (7). Quid si sollicitatio a poenitente processerit? Et si sacerdos consensit, palam est in rem turpem eum convenire; atqui hoc est inhonestos *tractatus* habere (8); merito igitur responsum est, denunciari eum oportere, etsi statim destiterit de illa turpi materia loqui, *differendo ejus complementum ad aliud tempus*, nec poenitentem absolverit (9). Quare eo magis denunciandus erit, si provocatus ad unam turpitudinis speciem, ad aliam, minorem licet in illa contentam, diverterit (10). Nihilominus onus denunciandi cessat si sollicitaverit Episcopus, quia denunciatio facienda est *judici competenti*, et Epi-

« loco ad audiendas confessiones *de-*
« *stinato* aut electo, cum simulatione
« audiendi ibidem confessionem ad
« inhonesta et turpia sollicitare pro
« seipso, vel pro alia persona (§ 2, 2),
« vel provocare *sive verbis, sive signis,*
« *sive nutibus, sive tactu, sive per*
« *scripturam aut tunc aut post legen-*
« *dam* tentaverint, aut cum eis illicitis
« et inhonestos sermones, vel tracta-
« tus habuerint. » Quae exscripsimus
Italicis literis desunt, in Const. Gregorii XV.

2 S. Alph., VI, 684, V. § 79. Itaque si quis ad aliud crimen, v. c., furtum, perjurium, excitaverit in confessione (S. U. I., 11 Febr. 1661, n. 11); vel ad turpia quidem excitaverit, sed in aliis Sacramentis, sollicitatio cessat (S. U. I., n. 10; S. Alph., VI, 683, 684).

3 V. S. Alph., VI, 704.

4 Ben. XIV, cit. Const. S. P.

5 Greg. XV, loc. cit., §§ 5, 9; *Instructio* S. U. I., 20 Febr. 1867. *Eodem jure*, nempe et quoad *poenas*, quod in cit. Const. expresse cautum est; et quoad *denunciationem*, quod Nostri pene omnes docent.

6 S. U. I., 11 Febr. 1661, n. 2.

7 Ex cit. Const., §§ 1, 2; S. Alph., VI, 688; S. U. I., 11 Febr. 1661, n. 5.

8 Ex L. 32, *Pro Socio*.

9 S. U. I., cit. Decr., n. 2. Verum si consentit metu gravi inductus, probabile est denunciationem cessare; quia S. U. I., quae cit. Decr. ad 9, censuerat hunc quoque denunciandum esse, in cit. *Instructione*, sacerdotem consentientem quidem memorat, sed de eo qui metu consentit verbum non facit (Vindic., Ligor., P. V, Q. 20, Art. 2).

10 Baller. ad Gury, II, 591, v. *Illud*.

scopi iudex non est quisquam ex aliis Ordinariis, vel ex Inquisitoribus, penes quos denunciatio fieri praecipitur, sed Apostolica Sedes tantum (11).

181. Demum ut tamquam a *Confessario* (12). Porro *confessarius* sine aliqua confessione, seu vera seu specie tenus, non intelligitur: ideo videamus utrum provocatio ad turpia sit facta in confessione, an extra illam. Si in confessione, reus erit semper sollicitationis; sive provocaverit poenitentem in *actu confessionis*, sive *immediate ante*, sive *immediate post*. Verum hoc adverbium « *immediate* » stricte accipiendum est; nempe si — inter sollicitationem et confessionem — inter confessionem et sollicitationem — *nihi! mediet* (13). Sin extra confessionem, sollicitatio non intelligitur, nisi provocatio huiusmodi ad confessionem aliquo modo referatur: ideo necesse est, ut sit facta occasione, vel simulatione, vel pretextu confessionis. *Occasione* confessionis sollicitat qui petentem confiteri *illico* pellicit ad turpia, confessione dilata in posterum (14). Immo etsi non petentem, si illum, v. c., aegrotantem, quasi confessurus adierit adscitus ab alio (15),

11 Trident., XXIV, R. 5; Baller. ad Gury, II, 590.

12 Ex cit. C., §§ 1, 2. Adeoque huc non pertinet Sacerdos interpres (S. U. I., cit. Dec., n. 6); nec qui eum sollicitare iussit, mandavit (ib. ad 1). At qui sollicitat non excusatur quod non pro *se*, sed pro *alio* sollicitaverit (Cit. Const. § 1).

13 Salm., XXI, IV, 48. Idest si neque Confessarius neque poenitens ad alia facta diverterint (S. Alph., VI, 677). Ut ecce si petentem confiteri sollicitet; et continuo confessionem ejus excipiat: vel confessum e vestigio in cubiculum ducat et provocet (Salm., n. 50). Secus si (ILLINC), confessione in aliud tempus dilata, de aliis rebus colloqui coeperit; vel (HINC) in cubiculum duxerit ut aliud revera cum eo negotium ageret, et dum colloquuntur, quasi per accidens, poenitentem sollicitet (S. Alph., 677). Caeterum semper initium sollicitationis inspicendum est, nam sollicitatio intelligitur in *ipsa* confessione, vel *immediate ante*, vel *immediate post*, si tunc Sacerdos fecerit aliquid aut dixerit sollicitandi animo, etsi hic postea apparuerit; veluti si det poeni-

tenti chartam, in qua eum ad turpia incitat, postea legendam (Prop. 9, damn. ab Alex. VII), si domi eum invitet, aut jubeat ipsum expectare se domi, si quaerat ubi habitet, et domi sollicitet (S. Alph., 676, 704, 3). Non item si cognita in confessione fragilitate poenitentis, domi eum adit et urget (Diana, Trull. Salm., n. 51; Auctor. Operis cui titul., *Istr. pe. Nov. Conf.*, P. 22, Cap. XIV, 223); quippe is ex confessione notitiam, ex notitia sollicitandi ansam capit (V. Giraldis, *E. I. S.*, Part. I, Lib., III, Tit. I). Nec aliud revera docere videtur S. Alph., VI, 678 in fi. Verum alia est praxis Congregationum urbis.

14 Salm., n. 52. Tametsi nondum ipse sederit, nec poenitens genuflecterit (S. Alph., VI, 677). Verum ut videatur facta *occasione* Confessionis, et tamquam a Confessario, necesse est ut poenitens aut petat confiteri *statim*, aut in *ipso confessionario* petat v. g. *cras confiteri*: itaque si is *extra confessionarium* petat confiteri *postridie*, sollicitatio cessat (Ex cit. Deer. S. U. Inq., 4).

15 S. Alph., VI, 678.

vel sponte sua. *Simulatione* confessionis, reus sollicitationis intelligitur, qui dum fingit confessionem audire, provocat ad turpia. Verum ut videatur simulare confessionem, opus est ut specie tenus, qua alii decipiantur, confessio agi videatur. Proinde necesse est, ut stet vel in confessionario, vel in loco destinato, aut electo ad audiendas confessiones (16); utque nedum in hoc, et in isto, quod nemo dubitat, sed et in illo fingat se confessionem audire (17). *Prætextu*, qui v. c. aliquem ad confessionem invitat, ut provocet ad turpia, licet ad veram confessionem invitet: prætextus enim est quod intentionem obtegit facto aliquo seu apparenti, seu vero (18). Quocirca sollicitatio cessat, si non ipse, sed poenitens confessionem prætexuit; vel ipse quidem, sed ut alium (non poenitentem) deciperet: vel uterque ex condicto ut alios fallerent (19).

182. Sacerdos reus sollicitationis denunciandus est. Obligatio denunciandi tenet omnes qui sollicitationem resciverint (20), et maxime poenitentem sollicitatum. Nec refert cujus aetatis aut sexus ipse poenitens sit, et utrum sollicitationem animadverterit, vel intellexerit tunc, an serius; dummodo animadverti et intelligi revera potuisset (21); et licet ipse sollicitationi consenserit, aut sollicitatio mutua fuerit (22). Nec liberatur confitendo ei qui sollicitavit (23),

16 *Loca destinata* dicuntur cellulae illae in Ecclesiis extructae, ubi subsellia cum imaginibus Crucifixi hujus rei causa posita sunt: *electa* ea in quibus quis in praesens, pro re nata, confessionem excipit, sive domi, sive in agro, sive in via; quibus autem opus sit ut in his locis confessio simulari videatur, in facto non in jure consistit. At *ea loca in quibus excipi solent confessiones monialium, vel mulierum degentium in locis vulgo CONSERVATORII, RITIRII, pro veris confessionalibus sunt habenda etiam quoad mulieres extraneas* (S. U. I., 25 Nov. 1874).

17 Ronc., Pala., Salm., n. 57. Et palam apparet ex cit. Decr. S. U. I., n. 15. *An sit denunciandus Confessarius qui sedens in Confessionario sollicitat mulierem stantem ante Confessionarium non simulando confessionem?* - Resp. - *Opinionem negativam non carere sua probabilitate. Stantem;* secus, verius, si genuflecterit (S. Alph., VI, 680).

18 V. Josue, VIII, 5; I Reg., XVI, 2.

19 S. Alph., VI, 679, 680. Verum si is cubiculum aegrotantis ingressus, rogatu ipsius adstantes recesserint, et remanserit solus cum sola quasi confessionem excepturus, nonne videtur eam sollicitare *simulatione* confessionis (Comm. Patav., II, 396)? Minime, quippe non sollicitat occasione confessionis, sed turpiter agit (V. S. Alph., 679).

20 S. U. I., ap. S. Alph., VI, 680 in fl., 695, 698. Dummodo resciverint a personis fide dignis (S. U. I., 11 Febr. 1661 ad 14); nec revelatum eis fuerit consilii petendi causa (S. Alph., l. c.). Quidam clar. theologus sollicitatum dumtaxat tenere putat, et sic pluries a S. U. I. decisum fuisse affirmat.

21 Cit. C., *Sacram. Poenit.*, § 1. Non enim cessat sollicitatio, quia sollicitatus eam non animadvertit.

22 Cit. C., § 2. Nam potest hoc reticere (S. U. I., 27 Sept. 1724): et si fuerit interrogatus, quod nefas est (S. U. I., 20 Febr. 1767), negare poterit (S. Alph., VI, 700).

23 Prop. 7, damn. ab Alex. VII.

nec eo quod sollicitatio fuerit occulta (24), et probari nequeat (25); vel quia multum post eam tempus effluxerit (26), aut quod nulla correctio fraterna praecesserit (27), vel sollicitans sponte compa-
ruerit (28). Nihilominus cessat obligatio denunciandi, si fieri nequeat
absque incommodo admodum gravi (29), et quamdiu sollicitatio certa
non fuerit et manifesta (30).

183. Denunciationes hujusmodi a nemine absque culpa letali omitti
possunt (31). At poenitens sollicitatus (et hodie is tantum), si eam
ultra mensem distulerit, incidit in excomm., a qua non potest ab-
solvī, *nisi prius denunciationem ad effectum perduxerit* (32). Verum, quia

24 S. Alph., VI, 694. Lex non distin-
guit; et alias vix denunciationi locus
foret.

25 Prop. 5, damn. ab Alex. VII.

26 C. *Sacr. Poenit.*, § 2.

27 Alex. VII, Decret. 8 Jul. 1660.
Quid si jam emendatus fuerit? Multi
negant esse denunciandum (V.S. Alph.,
VI, 686).

28 S. U. I., 26 Jul. 1628.

29 Salmat., XXI, IV, 89; Ronc.,
Cap. 2 pr.; Mazzot., *De Poenit.*, Tr. VI,
Disp. II, Q. II, Cap. IV, n. VI, Q. 2;
Albit. 35, 25. Et profuit ex doctrina
S. Alph., VI, 699 in fl., qui loquens de
muliere, quae multum repugnat adire
Inquisitores, docet posse eam expe-
ctare Confessarium qui pro ipsa de-
nunciationem deferat, *quia praecepta
positiva non obligant ad rem nimis
arduam* (cit. n. 699 in fl.). Et quando
agitur de virgine, aut nobili, aut ve-
recunda, quae denunciare renuat, con-
sultat Episcopus, qui si habet diffi-
cultatem, consulat S. C. (Albit. 35, 70,
ex Decr. S. U. I., 13 Sept. 1623). Sane
S. U. I., 22 Januar. 1827, Praefecto Mis-
sionum in America respondit, mulieres
sollicitatas non teneri ad denunciatio-
nem, si Ministri Inquisitionis in lon-
ginq̄uere regionibus degentes, sine *gravi
incommodo* adiri nequirent (Antoi., *De
Poenit.*, Append., h. t., Notae, n. 2).
Sane Constitutio nostra ait; *culpabi-
liter* negligentes: excusatur ergo qui
commode denunciare nequeat per se
vel per alium (Albit. loc. cit.).

30 S. Alph., VI, 702. Sive incertum

sit uter sollicitaverit, v. c., Sejus ne,
an Cajus (nisi iudex id certo digno-
scere possit), sive sollicitatio ipsa fuerit
dubia facto, vel jure. Porro *facto* dubia
videtur sollicitatio, cum non satis con-
stat, an Sacerdos revera sollicitaverit;
idest cum obscura sunt vel ambigua
et verba (signa, nutus), et intentio.
Scilicet, si verba sunt aperta, intentio
obscura, verbis standum est (Ex C. 7,
De Sponsal.; S. Alph., l. c.): contra si
verba sunt ambigua, intentio manife-
sta, haec sequi debet (Ex L. 67 pr. D.
De Legib., I; S. Alph., l. c.). At si
utrumque est in obscuro, denunciatio
cessat: ut ecce si Confessarius, vir
gravis et integer vitae, laudaverit poe-
nitentem de pulchritudine et venustate;
aut donum mulieri dederit (S. U. I.,
11 Febr. 1661, nn. 12, 16). *Jure* autem
dubia intelligitur sollicitatio, quoties
non satis constat, aut convenit, num
Sacerdos sollicitaverit quasi Confessa-
rius: ut puta si non appareat utrum
sollicitatio facta fuerit *immediate
ante confessionem vel an immediate
post*; vel utrum *pretextu* confessionis.
Ceterum dubia huiusmodi in aestima-
tione non poenitentis, sed Confessarii
esse debent.

31 S. U. I., 20 Febr. 1867, n. 3. Easque
confessarius injungere tenetur, etiamsi
poenitens non sit fide dignus (S. U. I.,
4 Mar. 1863). Verum non licet, ceteris
paribus, poenitentes interrogare an
fuerint a confessario sollicitati (S. U. I.,
ap. Albit. 35, 27).

32 C. *Sacram. Poenit.*, § 2.

tempus non currit ignoranti (33), mensis computandus est ex quo scivit et 1° obligationem denunciandi, et 2° excommunicationem adnexam huic obligationi, et 3° tempus obligationis adimplendae. Quamdiu igitur primum ignorat *culpa*, quamdiu alterum *contumacia* cessat. Quid si tertium tantum? Et siquidem falso existimavit denunciationem protinus faciendam esse, excommunicatio eum non tenet quoad mensis decurrerit (§ 9, 31); sin quandocumque sibi libuerit, eam nec post mensem incurrit, quamdiu bona fide existimat adhuc posse differri. Ceterum qui promiserit se denunciaturum, si fide sit dignus, absolvi poterit; et nedum *a peccatis* ante mensem elapsum, quod in Const. Bened. XIV expresse cautum est, sed et *ab excommunicatione* post mensem (34), quia Const. nostra, quando voluit aliquem non absolvi *donec denunciaverit*, expressit (§ 116).

V.

184. « Praeter hos hactenus recensitos, eos quoque quos sacrosanctum Concilium Tridentinum, sive reservata Summo Pontifici aut Ordinariis absolutione, sive absque ulla « reservatione excommunicavit, Nos pariter ita excommunicatos esse declaramus; excepta « anathematis poena in Decreto Sess. IV, *De editione et usu Sacrorum Librorum* constituta, cui illos tantum subiacere volumus, qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii « approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt. »

185. En verba Trid. *Nulli liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine auctoris... sub poena anathematis*. Ait Trid. *imprimere vel imprimi facere*: ergo huc non pertinent Auctores librorum; nec qui eos retinent, vendunt, evulgant. At hodie non inspicitur, utrum liber vero, an ementito, aut reticito auctoris nomine editus sit. *De rebus sacris*: quamvis haec verba pateant latissime, verius nihilominus ad eos libros contrahenda sunt, de quibus agitur in citato Decreto: agitur autem de Sacrae Scripturae libris, et de his tantum agitur (1).

33 Ex L. 5, D. *Quis ord. in bon. poss.*; C. 3, *De Suppl. negl. prael.*

34 Avanzi, pag. 114; Comm. Patav., III, 332, II. Et multo magis absolvi poterit post denunciationem peractam (S. Poen., 32 Mar. 1832).

1 Ex L. 23, *De Legib.*; Avanzi, n. 33; Ciolli, § 153; Del Vecchio, I, 628 - Contra Comment. Patav., § 402. Ad haec excommunicationem, item nemini reservatam, subeunt, ex eod. Trident. (demptis excomm. quae obsoleverunt)

1° raptores mulierum, ac omnes *illis consilium, auxilium vel favorem praebentes* (Sess. XXIV, Ref. M. 6); scilicet *ad raptum*, non item si haec praestiterint post raptum admissum, quo rapta facilius raptori nuberet (De Just., *De Disp. Matr.*, II, 18, 42); 2° cogentes quovis modo subditos suos vel quoscumque alios, *quominus libere matrimonium contrahant* (Ib. Cap. 9); 3° qui aliquam mulierem *quomodo-cumque coegerint, invitam, praeterquam in casibus jure expressis, ad*

ART. II. *Suspensiones.*

186. *Suspensio est - Censura qua clerico officio beneficioque interdicitur* (1) - Officii appellatione omnis potestas spiritualis significatur (2). Fertur in Clericos, nempe singulos. Sed interdum in personas quoque Morales (uti vocant), scilicet Ecclesiasticas, quae habent corpus collegii, utputa Monasteria, Capitula, fertur. Quod cum fit, animadvertendum est, utrum lata sit, v. c., in Capitulum, an in singulos ejus Capituli Clericos, an in Capitulum et singulos: illa enim cadit tantum in personam Moralem, ista in singulos tantum (3). Prior adimit quae persona morali, non quae singulis competunt (4): contra altera quae competunt singulis, non quae personae morali (5): illa est privatio quaedam, haec vera censura est (6); nisi forte lata sit in insontem, vel pro delictis omnino praeteritis, vel in perpetuum, vel quamdiu Ordinario videbitur, vel in diem certam (7). Adeoque haec tenet reos tantum, illa et insontes tenet (8). Exinde patet quid juris sit, si lata fuerit in personam moralem et singulos una simul. His praemissis videamus quae sint.

ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque religionis, vel emittendam professionem; quique consilium, auxilium, vel favorem dederint; quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel praesentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint; quique demum cujusvis mulieris voluntatem vel veli accipiendi, vel voti emitendi quoquo modo sine justa causa impederint (Sess. XXV, *De Reg.*, 18); 4° qui *docere praedicare, vel pertinaciter asserere seu etiam publice disputare, defendere praesumpserint*, existenti in lethali, si eucharistiam recipere velit, non esse confessionem necessariam (Sess. XIII, *De Euch.*, Can. 11); 5° qui affirmant matrimonia a filiisfamilias sine parentum consensu contracta, irrita esse, et parentes ea rata vel irrita facere posse (Sess. XXIV, *De Ref.*, M. 1); 6° demum magistratus saeculares, qui Episcopis auxilium ad tuendam clausuram monialium praebere recusant (Sess. XXV, *De Reg.*, 5), quod tamen

extra Ditionem Pontificiam vix amplius obtinet, aut ne vix quidem.

1 V. Berard., P. II, Disp. VI, Cap. VI.

2 Suar., 25, 10. Sive jurisdictionis sive Ordinis. Jurisdictionis sive interni sive externi fori. Ordinis sive majoris, sive minoris, exceptis his officiis, quae tonsurae cohaerent (Salmat., X, V, 17, 27). Nihilominus quia hodie Laici quoque minoribus ordinibus defungi solent, hi suspensioni subtrahuntur (Salm., n. 24).

3 Salm., X, V, 43.

4 Ex L. 7, *Quod cujusq. univers.* V. Suarez, *De Cens.*, Disp. 28, Sec. 3, v.^o c., jus cogendi comitia Capitularia, nominandi ad beneficia Ecclesiastica, etc.

5 C. 40, *De Elect.*, in 6°; ut puta jus celebrandi, absolvendi a peccatis, etc.

6 Salmat., 10, 5, 47. V. § 16.

7 V. cit. § 16, 75 Suspensiones hujusmodi ipsae quoque aut poenae sunt, aut privationes quaedam, quarum violatio irregularem non facit (Salm., X, IV, 12; VIII, 70; S. Alph., VIII, 314, 317), vel utrum faciat oppido incertum est (V. § 213).

8 Suar., 28, 3, nn. 1, 6 etc.

SUSPENSIONES LATAE SENTENTIAE SUMMO PONTIFICI RESERVATAE.

I.

187. « Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum beneficiorum perceptione ad beneficium S. Sedis Capitula et Conventus Ecclesiarum et Monasteriorum, alique omnes qui ad illarum, seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve Praelatos de praedictis Ecclesiis, seu Monasteriis apud eandem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint Literas Apostolicas de sua promotione (1). »

188. Haec censura eo spectat, ne pro Episcopo, aut Praelato se gerat qui talis non est. Porro Episcopos accipere debemus (§ 10, 38) consecratos. Praelatos vero qui jurisdictione Episcopali externaque pollent (2): *provisos autem quovis modo*, qui a S. Sede vel promoti, vel confirmati fuerint (3), non item eos qui quasi administratores mittuntur, et planum est. Itaque videamus quid heic puniatur, quanam, qua poena.

189. Et I quod punitur est eos *recipere*; idest excipere, admittere quasi Praelatos, Episcopos (4), antequam exhibuerint literas Apostolicas Capitulo, vel Monasterio. II Personae quae puniuntur sunt non ipsi Praelati, vel Episcopi, secus ac antea (5), sed Capitula, et Conventus Ecclesiarum: *alique omnes*; idest (nisi cavillamur) alii ab his, ex quibus constat Capitulum, et Monasterium. III Omnes autem suspensione coercentur a suorum beneficiorum perceptione. — *Beneficiorum*, atque ideo quae sunt ordinis vel jurisdictionis, utputa sacrum facere, sacramenta administrare, Capitulum convocare, praesentare ad beneficia, eligere etc. salva permanent. *Suorum*; adeoque, verius, Capitula et Monasteria ab his tantum quae in communi (6); alii omnes ab his quae singulariter possident. *Perceptione*: ac proinde non ab administratione, ut alias, sed a fructibus tantum, si quid opinor. Fructus autem appellatione veniunt quae ex beneficio, non quae intuitu beneficii percipiuntur (velut incerti stolae redditus), nec distributiones *quotidianae* (7).

190. Haec suspensio quoad Capitula et Monasteria *privatio* quaedam est, quoad alios *censura*; ideo eam incurrunt ex Capitulis et Monasteriis hi quoque qui non receperint; ex aliis vero qui letali

1 Extr. 1, *De Elect. Injunctae*.

2 Berar., *J. E. U.*, To. I, Diss. 5, Cap. 3 pr.

3 Cit. Extr. 1, *De Election*.

4 Rubr. in cit. C. 1, *De Elect*.

5 Cit. C. 1.

6 Suar., 28, 3, 3; 31, 5, 23; Salm., 10, 5, 43. Contra Bonac., To. 3, Disp. 3,

Quae. 4, Pu. 10, n. 4, qui putat incurrere suspensionem ab his quoque quae possident uti singuli. Haec sententia neque regulis juris, neque verbis nostrae Constitutionis congruit.

7 Suar., 27, 1, 30; S. Alph., IV, 130, v. *Cum autem*.

non carent (§ 186). At vero cum Episcopus, Praelatus semel receptus fuit, quia receptio recipiendi actione finitur, suspensio cessat, si quid opinor, si alii deinceps recepto, qui in pacifica possessione officii sui est, obediant, aut studeant (8).

191. Suspensiones quae sub his numeris recensentur ad Sacram ordinationem pertinent. Porro nemini licet a non suo Episcopo ordines recipere, nemini ordinare *in sacris* sive suos subditos sive alienos absque titulo; nemini vel *in minoribus* ordinare tum alienos sine dimissoriis proprii, tum suos sine testimonialibus alterius Episcopi cum id opus est. Et quia haec communia sunt tum Ordinanti tum Ordinando, juverit de his prius attingere quae ad rem nostram pertinent. Sed ante omnia admonendi sumus Const. A. S. de solis conferentibus, vel recipientibus *ordinem* loqui. Porro translatitium est tonsuram non esse ordinem, ac proinde cessare hodie suspensiones latas in conferentes (1), vel recipientes tonsuram (2). Amplius, inter suspensiones, quae heic recensentur, a collatione et ab exercitio ordinum, hoc distat, quod illae ab omnium ordinum collatione, hae a solius male suscepti ordinis exercitio nos prohibent (3). Deinde, violatis his, quae verae censurae sunt, contrahitur irregularitas; ceteris violatis, non item. Eas autem violat ordinator, non si exerceat actum jurisdictionis, vel ordinis, sed si ordinem conferat (4). Violat ordinatus si ordinem exerceat sacrum. Nempe et serio, et solemniter (v. Summul. I. 380.).

192. Principio igitur suus Episcopus aliquis dicitur ratione vel originis, vel domicilii, vel Beneficii, vel famulatus (5). Episcopus *originis* is dicitur, in cujus dioecesi domicilium habebat tunc, cum

8 Ex cit. C. 1, *De Elect.* Quo excommunicatione coercentur - *qui eos recipiunt, AUT eis parent, VEL intendunt - recipientes VEL obedientes.* Contra putat cl. Ciolli, § 156.

1 Olim suspensione tenebantur, qui tonsuram conferebant infantibus, illiteratis, conjugatis, non subditis (C. 4, *De Temp. Ordin.* in 6°) vel simoniace (Xist. V, Constitutione *Sanctum et salutare*, quam ex hac parte Clem. VIII intactam reliquit). Hodie non incurritur, nisi quis illam forte conferat extra

Dioecesim; nam tunc suspensionem incurrit quasi exercens Pontificalia. Sed V. § 201, 18, v. *Ad haec.*

2 Suar., 31, 1, 19.

3 Bonac., Disp. 3, Quae. I, Par. IV, § 1, n. 4: Reiff, I, XI, 177. Sive quia Ordinator gravius delinquit, sive quia potestas ordinandi, qua abutitur, divisionem non recipit.

4 Reiff., 175.

5 CC. 1, 3. *De Temp. Ord.* in 6°; Trid., Sess. XXIII, *De Ref.*, 9; Innoc. XII, B. *Speculatores*, § 4.

Ordinandus in lucem prodiit, pater ejus, vel si spurius est, mater (6). *Domicilii* in cujus dioecesi perpetuam habitationem sibi constituit (7). *Beneficii* in cujus dioecesi congruum (8) pro taxa dioecesana, vel moribus, licet non residentiale (9), beneficium possidet (10). Demum *famulatus*, seu familiaritatis, Episcopus, non titularis in partibus (11), sed cum dioecesi, quocum, forte etiam nondum Episcopo (12), ordinandus commoratus fuit, altusque ab eo per triennium (13): sed is ea lege, ut conferat ordinato congruum beneficium, sive in sua sive in aliena dioecesi (14), intra mensem ab Ordine vel Tonsura ei collata (15). Porro ordinando integrum est eligere ex his quem malit, et eo electo, etiam in unoquoque Ordine, variare, *dummodo non in fraudem* variet (16).

193. Tituli Ordinationis sunt beneficia, hisque deficientibus, patrimonialia. Patrimonialia accensentur pensiones perpetuae, legata perpetua Missarum (17); immo et Capellaniae manuales, modo conferantur sub conditione *donec ordinatus provideatur* (18). Patrimonium vero constituendum est in *re soli* (19), vel ea quae, jure Canonico,

6 Ex LL. 6, 9, D. *Ad Municip.*; Schmalz., 11, 21, 22. Qui vero sub tutela vel cura est, hodie penes nos tutoris vel curatoris domicilium sequitur (C. Ital. Art. 18). Ceterum filio integrum est domicilium sibi constituere ubicumque voluerit, etsi non sui juris (LL. 3, 4. *Eod.*); dummodo suae aetatis sit; idest, quoad haec, pubes (Ex C. 3, *De Judic.* in 6°). - Praeterea domicilium originis intelligitur etiam patris adoptivi, quamdiu adoptatus in familia ejus est (L. 17, *Eod.*); vel ubi quis infans *expositus* fuit (Barb., *De Off. Episc.*), si quorum parentum sit, ignoretur (Salm. VIII, IV, 47); vel ubi fuit baptizatus adultus (Paul. III, *B. Cypientes Hebreos*).

7 B. *Speculatores* § 3, v. c., ubi nactus est coadjutoriam in beneficio residentiali cum futura successione (Ex S. C. C. Lucid., I, p. 261).

8 C. 6, *De Praebend.*

9 S. C. C., 26 Maii 1598; Lucid., I, p. 159.

10 B. *Speculatores* § 3. Nec sufficit Capellania Laicalis, etsi perpetua (S. C. C., 19 August. 1724; Lucid., p. 160,

n. 80). Et si beneficii redditus satis non sint, suppleri nequeunt ex patrimonio in *eadem* (Cit. § 3), vel, ut puto, ex alio beneficio in *alia* dioecesi. *Possidet*, ideo non potest alias conferri Tonsura quamvis arctato (Cit. § 3).

11 Trid., XIV, *De Ref.*, 2.

12 S. C. C., 9 Novemb. 1589; Lucid., I, p. 168, n. 96.

13 Trid., XXIII, *De Ref.*, 9; B. *Speculatores*, § 6. Continuumne? Affirmant Navarr., Bonac., Barbosa; negat Girald., et rectius, dumne diu interruptum (Lucid., I, p. 169, n. 96).

14 S. C. C. ap. Galler. ad Trid., Cit. C. 9.

15 B. *Speculatores* § 6. Adeoque hodie neque patrimonium sufficit (S. C. C., 27 Jul. 1697; Lucid., I, 170, 10), neque pensio (Monacelli, p. I, Tit. 3; Form. 17), nec, ut puto, Capellania Laicalis (V. n. 8).

16 S. C. C., 26 Januar. 1732; Lucid., I, c., n. 102.

17 S. Alph., VI, 825.

18 Ben. XIV, Not. 26, 11.

19 S. C. C., 29 Novemb. 1670, Engel. I, 14, 21.

soli instar habetur, utputa censibus consignativis (20), vel ex re-
ditibus emptis ex versuris publicis (21). Et ita constitui debet, ut
ususfructus ab ordiando abire non possit *donec provideatur*. Quam-
obrem si constitutum fuerit sub conditione, ne fructus a consti-
tuyente decedant, vel ut ad ipsum redeant, ordinato adhuc vivente,
nec aliter proviso, haec conditio, si apposita est inscio Episcopo,
pro non scripta erit (22), sin consentiente, actum vitiat (23). Ad
haec non quodvis beneficium vel patrimonium pro titulo esse potest;
sed necesse est ut sit sufficiens (24); utque Ordinandus in pacifica
possessione ejus sit (25). Nemo autem potest ordinari in sacris sine
titulo, exceptis Regularibus, et earum Congregationum viris, quibus
hoc nominatim concessum est a R. P. Et grave est ordinare vel
ordinari absque titulo, vel cum titulo falso, vel (si de patrimonio

20 Ben. XIV, ex S. C. C., Not. 26, 12;
dummodo prius censuarius promittat
se, cum voluerit censum redimere,
sortem penes virum probum ac fide-
lem depositurum, ut iterum novis
censibus, aut praediis collocetur (Be-
ned. XIV, l. c.). Verum ubi census
hujusmodi rebus mobilibus accensetur
ex noviss. Legibus, ceu in Gallia
(C. Gall. art. 529 et penes nos C. It. 418,
§ 1), non puto id fieri posse: nam quae
mobilibus, quae immobilibus accen-
seri debeant, juris civilis est definire.
At vero redditus praediales qui prae-
stantur ex fundis ea lege venditis aut
donatis, ut ex fundis ipsis (Tropl.,
Prestito § 425), vel ex eorum pretio
(C. It. Art. 1780) annum aliquid per-
solvatur venditori, aut donatori, licet
redimi possint, immobilium loco sunt.

21 Ex S. C. C., 29 Jun. 1704, quippe
instar immobilium habentur (V. De
Luca, *De Regul.*, Disc. 113, n. 2). - Ita-
que patrimonium in re mobili consti-
tui non potest, et si constitutum fuerit,
pro nullo erit (S. C. C., 29 Nov. 1670;
Ben. XIV, Not. 26, 8). Eoque minus
constitui potest super obligatione per-
sonali alendi Clericum quoad provi-
deatur, quamvis Episcopali vel regia,
prout in terminis a S. C. C. definitum

fuit sub die 8 Junii 1704 (V. Rigant.
ad Reg. Cancell., 24, § 5, n. 122); et
quamvis munita sit hypoteca omnium
bonorum (S. C. C., 2 Oct. 1717, Rigant.
ib. n. 123).

22 S. C. C., 11 Maii 1599; Ben. XIV,
n. 18.

23 Ex L. 30, D. *De Act. et Oblig.*
Scilicet quia conditio hujusmodi et
turpis est (§ 10, *de haered. instit.*) et
contra naturam actus (L. 149. *Ubi D.*
De Reg. Jur.).

24 C. 23, *De Praeb.; Trid. Sess. XXI,*
De Ref., C. 2. Quod aestimari debet
ex taxa Synodali, et si ea desit, ex
consuetudine Dioecesis (Ex B. *Specu-*
latores § 3). Redditus autem non in-
telliguntur, nisi deductis oneribus et
expensis: tantum si agatur de bene-
ficio, vel Capellania, in arbitrio Epi-
scopi erit deducere, vel minus, onera
personalia, utputa legata Missarum
(S. C. C., 17 Jul. 1723; Ben. XIV, *De*
Syn., XII, 9, VI). Quod si quis in una
Dioecesi beneficium habeat, et in alia
velit ordinari, et taxa utriusque dioe-
cesis variet, siquidem beneficium ad-
siduitatem exigit, illa, secus ista sequi
debet (Ben. XIV, C. *Apostolici Mini-*
sterii, § 7).

25 Ex B. *Speculatores*, § 3.

res est) ficto, seu fiduciario (26), vel nullo, vel injusto, vel restitutioni, aut resolutioni obnoxio (27).

194. Literae *dimissoriae* dicuntur quae dantur a proprio Ordinario, ut quis ordinari possit ab alieno Episcopo cum S. Ecclesia Romana communionem habente. Ordinarium heic accipimus 1° ipsum Episcopum, non item Vic. ejus Generalem, nisi Episcopo diu in remotis agente; 2° vacua sede, Vic. Capitularem; 3° quoad Regulares qui a jurisdictione Episcopi sunt exempti, ipsorum Praelatum; nempe durante triennio post tyrocinium ante solemnem professionem quoad tonsuram et ordines minores tantum, post edita solemnia vota quoad omnes (28). Literae *testimoniales* sunt quibus testimonium fertur (ab Ordinario) de alicujus natalibus, aetate, vita, moribus etc.: et ideo commendatitiae dici solent. Qui sine literis dimissoriis, vel testimonialibus confert tonsuram, aut recipit, letali non caret, sed hodie nullam censuram incurrit; haec enim lata est in eum qui confert ordines, tonsura autem, quod neminem praeterit, non est ordo: itaque de his qui conferunt, aut recipiunt ordines videamus.

26 Urban. VIII, C. *Secretis*. Porro titulum, seu potius patrimonium, *falsum* accipio, quod non extat: seu praedia supposita sint, seu instrumenta, seu nomina constituentium. *Fictum* quod revera consistit, sed constitutum est dicis causa, idest, sine intentione illud constituendi (S. Alph., VI, 822): *fiduciarium* quod ea lege constitutum est, ut ab ordinatione restituatur, vel ut ne Ordinatus fructus percipiat.

27 *Nullum* dicitur quod irritum omnino infectumque est; veluti si in re mobili sit constitutum, vel ab amente, vel donatione non acceptata vivo eo qui donavit. *Injustum* quod non jure, idest non servata juris forma, factum est, ut puta, hodie, donatione privato instrumento confecta (Ex L. 1, D. *De injust. rupt. testam.*; C. It., 1056). Obnoxium *restitutioni*, scilicet in integrum; veluti si a minore sit constitutum; vel dolo aut vi extortum: *resolutioni*, utputa si ab eo constitutum sit, qui constitutionis tempore liberos non habebat; vel ex praediis

emptis cum pacto revenditionis, quamdiu tempus retractui, jure vel pacto definitum, non effluerit. Porro donata ab eo qui liberos habet, reductioni sunt obnoxia, si forte, mortis suae tempore, integra legitima liberis suis non supersit. An igitur constituta ab eo patrimonialia, ab Ordinariis admitti, vel rejici debeant? Neutrum plane, sed utrumque arbitrio eorum, ut puto, relinquendum est; alias vel rejicienda erunt facta a viris quoque ditissimis, vel admittenda facta ab his qui tunc temporis nihil aliud in bonis habent.

28 S. C. C., 28 Febr. 1754; S. C. Epp., 12 Jan. 1858. *Post tyrocinium*, nam eo nondum exacto, subsunt suis Episcopis (Cf. Ferrar., V. Novitius nn. 93, 108). Aliud juris est in his qui Piiis sodalitiis, seu Congregationibus, simplicia nuncupant vota. - Hi enim cum *per se* subsint Ordinariis, dimissorias petere debent ab Ordinariis in cujus dioec. morantur (S. C. Epp., 6 Maii 1864).

II. III. IV.

195. II. « Suspensionem per triennium a collatione Ordinum ipso jure incurrunt aliquem « ordinantes absque titulo beneficii, vel patrimonii cum pacto (1), ut ordinatus non petat ab « ipsis alimenta (2). »

196. III. « Suspensionem per annum ab ordinum administratione ipso jure incurrunt ordi- « nantes alienum subditum, etiam sub praetextu Beneficii statim conferendi, aut jam collati, « sed minime sufficientis, absque ejus Episcopi literis dimissorialibus (3), vel etiam subditum « proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere « ibi potuerit, absque Ordinarii ejus loci literis testimonialibus (4). »

197. IV. « Suspensionem per annum a collatione Ordinum ipso jure incurrat, qui, excepto « casu legitimi privilegii, Ordinem Sacrum contulerit absque titulo Beneficii vel patrimonii « Clerico in aliqua Congregatione viventem, in qua solemnitas professio non emittitur, vel etiam « religioso nondum professio (5). »

198. Qui confert ordines incurrat suspensionem, si eos conferat
1° sine titulo (nempe majores), sive alienis, sive suis subditis con-
ferat, vel 2° alienis sine literis dimissorialibus Episcopi sui, vel
3° suis sine literis testimonialibus ejus Episcopi, in cujus dioecesi
tamdiu moratus est, ut impedimentum canonicum ibi contrahere
potuerit. Nec ab eo tantum, quem confert, suspensionem incurrat,
nec semel tantum, verum ab omnibus (6), et quoties iterum eidem
personae ordines confert (7).

199. Et primo sine titulo: sive ordinaverit Clericum saecularem,
si tamen hunc ordinavit cum pacto, ut non petat ab ipso alimenta
(II.); sive (excepto casu legitimi privilegii) regularem nondum so-
lemniter professum (8); vel professum quidem, sed in aliqua Con-
gregatione viventem, in qua simplex, non *solemnis*, professio emit-
titur (IV.). Ait Pontifex *absque titulo*. Porro absque titulo ordinari
intelligitur et is qui ordinatur cum titulo falso; vel eo, ex quo
nullum jus percipiendi fructus in ordinatum transit: non item, ut
opinor, (nam versamur in odiosis) si hujusmodi jus transeat quidem,
sed vel 1° non sit sufficiens, vel 2° constitutum sit ex die, vel 3° in
diem tantum: scilicet in priori casu subest *aliquis* titulus; in altero
subest *jure*, in tertio *facto* et reipsa. Idem juris est si quis ordinatur

1 Nempe inito inter Episcopum et ordinatum. Initum enim inter ordi-
natum et alium, est res inter alios
acta; initum inter Episcopum et
alium, non ligat ordinatum, qui pe-
tere potest alimenta.

2 C. Si quis, 45, *De Simon.*; V. Be-
ned. XIV, not. 27, 16.

3 C. 2, *De Temp. Ord.* in 6°; Trid.,
Sess. XXIII, *De Ref.* 8; Innoc. XI, B.
Speculatores, § 9.

4 Innoc. X, ib., § 4. Canonicum im-

pedimentum, idest irregularitatem vel
ex delicto, vel ex defectu lenitatis,
sacramenti, famae, libertatis (si uxorem
duxit): solae enim irregularitates
sunt *canonica* impedimenta.

5 Ex C. S. Pii V, *Romanus Ponti-
fex Sacrorum*.

6 Ex CC. 3, 4, *De temp. Ordin.* in 6°;
Trid., XXIII, R. 8; Arg. ex art. VI,
pr. § 194.

7 Suar., 31, 39.

8 Pius IX, 20 Jan. 1860.

cum titulo ficto aut fiduciario quia valet (9), vel obnoxio restitutioni in integrum, aut resolutioni quia interim valet, vel injusto, quia utrum non valeat, saltem in foro conscientiae, incertum est (10).

200. Deinde suspensio tenet ordinantem alienum subditum sine dimissorialibus Episcopi sui (III). *Ordinantem*: ergo si ei solam tonsuram conferat, suspensio cessat, quia tonsura non est ordo, sed praeparatio ad ordines (11). Illud non interest utrum majorem ordinem conferat an minorem. Lex non distinguit. *Alienum subditum* accipere debes eum qui non est tuus subditus, neque ratione originis, neque domicilii, neque beneficii, neque familiaritatis; quamvis in tua dioecesi fortuito editus sit. *Episcopum vero suum* accipimus qui Ordines sibi conferre potuisset, vel dimissorias ad Ordines concedere. Sed an *Episcopi* appellatione veniat quilibet Ordinarius? Nam Const. nostra in hoc ipso Articulo III alterum discernit ab altero. Utique; nam, prout alias in jure, ita et in hac nostra Const. alter alterius appellatione significatur. Adeoque sufficiunt dimissoriae etiam Vicarii Generalis, *Episcopo in remotis* agente (12); et Vicarii Capitularis vacua Sede concessae arctatis infra annum, non arctatis post annum (13). Haec suspensio cessat, si quis ordinaverit Clericum collato prius ei beneficio; quippe ex hoc suus subditus esse coepit: dummodo beneficium extet in sua dioecesi (14), et sit sufficiens, et ordinandus in pacifica possessione ejus sit. Porro Episcopus non potest hujusmodi literas denegare (15).

201. Denique suspensionem contrahit qui ordinat subditum suum

9 S. C. C., 14 Maii 1671; Ben. XIV, Not. 26, 18.

10 S. Alph., III, 711, 927.

11 Reiff, I, XI, 170; ibiq. Navarr., et Barb., *De Off. et Pot. Ep.*, Alleg. XVI, 14; XVII, 18.

12 C. 3, § *Interior.*, eod. tit. in 6°.

13 Trid., Sess. VII, De Ref. 10. *Arctati*, nempe ratione beneficii vel recipiendi, vel jam recepti. *Beneficii*, ejus nempe quod ordinem requirit sive ex jure, sive ex foundationum tabulis (Reiff, I, 11, 121). *Recipiendi*, idest si in eo instituendi sint ex praesentatione, vel ex patronatu passivo, et caereant ordine ex foundationum tabulis requisito (Garc., *De Benef.*, V, VII, 102); vel jam *recepti*; ut Parochia (C. 14, *De Elect.* in 6°), Canonicatus in Ec-

clesia Cathedrali (Trid., Sess. XXIV, De Ref. 12). Haec quoad ordines, nam pro tonsura conferenda dimissoriae etiam infra annum concedi possunt (S. C. C., 10 Febr. 1594; Lucid., I, 152).

14 Ex B. *Speculatores* § 3.

15 S. C. C., 16 Jul. 1841; Lucid., I. cit. p. 171. Porro nihil interest, utrum dimissoriae, eoque magis commendatitiae, dentur in scriptis, vel oretenus (Ex Trid., Sess. XIV, De Ref. 2; Reiff, n. 110), praeterquam Ultramontanis in Italia degentibus (Cap. 1, *De Temp. Ord.* in 6°). Palud. excusat Episcopum qui ordinat putans Praelatum ordinati ratam rem habiturum: quod post Trid. non audet admittere Sayr., P. I, Lib. IV, Tit. 14, n. 10.

sine testimonialibus (16) ejus Ordinarii, in cujus Dioecesi tamdiu moratus est, *ut potuerit ibi canonicum impedimentum contrahere* (§ 196). Idest si ibi post septennium (17) et, ut in matrimoniis, ex veriori sententia, ultra sex menses (18) moratus fuerit. Quod si pluribus in locis moratus sit (v. c. miles forte), nec commode ex omnibus locis testimoniales petere possint, ad S. Sedem recurrendum erit, ut iuramentum suppletorium ei, prout in matrimoniis, dari queat (19). Hactenus de eo qui confert Ordines, nunc de eo qui illos recipit dicendum foret. Verum de his Const. nostra agit in Art. VI, § 204. Eo igitur.

V.

202. « Suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinum ipso jure incurrunt Religiosi ejecti « extra Religionem degentes (1). »

203. Subjectum hujus suspensionis sunt Religiosi; nempe, stricta significatione, qui solemnem professionem emisierint. Et duobus opus est ut eam contrahant; ut et ejecti fuerint, et extra Religionem degant. Quocirca eam non incurrunt apostatae, et fugitivi; neque

16 *Testimonialibus*, nempe ad ordines suscipiendos, et non genericis (Ex S. C. C., 8 Apr. 1733, ad 3 et 4, Acta, XIV, 401).

17 Honoran., Prax., etc. Not. 10; Lucid., 1, p. 164, n. 86. Ex hac enim aetate potuit et censuras et irregularitates (quae sunt canonica impedimenta) contrahere.

18 Scheider, Scavi., A. Varc., h. a. n. 3; Del Vecchio, I, 640. Hodie igitur dubitandum amplius non est, eas petendas esse ab Ordinario ejus loci in cujus Seminario Ordinandus per id tempus permansit. At vero testimoniales super natalibus et aetate nunquam non petendae sunt ab Episcopo domicilii vel Originis, sive diu, sive brevi in ejus dioecesi manserit Ordinandus (B. *Speculatores*, § 7).

Ad haec ex Concilio Tridentino 1 qui ordinat sive suum subditum, sive alienum in dioecesi alterius sine ejus Ordinarii expressa licentia (Sess. VI, De Ref., 5, 2), 2º Episcopi titulares si quem ad ordines, vel primam tonsuram promoverint (Sess. XIV, De Ref., 2),

demum 3º Vicarii Capitulares qui dimissorias ad ordines (V. n. 10) non arctatis infra annum concesserint, incurrunt suspensionem; ille indefinite, isti per annum ab exercitio Pontificalium, hi ab officio et beneficio item per annum. Amplius, si quis etiam cujusvis generalis, aut specialis rescripti, vel privilegii praetextu, ordinatur ab Episcopo non suo, nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendatur, Ordinans a collatione ordinum per annum, et ipse a susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur, suspensus est (Trid., XXIII, R. 8).

19 Dixi *nec commode*: reor enim mitius quam ordinandis, quam cum his qui volunt se matrimonio jungi agendum esse; primo quia illis asserentibus se nullo impedimento laborare facillius credendum est, deinde quia difficilius impedimenta quoad haec contrahere possunt.

1 Decret. S. C. C., 21 Sept. 1624, jussu Urb. VIII.

ejecti eadem amplius tenentur si reversi fuerint, vel aliam Religionem, quamvis laxiorem, fuerint ingressi (2). Et praeterea opus est, ut juste quis fuerit ejectus; id est ex justa causa, et servato ordine juris (3); neque enim heic recedendum est ab eo jure, quod in aliis Censuris perpetuo observatur (4). Proinde qui injuste ejectus est, exercitio Ordinum abstinere quidem debet, ne scandalo sit; verum si non abstinet, contra caritatem, non contra censuram facit (5); adeoque culpa ipsum quidem tenet, non irregularitas; et ne culpa quidem, si scandalum desit; puta si celebret ubi ignoratur ipsum ejectum fuisse, nec facile sciri potest. Ceterum etsi ordines, vel ordinem susceperit post ejectionem, ab eis, vel eo quoque suspensus videtur, ut antea (6): lex non distinguit.

VI.

204. « Suspensionem ab Ordine suscepto ipso jure incurrunt, qui eundem Ordinem recipere « praesumpserunt ab excommunicato vel suspenso, vel interdicto nominatim denunciatis, aut « ab haeretico vel schismatico notorio (1): eum vero, qui bona fide a quopiam eorum est « ordinatus, exercitium non habere Ordinis sic suscepti donec dispensetur declaramus (2). »

205. Vetus juris Canonici regula fuit, eum qui ordinis exercitio prohibetur, si quem ordinaverit, ordinis exercitium in ordinatum non transferre, quia nemo dat quod non habet (3). Hac regula cum primis innititur suspensio qua de agimus (4): quae proinde ad omnes ordines pertinet, etiam Episcopalem (5).

206. Age nunc, qui recipit Ordines, uno tantum in casu ex Const. nostra suspensionem incurrit; si eos receperit ab Episcopo nominatim excommunicato, vel suspenso, vel interdicto (nempe a collatione ordinum) (6), aut ab haeretico, vel schismatico notorio. Sed intererit utrum eos susceperit mala fide, an bona. Si mala, idest si *praesumpserit* (7), suspensione perpetua coercetur; sin bona, exer-

2 Bonac., To. III, Disp. 3, Q. 8, P. 12, n. 2.

3 Ex CC. 6, et ult., *De Stat. Monach.*; Cit. Decr. § 6; V. Suar., Disp. IV, Sect. VI.

4 Suar., Disp. IV, Sect. VII; Salm., X, 1, 212; S. Alph., IV, 215. - VII, 68, 334.

5 Ex L. 19, *De Appellat.*; C. 1. *De Sent. et re judic.*; Suar., n. 20.

6 C. 6, *De Apostat.*

1 Ex CC. 1, 2. *De Schism.*; Suar., 31, 1, 65; Bonac., Disp. 3. Quaest. 1, P. 10, n. 6.

2 Ex. C. un., *De Ord. ab Episc. qui Episc. ren.*

3 C. 24, Cau. 1, 7; Suar., 31, 1, 62, atque ideo eis non prodest quod invitati et coacti fuerint ordinati (C. 92, Cau. 1, q. 1; Suar., ib. 63, contra Navarr., 27, 241).

4 Bonac., Disp. 3, Quaest. 1, P. 10, n. 1. Ideo profluit quasi ex defectu potestatis in Ordinante (Suar., 31, 1, 63).

5 Suar., n. 65; Bonac., n. 6.

6 Bonac., n. 3. Et planum est (V. not. 2).

7 *Praesumpserit*: hoc verbum (ait Suar., 341, 8), dolum et malitiam indicat.

citio dumtaxat ordinis caret, quoad suus Episcopus cum ipso dispensaverit (8). Quod si dubitaverit, et neglexerit inquirere ex desidia culpabili quidem, sed non lata, crassa, supina? Utrum dispensari nequeat (ab Episcopo) quia non fuit in bona fide; an queat, quia non praesumpsit? Et quando semper id accipiendum est quod reo est favorabilius, hoc magis puto (9). Ceterum, ut quis suspensionem incurrat, necesse est, ut ordinem receperit; quamobrem si invalide fuerit ordinatus (ut puta si ordinatus sit a Ministris Anglicanis), praeter ea quae supra dixi (§ 6, 12), suspensio ne intelligi quidem potest.

VII.

207. « Clerici saeculares exteri ultra quatuor menses in urbe commorantes ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Card. Urbis Vicarii, vel absque praevio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario posteaquam in praedicto examine rejecti fuerint (1): nec non Clerici pertinentes ad aliquem e sex Episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam Dioecesim, dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Card. Urbis Vicarium, vel non praemissis ad Ordinem Sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana Sacerdotum a Missione nuncupatorum, suspensionem ab Ordinibus sic susceptis ad beneplacitum S. Sedis ipso jure incurunt. Episcopi vero ordinantes ab usu Pontificalium per annum (2). »

208. Hic articulus duas partes habet; altera de non suburbicariis, altera de suburbicariis clericis Ordinandis: de illa primum. Qui literas dimissorias a suis Episcopis ad Ordines ineundos acceperint, ordinari posse a quovis Antistite cum Sede Apostolicam gratiam et communionem habente, nisi in ipsis aliud comprehensum sit, exploratissimi juris est. Nihilominus, ad fraudes avertendas, Clerici saeculares qui hujusmodi literas obtinent, si Romam venerint, ibique habitent et saltem per quatuor menses moram traxerint (3), atque adhuc commorari velint, nequeunt extra Urbem ordines suscipere absque licentia Card. Urbis Vicarii, vel absque praevio examine coram eodem peracto, praeterquam a proprio seu domicilii, seu beneficii, seu familiaritatis Episcopo (4); immo neque ab hoc, si in eo exa-

8 *Suus Episcopus*: id enim significant ea verba *donec dispensetur*, quae alias supervacanea forent (V. S. Alph., 1, 190; Summul. Prol. § 208, 6). Et ita vetus lis (V. Suar., 31, 1, 62), utrum is suspensionem incurreret; et, in sententia affirmantium, utrum ab Episcopo suo dispensari posset, finita est.

9 C. 2, *De Ordin. ab Episc. qui renuntiav. Episcop.*

1 Edict. Card. Vic. jussu Clem. VIII, 24 Nov. 1603; Decret. S. C. C., 21 Septemb. 1624, jussu Urb. VIII.

2 Edict. Card. Vic. jussu Ben. XIV, editum 20 Mart. 1743.

3 Declarat. edita jussu Alex. VII, an. 1668, ad I; V. Avanzi., Acta etc., Vol. II, pag. 586.

4 Cit. Declar. ad IV.

mine rejecti fuerunt (5). Haec non pertinent ad Regulares, nec ad laicos qui tonsuram, et, ut puto, cum ea Ordines recipiunt una simul. Nec ad eos pertinent, qui ordinandi quidem discedunt, sed non amplius reversuri (6).

209. Altera hujus articuli pars ad Clericos Suburbicarios pertinet, eisque vetat, si ordinem velint extra propriam dioecesim, a quovis alio, praeterquam a Card. Urbis Vicario, et nisi praemissis spiritualibus exercitiis, etc. ordinari. Hanc praetereo, quia satis aperta est; et parum interest nostra. Porro Episcopus qui hos *clericos suburbicarios*, vel non suburbicarios *ordinat* (adeoque non si eis tonsuram conferat) incurrit suspensionem a Pontificalibus per annum. Pontificalia vero accipere debemus, si quid opinor, quae consistunt ex potestate *ordinis* episcopalis; atque ideo violat suspensionem qui confert *tonsuram* etsi privatim eam conferat (7): non item, verius, qui celebrat missam, etsi eam celebret in apparatu Pontificali, quippe exercet actum ordinis presbyteralis: alias, si haec suspensio est censura, irregularitatem contraheret, quod communior et recepta sententia negat (8).

210. Suspensiones, de quibus hactenus, non sunt omnes censurae stricta significatione (§ 16), sed quaedam poenae simpliciter, ut ecce quae ad *beneplacitum* (§ 207), vel in *perpetuum* (§ 202) irrogantur: quaedam privationes tantum, ut ecce quae feruntur in Capitula et Monasteria (§ 187), in Clericos qui bona fide recipiunt Ordines ab Episcopo nominatim excommunicato, etc. (§ 204). Ergo hodie omnes aliae suspensiones, quae in C. A. S. non recensentur, seu censurae, seu poenae, seu privationes illae sint, abrogatae, delatae sunt (9). At vero suspensionibus *ab ordine* adfines sunt irre-

5 Cit. Declar. ad III. Et planum est ex C. Ap. *Sedis*.

6 Honorante Prax, etc. Cap. 16 ap. Avanzini, p. 591.

7 Zerola, *Prax Episcop.* 2, Par. V, Episcopi; Alter, Rebuff., Bonac., disp. 3, Quae. I, P. 12, n. 2, qui tamen contrariam sententiam non improbabilem putat.

8 Cf. S. Alph., VII, 314. V. *Si autem*.

9 Hodie igitur cessat suspensio quae antea tenebatur qui eodem die, vel duobus continuis, conferebat, quique recipiebat quatuor minores ordines et subdiaconatum, vel duos ordines sacros (C. C. 2, 3, *De eo qui furt.*), si

tamen erat l. s. (V. Reiff., I, XI, 205); is qui ordinatus fuerat ab Episcopo non suo (C. 2, *De Tempor. Ord.* in 6°); vel a suo extra tempora; vel, mala fide, ante legitimam aetatem (Pius II, *Cum ex Sacror.* nn. 14, 61); vel furtive (Tot. Tit. *De eo qui furt.*; Reiff., V, 30, 9); aut per saltum: scilicet hunc suspensum esse (C. 2, Dist. 52, et ex C. un. *De Cler. per salt. prom.*) tenent Canonistae (V. Reiff., V, 30, 3); quod et Trident. supponere videtur (Sess. XXIII, R. 14). Non bene igitur hanc suspensionem inter Tridentinas recensere videtur omnium primus P. Avanzini, *Comm. in C. Ap. Sedis*

gularitates (10); et quae sunt perpetuae, et maxime illae, quae ab ipsa ordinum susceptione nos tenent, irregularitatibus simillimae sunt (11), et plures ex nostris vulgo eas confundunt.

211. Ad eas igitur discernendas, tenendum est, irregularitates eas tantum esse, quibus 1° arcemur ab ordinibus *suscipiendis*, sive Clerici, sive laici; et 2° *perpetuo* arcemur. Adeoque non irregularitates, verum suspensiones esse ex 1° quae non a susceptione ordinum, sed ab eorum usu et exercitio nos prohibent (12); cujusmodi erant quae latae fuerant *contra male promotos*; v. c., ob ordines collatos aut receptos ab Episcopo irregulari, simoniaco, deposito, vel extra tempora, per saltum, sine titulo (13), furtive (14), simoniace (15), eodem die si duo simul collati fuerint quorum unus est sacer; ex 2° vero quae ab ordinibus quidem suscipiendis nos prohibent, sed vel ad tempus, ut puta ob defectum aetatis, vel quamdiu is qui ordinari vult in matrimonio permanserit, vel quamdiu aliquid praestitum, v. c., ratiocinia reddita, patrimonium constitutum fuerit (16). Nihilominus qui hujusmodi suspensionibus tenentur, si divina officia exercuerint, post Const. A. S., nullam irregularitatem contrahunt.

n. 52; nam vel ipse Thesaur. V. *Ordo* Cap. 13, eam repetit etiam ex cit. C. un. Utcumque, saltem dubium est, utrum ex Tridentino sit repetenda.

Adest praeterea alia suspensio contra clericos, qui missas pro bibliopolis vel mercatoribus colligunt, vel ab eis libros aut merces pro missis celebrandis recipiunt etc., de qua V. § 140, n. 17. Quoad suspensiones Tridentinas V. § 222.

10 Irregularitas definitur - *Impedimentum jure canonico introductum, quo quis ordinum susceptione, et per consequens eorum exercitio prohibetur* (V. Suar., *De Censur.* 40, 1, 2). Ergo suspensionum et irregularitatum idem objectum est, ORDINES. Irregularitates hisce *suscipiendis*, suspensiones susceptis *exercendis* nos prohibent directe et per se. Ad haec irregularitates indirecte prohibent et ordinum exercitio; utrum suspensiones, ex diverso, indirecte prohibeant *susceptione* ordinum, non satis convenit. Amplius; quaestionis est, utrum impedimentum, quo arcemur ab ordi-

nibus suscipiendis, perpetuum esse debeat, ut irregularitas dici possit. Et quia versamur in odiosis, negantium sententia tenenda videtur, quam teneo.

11 Suar., 31, 1, 8,

12 V. Suar., 40, 1, 11. Ut ecce cum in jure dicitur, aliquod crimen *impedire ordinis executionem*, ut in C. 21, *De Accusat.* - Ordinationem irritam esse, ut in C. 1, *De Schismat.*

13 Salmat., 10, 8, 73; S. Alph., VII, 36. Contra Comm. Patav., III, 448 - V. Suar., 31, 1. - 42, 3. Sed de ordinatis per saltum vel sine titulo v. § 222, n. 1.

14 Suar., 42, 3, 5; Reiff, V, 30, 11; Glos. in C. 1, *De eo qui furt.*; Pal., *De Censur.*, VI, 17.

15 Extrav. 1, *De Simon.*; S. Pius V, Const. V; Xistus V, *C. Sanctum et Salutare* - Nec obstet. C. 37. *De Simon.*; nam recepta sententia est, nullam ob simoniam irregularitatem incurri (Suar., *De Simon.*, Lib. IV, 56, 20).

16 Suar., 31, 1, 40; Bonac., *De Susp.*, Disp. 3, P. 5, § 1, n. 4, § 2, n. 13.

ART. III. *Interdicta.*

212. Interdictum est - *Censura quae divinis officiis, Sacramentis et Ecclesiastica sepultura nos prohibet* (1) - Interdictum, lata significatione, diducitur in locale et personale. Utrumque et generale et speciale esse potest. Locale est quo afficitur locus aliquis; et siquidem territorium, generale est, sin certus locus sacer, est speciale. Personale est quod in personas fertur: et si fertur in totam aliquam universitatem vel ordinem personarum, est generale; sin in singulos, speciale est: speciale insuper est illud quo tenentur hi, qui interdicto locali, aut generali personali causam dederunt (2). Interdictum personale generale, et interdicta localia neque censurae sunt, neque poenae, sed privationes quaedam (3); ideo tenent omnes, insontes quoque (4). Et fere in omnibus aequiparantur (5); utrumque enim prohibet sive personis interdictis, sive in locis interdictis obire officia divina, vel eis interesse (6), ministrare aut recipere Eucharistiam, Extremam Unctionem et Ordinem (7); ac demum dare sepulturam Ecclesiasticam, praeterquam Clericis, qui viventes servaverint interdictum (8). His tantum distant, quod interdictum personale generale non tenet eos, qui universitatis, etc., partes non sunt, vel esse desierunt (9); interdicta autem localia finiuntur loco interdicto (10). Ceterum uti censurae, ita et haec interdicta, quoad alios non intelliguntur quamdiu Universitates, Collegia, Capitula, territoria, locave sacra denunciata non fuerint nominatim.

1 Ex C. 1, *De Spons. et Matrim.*, C. 8, *De Privil.* in 6.

2 Ex CC. 16, 24, *h. t.* in 6°; Suar., 33, 1, 6.

3 Salmat., X, VI, 12; V. § 16.

4 Ex C. 11, *De Sponsal.*; C. 16, *h. t.* in 6.

5 Salmat., n. 35. *Non enim habet plures effectus interdictum personale circa personas, quam habeat locale circa loca* (Suar., 33, 1, 5).

6 Cit. C. 16, C. 57, *h. t.*

7 V. Suar., D. 33, Sect. I. Cetera et dare et recipere licet, etiam citra omnem necessitatem, et etiam solemniter (Ex C. 19, *h. t.* in 6; Suar., 1. cit. n. 2; Schmalz., V, 39, 150; Salm., X, VI, 40.

8 C. 11, *De Poenit.*

9 Suar., 38, 1, 16; Laym., 1, 3, V. *Obijcies.*

10 C. 16, § 1, *h. t.* in 6°. Ad haec interdicta generalia, seu localia seu personalia, cessant in festivitatibus Natalis Domini, Paschae, Pentecostes, Assumpt. B. M. V. (C. 24, *h. t.* in 6°), et in Solemnitate SS. Corporis Christi, ejusque Octava (Mart. V, Const. *Ineffabile Sacramentum*). Quibus diebus licet divina officia celebrare sicut prius, excommunicatis dumtaxat exclusis: non licet tamen E. U. vel Ordinem ministrare, nec mortuos tradere Ecclesiasticae sepulturae (Covarr., C. *Alma Mater*, P. 2, § 5, n. 6; Suar., 25, 1, 16; V. § 219, 7j.

213. Interdictum personale speciale, et poena et censura est; ideo nulli irrogari potest sine delicto et contumacia. Ipso jure tenet, et fere instar excommunicationis habetur (11): quapropter grave est ei qui hoc interdicto tenetur, ministrare quaelibet Sacramenta, exceptis Poenitentia et Viatico (12) in articulo mortis. Dixi *fere*, quia neminem, ne nominatim quidem interdictum, separat a communione fidelium (13), nec ei adimit jurisdictionem (14).

214. *Pars hujus interdicti est interdictum ab ingressu Ecclesiae* (15). Definitur — *Censura qua quis in Ecclesia Ordinem Sacrum exercere* (16), *divinis interesse* (17), *et Ecclesiastica sepultura* (18) *prohibetur* — Interdictus ab ingressu Ecclesiae prohibetur in ea defungi sacris, vel divinis interesse; non item eam ingredi, ceu nonnemo existimavit: quin potest in ea privatim orare, et recipere Sacramenta (19); immo in coemeterio, licet Ecclesiae contiguo, non prohibetur sacris adesse, et, si Clericus est, haec obire (20). At ecclesiastica sepultura arcetur tum ab Ecclesiis, tum a coemeteriis; nisi poenitens decesserit (21). Interdicta hujusmodi in toto jure Canonico (demptis quae in Tridentino continentur) hodie abrogata sunt; et vix unum (§ 207) et alterum (V. infra Appendix I in fin.) superest.

INTERDICTA LATAE SENTENTIAE RESERVATA.

I.

215. « Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso jure incurrunt Universitates Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis ejusdem Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale futurum Concilium appellantia (1). »

216. Hoc interdictum differt ab excommunicatione de qua in § 47, illa enim in singulas personas, hoc in personas morales animadvertitur. Differt et a suspensione quae fertur in personas morales (§ 187), quippe haec non tenet singulos, nisi et in singulos lata fuerit; huius-

11 Ex CC. 3, 4, *De Cler. excomm. ministr.*; Berar., I. E. U., P. II, D. III, Cap. 8; Laym., Cap. 1, n. 1; Salm., n. 35.

12 V. Suar., 33, 1, 2, etc., C. 11, *De Poenit.*; CC. 43, 57, h. t.: C. 24, § 1, *Eod.* Tit. in 6º.

13 Ex Cit. C. 24; Suar., 34, 2, 10.

14 Laym., Suar., 44, 4, 25; Salm., X, VI, 38.

15 Laym., *De Interd.*, Cap. IV, n. 1.

16 C. 20, *De S. E.* in 6º.

17 Suar., 35, 4, 22. *Communissima.*

18 C. 20, h. t. in 6º; Salm., X, XVI, 89.

19 Palaus, Henriq., Bonac., Salm., n. 89; Schmalz., V, 39, 387, contra alios.

20 Ex cit. C. 20; Schmalz., n. 381.

Eoque magis in Oratorio privato (Suar., 35, 4, 9; Laym., h. t. Cap. 1, 8).

21 Ex Cit. C. 20.

1 Ex B C. § 2º.

modi vero interdictum tenet, eo quod alias foret inutile (2), sive clericos sive laicos, eos quoque qui nullam interdicto causam dederunt; et praeterea quotquot post latum interdictum Universitatis, Collegii, Capituli membra esse coeperint (3). Tantum infantes, et amentes non tenet, quamdiu illi fuerint infantes, hi non suae mentis (4). Et nihilominus hi quoque prohibentur sepultura Ecclesiastica (5); quippe haec prohibitio magis ad viventes pertinet. Ceterum cum interdictum hujusmodi non habeat vim censurae, clerici, qui ei causam non dederunt, si illud violaverint Ordinem exercendo, non contrahunt irregularitatem. Quaeri potest, an hi, qui hoc interdictum incurrunt, excommunicationem quoque contrahant de qua in § 45? Non puto (V. § 23); maxime quod illic de singulis, heic de personis moralibus agitur. Et qui personis hujusmodi auxilium consilium vel favorem praestant, neque *hoc interdictum* incurrunt (6), quia Const. nostra eos praeterit; neque *illam excommunicationem*, quia non singulis haec praestant, sed personae morali.

II.

217. « Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato « Judice, vel a jure interdictis, aut nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu « Ecclesiae ipso jure incurrunt, donec ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempserunt, « competenter satisfecerint (1). »

218. Haec poena, uti antea, ita et hodie solos Clericos tenet: ait enim Pontifex *celebrari facientes... admittentes*: atqui haec eorum sunt, qui in locis sacris potestatem habent (2). Porro olim non satis constitit, utrum haec prohibitio omnia loca interdicta (3), omnesque Clericos (4) comprehenderet: at hodie neutrum dubitationem patitur, quia Constit. nostra non distinguit. Diducitur autem hic artic., in

2 C. 16, § ult., *h. t.* in 6°. Scilicet omnia, quibus interdictum hoc nos prohibet, singulorum propria sunt, non personae moralis. Quid si Episcopus sit unus ex Canonicis? (V. § II, 44). Duard., Lib. II, Can. 2; q. 5, putat non teneri.

3 CC. 10, 16, 17. *End.* Velut hi qui in Civitate interdicta verum, non quasi domicilium, transtulerint (Suar., 32, 2, 15; Reiff., V, 39, 189).

4 Suar., 36, 2, 9.

5 Salm., X, VI, 47; S. Alph., III, 335.

6 Contra B. C. § 2.

1 C. 8, *De Privil.* in 6°. Vel a jure: hoc verbum irrepsit ex cit. C. 8, nulum enim hodie superest in jure locale interdictum.

2 Bonac., Disp. IV, Quae. 2, P. VI, n. 9; Suar., 37, 1, 5. Verum is antea (34, 4, 12), aliud tenuisse videtur.

3 V. Suar., 37, 1, 5. Id est seu generaliter, seu specialiter interdicta.

4 V. Bonac., Disp. IV, Quae. 2, P. 6, n. 9.

duas partes; una coercet eos qui violant interdicta localia, altera eos qui cum excommunicatis communicant in divinis.

219. Quoad primam necesse est 1° ut quis celebret vel celebrare faciat divina: *divina* accipimus, prout alias, quae solis Ecclesiae ministris fas est obire (5): 2° ut in loco utcumque interdicto, dummodo declaratus fuerit nominatim (6). Verum si haec fecerint diebus et locis quibus licet, et servatis conditionibus quibus licet ex veteri jure, poena cessat (7).

220. Altera ad eos pertinet, qui admittunt excommunicatos nominatim (non item interdictos, ut prius) ad divina officia, vel *Sacramenta* (8), vel sepulturam ecclesiasticam. Ait Constitutio, *admittentes*: hoc verbum indicat eos ad quorum curam spectat prohibere vel admittere aliquem ad hujusmodi actum (9), id est eos, qui regimen habent Ecclesiae, vel coemeterii (10); ergo alii Clerici, qui more laicorum divinis una cum interdictis adsunt, vel Sacramenta ab eis, recipiunt, vel eorum funus comitantur, non tenentur hoc interdicto (11). Neque eo tenentur, qui admittenti consilium vel favorem praestant: immo nec is, cujus erat prohibere, si non prohibuit (12). At admittentes non excusat quivis metus, aut coactio, ut in § 145, sed gravis tantum; non enim heic, neque in C. 18 De Priv. in 6., additum est *sponte*; nec id inconsulto omissum fuisse credendum est. Ceterum, praeter interdictum, aliae poenae canonicae hodie eos non tenent (13).

221. Sed utrobique excusat ignorantia, vel affectata; ait enim lex *scienter* (§ 217). Et nedum *celebrantes, et celebrari facientes*, sed et *admittentes*; quod patet ex verbis Constit. nostrae, et veteri juri congruit (14).

5 S. Alph., VII, 333.

6 Suar., 37, 2, 5; Bonac., Quae. 3, P. 2, n. 8; Laym., *De Interd.*, II, 5.

7 Ex veteri jure licet in Ecclesia interdicta, si interdictum est *speciale*, sacrum facere semel in hebdomada ad renovandam Eucharistiam, ne desit morituris (C. 57, *h. t.*); et in Conventualibus Ecclesiis legere horas Canonicas binis et binis, vel simul tribus (Cit. C. 57, et C. 24. *Eod. tit.* in 6°; C. 11, *De Poenit.*). Sin est *generale*, licet quotidie sacrum facere, et alia divina officia obire (C. 24, *h. t.* in 6°), sed non pulsatis campanis, januis clausis, et voce submissa (Cit. C. 24, C. 67, *h. t.*), exclusis interdictis (Cit. CC., et C. 11, *De Poenit.*), et ita

ut ab his, qui foris sunt, nihil exaudiri possit (Cit. C. 113), videri nihil (Clem. I, *De S. E.*).

8 Exceptis confirmatione, Poenitentia, et Viatico (C. 13, *De S. E. C.* 19, *Eod. tit.* in 6°; C. 11, *De Poenit.*

9 Suar., 37, 1, 5.

10 Suar., Filiuc., Avil., ap. Bonac., l. cit. n. 5.

11 Suar., et Bonac., ll. cc.

12 Ex C. 47, *De S. E.*

13 V. C. 8, *De Priv.* in 6°. Ibi « *Praeter alias poenas interdictum... incurrant* ». Cum nostra Constitutio de *aliis poenis* mentionem non fecerit, eas sustulisse credendum est, quod et Avanzin., observat pag. 142.

14 Clem. I, *De Sent. Excomm.*

Absolutio hujus interdicti ad eum pertinet qui locum interdixit, vel nominatim excommunicavit eum, qui admissus fuit ad divina officia, vel sacramenta, vel sepulturam ecclesiasticam.

222. « Denique quoscumque alios Sacrosantum Concilium Tridentinum suspensos aut interdictos ipso jure esse decrevit, Nos pari modo suspensioni vel interdicto eosdem obnoxios esse volumus et declaramus (1). »

ART. IV. *Excommunicationes, Suspensiones Interdicta circa R. Pontificis electione, et pro interno regimine Ordinum etc.*

223. « Quae vero censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, Nostris aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut sacris canonibus praeter eas, quas recensuimus, latae sunt, atque hactenus in suo vigore perstiterunt, sive pro R. Pontificis

I Juerit suspensiones hujusmodi; et interdicta haec recensere. INTERDICTUM (ab ingressu Ecclesiae) unum est: quod nempe latum fuit in Metropolitano, qui Episcopos suffraganeos absentes; et in Episcopum suffraganeum antiquiorem, qui Metropolitanum illegitime absentem non denunciavit R. P. (Sess. V, De Ref., Cap. 1). SUSPENSIONES. I Quando quis ordinatur, vel in minoribus, 1° ab alieno Episcopo sine testimonialibus (XXIII, R. 8), vel dimissoriis (XIV, R. 2) Episcopi sui; vel 2° in majoribus cum dimissoriis Vic. Capitularis, si non est arctatus infra annum (VII, 10, XXIII, R. 10); vel 3° a suo in aliena Dioecesi (VI, 5), ordinatus et ordinans incurrunt suspensionem: nempe ordinatus ab ordine suscepto in 1° et 2° casu ad beneplacitum proprii Ordinarii, in 3° simpliciter: Ordinans vero in 2° a collatione ordinum per annum; in 1° et 3° ab exercitio Pontificalium. Ad haec ordinati per saltum suspensi sunt ab exercitio Ordinis suscepti quoad proprio Episcopo videbitur expedire (XXIII, R. XIV). Demum in *Ordinatos* sine titulo, si deceperint ordinantem, suspensionis ab ordine suscepto (non irregularitatem ut alias dixeram) poenam, latam in CC. 1, 2. *Dist.* 70; sin minus, poenam eos alendi, latam in C. 16. *De Praebend.* innovavit Trid. XXI, R. 2, uti S. C. C. die 27 Nov. 1610, *omnium*

suffragiis censuit (Fagn., et Bened. XIV, Notif. 26, 16). Cumque hodie haec suspensio abrogata fuerit (V. § 18), nulla poena tenet Clericum ordinatum sine titulo, vel cum titulo ficto; nec eum qui post ordinationem titulum amisit; adeoque, nullam, si celebret, irregularitatem incurrit, secus ac vulgo existimatur. II° Episcopi praeterea incurrunt suspensionem a Pontificalibus si ea exercent in aliena Dioecesi sine Ordinarii ejus loci expressa licentia (Sess. V, 10, V. Sess. VI, Cap. 5, R. XIV, Cap. 2); suspensionem vero simpliciter Episcopi concubinari, si admoniti a Synodo Provinciali se non emendaverint (Sess. XXV, *De Ref.*, 14). *Ubi* autem viget Trident. suspensionem incurrunt *Parochi*, aliique Sacerdotes, seu Regulares seu Saeculares, qui alterius Parochiae sponso sine illorum Parochi licentia matrimonia conjungere, aut benedicere ausi fuerint, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvantur (Sess. XXIV, *De Ref. Matr.*, C. 1). Sed et Praefectae Monasteriorum, si professionum suarum Novitiarum Episcopum ante mensem certiore non faciunt, incurrunt suspensionem (latisimo sensu acceptam V. Reiff., *De S. E.*, n. 164) ab officio quamdiu Episcopo videbitur (Sess. XXV, *De Reg.*, 17).

« electione sive pro *interno regimine* quorumcumque ordinum et institutorum regularium, « nec non quorumcumque collegiorum, congregationum, coetuum locorumque piorum cujus- « cumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere « volumus et declaramus (2). »

APPENDIX

HIS QUAS HUCUSQUE RECENSUIMUS ALIAE TRES CENSURAE
NUNC ADDENDAE SUPERSUNT — NEMPE.

I.

In Canonicos ac Dignitates qui curam regimen et administrationem Ecclesiae Cathedralis vacantis, remoto Vic. Capitulari, concedere et transferre praesumunt in nominatum ac presentatum a Saeculari potestate ante exhibitionem literarum Apostolicarum. Nec non in ipsos nominatos et praesentatos qui eam suscipere praesumunt: ac demum in eos qui praemissis paruerint, vel auxilium, consilium, favorem praestiterint, cujusvis status praeminentiae ac dignitatis fuerint (1).

Haec censura proxime accedit ei de qua in § 187., et eam complet. Pertinet ad tuendam Ecclesiae disciplinam quoad electionem et potestatem Vicarii Capitularis (2), et exinde ad intrusos Episcopos removendos pertinet. Videamus 1° quatenus actiones — 2° quatenus personae — 3° quibus censuris coercentur. I Actiones PRINCIPALES quae coercentur hoc loco sunt Ecclesiam vacantem

2 *Pro R. Pontificis electione* (V. infra Appendix, III). *Pro interno regimine.* Utece excomm. lata adversus eos, qui violant clausuram (Greg. XIII, C. *Inscrutabili* - C. *Ubi gratia*; S. Pius V, C. *Decorì*); qui mutant habitum (C. 2, *Ne Cler. vel Monach.*); qui retinent arma intra septa monasterii sine licentia Praelati (Clem. I, § 9, in fin. *De Stat. Monach.*); qui non denunciat suos subditos haereticos vel suspectos de haeresi (Paulus V, C. *Romanus Pontifex*); qui habitum dimittunt (C. 2, *De Cler. vel Monach.*), licet apostatae, vel fugitivi, quia lex non distinguit, et ne commodum ex iniquitate reportent; qui adeunt Curias Principum, ut suis Praelatis, vel Monasteriis damnum aliquod inferant (Clem. I, *De Statu Monach.*). Non item suspensio ab exercitio Pontificalium lata in

eos, qui, evecti ad dignitatem Episcopalem, non servant sui Instituti Regularis, quae Pontificale officium non impediunt (Ben. XIII, C. *Custodes*); nec, ut puto, quae pertinent ad rerum administrationem, vel ad tuenda aliorum jura, ut ecce excommunicatio lata adversus eos, qui concedunt laicis redditus Monasterii (Clem. I, *De Reb. Eccl. non alien.*), vel usurpant decimas Ecclesiarum (Clem. I, *De Decim.*), vel aliis persuadent, ut sepulturam eligant in suis Ecclesiis, voto aut juramento interposito, vel ne mutant electam (Clem. 3, § ult. *De Poenis*).

1 Pius IX, C. *Romanus Pontifex*, V. Cal. Sept. 1873; C. *Avaritiae* 5, *De Elect.* in 6°; Extr. 1, *Injunctae De Extr. int. Comm.*

2 C. 48, Cau. 12, 2; Trid., XXIV, R. 16.

concedere et transferre, eamque suscipere; ACCESSORIAE, quemcumque eis favorem praebere (3). Verum ad censuram incurrendam opus est 1° ut in possessionem Ecclesiae vacantis missus fuerit NOMINATUS seu PRAESENTATUS a potestate laica, idest a supremis publicarum rerum moderatoribus quomodocumque nuncupentur (4): 2° ut, loco Vic. Capitularis, vel constituti ab eo, qui, deficiente Capitulo, Vicarii constituendi jus habet (5): loco idest, eo non electo, vel remoto, vel (si forte mortem obierat, aut renunciaverat, aut jure motus fuerat) non subrogato: 3° ut ea quae censuris coercentur temere praestita sint. Illud non inquiritur quo quaesito colore, quo titulo, quove nomine, v. c. Provisoris, Vic. Generalis, etc., quis Ecclesiam occupet: nec proderit quod nominatus et praesentatus fuerit ab his qui hoc jure canonice gaudent (6). II Sunt autem obnoxii censuris 1° Canonici et Dignitates qui concedunt, transferunt, etc. Dignitatum autem nomine contineri puto eos qui, deficiente Capitulo, Vicarii deputandi jus habent; alias hi eximerentur, quod a mente legislatoris, et a sententia omnium pene Commentatorum (7) alienum est; 2° praesentati et nominati qui suscipiunt etc. sive per se sive per alium (8); 3° qui eis parent, aut favent quoquo modo, cujusvis dignitatis adeoque etiam Regalis, vel Imperialis (9). III Censura, qua Canonici etc. coercentur, est excomm. R. P. specialiter reservata. Si vero aliqui ex praedictis Episcopali caractere sint insigniti, in poenam suspensionis ab exercitio Pontificalium, et interdicti ab ingressu Ecclesiae incidunt S. S. pariter reservatam (10). Hi igitur excommunicationi eximuntur (11).

3 Cit. C. R. P., § *Confidimus*, et § *In easdem*. Comment. Pat. I, 158, principalibus actionibus accensent Vicarii Capitularis, rite constituti, auctoritatem minuere, aut limitare, vel eum ab officio remove - Sed ob hoc solum, non incurri excomm. ex § *Confidimus* evidens est.

4 Cit. C. § *Hac autem*. Ergo huc non pertinent si populi suffragio delecti fuerint (Contr. cl. A. Varceno, h. t., § XIII, n. 3), nisi forte in Republica in qua negocia populi suffragio expediuntur; nec electi ab ipsis Capitulis Ecclesiarum Cathedralium (Contr. cl. Ciolli, § 99, et Del Vecchio, To. I, § 590): cujus est et alia ratio, quia hi non praesentari, seu nominari, sed eligi dicuntur; quae duo jure canonico lon-

gissime distant, et ipsa Const. R. P. ea distinguit (§ *Hac autem*), et iterum et tertio, ait, *nominatos, seu praesentatos*.

5 Ex Cit. Const., cit. § *Hac autem*.

6 C. 5, § 2, *De Elect.* in 6°; Cit. C. R. P., § *Hac*.

7 Cl. Baller., Ad Gury, II, 973; Ciolli, § 99; A. Varce., cit. n. 6.

8 C. 5, § 2, *De Elect.* in 6°.

9 Cl. A. Varceno post n. 6. *Nota*.

10 Cit. C. 5.

11 Comm. Patav., l. c. Et jure prorsus (§ 23). Contra cl. Ciolli l. c., qui hac quoque teneri putat. Ad haec Canonici et dignitates privantur ipso jure fructibus beneficiorum, aliisque ecclesiasticis redditibus, quae singulariter (V. § 187), possident (Cit. C. R. P., § *Confidimus*).

II.

« Excommunicatio adversus ecclesiasticos, et Missionarios mercaturam in Indiis Orientalibus exercentes, juxta Const. Urb. VIII « *Ex debito*, 22 Febr. 1633, et Clem. IX *Sollicitudo*, 6 Jul. 1669 (1). »

Haec censura tenet penes Indos Orientales tantum, et in partibus Americae tam australibus quam septemtrionalibus (2); ideo de ea paucis. Videamus quodnam sit ejus objectum, quos teneat. Objectum hujus excomm. est *omnis et quaecumque negotiatio, seu mercatura* (3). Negotiatio propria significatione est - *aliquid emere ut IMMUTATUM carius vendas* (4). Mercatura latius patet, et ea quoque attingit quae MUTATA naturaliter revendi solent (5): *naturaliter* inquam, nam si revendantur mutata labore hominum, vel industria, magis *artificium* intelligitur (6): quod proinde (§ 10. 38) huc non pertinet.

Huic excommunicationi sunt obnoxii I *omnes ECCLESIASTICI tam saeculares quam regulares cujusvis Ordinis, Congregationis, Societatis, etc.*, qui in eas regiones ab his, quorum est (7), *missi fuerint* (8), aut in illis *quomodolibet morabuntur* (9), qui ibi mercaturas negotiationes exercent, vel eis *quovis modo vel qualitercumque se ingerunt, vel immiscunt* (10). Nec refert 1° quo *praetextu, causa, occasione, forma* haec exercean; nec 2° *utrum proprio an suae Religionis, Congregationis, Societatis nomine*; nec 3° *utrum directe an indirecte, per se an per alios* (11), vel pro aliis, nam negotiantur, mercantur, se immiscunt. II *Superiores immediati ac Generales, et Provinciales praedictorum Ordinum,*

1 S. U. I., 4 Dec. 1872. Quae auctoritate Summi Pontificis declaravit praedictas Constitutiones non fuisse revocatas per Const. A. S.

2 Ex B. Urb. VIII, § 8, Clem. IX, § 3; Ciolli, § 135.

3 Cit. BB., cit. §§ 8 et 3.

4 Less., *De Iustit.* II, 21, 4; S. Alph., H. A., X, 192. Velut oleum, frumentum.

5 Ex L. 9, § ult. *De publican.* ibiq. Glos. Ut puta si quis mustum emat, ut vinum; vitulos, ut boves factos; sues, ut saginatos, revendat. (Less., n. 5; Lugo, *De Just.* 26, 29).

6 Ben. XIV, *De Syn.* X, VI, 2. Ut ecce si ex empto ferro ligno lana, arma, vasa, vestes conficias. Nihilominus si haec fiant conductis operariis, quae-stuosum aliquod sunt, cum a nego-

tiatione parum distent (S. Alph., III, 836), et regulariter letali non carent.

7 Idest a S. S., vel a *Congregat. Propagandae Fidei*, vel a *Superioribus earum* (Clem. IX, § 3).

8 Urb. VIII, § 8; Clem. IX, § 3. - *Omnes*: ergo et Episcopi (§ 21, 9).

9 Clem. IX, cit. § 3. - Atque ideo etiamsi ab aliis, vel a nemine missi fuerint: soli igitur indigenae (Acta etc. Vol. VII, p. 323), vel qui eo nati fuerint, excommunicationi eximuntur.

10 Urb. VIII, § 8; Clem. IX, § 3.

11 Cit. CC., § 8, § 3. Per alios nempe laicos; tametsi laici solum negociis supersint, ipsi vero parum, vel nullo modo (Ex Ben. XIV, C. *Apostolicae servitutis*, § 1).

Congregationum etc., qui in suos subditos, etiam pro una vice quomodolibet delinquentes, saltem per amotionem a locis commissi delicti, non animadverterint (12).

Haec excomm. nulli est reservata (13); nihilominus ab ea nemo ex PRAEDICTIS DELINQUENTIBUS absolvi potest, praeterquam in mortis articulo, nisi lucris huiusmodi prius restitutis (14). Ex praedictis delinquentibus; idest ex his qui negotiationibus, aut mercaturis dant operam, vel eis se immiscent, ingerunt: ergo Superiores, etiam lucris non restitutis, ceteris paribus, absolvi possunt, nec mora delinquentium eis nocet. Restitutio autem locorum Ordinariis, seu eorum Vicariis in spiritualibus generalibus, aut Officialibus, vel Apostolicis Vicariis seu pro Vicariis est facienda, qui restituta in pias causas (non tamen religionum, congregationum, societatum, quorum individui deliquerint) erogari necesse habent (15).

III.

« Ipso facto incurrunt excommunicationem speciali modo R.no P. « reservatam omnes et singuli societati catholicae pro vindicatione iurium populi christiani, et in primis romani, in electione R.ni P. no- « men dantes, vel eam promoventes, aut ei quomodocumque faventes, « vel adhaerentes (1). »

Promoventes, nempe qui fideles quoquo modo sollicitant ut praedictae societati adhaereant. *Faventes* (favere quid sit, V. § 12), etsi non adhaereant. *Adhaerentes*, idest doctrinam sectantes, profitentes etc., quamvis non adscribantur. *Nomen dantes*, licet non promoveant, nec adhaereant, neque faveant; modo tamen nomen dederint, non simpliciter tantum, ut (forsan ex verbis dubiorum S. Poenitentiariae propositorum) ait cl. Gonella (2), sed expresse declarantes se assentire doctrinis in programme contentis, et coram duobus testibus obligationem contrahentes se operam daturos ut tales doctrinae propugnentur, et societas ipsa dilatetur (licet non essentiant, nec quidquam faciant). Haec enim verba exposita fuerunt, quoad nomen dantes, S. Poenitentiariae, quae nonnisi *attentis omnibus expositis* respondit. Ergo juxta exposita intelligenda sunt quae continentur in propositis dubiis, praecipue quia versamur in odiosis.

12 Clem. IX, cit. § 3: secus ex Urb. VIII.

13 Cl. Balleri. ad Gury, II, § 977, n 5; Comm. Pat. III, 424. Et re quidem vera de reservatione in Const. Urbani et Clementis ne verbum quidem.

14 Clem. IX, cit. § 3.

15 Cit. § 3, Contr. Const. Urb. VIII.

1 S. Poenit., probante Pio IX, 4 Aug. 1876; Acta, XVI, p. 148.

2 Gon., edit. Taur. 1893, p. 81.

224. Explicit recensio censurarum, quae nunc vigent, l. s. Quando autem non omnes (demptis excommunicationibus) dici possunt censurae stricta significatione, sed quaedam mere *poenae* sunt, quaedam *privationes* tantum, cum harum violatio secum irregularitatem non trahat (§ 16, 75), consultissimum duxi quatenus illae sint paucis ostendere. Sunt igitur quae latae sunt I in insontes (§ 204): vel II in personas morales, idest Capitula, monasteria (§ 187), Universitates, Collegia (§ 215): vel III in singulos quidem, sed aut in perpetuum (§ 202), aut ad beneplacitum (§ 207). De his tantum non satis convenit, quae latae sunt in diem certum, puta ad annum (§ 196, 197), vel triennium (§ 195): nonnulli enim existimant, violentam censuras hujusmodi non fieri irregularem, quia magis poenae sunt quam censurae, cum recedant a ratione poenae medicinalis (3). Alii contra putant ex C. 1, *De Sent. et re Judic.* in 6° (4). Alii demum si latae fuerint *ab homine* illis, sin *a jure* his adhaerent (5). Haec sententia videtur verior; dummodo censura lata sit a jure *canonico*, a quo tantum irregularitates constitui possunt (6): nihilominus prima, si non verbis legis, at certe regulis juris melius cohaeret; et probabilis est vel ipsis contrariae sententiae patronis (7). Quamobrem, cum in odiosis versemur, non puto esse inquietandos eos, quibus arridet, nisi cum aliud in jure canonico fuerit expressum.

3 Villalob., Gabr., Avil., apud Salm., 10, 5, 13.

4 Suar., 25, 2, 4; Bonac., *De Susp.* Disp. 3, Quae. 4, Prop. 1, n. 6; Salm., l. cit.; Diana, Pal., Filiucc., etc. Verum Suar., ex cit. C. I, et Bonac. ex eo, et ex C. l. *De S. E.* in 6. (in quo manifeste

decipitur) tenent, ex violatione cujusvis suspensionis, etsi habeat vim solius poenae, irregularitatem oriri, quod aut falsum est, aut oppido incertum.

5 Ronc., et S. Alph. VII, 314.

6 Suar., 40, 4, 12; Salm., 10, 7, 3.

7 Diana, Salm., 10, 5, 3; S. Alph., l. c.

CAPUT III.

DE ABSOLVENDIS CENSURIS QUAE CONTINENTUR IN CONSTITUTIONE APOSTOLICAE SEDIS (1).

225. « Ceterum decernimus, in novis quibuscumque concessionibus ac privilegiis, quae ab « Apostolica Sede concedi cuivis contigerit, nullo modo ac ratione intelligi umquam debere, « aut posse comprehendi facultatem absolvendi a casibus et censuris quibuscumque Romano « Pontifici reservatis, nisi de iis formalis, explicita ac individua mentio facta fuerit: quae vero « privilegia aut facultates, sive a Praedecessoribus Nostris, sive etiam a Nobis cuilibet Coetui, « Ordini, Congregationi, Societati et Instituto, etiam regulari cujusvis speciei, etsi titulo pecu- « liari praedito, atque etiam speciali mentione digno a quovis umquam tempore huc usque « concessae fuerint, ea omnia, easque omnes Nostra hac Constitutione revocatas, suppressas, « et abolitas esse volumus, prout reapse revocamus, supprimimus, et abolemus; minime « refragantibus aut obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus, comprehensis, « vel non, in corpore juris, aut Apostolicis Constitutionibus, et quavis confirmatione Apo- « stolica, vel immemorabili etiam consuetudine, aut alia quacumque firmitate roboratis, qui- « buslibet etiam formis ac tenoribus, et cum quibusvis derogatoriis, aliisque efficacioribus et « insolitis clausulis, quibus omnibus, quatenus opus sit, derogare intendimus et derogamus (2). »

226. « Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentino Synodo Episcopis « concessam Sess. XXIV, C. VI, De Reformat. in quibuscumque censuris Apostolicae Sedi « hac Nostra Constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas eidem Apostolicae Sedi « speciali modo reservatas declaravimus.

« Decernentes etc. (*sequuntur clausulae consuetae*) Dat. Romae an. 1869 – IV Id. Octobr. »

ART. I. *Generalia de absolute a censuris.*

227. Censura, cum semel fuerit contracta, tolli, nisi absolute, non potest (1). Absolutio autem datur nedum in externo foro, sed regulariter in foro quoque interno; et sive in confessione Sacra-

1 Privil. absolvendi a reservatis in B. C. et ab aliis quibusdam; et a reservatis locorum Ordinariis sive a locorum Ordinariis jamdiu a S. C. Epp. 9 Jan. 1601 jussu Clem. VIII, et 26 Nov. 1602, concessum et confirmatum a Paulo V, 7 Jan. 1617, ademptum fuit omnibus prorsus. Et nuper, mota quaestione: an Praelati Regulares post Constit. Ap. Sedis iisdem privilegiis gaudeant quibus ante, idest, an possint suos Sacerdotes absolvere a casibus Papalibus in dicta Const. simpliciter reservatis, S. Poenit. 5 Decem. 1873 respondit *Negative; salvis aliis*

facultatibus, quae promanant ex re-scriptis particularibus ad tempus concessis – Aliis, idest, antea concessis, cujuscumque indolis, etiam extra-ordinariis (S. U. I. 15 Jul. 1870).

2 Ad haec in Decreto Pauli V, 7 Jan. 1617, lata erat excommunicatio ipso facto R. P. r. adversus eos qui intra Italiam extra urbem absolvere praesumerent praeterquam in mortis articulo.

1 Suar., *De Cens.*, 7, 1, 2. Nec cessat, etsi cessaverit contumacia (Ex C. 37, *De Sent. Excomm.*), reoque correcto

mentali, sive extra eam (2) dari potest. Nobis de ea cum primis agendum est, quae datur in confessione Sacramentali. Principio igitur, cum censura sine peccato ne intelligi quidem possit, absolutio in foro Sacramentali et a censuris, et a peccatis danda est (3): nempe ab eo qui in hoc foro jurisdictionem habet, seu ordinariam seu delegatam. Sed duae hae absolutiones pluribus distant. Etenim absolutio a peccatis ad Deum nobis reconciliandum, absolutio a censuris ad restituendum ea, quae propria sunt civium Ecclesiae militantis, pertinet. Illa ab omnibus danda est, haec vel ab una dumtaxat recte datur. Illa nonnisi contritis et volentibus dari potest, haec valide datur etiam contumacibus, et invitis (4). Illa pure danda est; haec dari potest sub conditione, et ex die, vel in diem (5): illa, quia est pars sacramenti, praesentibus tantum; haec et absentibus recte datur (6): illa metu extorta valet, haec non item (7): illa reservatis nedum directe, sed et indirecte ex justa causa dari potest (8); haec nonnisi directe. Coeterum altera seorsim ab altera datur valide: nempe absolutio a censuris sine absolutione a peccatis semper, et directe datur; absolutio a peccatis, non absolutis censuris, solum indirecte, et cum poenitens eam recipit in bona fide et ceteris paribus.

228. Praeterea quoties censura reservata est, peccatum quoque reservationi est obnoxium: unde duplex reservatio (9). Quaesitum est, num utraque sit principalis? Et in casibus a R. P. sibi vel Ordinariis reservatis convenit reservationem censurae esse princi-

(Prop. 44, damn. ab Alex. VII): exceptis censuris in tempus definitum latis, quippe eo finiuntur.

2 S. Alph., VII, 70, 126. Etiam in articulo mortis (Suar., 7, 6, 7; Laym. Cap. II, n. 2). Et data extra sacramentum poenitentiae a casibus a R. P. reservatis, omnis reservatio cessat; data a casibus reservatis ab ordinario non item, superest enim reservatio a peccato (V. S. Alph., VI, 580, 582).

3 Ex Rit. Rom., *De Sacram. Poenit.*, § III. Et absolutio a censuris, quasi removens prohibens, prius danda est sub gravi.

4 V. S. Alph., VII, 131.

5 Laym., Cap. VIII, 1; Suar., 7, 8, 7; Schmalz., V, 39, 103.

6 Schmalz., III, 16, 247. Nisi alicui mandatum sit, ut absolvat *in forma*

Ecclesiae consueta; is enim uti debet forma praescripta in Rit. Rom.

7 C. 1, De iis quae vi.

8 S. Alph., VI, 265. Velut in Paschate, poenitente impedito Superiorem adire sine incommodo gravi. Directe peccatum absolvitur quod quis confitetur, et ei confitetur, qui illius absolvendi potestatem habet; indirecte quod, vel non confitetur impune (ut ecce oblitus, vel in morbo contagioso, aut naufragio); vel ei confitetur, qui ejus absolvendi potestate caret. Scilicet, si is alia peccata confessus fuerit (et ceteris paribus), his remisissis, illa quoque per consequens remitti necesse est.

9 Suar., *De Poenit.*, 29, 2, 8; S. Alph., VI, 580.

palem, peccati accessoriam; unde si quid excusat a censuris (§§ 7, 8), reservatio penitus cessat (10). In reservatis ab Ordinariis sententia minus communis, sed mihi verior, idem juris esse tenet (11); communior autem tenet utramque reservationem aequè principalem esse; ac proinde, licet censura exulet, peccati reservationem manere (12). Sed utrum a reservatione excuset ipsius reservationis ignorantia ex parte poenitentis (nam si inferior absolvit ignarus reservationis, procul dubio nihil agit)? Quaestio in eo est, utrum reservatio sit poena peccantium. Affirmavit omnium primus Graffius, quem plures ex veteribus sequuti sunt (13), existimantes, reservationes eo spectare, ut fideles metu earum a peccando deterreantur (14). Plures et longe graviores negant, quia reservatio, ajunt, eo spectat, ut reservatio iudicium prudentiorum subeant (15). Horum sententia, regulariter, ex ipsa reservationis natura, mihi verissima est, nec intelligo quomodo reservatio, quae ex tempore et loco dandae absolutionis aestimari debet (§ 229), sit poena, qua in poenitentes animadvertitur (16). *Regulariter*, nam si qua decreta sit in odium alicujus criminis, Graffii sententia aut vera est, aut certe probabilis (17).

10 Ex C. 42, *De R. J.*, in 6°; Croix, VI, 11, 1614; S. Alph., VI, 580.

11 Vigand., Bonac., Fagund., Aversa, Ciera ap. S. Alph., loc. cit.; Quarti ap. Mazzotta; Gobat, Tr. VII, n. 360; Diana, Par. X, Tr. IV, Resol. 63; Sporer, *De Poenit.*, n. 735; Salm., 18, 4, 9. Alias absolutus in foro externo a censura, in foro sacramentali ab inferioribus confessariis absolvi nequiret; quod perdurum videtur.

12 Suar., Laym., S. Alph., VI, 582.

13 Graff., II, 40, 20.

14 V. Baller., ad Gury, II, 571, qui hanc sententiam jam pene sepultam suscitavit. Ipsa licet initio novitatis notata, dein multi, qui contrarium tuentur, eam probabilem putant, et plures sectantur: in his Salm., 18, 6, 13; Regin., et Rong., ap. S. Alph., VI, 581, qui olim et ipse probabilem dixit, sed postea negavit (QQ. RR., I, 83), et rectius.

15 S. Alph., loc. cit., qui hanc sententiam *communissimam* vocat (Vindic., Ligatorianae, p. 319, etc.).

16 Et licet esset poena, et poena medicinalis, ut censent Salmanticenses, negari haud potest, alterum reservationis finem esse, ut peccata iudicio superioris subjiciantur; unde cum *non cesset adaequale finis reservationis, reservatio non cessat* (Suar., Laym., S. Alph., VI, 581 in fl.). Si reservatio insuper poena est, dicendum erit 1° reservationi non subesse, ubi ea viget, qui peccavit vel ibi quando nondum vigeat vel alibi ubi non viget; quod inauditum puto: 2° nedum ignorantiam, sed et inadvertentiam excusare (§ 7, n. 6); 3° eam poenam in casibus ab Ordinariis sine censura reservatis numquam incurri ex defectu promulgationis. Ordinarii enim casus plerumque sibi reservant, quin, praeter confessarios, aliquid fideles de reservatione sciant: nec loco promulgationis haberi potest monitio confessarii, qui legislator non est.

17 Sanch., M., VIII, 32, 18. Haec sententia Dianae verissima visa est; Lugoni, *De Poenit.*, 20, 21, aliisque

229. Quoad absolutionem a reservatis inspiciendum est tempus et locum dandae absolutionis. *Tempus*; ideoque si eo tempore sint reservata, nihil proderit, quod peccata ante reservationem fuerint admissa, et nequeunt ab inferiore absolvi: e converso si eo tempore reservatio cessavit, nihil oberit quod admissa fuerint reservationis tempore, et absolvi possunt a quovis confessario (18). *Locum*: et in *peccatis* inspicitur locus in quo absolutio datur, in *censuris* autem locus ubi fuerint contractae: atque ideo in priori casu peccata absolvi nequeunt ubi reservata sunt, licet admissa ubi non erant reservata, et contra: in altero censura contracta in una, absolvi non poterit in alia dioecesi, tametsi nulla in hac vigeat censurae hujusmodi reservatio (19). Diversitatis ea est ratio, quod jurisdictio ad peccata absolvenda datur ab ordinario in quo confessiones excipiuntur, ad absolvendas censuras datur ab ordinario qui eas irrogavit (20).

230. Dixi absolutionem a censuris dari posse sub conditione (§ 227): porro species absolutionis conditionalis ea est, quae dicitur *ad reincidentiam*; idest ut absolutus, nisi intra certum tempus aliquid praestiterit (puta nisi infra mensem restituerit), reincadat in eandem censuram ipso jure. Reincidentia vel a jure est, vel ab homine. *A jure* olim in duobus casibus tantum locum habebat; scilicet cum quis non perpetuo impedimento detentus, vel in articulo mortis, absolvebatur a censuris (21) ab eo, cui super reservatis nulla neque ordinaria, neque delegata jurisdictio inerat. Scilicet, is cessante impedimento, vel si convaluerat, debebat Superiorem, idest eum qui absolvendi ordinaria vel delegata potestate pollebat, adire (22) *quam cito commode poterat*, alias in eandem censuram recasurus ipso jure (23).

probabilis. Imposita autem in poenam videtur, ait Palaus, Tr. II, Disp. I, V, 17, n. 5, qui Sancium sequitur, *quando reservatur constitutione aliqua specialiter prohibitiva et punitiva delicti; ut fecit Sixtus V contra male promotos ad ordines, et Greg. XIII contra dantes et recipientes pecunias pro gratia a Sede Ap. obtenta.*

18 Graff, Lib. I, Cap. IV, n. 47; Lugo, Par. I, Dist. II, Art. I, Diff. I, n. 5.

19 Cf. Laym., h. t., VII, l, v. Asser. IV, qui eas comparat (Asser. II) censuris latis officio judicis. Ex quo patet, a censuris non reservatis incurris in aliena dioecesi, posse proprium Ordinarium, et ab incurris in propria dioe-

cesi posse Ordinarium alienae dioecesis, in qua quis confitetur, absolvere (Tolet., I, 17, nn. 6, 7).

20 Ex C. *Nuper*, 29, § 2. Ejus enim est solvere cujus est ligare.

21 Nam si peccato reservato nulla inerat censura, communissima sententia fuit cessare obligationem hujusmodi cum nullo jure praescriberetur.

22 CC. 13, 58. *De Sent. Excom.*

23 Cit. C. 22. *Adire*, idest sive per se, sive per alium (S. Alph., VII, 86); licet emendatus fuerit, et satisfecerit parti lesae (Salm., X, 11, 66; S. Alph., n. 87). Et non ut iterum absolvatur, sed *mandatum ab eo humiliter suscepturus* (Cit. C. 22 et CC. 13, 28).

Hodie in duobus pariter casibus locum habet (V. §§ 237, 238). *Reincidentia ab homine* est, quoties adjicitur voluntate absolventis. Porro censura in quam absolutus est recasurus, nova, licet ejusdem speciei, censura est (24): ex quo sequitur 1° reincidentiam adjici non posse, nisi ab eo qui habet potestatem ferendi censuras (25); 2° novam hanc censuram non incurri sine nova culpa, et contumacia (26).

231. At vero Const. nostra, post recensitas excomm. R. P. reserv. speciali modo, ab eis absolvere vetat « *dummodo non agatur de mortis articulo, IN QUO tamen* (ait) *firma sit quoad absolutos obligatio standi MANDATIS Ecclesiae si convaluerint* (§ 103). » Ex his verbis dubitari potest, utrum haec *obligatio* 1° teneat absolutos dumtaxat a censuris R. P. reserv. speciali modo, 2° utrum teneat absolutos extra artic. mortis, et 3° adhuc sub reincidentia hos teneat. *Primum* indubium est, quia *exceptio legis firmat regulam in contrarium pro casibus non exceptis* (27). Item et *alterum*, tum quia C. Ap. Sedis *solas censuras* coercuit, tum quia incongruum videtur, obligationem stare, cum per se (in articulo mortis), et cessare, cum per accidens (in casibus urgentioribus V. § 237), et forte interdum tantum, cessat reservatio. Nec obest, quod Const. nostra mortis tantum *articuli* mentionem fecerit; translatitium quippe est in reservationibus Pontificiis de eo *dumtaxat* fieri mentionem: utcumque *certum* jus vetus possidet (28). Immo hujusmodi obligatio extra mortis articulum tenet etiam si agatur de casibus R. P. simpliciter reservatis (29). Quoad *tertium*, hodie definiti juris est, reincidentiae in eandem censuram locum fore, nisi absolutus ad S. Sedem recurrat per se aut per confessarium saltem per epistolas; scilicet in mortis articulo postquam convaluerit (30), in aliis casibus, (V. § 237) infra mensem. (31).

24 Sanch., Matr., 11, 13, 28.

25 Suar., 7, 6, 24; Croix, VII, 158. Et expresse adjicienda est. Absolutus sub hac sola conditione - *si intra mensem restitueris* - nec restituerit, non reincident in censuram (Salm. 10, 2, 22; S. Alph., VI, 537, q. 7, in fi.).

26 Salm., 10, 2, 6; S. Alph., VII, 87. Illud distat inter utramque, quod reincidentia ab homine non incurritur, si ab absolvente expressa non fuerit (Ex C. 8, *De Offic. Ordin.*); reincidentia a jure tacite inest (S. Alph., VII, 86).

27 Ex L. 18, *De Testib.*; L. 12, *De Judic.*; S. U. I. 28 Jun. 1882, 17 Jun. 1891 et 30 Mar. 1892; Comm. Pat. I, 164; Pennac. I, p. 453; Ciolli, § 67. Et ita vetus lis, utrum haec obligatio, post Trid.

XIV, Cap. 7 (quod eam praeterit), et maxime post editum Rit. Rom. (quod eam innuit quidem, sed quasi extraordinarium aliquid), superfuerit quoad censuras non comprehensas in Bulla Coenae, finita est.

28 Pennac., I, p. 445; Comm. Patav., I, 165.

29 S. U. I., 17 Jun. 1891. Comm. Patav., et Pennacchi II, cc.

30 S. U. I. 30 Mar. 1892 ad primum. Nihilominus novam absolutionem petere potest ab habente facultatem absolvendi a censuris R. P. speciali modo reservatis, quin ad S. Sedem recurrat (S. U. I. ibid.).

31 S. U. I., 23 Jun. 1886; et 17 Jun. 1891 ad secundum.

232. Transeamus nunc ad eos, qui possunt absolvere a censuris in Const. nostra reservatis. Sed prius admonendi sumus, non esse reservationi censurae locum, nisi et peccatum certum sit (32), et censura (33), et reservatio (34): quamdiu igitur unum ex his incertum est, quilibet Confessarius absolvere poterit. Quin plerique putant, hoc in casu nec absolutione opus esse (35), quod in dubio juris semper, in dubio facti, excepta excommunicatione, verum est (36). Sed consultissimum erit semper dari absolutionem *ad cautelam*: nam ea data cessat (si postea certa apparuerit) seu censura (37), seu reservatio (38). Quid si a reservatis absolverit is, cujus dubia fuit jurisdictio? Et si dubium erat non facti, sed juris, et sententia, quae pro jurisdictione tenet, *vere probabilis*, valet, quia Ecclesia jurisdictionem supplet (39). Secus, verius, sin facti, v. c. si apparuerit absolvisse post expiratam sibi jurisdictionem (40).

ART. II. *Quinam absolvere possint a censuris reservatis in Constitutione Apostolicae Sedis.*

233. Nunc videamus quinam absolvere possint a censuris reservatis in Const. A. S. Praetereo S. Poenitentiarum. Et *potestate ordinaria* Episcopi absolvent ex jure Decretalium (sive casus occulti, sive publici fuerint) constitutos in sacris, et Regulares ac Moniales matrimonium contrahentes (§ 155); procurantes abortum (§ 158); utentes scienter falsis literis Apostolicis, eisque cooperantes (§ 162) (1); demum percussores Clericorum (§ 107): sed hos non semper. Scilicet interest, utrum percussio fuerit levis, an gravis, an enormis: levem hic accipimus, quae gravem quidem injuriam continet, sed caeteris minus gravem; cujusmodi ea est quae fit pugno, pede, lapide, fuste, citra damnum grave; gravem, quae contusionem affert, vel deformitatem, ut ecce si percusso dentem excusserit, vel is copiam san-

32 L. 5, *De Poenis*; Suar., 40, 6, 6.

33 S. Alph., VII, 67. Eaque sit l. sent. (Salm., 10, 1, 210).

34 S. Alph., VI, 600. Ex C. 48, *h. t.*

35 Sanch., Dec., 1, 10, 55.

36 In dubio facti de excommunicatione, puto, absolutionem petendam esse *ad cautelam*, ne forte (si quis revera eam contraxit) extra Ecclesiam maneat, bonorumque Ejus expers sit; nam falsa nostra existimatio rei veritatem non mutat: in dubio juris hoc

metuendum non est, quia lex dubia non obligat.

37 Lugo, nn. 22, 23.

38 S. Alph., VI, 600, q. 2.

39 Suar., *De Poenit.*, 26, 6, 7; Lugo, *De Poenit.*, 19, 28; S. Alph., 1, 31; VI, 573.

40 Croix, VI, 1, 118.

1 Ab his absolvent ex consuetudine etiam Confessarii Almae Urbis (S. U. I., 1 Dec. 1875).

guinis fuderit: denique enormem, si mutilavit, si oculum exclusit, si membrum rupit (2), etc. Itaque si percussio fuerit levis, Episcopus poterit absolvere percussorem quisquis ille sit (3); si gravis, eos tantum qui collegialiter vivunt (4), si enormis, impuberes dumtaxat, sive ante, sive post pubertatem petant absolvi (5). In dubio utrum percussio fuerit levis an gravis, gravis an enormis, id sequi debet quod majus est (6).

234. Jurisdictione autem decreta a Conc. Trid. *licet Episcopis absolvere a quibuscumque casibus occultis delinquentes sibi subditos, in Dioecesi cuique sua in foro conscientiae* (7), exceptis censuris, olim in B. C., hodie speciali modo R. P. reservatis (8). Porro occultum accipimus quod non est notorium, et quod potest aliqua tergiversatione celari, etiamsi per aliquot testes probari possit (9); si modo adhuc latere queat (10). Et duobus modis dicitur; *materialiter*, quando latet factum; et *formaliter* quando factum quidem non latet, sed ignoratur censuram huic facto esse adnexam (11). *In foro conscientiae*; adeoque sive in

2 Joan. XXII, Extr. *Perlectis* ap. S. Alph., VII, 277. Amplius; percussio aestimari debet etiam ex circumstantiis loci, personae, et aliis (cit. Extrav.).

3 C. 3, *De S. E.*

4 C. 9, *De Vita et hon. Cler.*; ex C. 50, *Eod.*; S. Alph., VII, 88, 229.

5 C. 60, *De S. E.*

6 Cit. Extr. *Perlectis*. Caeterum, si percussio fuerit occulta, poterit absolvi ab Episcopo (§ 234), etsi fuerit enormis: et Poenitente impedito Superiorem adire, in casibus urgentioribus (§ 236), vel in periculo mortis (§ 237), a quovis Confessario potest absolvi (C. I, § 3, *De S. E.*; Bonac., *De Censur.*, Disp. I, Quae. 3; Lugo, *De Poenit.*, XX, 202). Praeterea, ex *privilegio*, ab hac excommunicatione absolvere possunt Legati a Latere (C. 20, *Eod.*), Legati missi, sed in provincia quisque sua tantum (C. 9, *De Off. Leg.*); et Regulares, non secus ac Episcopi, sed dumtaxat intra urbem et extra Italiam (Ex Decr. Clem. VIII, 26 Nov. 1602, et Urb. VIII, 17 Nov. 1627. V. cit. Extrav. *Perlectis*, et supra § 107).

7 Conc. Trid., Sess. XXIV, *De Ref.* C. *Licet* 6.

8 Ergo hodie absolvere possunt ex-

comm. ob violatam clausuram monialium etiam *ad malum finem*, R. P. reservatam speciali modo in C. *Decoris* S. Pii V (Pennacchi, I, p. 442). *Occultis*: ergo ab haeresi publica adhuc absolvere possunt jure Inquisitorum in foro externo, idest causa cognita (Duard., III, § 2, Quae. 12, n. 1): in solo conscientiae foro absolvere non posse verior, et omnino tenenda sententia est (Cf. Albit., *De Inconst.* in f. XXV, 16 etc.).

9 S. Alph., VI, 593. Quod in aestimatione boni viri esse debet.

10 Salmat., XIII, IV, 53; S. Alph., VII, 78.

11 Vide Bened. XIV, Not. 87, nn. 47, 48. Veluti si Sejus Monialium septa sine licentia fuerit ingressus; siquidem ignoratur ingressum fuisse, factum *materialiter* occultum dicitur; sin autem id scitur, sed creditur non sine licentia ingressum fuisse (error facti); vel sine licentia quidem, si nescitur ingredientes excommunicationem contrahere (error juris), factum *formaliter* occultum intelligitur. Itaque Episcopus absolvere poterit, nedum si peccatum fuerit occultum materialiter, sed et si formaliter tantum:

confessione sacramentali, sive extra illam (12). *Suos subditos tantum, et in propria Dioecesi.* At vero subditos accipimus nedum eos qui in ea domicilium, sed et eos qui quasi domicilium habent (13); immo et peregrinos; verum hos in foro dumtaxat sacramentali, in quo subditi fieri intelliguntur (14). Illa autem verba *in propria Dioecesi*, utrum ad absolvendum referenda sint, an ad absolventem, non satis convenit; adeoque sufficit si alteruter in ea versetur (15).

235. Porro Episcoporum appellatione in hoc, et superioribus §§, usu juris, veniunt quotquot jurisdictione Episcopali praediti sunt: idest Vicarii Generales, Vicarii Capitulares, et Abbates vere nullius (16), immo et Praelati ordinum Regularium, sed tantum quoad subditos suos (17), et quoad casus vel 1º Episcopis in Const. Ap. Sedis reservatos, vel 2º ad internum suorum ordinem regimen pertinentes, quamvis R. P. reservati sint, dummodo in Constitutione praedicta non contineantur (18).

236. Deinde haec potestas competit his, quibus mandata est nominatim. Et mandari potest nedum a R. P., sed et ab Episcopis quod ea quae hi absolvere possunt (§ 233), quippe potestas absolvendi eis a jure constituta vere ordinaria est (19); ea solum juris-

seu error facti versetur, quod nemo dubitat; seu juris, quod est communius (V. De Just., *De Dispens.*, I, VIII, 169; Sanch., Matr. VIII, 34, 56; Reginald., XXVIII, 219; Navar. et P. Leo ap. Bened. XIV l. c.).

12 Salm., 10, 21, 34. *Et est sententia communis et fere omnium*, ait Lugo, *De Fide*. XXIII, 64.

13 Sanch., Suar., Bonac., Salm., ap. S. Alph., VII, 81; qui contra putat ex Declar. Gregorii XIII, de qua Fagnan. in C. *Dilectus* - De Temp. Ordin. - Verum de hac declaratione non constat autentice (Mazzot., De Legib., q. 1, c. 5, q. 2); et ipsemet S. Doctor alibi de ea subdubitat, vel non receptam fuisse putat (Lib. 1, n. 148); et si probe expendatur, ad rem fortasse non pertinet. Quid quod ea verba - *in foro conscientiae* - nihil aliud significat, quam *in foro animae* (S. Pius V, C. *Circumspecta*), idest *pro foro conscientiae*? (Lugo, cit. n. 64).

14 Suar., 41, 2, 12; S. Alph., VI, 593.

15 Cf. Sanch., Dec., II, XI, 15, etc.

16 Suar., 30, 2, 4; Sanch., Matr., VIII,

2, 12; S. Alph., VI, 593, v. *Eamdem*; ibique Barbos., Fagnan. etc. Nihilominus S. Doctor ibi, n. 394, D. 9, haec habet: hinc recte, ait Sanch. cum Navar., *Vicarium Episcopi* non habere potestatem absolvendi ab his casibus (de quibus in C. *Liceat*) ex generali commissione Vicariatus, nisi *specialiter* ab Episcopo committatur.

17 Sanch., M. VIII, 90; S. U. I., 22 Mar. 1881 ad secundum.

18 Cit. S. U. I., ad quartum et quintum. Ideoque absolvere nequeunt a censuris *speciali modo*, vel *simpliciter* in Const. Ap. Sedis Romano Pontifici reservatis (Cit. S. U. I. ibid.), ne ab occultis quidem, prout Episcopi ex C. *Liceat*, quippe dioecesim non habent (Croix, VII, 141), et privilegium eis quoad haec, a S. Pio V concessum (S. Alph., VII, 100, II), prout cetera privilegia (§ 225), si illud excipias quoad personas et casus circa clericorum percussorem (§ 98, V. supra § 221, n. 6), sublatum fuit.

19 Suar., 41, 2, 8; S. Alph., VI, 594, D. 9.

dictio, quae eis competit ex Conc. Trid. (§ 234), deleganda est *specialiter* (20): verum *specialiter*, non ad casus, sed ad personas refertur (21). Quorsum autem pateat haec facultas, in facto, non in jure, positum est. Nihilominus quaeri potest, quid juris sit, si verba, quibus haec jurisdictio mandata fuit, generalia sint, vel obscura. Si *generalia*, siquidem mandatum prodit a R. P., ea non veniunt casus eidem R. P. speciali modo reservati (§ 103); et si pro his quoque generaliter data sit, ea non continetur absolutio falso sollicitationis sacerdotem accusantis, nec complicitis in peccato turpi (22). Sin *obscura*, si jurisdictio mandata fuit generaliter, *latam*; si specialiter, idest pro absolvendo Titio vel Cajo, *strictam* interpretationem recipit (23).

237. Praeterea, quia legum humanarum nulla est obligatio cum incommodo gravi, qui in impossibilitate versatur personaliter ad eundem S. Sedem, in casibus urgentioribus in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandali vel infamiae, a quovis confessario (24) absolvi poterit, et quidem directe (25), a censuris etiam speciali modo R. P. reservatis; sed nonnisi injunctis de jure injungendis, et sub poena reincidentiae in easdem censuras, si saltem infra mensem per se vel per confessarium saltem per epistolam absolutus non recurat ad S. Sedem, vel novam absolutionem non petat ab habente facultatem absolvendi a praedictis censuris (26). Idque licet poenitens sit *perpetuo* impeditus adire *per se* Romanum Pontificem (27); vel agatur de absolutione a censuris et casibus simpliciter eidem Romano Pontifici reservatis (28).

20 Trid., XXIV, *De Ref.*, Cap. *Licet*, 6.

21 S. Alph. VI, 549, idest deleganda est non *universis*, sed *singulis*.

22 S. U. I. 17 Junii 1866; 4 April. 1871. Ante Const. Ap. S. data licentia absolvendi a reservatis R. P., non veniebant casus reservati in B. C.; dataque ab his non veniebat haeresis, ne in Jubilaeo quidem (Cf. Giral., *E. I. P.*, To. 2, Part. 1, Tit. VII, Sect. 809): hodie haeresim contineri puto (Arg. ex citt. DD. 1866, 1871; Pennacchi, I, p. 450).

23 Sanch., Matr., VIII, 2, 6.

24 S. U. I., 19 Aug. 1891 ad tertium.

25 S. U. I., 23 Jun. 1886 ad secundum.

26 S. U. I., 23 Jun. 1886, et 19 Aug. 1891 ad secundum.

27 S. U. I., 19 Jun. 1891 ad primum.

Perpetuum impedimentum accipimus quod 1° vita finitur (S. Alph. VII, 88), vel 2° in tempus indefinitum protrahitur (C. 13 eod. et C. 22 eod. tit. in 6°), vel 3° ad quinquennium durat (S. Alph. ib.). Primo detinentur Regulares (CC. 22, 32, 33. De S. E.), mulieres (C. 6 Eod.), senes (C. 13 eod.), nempe sexagenarii (S. Alph., VII, 88), *valetudinarii*, et *membrorum destitutionibus impediti* (Cit. C. 13); altero filii familias (cit. C. 13), famuli (C. 37 Eod.), qui longa et gravi (etsi non mortali) aegritudine laborant, velut quartana (S. Alph., VII, 88), inopes (C. 43 Eod. etc.); tertio regulariter milites, ephoebi, qui in Collegiis morantur, inclusi carceribus, etc.

28 S. U. I. 17 Jun. 1891 ad secundum.

238. Demum ne occasione reservationis aliquis pereat, omnis reservatio cessat in articulo mortis (29). Mortis articulum, seu periculum, nam duo haec promiscue accipiuntur (30), significat illud rerum discrimen, in quo, et superesse et occumbere posse, utrumque est vere graviterque probabile (31); sive illud sit ab intrinseco, ut puta morbo, vulnere inflicto, partu difficili, extrema senecta, etc.; sive ab extrinseco, velut ex bello, navigatione periculosa, et id genus ceteris (32). Itaque in eo periculo omnis Sacerdos qui potest absolvere a peccatis, a censuris in Const. nostra reservatis absolvere potest. Idest quivis approbatus (33); et si approbatus desit (34), et sine periculo expectari nequeat (35), *omnis Sacerdos*. Immo et si non desit, si is supervenerit post coeptam confessionem (36), vel si praesens nolit confessionem excipere, aut non possit; puta quia est suspensus, vel complex in peccato turpi, aut surdus; immo etsi possit et velit, sed poenitens abhorreat ab ipso, forte inimico, vel consanguineo, vel familiari, vel minus idoneo; vel si repetenda sit confessio, fortassis invalida, facta Confessario non approbato (37). Et quia in periculis huiusmodi cessat omnis reservatio, potest absolvere etiam praesente eo, qui habet jurisdictionem, seu ordinariam seu delegatam, absolvendi a reservatis (38). Verum haec absolutio si agatur *de reservatis Romano Pontifici*, non *simpliciter* tantum, sed *speciali modo* (39), danda est infirmo cum obligatione *standi*, postquam convaluerit (§ 231), et quidem sub poena reincidentiae in easdem censuras (40), mandatis Ecclesiae, scilicet vel *adeundi* S. Sedem, saltem per epistolam, per se aut per confessarium (41), hoc enim sonat obligatio standi mandatis Ecclesiae (42), vel *petendi* novam absolutionem ab eo qui facultatem habet absolvendi a censuris R. P. speciali modo reservatis (43).

29 Trid., Sess. XIV, *De Poenit.* 7; Rit. Rom. *De Poenit.*, § II.

30 C. 29, Cau. 17, 4; C. 5, *De S. E.*; C. 22, *Eod. tit. in 6º*; Rit. Rom., *De Sacram. Poenit.*, Sanch., Dec., II, 13, 1; Lugo, *De Poenit.*, XVIII, 24; S. Alph., VI, 561.

31 S. Alph., VI, 561.

32 Rit. Rom., *De Extr. Unct.*

33 Trid., cit. C. 14.

34 Rit. Rom., *De Poenit.*, § 1.

35 Sanch., *Decal.*, II, 13, 3.

36 Lugo, *De Poenit.*, XVIII, 33. Et jure: nedum quia *ubi semel coeptum*

est iudicium, ibi et finem accipere debet (L. *Ubi 30 De Judic.*); sed quia aliter salvo sigillo fieri nequiret.

37 S. Alph., VI, 563.

38 V. S. Alph., VI, 563; VII, 92.

39 S. U. I. 28 Jun. 1882, 17 Jun. 1891 ad tertium, et 30 Mar. 1892 ad quartum.

40 S. U. I. 30 Mar. 1892 ad tertium.

41 S. U. I. 23 Jun. 1886 ad secundum, 19 Aug. 1891 ad secundum, et 30 Mar. 1892 ad primum.

42 S. U. I. *ibid.*

43 S. U. I. *ibid.*, nempe 19 Aug. 1891, et 30 Mar. 1892.

239. Quinam existimant censuras quoque non reservatas (§§ 164, 168, 170, 178), si ad R. P. pro earum absolutione recurreris, ipso jure ei reservari (44). Quod, si is ad se negotium avocaverit, verum est (45); secus non puto, quia *adire* Principem, nullum *praeventionis effectum operatur* (46): nec intelligere valeo, quomodo quis, Piae Matris Ecclesiae veniam implorando, conditionem suam deteriore faciat (47).

Sed satis haec, nam coepit urceus et, currente rota, exiit amphora.

44 Ex Corr., Prax. Disp., VIII, 1, 12; ex C. *Ut nostrum* 56, de Appellat., et ex CC. 1, et 2, *De Confirm. utili vel inutili*; Gonzal., ad Reg. VIII Canc.; Gl., 52, nn. 22, 23; De Just., 1, VII, 224; ex C. *In distribuendis* de Temp. Ordin., quod in Decretal. non invenitur, et ex C. Cum in distribuendis 12, quod heic non pertinet.

45 Sanch., M. VIII, XIV, 3, 8, 9.

46 Ex C. 56, *De Appellat. Manus appositio Papae, non ligat manus Ordinariorum quoad forum conscientiae* (Thesaur., I, 20, v. *An autem*, ibique Gonzal., Gl. n. 60; V. Garz., Par. II, Cap. 10, n. 139). Et qui a sententia Ordinarii sui appellavit, nihilominus ab eo potest absolvi, licet ille appellatorem admiserit (Sayr., II, 20, 3).

47 V. L. Nemo, 88, De R. I.

FINIS.

IMPRIMATUR.

P. RAPHAEL PIEROTTI O. PP. Magister S. Palatii Apostolici.
JULIUS LENTI Vicesgerens Patriarca Constantinopolitanus.

Prati, Can. Archid. IOACHIM GORI, Vic. Gen.

INDEX

Constitutio <i>Ap. Sedis</i>	Pag. 3
--	--------

CAP. I.

PRAENOTANDA.

Art. 1. Generalia de Censuris.	» 5
Art. 2. Generalia de Const. <i>Ap. Sedis</i>	» 16

CAP. II.

CENSURAE IN CONST. APOSTOLICAE SEDIS RESERVATAE

Art. I. Excommunicationes.

Praenotanda de excommunicatione in genere	» 21
---	------

SECTIO I.

Excommunicatione speciali modo R. P. reservatae adversus

1. Apostatas et haereticos; eis credentes, et eorum receptores, fautores, defensores » 22
2. Legentes Apostatarum, et haeticorum libros haeresim propugnantes, et libros cujusvis auctoris per Apostolicas literas nominatim prohibitos, eosque retinentes, imprimentes, defendentes. » 25
3. Schismaticos, seque subtrahentes vel recedentes a R. ni P. obedientia. » 33
4. Appellantes a R. P. ad futurum Concilium, et eos quorum auxilio, consilio, favore appellatum fuerit. » 34
5. Injuriis afficientes S. R. E. Cardinales, Legatos, Episcopos etc., easque mandantes, vel ratas habentes, ac in eis auxilium vel favorem praestantes. » 35
6. Impedientes, vel impedire facientes Ecclesiasticae jurisdictionis exercitium, et auxilium, consilium vel favorem praestantes. » 37
7. Cogentes Judices laicos ad trahendum personas Ecclesiasticas ad suum tribunal, et edentes leges vel decreta contra libertatem aut jura Ecclesiae. » 44
8. Impedientes ope laicae Potestatis literas, vel Acta Sedis Apostolicae, eorumque promulgationem vel executionem prohibentes, aut eorum causa aliquem laedentes vel perterrefacientes. » 47

9. Falsarios literarum Apostolicarum, hasque falso publicantes, vel sup- plicationes falso signantes nomine R. P.	Pag. 51
10. Absolventes complicem in peccato turpi.	» 54
11. Usurpantes, sequestrantes bona, jura, reductus ad personas Ecclesia- sticas ratione suarum Ecclesiarum vel beneficiorum pertinentes (ibiq. de Parochis intrusis).	» 58
12. Invadentes, destruentes, detinentes, usurpantes loca, vel supremam jurisdictionem ad Ecclesiam Romanam in eis pertinentem, et ad sin- gula auxilium, consilium, favorem praebentes.	» 67
13. Concedentes et transferentes Ecclesias Cathedrales vacantes, remoto Vicario Capitulari, in nominatos et praesentatos a saeculari pote- state ante exhibitionem literarum Apostolicarum; eosdem nomina- tos et praesentatos; eos qui paruerint, vel auxilium, consilium fa- vorem praestiterint.	» 138
14. Nomen dantes sectae catholicae pro vindicatione jurium populi chri- stiani in electione R. P., eam promoventes, eique faventes vel ad- haerentes.	» 141

SECTIO II.

Excommunicationes R. P. simpliciter reservatae contra

1. Docentes vel defendentes 1 ^o propositiones ab Ap. Sede damnatas sub excom. l. s., aut 2 ^o praxim (tamquam licitam) inquirendi a poeni- tentibus nomen complicitis	» 70
2. Percutientes Clericos, vel utriusque sexus monachos	» 73
3. Duellum perpetrantes, complices, acceptantes, ad illud provocantes, operam aut favorem praebentes, illudque spectantes, permittentes, non prohibentes.	» 76
4. Nomen dantes Sectae Massonicae, aliisve, iisdemque favorem prae- stantes, eorumque occultos corypheos ac duces non denunciante. »	79
5. Violare jubentes aut violantes immunitatem asyli ecclesiastici.	» 81
6. Violantes Clausuram Monialium, eosque introducentes vel admit- tentes, et moniales ab illa exeuntes	» 82
7. Mulieres violantes clausuram virorum Regularium, easque admit- tentes	» 85
8. 9. 10. Reos simoniae, scilicet in beneficiis <i>realis</i> eorumque complices et <i>confidentialis</i> ; ob ingressum in Religionem <i>realis</i> tantum . . . »	86
11. Quaestum facientes ex indulgentiis, aliisque gratis spiritualibus. »	91
12. Exercentes mercimonium quoad Missas.	» 92
13. Agentes penes R. P. de alienatione, vel infeudatione Civitatum, Op- pidorum, locorum, etc. ad S. Sedem pertinentium	» 94
14. Religiosos Extr. Uction. aut Viaticum laicis ministrare praesumen- tes absque Parochi licentia.	» 95
15. Extrahentes absque venia reliquias ex Sacris Urbis ejusque territorii coemeteriis, vel Catacumbis, et auxilium vel favorem eis praebentes. »	97
16. 17. Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa, sive in crimine criminoso impendendo auxilium vel favorem, sive in divi- nis, ipsum in officiis recipiende	» 98
18. Absolventes ab excomm. R. P. reservatis speciali modo.	» 100

SECTIO III.

Excommunicationes locorum Ordinariis reservatae adversus

1. Clericos in Sacris, vel Regulares utriusque sexus solemniter professos, aliosque cum eis matrimonium contrahere praesumentes. Pag. 101
2. Procurantes abortum effectu sequuto. » 102
3. Utentes falsis literis Apostolicis et crimini cooperantes » 103

SECTIO IV.

Excommunicationes nemini reservatae adversus

1. Cogentes tradere sepulturae ecclesiasticae haereticos notorios, aut nominatim excommunicatos vel interdictos » 104
2. Laedentes, vel perterrefacientes Inquisitores, denunciantes, testes, aut ministros S. Officii, hujusque scripta diripientes, vel comburentes, et praedictis auxilium, consilium, favorem praestantes » 106
3. Alienantes, et acquirentes bona Ecclesiae contra formam Extr. *Ambitiosae*. » 107
4. Negligentes denunciare infra mensem Sacerdotes a quibus fuerint sollicitati » 114
5. Omnes alios quos Tridentinum excommunicationi subiecit. . . » 118
6. Missionarios etc. exercentes mercaturam in Indiis Orientalibus . » 140

Art. II. Suspensiones.

- Generalia de suspensionibus. » 119

Suspensiones reservatae adversus

1. Capitula, et Monasteria recipientia novos Episcopos, aut Praelatos antequam exhibuerint suae promotionis literas Apostolicas. » . » 120
2. 3. 4. Ordinantes Clericos (praeterquam solemniter professos) absque titulo cum pacto ut ordinatus non petat alimenta, aut subditum alienum, vel suum absque necessariis dimissorialibus, vel testimonialibus, licentiis, etc. » 121-125-129
5. Religiosos ejectos extra Religionem degentes » 128
6. Ordinatos ab excommunicato, vel interdicto vel suspenso nominatim denunciatis, vel ab haeretico, aut schismatico notorio. . . . » ibi
7. Clericos externos ultra quatuor menses commorantes in Urbe, nec non suburbicarios recipientes ordines contra Edicta Card. Urbis Vicarii. » 129
8. Reos mercimonii quoad missos. » 94 n. 17
9. Omnes alios a Tridentino suspensos » 137

Art. III. Interdicta.

- Generalia de Interdictis » 132

Interdicta reservata contra

1. Universitates, Collegia, et Capitula a R. P. ad futurum Concilium appellantia » 134

2. Celebrantes, vel celebrare facientes in locis interdictis, et admit-
tentes nominatim excommunicatos ad Sacramenta, vel sepulturam
ecclesiasticam. Pag. 135
3. Quos Tridentinum interdictos decrevit » 137

Art. IV. Excommunicationes, Suspensiones, Interdicta.

1. Circa electionem R.mi Pontificis » 137, 141
2. Pro interno regimine Ordinum etc. » 137

CAP. III.

- De Censuris quae continentur in Const. *Ap. Sedis* absolvendis » 143
- Art. 1. Generalia de absolutione a Censuris » ibi
- Art. 2. Quinam absolvere possint a censuris reservatis in *C. Ap. Sedis*. » 148

N. L.